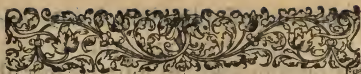

NAZIONALE
BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
55
3
C
15
ROMA

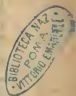
ILLVSTRISSIMO
ET POTENTISSIMO PRINCIPI
AC D. D. CHRISTIANO PRINCIPI
Anhaldino Comiti Aſcanienſi, Domi.
in Berneburg & Serueſta,

IOS. QVERCETANVS *Conſ. & medicus Regius, S.*

Ntiquis hiſtoriæ monimẽtis aſſeritur, princeps Illuſtriſſ. ab Ionicis Adoleſcẽtibus iactũ retis cuiuſdam, comparatũ emptumque: ſed piſcium loco tripodem aureum è maris vorticibus, eductum, eundemque in contentionem vocatum, tandem ab (oraculo Delphico) ſapientiſſimo Græcorum fuiſſe primò nuncupatum.

Si noua veteribus, conſequentia antecedentibus & ſacra minus religioſis conferre licet, Tripodis huius ratio expiſcati, cum noſtri partibus ope-

ris plurimum similitudinis, φθόνου ἀπέστω καὶ Νεμέσις, habere comperietur.

Votiuum Apollini munus è metallo conflatum traditur pretioso : volumen hoc meum non è flauis quidem terræ purgamentis, at è collucentibus philosophiæ margaritis & exquisitis Dogmaticæ Spagiricæque disciplinæ gemmis.

Tripodem aureum è profundo Oceani sinu retis iactus hominibus impertiuit: quot nobis lucubrationes iucundæ, quod labores exhauriendi, quantumq; sollicitudinis obeundum, vt tam abditæ & à vulgari vsu remotæ compositionum formulæ, imò thesauri è tenebris in lucem euocarentur? Verum hoc vnum inter vtrumque discrimen, quod Tripus ille, simul ex retibus extractus, non parum dissidij cui addiceretur exciuit: Liber vero hic noster iure publico donandus, necdum incudi mandabatur, cum illius inauguratio nobis certo certior constitit & innotuit.

Etenim si communi Græcorum consensu aurea hæc Tripodis piscatio primò Thaleti velut sophorum præstantissimo deuota memoratur: quidni hoc mihi tuæ C. donum appenderetur, in quo tot bonorum notiones cumulatæ reperiuntur? Nobilitatem generis in mediũ producam? illud περιστηλωτοῖς maiorum stẽmatibus conspicuum ex illustrissima Principum electorumque Saxonię propagine conspicuum. naturæ dotes præsentissimas? hæc aliis fuit aliquantum mortalibus parcior, vt in te vnum videretur profusior. sapientiam in omni rerum genere tuam, summa cum probitate coniunctã? In te proculdubio præ cunctis hoc quadrat ἀντικρυς ἀπλῶς elogium.

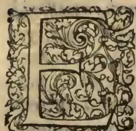
Quem tellure Ducem Germana dixero natum,
Qui mage te variis studiis sit & artibus aptus?

Exornandis porrò tuæ magnificentiæ meritis pluribus incumberem, ni palmæ tuæ palmariis herclè muneribus nobilitatæ, plurimorum sibi laudes & encomia

vendicarent. Vt autem de aliis ſileã quot nos tua beneuolentia vinculis aſtrinxit, aſtrictum amplisſimis honorariis præſentem decorauit, decoratum ſingulari gratia deliniuit, abſentemque non ceſſat benignitate beneficijſque promereri: ingratus ergo terque quaterque ni ἀνταπόδοσιν moliatur Quercetanus: ſi libri titulum ad alium plagiarius transferat, parũ cordatus: quem ſi tuo demum nomine cohoneſtatũ patiaris, Delphico non diffidam Tripode inferiorẽ, è cuius adytis innumera propemodũ medicinæ προφυλακτικῆς καὶ θεραπευτικῆς remedia nec vulgaria noſtræ erga te obſeruantiæ indicia propalabuntur.

Hunc igitur laborem noſtrum è ſelectioribus priſcæ doctrinæ myrotheciis concinnatum, & Hermetica è caligine vindicatum, æqui bonique conſulas, tuo ſartum tectum à liuidorum incurſu tucaris patrocinio, illumq; fore cenſeas, qui tuam in omnem hominum poſteritatem perennet memoriam. Vale.

AVCTOR BENEVOLO LECTORI. S.

N, beneuole Lector, librum primum Pharmacopoeæ meæ, quam DOGMATICORVM RESTITVTAE, *titulo inscribo. Equidem non ignoro quin nonnulli inuidentiæ maledicentiæque facibus incitati, occasionem inde mihi detrahendi capient, quasi titulus hic superbo nimis elatoque supercilio, inaudita nescio quæ arrogantiæ insolentiæque signa præ se ferat. Sed perlustratis prius haud grauatim ijs omnibus quæ hoc libro continentur, accurataque rationis bilance libratis & expensis, me sanè nullo vituperio sugillandum æstimabis: imò contra dignum asseres cui publico nomine referantur gratiæ: Quidni enim gratias candidus rerum æstimator rependat, qui tot studiorum meorum fructus, assiduis vigilijs & laboribus, inter plura negotia elucubratos, ex praxi medica, quam continuo nec infelici quadraginta annorum exercitio, sum aggressus, comparatos: támque è propria manuum experien-*

tia, quàm ex conuersatione ac colloquio, cum viris totius Europæ doctissimis & celeberrimis, cum quibus familiariter me numquam non gloriabor contulisse, exhaustos, nunc in tuum vsum gratis propensoque animi motu expendam: quamuis iisdem non sine magnis sumptibus, labore ac sudore, in varijs ac longinquis meis peregrinationibus potitus ante fuerim.

Summa nec pauca numero remedia necessariâ, & vtili reformatione expolita, aliaque diuersi generis ornamenta, quæ hoc in libro vbique inspersa occurrunt, animum meum impulerunt vt hoc titulo illum donandum & insigniendum statuerem: non tamen eum in finem, quasi aliorum antiquorum & probatorum autorum remedia bona & vtilia, vno quasi conatu repudianda, prorsusque abroganda & è medio tollenda existimarem: quandoquidem super idem fundamentum eamdemque seruatam materiam, ædificium nostrũ extruximus. At vero in malam & sinistram partem minimè accipiendum est, quod ad imitationem aliorum, qui antè me idem conati sunt, nunc in pharmaceutrice paulò exquisitius expolienda & exornanda, meam quantulamcumque conferam opellam. Si quid mea industria & artificio inuentum & elaboratum accesserit, id in laudem, quæ totius inuentionis mater est fœcunda altrix atque conciliatrix ingeniorum verti ac imputari debet.

Vanum est autem credere medicinæ, sicut & aliarum omnium artium perfectionem, eo peruenisse, vt per tot temporum ac seculorum mutationes, nihil in ea immutandum, nihil corrigendum, nihilque addendum aut demendum obijciatur: neque vllus est, modò animum paulò attentius aduertat, cui id ignotum esse possit.

Hoc primo libro cunctas remediorum internorum præparationes explicatas inuenies, quorum in medicina summa est vtilitas & necessitas, necnon maximus apud dogmaticos vsus: in quibus si interdum relicta illa communi & trita via, aliam faciliorem & commodiorem tibi præmonstrandam, secuti fuerimus, id mente non aduersâ, sed candidâ & sincerâ accipias velim. Liberum enim tibi relinquo, si fortè timeas ne per hanc semitam, quam vt tutiorem & certiorem tibi indigetamus, in deuias Syrtes & vada corripiaris, vt alterā illam cunctis obuiam, pro tuo arbitrio & libito prosequaris.

Secundo vero libro (quo proximis nundinis si Deus vitam concesserit frui poteris) in apricum producemus remedia externa topica siue localia: vbi in animo habemus elegantibus ac raris ornamentis chirurgicum locupletare myrothecium: quibus si Diæteticon meum antè annum in lucem editum adiunxeris, integrum & perfectum omnium eorum quæ ad Therapeuticen siue curatoriam artem spectant, excipies tractatum.

Quod si certior factus fuero, te laboribus nostris in publici boni gratiam susceptis fauisse, eósque sereno placidoque vultu respexisse, multò maiores pollicitis atque praestitis inopinato quidem euentu, sed certa & indubitata fide tibi thesauros exhibebimus. Vale.

In Pharmacopœam, ornatissimi Doctissimique V. D. IOSEP. QVERCETANI Consiliarij & Medici Regij restitutam,

CARMEN.

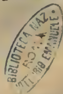
MAXIMA lis olim cœlestibus incidit, inter
Latonæ sobolem Majugenámque Deos.
Se lauri dominum Clariæ, Cyllenius ales
Iactabat multis exuperare modis.
Corpora quòd madidis Phœbus mortalia succis,
Instabilísque leui fortè leuaret ope:
Quòd foliis obliqua daret responsa caducis,
Atque suos griphis luderet ambiguis.
Cynthius hæc contrà, solo recreare dolentes
Posse viros linguæ pectine Atlantiadem:
Illius esse, nigrum Manes deducere ad Orcum,
Corpore soluisset quos fera Parca graui.
Talibus hi cœlum rixis turbare frequentes,
Atque sibi superos conciliare parant;
Cum pater altitonans ambo, sua pignora, Diuos
Decertare odiis non tulit assiduis:
At QVERCETANVM, qui tot componeret æquus
Dissidia augusto protulit imperio.
Hinc effata Iouis starent vt firma, volumen,
QVERCETANE, tibi hoc editur eximium.
Sic vbi Phœbæis Hermetica symbola iungis
Artibus, & πράξει δόγματα consocias;
Arbiter vt verè dicaris Apollinis vnus,
Atque caduciferi πρόξενος esse Dei.

M. M.

Hæc Quercetani, corpus quæ pinxit Imago est
Ingenio at melius pingitur ille suo.
Junge animam membris, quæ docta pingitur arte
Scriptorum, et totus tum tibi pictus erit.

IOS. QVERCETANI CONS. MEDICIQVE. REGII.

Pharmacopœa Dogmaticorum restitutæ.

LIBER PRIMVS.

De Medicamenti definitione & diuisione.

CAP. I.

EDICAMENTORVM dogmaticorum exactam restitutámq; pharmaciam, horis succisiuis inter tot negotia traditurus, operæpretiũ esse duxi, aliquid de medicamenti definitione, compositionúmq; causis generaliter præfari, hæc eadem exactius alio loco discussurus.

Medicamẽtum igitur Galeno, & omnibus Dogmaticis medicis, est id omne quod naturam nostram immutare, & quocunque licet modo vincere potest. *Quid medicamẽtum Galeno.*

Hoc autem vel simpliciter tale est, vel secundum quid. Simpliciter tale purè medicamentum dicitur, quod verè & semper cum definitione modò allatâ adæquatur & conuertitur. Secundum quid

medicamentúm, licet non ita propriè, dicere possumus omne id, quod cum alimenti natura quovis modo, vel aliqua sui parte participat. Eiusmodi appellantur medicamenta alimentosa, & alimenta medicamentosa, (absit Medicis terminis novitatis invidia) de quibus aliâs, quæ etiamsi lubet, commodè hùc referri possunt.

Medicamento velut è diametro est oppositũ alimentum: illud enim immutat, hoc simile fit. Mutare & assimilare sunt contraria. Ergo & illa quæ hoc efficiunt. Iam verò medicamentum de vtróque intermedio, hoc est de medicamento alimentoso, & alimento medicamentoso recedit, atque participat, sic etiam & alimentum. Sed id ea lege atque conditione, vt medicamento adfinius sit medicamentum alimentosum: aliméto alimentũ medicamentosum, cuius rei ratio infrà dicetur.

Differẽtia inter medicamentum & alimentum.

De medicamento hoc opere propositum est agere, siue propriè, siue impropriè sumpto, non autem de alimento. Placuit tamen hæc in tractationis limine ita distinguere, iuxta illud accuratum in Topicis Aristotelicis decretum, „ contemplatio differentiarum vtilis est, & ad inductivas rationes, „ & ad syllogismos & ad definitionum assignationem, & ad claritatem secundũ eam rem faciendã.

1. Top. ca. 14.

Iam verò omne medicamentum, aut simplex est, aut compositum. Simplex appellant medici, non tantùm id, quod purè & simpliciter tale est, cuiusmodi ignis purus, aqua impermixta, aut tale quid aliud: & in Spagyrica, sal, sulphur, &

Medicamẽtum est vel simplex, vel compositum.

mercurius : ſed quod ad compoſita collatum, tale eſſe videtur reſpectu eius, quod magis compoſitum eſt : vt veriùs, ſimpliciùs dicas, quàm abſolutè ſimplex. Compoſitum autem eſt omne id, quod ex ſimplicibus prædictis concinnatum eſt. Vtriuſque exempla hæc ſunto.

Simplicia ex mineralibus ſunt, metalla, ſucci, lapides : ex vegetabilibus, ſtirpes omnes, carúmque partes, radix, lignum, cortex, folia, flores, fructus, ſemina, juli, excrementa, reſinæ, gummi, herbarum ſucci, deniq; quicquid à ſtirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus ſunt, vel integra, vel partes. Integra ſunt ſcinci, oniſci ſeu aſelli, lumbrici, ſcorpiones, cantharides, aliáque plurima : Partes eorum ſunt adipes, cornua, oſſa diuerſa, pili, ſanguis, pulmones, ventriculi, lienes, vteri, iecinora, excrementa, &c.

Hæc, inquam, omnia naturalia ſimplicia in officinis appellantur, quæ nullam adhuc præparationem ſunt experta. Sunt námq; & alia etiamnum in Pharmacopœorum officinis dicta ſimplicia, non tamen à natura ſed arte parata, vt aquæ ſtillatitiæ ſimplices, olea ſimplicia, ſyrupi ſimplices, & his ſimilia, quæ collatione cum magis compoſitis eiuſdem formæ medicamenti talia dicuntur, vicéque verſa, compoſita dici merentur. Horum omnium cognitio exacta, medico Dogmatico non tantùm vtilis eſt, ſed etiam neceſſaria, vel ipſo Galeno Dogmaticorum medicorum omnium cory-

phæo multis in locis illud atteſtante. [com. 3. in aph.1.ſect.5.& 6. Epid.] Idem Galenus hanc methodum medicamenta præparandi, atque componendi fusè ac doctè tradidit in ſuo opere de compoſitione medicamentorum ſecundum genera.

Medicamentorum materia vnde ſumenda & quibus modis in medicum vsũ aptanda ſit.

Porrò medicamentorum omnium tum ſimplicium, tum compoſitorum materia, vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, vt iam dictum eſt. Quorum omnium perfecta cognitio conſiſtit, in delectu, præparatione, mixtione, compoſitione, quantitate, proportione, atque forma; & prætereà in omnium tàm ſimplicium, quàm compoſitorum adminiſtratione, atque vſu legitimo.

Electio ex arte fit, indicatione ſumpta à ſubſtantia medicamenti, vel vt nuperi quidẽ profundiùs philoſophantes voluerunt, à totius ſubſtãtiæ proprietate, à qualitatibus omnis generis, earúmque gradibus, primis, ſecundis, tertiis, quartis, horúmque latitudinibus: à quantitate, numero, figura, ſitu, loco: & poſtremò à tempore tum durationis, tum collectionis, quę omnia breuitatis cauſa fuſiùs hîc non exponemus. Sed de his conſulendi ſunt veteres, vt Theophraſtus, Dioſcorides, Galenus, Meſues, & alij, qui de medicamentorum præparandorum ratione ſcripſerunt.

Præparationem verò, mixtionem, compoſitionem, quantitatem, ſeu doſim, proportionem atque formam nos in progreſſu docebimus.

De causis compositionis medicamentorum, secundum doctrinam Dogmaticorum.

Cap. II.

ON avaritię, aut hominum voluptatis invētum est compositio medicamentorum, vti Plinius clamitat, & more suo, haud semel tragicè, tanquam officinarum commenta perstringit: Sed eorum qui dogmaticam medicinam tuentur, atque sectantur (quam suo loco, suo tempore, sua occasione ritè cum spagyrica contemperatam, probatissimam & nobilissimam cēsemus) summo consilio, summa prudentia, summáque tam necessitate, quàm vtilitate adinuenta atque introducta. Nam ipsæmet morborum vel simplicium, vel compositorum naturæ, qualitatesque contrariæ, & variæ circa eos intentiones (pro varietate causarum, symptomatum, partium affectarum, naturæ ægrotantium, conditionéque eorundem, pro ætatis vigore, consuetudine: addam & illud si lubet, pro voluptate, & placito eorundem) medicamentorum compositioni ansam præbuerunt rationémque suppeditarunt.

Sed vt liberè fateamur, quod res est, cōpositionis medicamentorum, præcipua causa fuit, & esse debet, vt commodiùs, citiùs, tutiùs, atque iucundiùs morborum curatio procedat: iuxtà illud, quod in

Cur medicamentorum compositio inuenta, atque introducta sit.

votis habuit summus medicorum dictator:

Citò, tutò, iucundè.

At etiamnum vrgentior, & efficacior causa fuit, vt diligentiùs, & quo fieri potuit maximè circumspecto artificio respicerent ad impugnationē causę morbificæ: nimirum vt adhuc influentem materiam repellerent, nascentem prohiberent, crudam coquerent, crassam inciderent, atque attenuarent, infarctam liberarent, extirparentque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus cap. 5. lib. 1. de comp. med. secundum genera.

Interim dum hæc omnia fiunt ad partium situm, naturam, robur vel debilitatem, respicere par fuit. Hæc, inquam, omnia occasionem & necessitatem quóque pepererunt cōpositionis diversorum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ causæ, quæ hanc medicamentorum mixtionem introducere medicos Dogmaticos coëgerunt. Nam vt omittam alias plurimas, quid non suadere videbatur ad hoc institutum partium affectarum diversitas, distinctáque conditio, ac interdū etiam contraria? Quid inquam, antiquos compulit, vt sua πολύχρηστα pararent atque concinnarent? quæ sanè ab ipsomet Galeno laudantur, & commendantur, cap. 7. secundum locos & cap. 1. de compos. med. secundum genera.

Enimverò partis affectæ præstantia eandem medicamentorum compositionem iure optimo sibi vendicauit: hæc ratio, hoc indicium, ista denique necessitas (quam secundum quid, & propter

melius vocant philosophi) suasit, & quasi coëgit eos, vt affectibus, vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis, perpetuò resoluentibus, aut aperientibus, roborantia, & modicè adstringétia coniungerent. Hoc sanè ipsemet præcipit Galenus, vt passim, sic potissimum lib. 1. de compositione med. sec. loc. cap. 8. & cap. 15. l 13. meth. med. & cap. 95. artis paruæ.

Sic medicamenta etiam sæpissimè miscétur, quæ proprietate quadam specifica partes respicientes, aliorum vires ad affectas partes ferant: Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis vtimur, cephalica admiscemus, vt & in remediis, quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & vteri affectibus conducunt, cardiaca, stomachica, hepatica, splenica, hysterica admiscentur, vt ex Galeno lib. de comp. med. sec. gen. cap. 1. intelligere licet.

Prætereà miscentur quóque medicaméta, quando simplicia propter sui crassitiem, aliámve quandam ob causam ad partem affectam internam non peruenire, aut certè vix & ægrè pertingere possunt. Iccircò parant sua oxycrata: & metallicis tritis acetum admisceri iubet ipsemet Galenus [cap. 1. lib. 8. de comp. med. sec. gen.] quo nimirum faciliùs ad intima vsque penetrare possint.

Sed & huic mixtioni simplicium studere, ipsa quóque necessitas compulit Dogmaticos. Nam cum perciperent plurimis medicamentis simplicibus, maximè verò purgantibus inesse aliquam malignitatem, coacti sunt multa addere, quæ eam cor-

rigerent, aut ſaltem infringerent, & palato atque naribus gratiam aliquam commendarent, atque ingrati ſaporis, ac nauſeabundi moleſtiam vel reprimerent, vel certè quodammodo obfuſcarent: [Gal. teſte cap. 3. l. 8. ſecund. loc. & com. in aph. 11. l. 2. & de rat. vict. in acutis.]

Et quoniam medicamenta non præparantur ſolùm in rem præſentem, ſed etiam in vſus futuros, nempè vt quouis tẽpore, & quavis occaſione ſint in promptu: ideò, vt & multis alijs de cauſis reſeruare ea pharmacopœi conſueuerunt: idque etiam ex ſummi dictatoris conſilio [lib. de decenti ornatu.] Quare ne putredinem contrahant, ſuis compoſitionibus ea admiſcent, quæ humiditatem excrementitiam putredinis authorem, exſiccent, & abſumant: vt ſic integra ad pluſculos non ſolum menſes ſed & annos, viribuſque valentibus conſeruari poſſint. Qua de cauſa mel, ſaccharum, ſal, & his alia ſimilia commiſcenda cenſent.

Porrò ſi quis alias compoſitionis medicamentorum cauſas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requirantur, exactiùs ſcire velit, conſulat Meſuem in principio Theorematis ſecundi. Exactè etiam legat Galenum in locis citatis, vt illius hac de re mentem conſequatur. Cuius tamen fundamenta & inſtitutum, paucis etiam hoc loco libet delineare.

Galenus itaque poſtquam morbos ex intemperie ſimplici & nuda ſubortos, & cum materię affluxu introduxiſſet, ſymptomatum manifeſtis iniurijs animum

animum adhibens, humorúmque vitia, ex quibus morbi deriuantur, in ipsorum copia, asperitate, viscididate, crassitie, mollicie, cruditate, collocasset, istis aduersa opponenda esse remedia ex lege contrariorum censuit. Itaque alteratis & intemperatis, calida, frigida, humida, sicca: causarum vitiis expurgantia, læuigantia, attenuantia, incidentia, relaxantia, cõstringẽtia, cõcoquentia, & his similia opponenda esse decreuit. Saporum proinde beneficio, & applicatione (vnde indicatio illa à iuuantibus & lædentibus) partim etiam priscorum experientiâ, partim propriâ industriâ, aut etiam empiricorum, partim analogica quadam ratione, atque coniectura ad eiusmodi virium atque facultatum cognitionem peruenit.

Iam verò postquàm idem Gal. (qua erat summâ industriâ atque ingenio præditus) deprehendisset in vnâ simplicíque substantiâ interdum dissimiles, & contrarias inesse proprietates, hùc correctione, atque retusione alterutrius obsistendum esse iudicauit: (quamuis contrarias illas qualitates leuiusculè tantùm, & velut per transennam solummodò attigerit :) hoc autem aliter fieri non posse putauit, quàm admistione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rursus quia in medicamentis simplicibus vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores & sapores erant ingrati, aut facultates contrariæ, omnia obstacula hæc sustulit mixtione & compositione iam à nobis cõmemorata. Itemque violentis remediis proprias & anodynas cor-

Quid Galenum mouerit ad medicamentorum compositionem.

rectiones attulit: venenatis & malignis confortantia & cordialia adiunxit: ingratámque remediorum amaritudinem cùm mellis, & facchari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quamdam dulcedinem, sed vt ingenuè fatear, plerisque nauseabundam transformauit.

Atque hæ sunt causæ, & potissimæ rationes dogmaticorum, cur sua medicamenta miscerent, cur tot compositiones suis Pharmacopœis parandas, & tot pyxides, phialas, scatulas, atque ollas medicinis refertas ad vsum reseruandas præciperent: quibus non tantùm se addictos volunt, sed omnes reliquos, qui medicinam profitentur, empiricos appellantes illos, atque ignaros, qui hisce non tanquam delphicis quibusdam præceptionibus confidunt. At mehercule, vt non vsque quaque improbo ordinem talem in arte præscriptum, ita tyrannidem inconsideratam omninò abdicandam censeo, Toleranda sanè esset vel illa, si non vt habet ἀδάγιον vt plurimùm, *aliud in scripto, aliud in pyxide*, reperiretur. Sed age vt constet etiam illud eorum nobis probari institutum proponamus, & per classes digeramus, quicquid & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum, & adseruatum sit: singuláque, qua ratione fiát in officinis, quæ rectè, quæ perperam perpendamus. Subindè si quid nouimus melius, publici commodi, & salutis ægrotantium, iuniorumque medicorum (quibus hic noster labor totus dicatus esto) gratiâ in medium proferamus: & nostris experimentis,

Quid authorem ad reformandam medicamentorũ præparationem impellit.

propriâ, magna ex parte, industriâ conquisitis, collustremus. Ita fiet spero, vt nec noua prorsus, aut nostra, sed veterum dogmaticorum medicorum placita rectè intellecta, restituta, nostrisque inuentis aucta, nasutissimus quisque, vel ipsemet Theon fateatur.

Ordo & classis omnium medicamentorum vel arte vel ratione compositorum.

CAP. III.

ONSVETVM est hodie officinis, & quasi in legem abiit, pharmacopœorumque hodie præcipuam curam, summúmque studium esse nouimus, vt ad omnis generis affectus peculiaria sibi remedia parent, eáque in officinis, ceu thesauros quosdam, in vsum dogmaticorum medicorum adseruent. Nimirum vt felici operis successu, id postulante necessitate, in promptu statim habeant, quo artis nominísque sui dignitatem & gloriam augeant, atque tueātur. Veteres quidem, vt jam suprà monuimus, in domo sua conficienda curabant remedia, quibus in casu præcipiti vsuri essent, vel etiam extempore, si morbus daret inducias. At hodie, quia separata habetur ferè pharmacopœa à medicinâ, hæcque à liberali disciplinâ, non mirum si desciuerit (excusent, quæso, modesti & prudentis ingenij

Veteres non publicè in officinis, sed domi priuatim sua medicamenta præparabant.

viri) ferè in mechanicā: quod pharmacopœorum inſcitiæ tribuendum eſt, qui nullo iudicio conſilioque medicorum doctorum directi, ſua parant medicamenta. Sed aliter eſt melius multò ab ijs, qui reipſa veri ſunt pharmacopœi, quique nihil niſi ex arte & præceptorum authoritate & imperio ducti agunt, talia parari ſolent.

Catalogus medicamentorum, quæ hoc primo libro continentur.

Aquæ
Decocta
Vina
Aceta
Oxymelita
Hydromelita
Syrupi
Elect. *Purgantia*
Pilulæ
Pulueres purgantes
Vomitoria
Clyſteres
Caputpurgia
Naſalia
Apophlegmatiſmi
Eclegmata
Confectiones aromaticæ, ſeu ſpecies roborantes.
Tabellæ
Trochiſci

Condita
Opiatæ
Conseruæ
Antidot. liquid. card. & robo.
Antidot. alexiter.
Antidot. opiat, seu Hipnot.

Extracta
Essentiæ
Magisteria
Arcana
Liquores Sulphurei
Sales.

Item quæ diuersarum rerum.

At in nonnullis istis formulis præparandis, variæ operationes inseruiunt, nempe,

Operationes vulgares pharmacopœorum.

Distillatio
Maceratio
Decoctio
Infusio
Expreßio
Puluerisatio
Trituratio
Mixtio
Conseruatio, & similes.

Quæ omnia meræ sunt operationes à pharmacopœi industriâ dependentes.

De his omnibus & singulis ordine sumus acturi, præparationúmq; modos consuetos, & non consuetos, sed tamen ad artis præscriptum conuenientes traditturi.

De operationibus autem aliis, quibus nonnullæ præparationes, perutiles æquè, ac elegantes perficiuntur, quæque minimè vulgares ab arte chymicâ mutuandæ veniunt (artem, inquam, non pharmacopœis solummodò, sed omnibus veris medicis, qui nomine & re tales haberi velint, cognitu imprimis necessariam) paulò post, capite nimirum sequenti dicemus.

Nunc autem, prout ordo ac methodus nostra postulat, ordiemur ab operationib. vulgarioribus, & apud ipsosmet pharmacopœos communibus, initium sumentes à destillatione: ex cuius reformatione, benignus lector, summam tum iucunditatem, tum vtilitatem percipiet.

De aquis destillatis, & de destillatione in genere.

CAP IIII.

OSTERIOR ferè ætas aquis stillatitiis maximè incumbit, vt eas parandi ars hodiè mulierum veriùs esse videatur, quàm medicorum. Ergo methodo, & ordini nostro incepto insistentes, dicámus priùs, quæ & quales aquę hodiè habeantur in officinis: Deinde quomodo ab ijs parentur: Tum in quo delinquant, & peccent in earumdem præparatione, & qua arte atque industriâ parari debeant aquæ stillatitiæ, clarè & veraciter docebimus. Tandē plures pulcherri-

marum, vtilissimarúmque aquarum tam simplicium quàm compositarum longâ experientiâ atque industriâ, multorúmque ægrotantium cum salute atque solatio conquisitarum, & in vsum trãslatarum, descriptiones & præparationes aliquot proponemus: sicq; caput hoc de aquis, secundum dogmaticam medicinam paratis finiemus.

Destillatio Spagyricum inuentum.

Sed antequam ista omnia fiant, cursim in genere de destillatione, & ad eam pertinentibus rebus, ac operationibus differendum. Etsi destillatio Spagyricum sit inuentum, & in Spagyricâ potius pharmacopœâ de eâ agi conueniat, ita tamen hodie non tantùm in officinis, sed apud vulgus quóque innotuit, vt destillationis modum plurimos se intelligere putare videam, paucos verò qui ea in re aliquid recti, atque perfecti sciunt. Non possum itaque non summatim, quę ad illam pertinent, hoc loco opportuno complecti, maximè cùm id pharmacopœæ, quam informare & corrigere intendimus, sit opus haud minimum. Reliquum quicquid esse potest specialioris considerationis, in aliud quod paramus opus reseruaturi.

Alchymia ergo seu spagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas à nonnullis recensetur, quæque omnium corporum compositiones & dissolutiones, eorúmque præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa, inquam, & destillationis quóque inuentrix est, atque magistra. Vtitur námque ea septẽ operibus, ac veluti gradibus, quibus tanquam organis quibusdam necessariis,

rerum transmutationes instituit atque perficit. Per transmutationem autem hoc in loco intelligimus, cùm res suam formam extrinsecam amittit, & ita alteratur, vt prorsus priori substantiæ, & formæ suæ pristinæ non sit similis, sed aliam nunc induit formam, atque aliam assumit essentiam, alium colorem, aliam denique naturam, & proprietatẽ. Exemplum esto, vt cùm linteamen fit papyrus: metallũ vitrum: pelles seu coria gluten: herba cinis: cinis sal, & sal liquor: mercurius res mobilis admodum, quoddam fixum, vt cinabrium & puluis. Septem autem isti operationum gradus sunt,

Quid transmutatio.

Calcinatio
Digestio
Fermentatio
Distillatio
Circulatio
Sublimatio
Fixatio.

De quorum omnium vtilitatibus hìc maximoperè à nobis disseri nihil attinet, cùm eæ in hoc opere passim & alio quodam, si Deus vitam & ocium concesserit, exactiùs sint manifestandæ & aperiendæ. Quanquam autem solutio seu putrefactio, vt plurimùm præcedat, aut certè præcedere debeat distillationem in ipsa praxi: placuit tamen primo loco de hac agere tanquam de principaliori operatione, communiori, & ad quam reliquę ferè referantur, vel saltem propter eam fiant.

Hìc multa dici possent de distillationis Etymo: cur

cur ſic appelletur: An deſtillatio differat ab elixatione: item de antiquitate deſtillationis: de dignitate eiuſdemque vtilitate: An præſtent deſtillata decoctis dilutíſque. Sed iſta omnia in aliud tempus ſunt reſeruanda.

Deſtillatio autem, de qua hîc orationem inſtituimus, eſt liquoris aquei ſeu partis humidioris in halitus à calore extenuatio, atque eleuatio, & ob frigiditatem aëris in aquam conuerſio. Vel eſt puræ, & liquidę ſubſtantiæ à diſpoſitis ad hæc corporibus extractio per calorem. *Deſtillatio quid?*

Arabes, & qui eos ſecuti ſunt complures nonnunquam appellarunt ſublimationem latiori nomine, quia in ſublime vapores feruntur, ſed ſpagiricis haud ſatis proprio. Nam aliùs gradus eſt à deſtillatione diuerſus, ſublimatio, in qua in altum vapores à rebus ſiccis attolluntur, ſed non vt in aquam degenerent: Verum vt ſicciores puriores, ſplendidioreſque fiant, adhæreantque ad vaſis latera & operculū. Neque enim, quod ad ſublimationem propriè dictum pertinet, roſtrato pilęo opus eſt, niſi ſit colligendi aquam animus, quæ exundabit. Itaque, vt ex rebus terreſtribus partes puriores ſeparentur, ſublimantur ſulphura volatilia, & ſales volatiles. Cum deſtillatio contrà in aquam fluentem, ſeu liquorem eas adducat, ex definitione deſtillationis facilè patet, quænam ſint ea, quæ diſtillari poſſint. Cùm enim deſtillatio nihil ſit aliud, quàm liquoris aquæi, ſeu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquam con- *Quomodo differat deſtillatio à ſublimatione.*

uersio: satis inde constat ea tantùm destillari posse, quæ & humiditatem in se continent & halitus emittunt, qui rursus in liquorem fluentem cogi possint. Peripatheticæ Philosophię Princeps Architectus Aristoteles constituit discrimen inter ea, quæ exhalant, & quæ euaporant. Nam exhalant, inquit, quæ à calido comburente fumum emittunt, in quo siccæ & humanæ partes ita coniunctę sunt, vt non tanquam duo; sed vt vnum calido subiiciantur, & diuelli vna pars ab alterâ non queat. Quamobrem huiusmodi fumus, neque madefacit, ob siccum combustũ sibi iunctũ, neque in spiritum vertitur, cùm distrahatur, dissipeturque, sed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur: qui, vt docet Albertus magnus, ob siccum terreũ adustũ atro inficit colore, qui adhæret propter humidum, quod tamen cùm exiguũ sit, non continuus est, & durus apparet, nisi ab vnctuoso educatur. Tum enim nidorem appellant, queadmodũ è pingui, fuliginem; vt ex resinis ferè omnibus fit fuligo. Quid verò intersit inter pingue & vnctuosum Aristoteles insinuat. Nam picem, ceram, thus, & quęcumque picem habent, pinguia vocat: Oleũ autẽ, & quęcunque oleosa sunt, vnctuosa. Videtur itaque ex his, quę Aristoteles prodidit colligi posse, ligna, ossa, oleum, cerã, thus, & huiusmodi destillari non posse, cùm horum fumi non madefacit ex ipsius sententiâ: sed in aërem extenuentur, nec possint in aquam cogi. Oleum enim ex sententiâ Aristotelis, non incrassatur, neque elixatur, quia

Discr. inter pingue & vnctuosum & inter illa quæ destillari possunt, vel nõ possunt.

non eſt vaporabile, ſed exhalabile: Ad hęc cùm idem dicat mirrham, thus, & cętera, quę lachrymæ appellantur, terrea eſſe: quæ autem talia ſint non exhalare, cum nequaquam liquantur. Quapropter fruſtrà eorum inſtituetur, aut ſuſcipietur deſtillatio. Satis etiam perſpicuè idem Ariſtoteles aſſerit mel, lac, oleum, ſalem, nitrum & ſanguinem in igne non euaporari, ſed craſſiora reddi: cauſamque adferens, ait, ideò id euenire, quòd mel ſit naturæ terreæ: & alibi, inquit, oleum eſſe aëreæ atque terreæ, lac aëreæ & aqueæ, & ſanguinem (præſertim fibroſum) aqueæ, & terreæ, ſed magis terreæ, ſal, nitrumque eiuſdem naturæ, quare incraſſari igne, non euaporari.

Hermeticorum philoſophorum ſententia de rebus deſtillandis.

At mehercule contrarium nos docet Philoſophia Hermetica, ipſa experientiâ rationum victrice ſtipata. Nam ex prædictis omnibus ſtillatitij liquores elici poſſunt, ſed per diuerſos modos, vt norunt id vel ſemeſtres Spagirici, & nos ſuis locis exactiùs docebimus. Nec eſt omittendum etiam, illud Ariſtotelis, & priſci illius æui ætate multa vera fuiſſe, pręſertim quæ de hac diſſolutionum ac eliquationum materia diſputari poſſunt. Vera, inquam, non ſimpliciter; ſed ſecundum quid: quia eiuſmodi operationes Chymicæ iſtis temporibus nondum innotuerant. Nondum ſanè cognitum erat quâ ratione, liquores ex ſalibus elicerentur, quæ vel corporum duriſſima metalla diſſoluerent. Non olei ex cerâ conficiendi ratio, non ſublimatio corporum fixorum, atque

ſolutio: non coagulatio volatilium, atque ſpirituum. Et vt breuibus rem comprehendam, ad externum, & ordinarium naturæ calorem reſpexit vir ille, cuius vires, & exactè cognitas habebat, & quid in vnam, quamque materiam poſſet: ita in artificialibus hiſce ipſum, aut non exercitatum fuiſſe, aut certè de iis nihil prodidiſſe, ſatis conſtat ex iis, quæ ab illo prodita ad hanc noſtram ætatem peruenerunt. Si enim cognitas habuiſſet operationes chymicas, non ita ſcripſiſſet ſummus ille vir. Sed ex ijs principijs, & fundamentis, quæ poſuit ille, Geometricorum more, & rectè, & euidenter, & candidè decreuit. At, inquies, vnius rei vnica tantum veritas: At, inquam, veritas non eſt, niſi in animo percipientis: veritas, inquam conſiderationum, & operum artis, neutiquam verò ſcientiæ, quæ perpetuò vna eſt, & ſimplex. At artis veritas etiam variat, pro artificum ingenio, induſtria, & inuentionis modo, pro quorum diuerſitate effectus ſæpè contrarii conſequuntur. Ergò Ariſtoteles excuſandus eſt hac ratione, & præterea ei gratia quoque habenda, quod tam viuis, & tanta facilitate comprehenſibilibus ac externis rationibus poſteritatem docuerit. Non tamen ita ſuſpiciendus eſt, vt huic nihil detrahi, nihil demi poſſe videatur. Nam artes contrarium docent, & ex his potiſſimum nobiliſſima illa Pharmacopæa, quam artificioſam appellamus, & à ſpagirica nihil niſi nomine ſolo, differre exiſtimamus.

Itaque lõgè aliter, atque diuerſa ratione de rebus

hodie decernendum, statuendúmque est, postquã tot aquarum, tot liquorum, tot prę parationum genera (quod dixerim ipsis priscis si reuiuiscerent) miracula futura, sunt introducta.

Enimuerò si vel Hippocrates, vel Aristoteles, vel ipse etiam Galenus nunc reuiuisceret, obstupesceret sanè tot ornamentis artem hanc adauctam, atque illustratam: tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam. Quod si nuperus ille Budęus, lumen illud Gallię, & vniuersę adeò Europę pręcipuus literarum cultor & restitutor, coniugis meę auus, in vltima hac ętate miratus sit Chrysulcam aquam, quam fortem vocant, dissoluere metalla, quod tamen illo seculo non vsque adeò infrequens erat: quid quęso facerent aut dicerent illi, qui nihil istorum nec cogitarunt, ac ne subolfecerunt quidem? Verissimum itaque est, quod sapientum quidam medicorum nostri seculi ait: Creuerunt cum ingeniis, & ipsę scientię artesque magna & inęstimabilia incrementa sũpserunt. Sed vt (quod nostrę ingenuitatis sit atque modestię) tueamur quantum licet priscos illos Athlantes, fatebimur vel vltrò, eo caloris modo, hoc est externo, eóque artificio ignis vulgari de quo Aristoteles loquitur, & rusticis ac coquis notissimo, dissolui ea non posse, atq; destillari: At posse tamen & dissolui & separari, in sua principia, ingeniosis machinationib. artificũ, in regimine ignis tã interni, quàm externi, nos in hoc, & aliis nostris operib. methodo perfacili docebimus atq; declarabimus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De destillationum differentijs.

CAP. V.

ESTILLATIONIS modi diuersi sunt pro diuersis rationibus, modis atque subiectis, vnde diuersæ destillationis differentiæ exurgũt. Prima à rebus è quibus humorem, vel liquorẽ elicimus, desumitur. Nam alio modo mel, alio sulphur, alio vinũ, alio cera, alio terebinthina, gummi, vt mastix, euphorbiũ, styrax, & reliqua eiusmodi: alio sales, alio herbę, alio radices, alio flores, alio denique semina destillantur.

Variæ destillationũ differentiæ.

Secunda ex differentia liquoris stillatitij desumitur: nam aliter aquæ, seu stillatitij liquores: longè autem diuerso modo olea ipsa eliciuntur. Exẽpli causâ ex herbis, floribus, radicibus, & seminibus non siccis, sed virentibus, aquæ per simplicem destillationem eliciuntur sine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus, herbis, floribus & seminibus siccis, & odoratis præsertim, mediante aquâ, aut quouis aliquo alio liquore admixto olea supernatantia eliciuntur.

Tertia differentia à materiâ & figurâ vasis dependet. A materiâ: nam aliud est terreũ, aliud æneũ, aliud plũbeũ, aliud vitreũ. A figura: alius nãque destillationis modus per alẽbicum, alius per cornutam, alius per matracium, alius per pellicanũ &c.

Quarta à vasis situ: fit enim vel rectâ cucurbitâ, vel incuruâ, aut inclinatâ, cuiusmodi destillationes

per aſcenſum dicimus: ſeu cùm vnius matracij (quod vocant) ſeu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum deſtillatores chymici nuncupant. Nimirum quando per concurſum vaſa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, idque diuerſo poſitu, & ſitu recto, obliquo, procũbente, &c. Atque his ferè deſtillantur, quæ difficilè aſcẽdunt, ſuccíq; minus habent. Multa etiam per deſcenſum deſtillãtur, vaſe eo, quod materiã cõtinet, inuerſim alteri impoſito: qui modus per deſcensũ vocatur, & contrarius eſt ei, qui fit per aſcensũ. Per deſcensũ deſtillãtur gagates & varij generis ligna, vt Gajacinũ, iuniperinũ, & reſinarũ genera. Quod ſi verò accipiamus latiùs deſtillationis nomẽ, vt ſit humidi eductio à calore, ad hãc etiã referri poterit ea, quæ per deſcenſum fit inverſo cucurbitæ ore.

Quinta à gradibus ignis, qui ſunt quatuor, primus, ſecundus, tertius, quartus. Primus eſt lentus, qualis eſt ignis baluri, aut vaporis: ſecundus cinerum: tertius arenæ vel ſcobis ferri: quartus eſt ignis nudus, vt vocant. *Quatuor ignis gradus.*

Cum primo aut ſecundo ignis gradu deſtillamus per aſcenſum: cum tertio & quarto, per concurſum & deſcenſum. Sic deſtillantur olea ex ſalibus, vt ſale communi, vitriolo, & reliquis huiuſmodi. Item

Deſtillatio complectitur ſub ſe tanquam partes ac veluti ſuccenturiatas, aut certè haud multùm abſimiles operationes.

Exaltationem
Exhalationem
Circulationem
Rectificationem
Cohobationem.

Exaltatio est superflui,& impuri humoris à puro euaporatio,in quo differt à destillatione, in qua liquores extrahuntur specie vaporis congelati in liquorem,seu aquam. At exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo,idque sola cucurbita absq; pileo, aut patella vitrea; cuiusmodi operatio frequens est &consueta in parandis extractis, vt essentia croci,sennæ,radicum omnium,rhabarbari,hellebori,& similibus,vti docebimus.

Circulatio est frequens, & crebra rei destillatæ ascensio in vasis ad id accommodatis,fitque per se, sine fœcibus in organis, quæ pellecani artificibus appellantur.

Rectificatio est repetita liquorum destillatio, quo multum purificentur,& magis exaltentur.

Cohobatio,est quoque destillationis, repetitio, qua liquor destillatus rursus fœcibus affunditur, & denuò destillatur,vt fit in arcano vitrioli.

Porrò per destillationem omnes aquæ liquores & olea proliciuntur ex omnibus lignis,herbis, seminibus,& floribus. Ex omnibus verò pinguibus oleum potissimum extrahitur.

De distil-

De destillationis quibusdam quasi præludiis comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione, & maceratione: operibus apprimè pharmacopœo necessariis.

CAP. VI.

ON sufficiat pharmacopœo simplicem tenuisse destillationis modum: de quo iam egimus in genere: sed opus habet insuper, vt præparationes sibi inseruientes exactè cognoscat, si vt industrius pharmacopœus debet, suas res ex arte parare velit.

Eiusmodi autem sunt fermentatio, concoctio atque digestio. Quas operationes si ritè intellexerit, naturam quodammodo imitatus, varias pulchras atque vtiles præparationes efficere poterit. Nec pharmacopœum tantùm easdem nouisse par est, sed ipsum etiam medicum pharmacopœis præcipientem, si suo honori, & ægrotantium saluti cōsultum velit. Sed talia hodie ita in despectum abierunt, vt vel negligant ista multi, vel certè superciliosè contemnant, nescientes nimirum, quid vtilitatis eiusmodi præparationes in recessu habeant. Et certè, non video, cui potiùs causæ eiusmodi pertinacissimum despectum tribuam, nisi meræ ignorantiæ: cum satis notum sit, non contemni aliquid, nisi ab ignorante. Necessitatem aspiciant vitæ no-

Operationes Chymicæ tàm medico quàm pharmacopœo cognitu necessariæ sunt.

ſtræ, vt diſcant eam coëgiſſe nos quærere præparationes ciborum ad alimenta corporis neceſſariorum: in quibus tamen præparandis tanta fortè neceſſitas non fuit, quanta debet eſſe in præparatione medicamentorum ſanitatis cauſa generatorum. Reſpiciant frumenta: quæ non cruda, qualia ex terra emerſerunt, ſtatim pro cibis offeruntur: ſed ſeparata prius palea & furfure in farinam rediguntur: quæ etiamnum non cruda, ſed fermentata ritè probéque ſubacta pinſitur & coquitur, vt fiat panis aptus nutritioni. Non itaque vnica tãtùm & ſimplex præparatio eſt panificium, ſed multiplex, artificioſa, & inſigne magiſterium. Nam fermentationem conſidera, qua panis leuis & ad nutritionem aptiſſimus fit: tantóque leuior atque ſalubrior, quantò magis fuerit fermentatus. Ponderoſior verò tantò nutritioni ineptior & inſalubrior, quantò minùs fermentatus fuerit. Quæ ſanè præparatio, ſi non præcedat, ſed farinæ ſimplici aqua affuſa, & ita coćta, pro pane, glutinum naturæ noxium parabis. Nunquid vides, vt amylum, res tenaciſſima, ſola aquæ infuſione paretur? aut panis non fermentatus, ſi cum modico aquæ irroretur, digitiſque ſubigatur in tenacem, ceream, & prorſus glutinoſam ſubſtantiam abeat? Quid igitur putas futurum in ſtomacho atque viſceribus, præſertim debilioribus ſi eiuſmodi offeratur? nempe talis nihil aliud quàm obſtructiones, materiam calculoſam, & plurimorum morborum ſeminaria procreare poteſt. Quapropter in regimine therapeutico eiuſmodi vſum,

Panificij præparatio qualis.

cuiuſmodi ſunt placentæ farinaceæ piſtæ (fougaſſes vocant noſtri) piſtoria opera & ſimilium paſtarum non probè fermentatarum curiosè interdicere ſolent. Nec tamen, quod mirum eſt, ſatis attentè ad cauſas, cur id faciant, aduertunt. At ſciant eam ſolam ob cauſam fieri potiſſimùm, quod paſtæ, ex quibus eiuſmodi panes fiunt, non ritè ſint fermentatæ. Tantum prodeſt hæc præparatio, vt Pharmacopœo omninò cognitu ſit neceſſaria. Hæc quippe attenuat omnem ſubſtantiam, hanc ſoluit à ſuo corpore & impuritate terreſtri, vt apta fiat poſtea ad producendum verum balſamum radicalem, atque ſpiritum viuificum. Huius ſolius fermentationis beneficio (vt poſtea pluribus patebit) eliciuntur aquæ vitæ ex omnibus ſeminibus farinaceis, atque adeò ex ipſis etiam roſis, denique ex omnibus floribus, herbis, & in vniuerſum vegetabilibus cunctis. Per hanc fermentationem ſeu fermentum hoc naturæ pari modo omnes corporis noſtri humores attenuantur ſubtilianturque. Hinc cognoſcas licet, quemadmodum vel modicum acidi fermenti vniuerſam paſtam fermentat, & panem leuiſſimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digeſtionem ineptus: ita etiã per eandem viam fermẽtationis, quæ conſiſtit in liquore quodam acetoſo naturæ, noſtros humores attenuari, atque ad excretionem diſponi: ideoque ſunt quædam acida, quæ ſudores mouent, quamuis ea ex medicorum vulgari ſententia ſint frigida. Et ſanè

Fermentationis cognitio omnino neceſſaria.

qui eiusmodi præparationem, quæ per fermentationem fit, panificio non adhiberet, sed tantùm grana frumenti, sicut à natura producta sunt, aquæ incoqueret, quid quæso gratiæ tam nobili alimento conciliaret? Quid vtilitatis adferret naturæ? Immò quid non molestiæ eidem, ex re alioquin nobilissima vtilissimaque crearet? At parantur hoc modo, atque hucvsque medicamenta in officinis. Non dicam homines absque panificio etiam fermentato viuere non posse: Notum enim est, & tradunt historiæ plures nationes magna ex parte simplici hordei, aut leguminum, vel radicum (vt hodiè solent Indi Americani) decocto viuere. At nostros homines absque eo æquè commodè atque salubriter victitare posse, illud verò pernego. Digni sunt profectò, qui allia comedant, qui nolunt meliora. Nimis crassa herclè ista medicatio, & suis cultoribus tantùm digna. Referamus exempli gratia, quod omnibus notum est, quid agatur cum vino. Huius pulchram præparationem, qui non attento & Philosophico animo contemplatur, non meretur sanè vt bibat. Primùm separantur racemi, vinacea, pelliculę: tum exprimitur succus, hic rursus in doliis suamet natura efferuescit, spumam eiicit, fœces deponit atque tartaream materiam, donec depuretur perfectè. Quę profectò præparatio, licet naturalis quodammodo sit, iuuatur tamen ab arte. Frustrà namque vinum à

Ad vini perfectionē quales requirantur, operationes.

natura præſtoleris, ſi non exprimas ſuccum, & ritè præparatum in dolia infundas. Nec ſimilis vtilitas ex vuis, quæ ex vino. Helueticos milites nouimus, ceu ſtrage quadam, vineta obruiſſe, vuáſque magna voracitate depauiſſe. At quid accidit? Nimirum crudum, non coctum, nec ritè fermentatum vinum, quod vocare, quàm bibere maluerunt, voracitatis inconſideratæ (licet fortè ob famen vtcúmque neceſſariæ) dederunt pœnas. Nam dyſenteriâ paulò poſt maxima eorum pars interiit. Salubrius & lætius egiſſent, ſi quò vnicè gaudent, merum perfectum & ritè fermentatum fuiſſent præſtolati. Quid dicam de reliquis cibis? Carnes non crudæ, ſed debitè coctæ, atque conditæ comeduntur. Eadem quóque ratio eſt in aliis cibis.

Extractorũ preparandorum ratio, mulierculis haud ignota

Nunquid vides, vt induſtriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ, ſuis ægrotantibus ex carnibus, & volatilibus, parare norint colaturas, gelatinas, conſummata? At hæc extracta ſunt. Separantur quippè terreſtria à laudatiori ſubſtantia, & ægro conducibiliori. Cur non idem facimus de medicamentis? Ægri certè natura, iam plus ſatis proſtrata, crudos iſtos cibos ſuſtinere nequit, ſed ab iis patitur aut etiam ſuccumbit. Quantò iſtud magis fiat à medicamentis non ritè præparatis & ab impuriori ſua ſubſtantia ſeiunctis? Nihil profectò aliud, quàm impedit eiuſmodi impuritas, quo minus medicamenti vis gemina cum hoſte ſuo, morbo, inquam,

eiuſque cauſa congrediatur, eúmque vincat, commodè, atque peſſundet.

Quid igitur fiet de iis medicinis, quæ non tantùm cruditatem in ſe continēt, ſed malignam quóque qualitatem aliquam: & talem non ſeparatam, aut ritè præparatam, vel caſtigatam etiam porrò exhibere audebimus? Solent, & (proh dolor) ſolent ac nimis verè ſæpè, inquam, ſolent, eiuſmodi decocta, puluerata, mixta, nec alio vllo artificio parata medicamenta ægris plus moleſtiæ (ne quid grauius dicam) adferre, quàm ſolatij atque auxilij. Nō itáque ſpernendæ, aut negligendæ ſunt eiuſmodi præparationes, concoctiones, inquam, digeſtiones & fermentationes. Nam hæc ſi fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ iiſdem vtitur operationibus ad perfectè maturandos fructus, réſque, quas producit vniuerſas. Sed pergamus,

Crudorum pharmacorum, & ſine artificio digeſtorum quanta incommoda.

Ariſtoteles in quarto meteorωn tres conſtituit πέψεως ſiue concoctiones ſpecies. Primo eſt πέπανσις quæ eſt humoris in humido ſemine exiſtentis & indefiniti, à calore naturali facta concoctio. Modus autem hic concoquendi, maturandi, atq; perficiendi plantarum & reliquarum rerum ſemina, vt germinent, & fructus vberrimos producere poſſint, eſt opus ſolius naturæ, quæ pro inſtrumento vtitur illo calore viuifico qui elemento ſtellarum proportione reſpondet, vt idemmet ait Ariſtoteles. Hunc ars ſi non imitari, ipſius tamen ſequi veſtigia poteſt. Secunda concoctionis ſpecies eſt ἕψησις ſeu elixatio, quæ eſt indefiniti in humore

Concoctionis differentia.

existentis concoctio, ab humido calore facta. Tertia & vltima est ὄπτησις seu assatio, quæ est eiusdem interminati à calore arido, & alieno facta concoctio.

Legitimi & veri pharmacopœi à spuriis distinguuntur

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præsertim fiunt: circà quarum moderationem diligentes pharmacopœos erudiemus: diligentes, inquam, & verorum medicorum artísque obseruantes, non nugiuẽdulos, qui candelas, faces & nescio quid ridiculi conficere, atque diuendere malunt, & mercatoria merce officinas suas opplere, quam veris artis operibus incumbere, suámque & artis quàm temerè profitentur, dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus mercenarij, & sordidi, non artifices, artísque (quotquot sunt humano generi summè necessariæ, & almæ medicinæ famulæ) cultores, sed mercatores, mechanici, spem in pompa collocantes, atque lucro. Hostem in vrbe malim videre, quàm hos nebulones. Ab illo enim cauere norunt sibi ciues. At ab istorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malitia, vel sanè negligentia sua præstãt, quis sibi cauebit, nisi qui eosdem extrà vrbium pomeria eiiciet, atque exterminabit: De impostoribus hoc dico, & pharmacopœi titulum falsò vsurpantibus, ac mercatoriam auaritiæ causa cum ea confundentibus, non de candidis, bonis atque diligentibus, ad quos hic noster labor pertinet, quibusque hæc nostra studia, & admonitiones in salutem plurimorum, ipsorúmque laudem & emolumentum dicata sunto.

Sed latius digressi sumus, ac fortè extrà ipsa etiam instituti pomeria: placuit tamen in re non parui momenti, vtrúmque hoc loco arrepta occasione & nostram sententiam proferre. Nunc verò ad propositum redeamus: ad digestiones, inquam, tantoperè operibus pharmaceuticis necessarias, quarum vtilitates ad purificationes, & exactas, atque veras omnium rerum concoctiones facilè percipient, qui eas ritè adhibebunt. Opus est tantum vel vnico Balneo Mariæ, vel saltem cacabo pleno aqua, quæ vel tepida, vel calida ad ignem, si opus sit, reddi possit. Nam differentias, & earum regimen posteà trademus. Hoc medio apozemata, atque decocta pura, & clarificata parabuntur: non, vt illa, quæ vulgò ori albúmine repurgata hoc est crasso illo modo parata, vel vnius quartæ horæ spatio omnem fœcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore perfusam misero ægro obtrudere non erubescunt. Has fæces paucis aliquot horulis separabimus per digestionem, viribus nihilominus integris seruatis, aut certè etiam longè valentioribus redditis, dempto nimirùm eo, quod laudatioris essentiæ vim, atque actiones obtundere, obfuscare, aut penitus impedire posset.

Necessitas & vtilitas digestionis

Sic solatio erimus ægris, sic naturam eius tuebimur, morbóque, minore eius molestia fræna iniiciemus, donec à natura specifici medicamenti ope adiuta penitus extirpetur extermineturque. Eadem porrò digestione perfectè depurantur succi radidicum, foliorum, florum, vti docebitur in progressu. Et

ſu. Et quod magis etiam eſt, dum digeruntur, coquuntur etiam, hoc eſt, dulcorantur, atque per Balaneum Mar. humido liquore ſeu vapore ſeparato in ſyrupi conſiſtentiam rediguntur, quem diu ſeruabis, abſque melle, vel ſaccharo. Vt vel hinc conſtet veriſſimè ab Ariſtotele prolatum, omnia cõcoctione dulceſcere, id quod experiẽtiâ verè confirmat. Aut, ne quid noui introducere videar in officinas, & à Pharmacopœorum communi mathodo, duas tertias tamen ſacchari minus, quàm ſolent, in ritè digeſto atque concocto ſucco addendas ſuadeo, vt palato magis deſeruiam: exempli gratiâ, in quo ſyrupo anteà poſuerunt ſacchari ℔ iij. jam vnâ tantùm adijciẽt: eritque talis ſyrupus minoribus paratus ſumptibus nihilominus longè vtilior, & qui longè minori poſſit exhiberi doſi, quæ tamen communibus illis longè ſit efficacior. Nam cochlear vnicum ſyrupi de ſucco roſarum pallidarum hoc modo parati ſufficiet ad euacuationem ſufficientem moliendã. Cùm interim Syruporum, vt vulgò ſolent confici, vix plures vnciæ ſufficiant, Nec mirum: quid enim aliud ferè in ijs, quàm ſaccharum cum minimâ ſucci quantitate? At notum eſt ſaccharum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio Syrupi roſarum pallidarum maximè requirit. Sed de his prolixiùs ſuo loco agemus.

Omnia concoctione dulceſcunt

De aquis. CAP. VII.

OPPORTVNVM iam est, vt quam tradituri sumus pharmaciam in ordinem, ducto à liquoribus (quibus ipsa) exordio remediáq; singula, eadē methodo discutientes, redigamus. At quoniam inter liquores omnes aquæ primū sibi vendicant locū, earum descriptiones præmittere operæ-prętiū esse duxi. Has autem in simplices & compositas dividemus.

Ex simplicibus aliæ sunt calidæ, aliæ frigidæ, alię denique mediam inter vtrásque qualitatem retinent: calidis ad humoris pituitosi, ac melancholici (quos frigidos esse autumant) præparationem vtuntur: frigidæ verò ad bilis omnes species (quę calidæ, ignisque in homine naturam retinere existimantur, quemadmodum pituita aquę, & melancholia terræ) præparandas vsurpantur.

Aquæ autem calidę, quas Pharmacopœus in officina sua paratas adseruare, omníque tempore destillare debet, sunt hę sequentes.

Aquæ.

Aquæ calidæ.

Abrotani	*Bardanæ*	*Chelidoniæ*
Allij	*Betonicæ*	*Ebuli*
Anethi	*Calamenti*	*Esulæ minoris*
Absinthij	*Camomillæ*	*Enulæ campanæ*
Ambrosianæ	*Cardui bened.*	*Foeniculi*
Artemisiæ	*Centaurij*	*Hyssopi*
Basiliconis	*Ceparum*	*Iridis*

Euphragiæ
Iuæ arthriticæ
Iuniperi
Lauendulæ
Maioranæ
Marrubij
Matricariæ
Melissæ
Meliloti
Nucum viridium
Florum nucum
Origani
Petroselini
Pulegij
Pœoniæ
Rosmarini
Raphani
Rutæ
Sabinæ
Saluiæ
Satureiæ
Serpilli

Frigidæ sunt.

Acetosæ
Borraginis
Buglossi
Succi citri
Cichorij
Cucumeris
Cucurbitæ
Cerasorum acid.
Cerasorum nigr.
Endiuiæ
Fructus fragariæ
Lactucæ
Limonum
Melonum
Nymphææ
Plantaginis
Papaueris albi
Papaueris rubri
Portulacæ
Pyrorum agrestium
Ranarum, aut potius spermatis illarũ
Rosarum
Semperuiui
Solani
Sorborum
Violarum

Temperatæ sunt

Adianti
Agrimoniæ
Argentariæ
Althææ
Alchimillæ
Asparagi
Alkekengi
Barbæ hircinæ
Bursæ pastoris
Calendulæ
Caudæ equinæ
Casei recentis
Cerefolii
Ceterach
Consolidæ vtriusque
Caprifolii
Citoniorum
Ebuli
Eupatorij Auic.
Fraxini
Fumariæ
Filicis
Genistæ
Halicacabi
Iuæ arthriticæ
Lilij conuall.
Lapathi acuti
Lupuli
Maluæ
Mercurialis
Milij solis
Nucum viridium
Parietariæ
Primulæ veris
Polytrichi
Pomorum redolentiũ
Prunellæ
Sambuci
Senetorum
Scolopendrij
Scabiosæ
Tamaricis
Tapsi barbati
Tussilaginis
Valerianæ
Vermium terrestriũ
Verbasci
Veronicæ
Verbenæ
Verrumcariæ
Vrticæ
Vlmariæ

Inter enumeratas aquas aliæ sunt cephalicæ, & cerebri affectibus accomodatæ, siue hi generales sint,

siue particulares & proprij, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aquæ cephalicæ, siue cerebrales sunt, aqua basiliconis, betonicæ, calendulæ, calamenti, iuniperi, lilij conuall. maioranæ, melissæ, pæoniæ, primulæ veris, rosmarini, satureiæ, serpilli, florum tiliæ arboris, visci querni. Omnes hæ aquæ frigidorum humorum, qui in cerebro existunt, pituitæ nempè, ac melancholiæ præparationi inseruiunt: ac potissimum quidē Aquæ Basiliconis, betonicæ, saluiç, rosmarini, stœchados, serpilli. Apoplexiæ, reliquisque eiusmodi soporiferis affectib⁹ ex pituitâ, &humore crudo natis dicatç sūt.

Aquæ calendulæ, granorum iuniperi, primulæ veris (quæ & herba paralysis dicitur) mirè ac specificè ad paralysim conducunt.

Aquæ pœoniæ, lilij conuall. florum tiliæ arboris, visci querni antepilepticæ nominantur, vt ipsa etiam cerasorum nigrorum aqua.

Aqua fraxini cum suo sale mixta, specificum est ad surditatem non inueteratam remedium.

Aquæ chelidonij, euphrasiæ, fœniculi, rosarum, & peculi rosarum, caprifolij ophtalmicæ sunt, ac aliç quidem oculorum inflammationibus, aliæ reliquis eorum affectibus, imò & acuendæ ipsorū aciei conseruandæque accommodatæ sūt.

Aquæ bardanæ, camomillæ, enulæ campanæ, iridis, hyssopi, vrticæ, peti, adianti, scabiosæ, tussilaginis, buglossi, borraginis, violarum, papaueris rubri, pectoris vitijs mirificè conducunt, ex quibus quidem aliæ humori crasso viscidóq; brō-

chijs pulmonũ contento attenuando, & iuuandæ expectorationi: aliæ verò tenuiori ac fubtiliori incraſſando per ſe, aut ſyrupo cõuenienti immixtę mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri (quã sẽper paratã Pharmacopœi habere deberẽt) ſingulare, ſpecificũq; ex inteſiſſimo rubore notũ, ad peripneumoniã, pleuritim, cęteraſq; pulmonũ inflãmationes, remediũ eſt.

Aqua peti (quam nec parant pharmacopœi) generoſiſſima eſt ad affectum, quẽ Aſthma vocant, vt & ipſe etiam ſyrupus, qui ex illo conficitur, vt dicetur ſuo loco: hæc aqua etiam purgat.

Aqua granorum ebuli & ſambuci ſeroſos humores deturbant, & & aſciti conueniunt.

Aqua deſtillata ex folijs & floribus tapſi barbati, priùs in vino per triduum maceratis, eſt aqua valde efficax ad ſedandos arthriticos dolores, ex quacunque cauſâ ſubortos.

Aqua barbæ hirci ſeu candelariæ ad idẽ mirificè prodeſt.

Aqua vermium terreſtrium contra ſanguinem ex caſu concretum confert.

Aquę meliſſę, ſcabioſę, acetoſę, ſucci citri, ſucci limonũ, granatorũ, cardui benedicti, roſarũ & violarũ corroborationi cordis ſunt ſaluberrimæ: peſtilẽtibúſq; febrib⁹, ſyncopis, palpitationib⁹ tũ aſſũptę tũ formâ epithematis extrinſecus admotę medẽtur

Aquæ Abſynthij, menthæ, Ambroſianæ, cotoneorum ſtomachales ſunt.

Aquæ cichorij, endiuiæ, adianti, hepaticæ, agri-

moniæ, eupatorij Auic. lapathi acuti, hepaticæ sunt, intemperiesque iecinoris humores præparando, ipsumque corroborando, corrigunt.

Splenitice sunt aquę ceterach, scolopendrij, genistę, tamaricis, pomorum redolentium.

Aquę raphani, halicacabi, granorum iuniperi, limonum, parietarię, milij solis, esulæ minoris, verrucariæ calculũ cõminuunt, arenulásq; & materias tartareas in renibus accumulatas dissoluunt.

Aquę maluæ, bismaluæ, cucurbitæ, melonum, cucumeris, nymphęę, renes ipsos leniunt, vrinæque ardorem & acrimoniam contemperant.

Aquę pyrorum agrest. & sorborum alui fluoribus omnibus conducunt.

Aquæ plantaginis, bursæ pastoris, alchimillæ, veronicæ, pirolæ, caudæ equinæ, consolidæ vtriusq; renum vlceribus, ac excoriationi conferunt, suntque aquæ vulnerariæ.

Aquæ cardui bened. & vlmariæ, petasites sunt aquæ sudorificę, ac pestilentibus affectib⁹ cõducũt.

Aquæ artemisiæ, matricariæ, marrubij, mercurialis histericæ sunt, vterumque iuuant, & affectibus ipsius prosunt.

Et hæ quidem sunt aquæ, quæ singulas corporis nostri partes respiciunt, singulisq; ipsarũ pathematis siue affectionibus medentur: Et inter eas quidẽ sunt, quæ diuersis, tam internis, quàm externis, præter suprà enumeratos, morbis specifica quadã qualitate accommodantur: videlicet aquæ anethi, florum camomillæ, sãbuci, florum nucum, rutęq;

colicis dolorib⁹ ex vẽto profectis, leuamẽ tribuũt.

Aqua ceparũ ad morsus rabidi canis per os exhibita multum cõduci: prodest etiã ad calculum.

Aqua ex succo corticum viridium nucum extracta ad calculum tum renum, tum vesicæ comminuendum pellendúmque expertissima.

Alliorum aqua ad idem confert.

Aquæ hyperici & portulacæ, puerorum lumbricos ènecant.

Aqua cerasorum acidulorum, fructus fragorum, papaueris albi, florum centaurij tertianis febribus & biliosis non mediocre ferunt solatium.

Aquæ ebuli, ivæ arthriticæ, verbasci, arthriticos dolores sedant, si partibus dolentibus, lintea-mina supradictis aquis imbuta, tepidè apponãtur.

Aqua ex folijs & radice filicis destillata omnibus adustionibus ex linteaminibus ea imbutis tepidè applicata, singulari virtute confert.

Aqua spermatis ranarũ mense martio destillata, antequã excludantur, excellens est ad omnes oculorum, faciei, totiusque corporis partiũ phlegmonas, eo quo dictum modo admota, remedium.

Ecce tibi aquarum stillatitiarum, quibus nullo tempore carere debent Pharmacopœi, cathalogũ: ecce inquam specificas verasque vnius cuiusque proprietates.

Nec sanè satis est illud nosse, verùm, & ipsas destillandi, seruatis integris virtutibus, atque proprietatibus, modus tenendus est qui quidem alia longè ratione perficitur quàm vulgari illa destillatione, qua phlegma solùm, & inutilis quædam

aqua citò putrescens extrahitur.

Noua vtiliorque methodus destillandi aquas.

Itaque vt eam methodum planè restituamus, aliamque longè vtiliorem introducamus: herbas, flores, aut reliqua eiusmodi integra in alembicum, (siue plumbæum sive vitreum sit) conijciantur, de stillandi loco: flores destillandos conteremus, eorúmque iure torculari expresso, & in commune alembicum infuso, virtutem eius integram substantiámque more solito extrahemus. Quæquidem vt efficacior euadat, vegetiorque, excipiendæ sunt fæces, & quæ post succum expressum, & quæ in alembici fundo remanserunt, quas in vas terreum impositas, igni ardentissimo calcinabis, donec omninò in cinerem abeant. His peractis cineres istos in manicā Hippocratis inijcies: quibus infundes prædictam aquam destillatam, vt omnē salem recipiat, reaffusione sæpius repetitâ: & ita quidem habebis aquam suo sale imbutam, præcipuisque stirpis, ex quâ emanavit, virtutibus præditam. Aquam, inquam, quæ multos menses, imò & annos integra incorruptáque conseruari potest, cuius etiam vel vncia vnica plus præstabit, quàm plures illius, quæ communi viâ extrahitur. Nec sanè labori parcendum, aut ab ea operatione abstinendum, cùm tantæ rei támque pretiosæ, sanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod si prædictæ aquæ colorem, & odorem proprium imprimere sit animus: ingentem eorummet florum copiam in rostro alembici impones; vt inter destillandum, aqua sursum ascendens [illegible] ex istis

ex iſtis floribus colorem & odorem (quæ vtiles & pulcherrimæ ſunt qualitates) alliciet & retinebit. Et hæc tibi eſt, concinnâ, ni fallor, breuitate, vera & legitima aquarum ſtillatitiarum præparatio.

At verò ſi vnico pharmacopœo omnes ſuprà enarratas aquas præparare per ocium ac commoditatem non liceat, plures eiuſdem vrbis inter ſe conuenire deberent (vti fit pleriſque in locis ac potiſſimum in Italia) vt vnusquiſque ſibi partem earum præparandam aſſumeret, alijſque ſi opus fuerit, mutuò ſuppeditaret. Et ita quidem artis medicæ dignitas conſeruaretur, illorúmque gloria, & honos, non ſine ingenti populi vtilitate, augeretur.

Porrò non nobis ſatis eſſe duco primam illam & ſimplicem, aquas cum integris virtualibusque qualitatibus deſtillandi reſtitutam methodum inſtituiſſe: quâ quidem methodo (præter ipſius aquæ bonitatem) ſi furni vaſáque propria & commoda ſuppetant, plus vno die, quàm aliâs pluribus, & faciliori longè negocio deſtillabis: vt cuiuis experto facilè patebit. Quinimò etiam eadem ratione, ſi per balneum vaporoſum aquam extrahere in mentem veniat, totum penè ſuccum prædictum deſtillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidem fumum aut vſtionem ſuboleat: neque hoc ſolùm, verùm etiam eadem methodo ex omnibus plantis calidis, ac odoriferis præſertim (quas ſulphure ac oleo ex odore illo abundare conſtat) vnà cum aquis olea puriſſima, clariſſi-

Alia aquæ extrahendæ ratio per balneum vaporoſū.

máque elicies, quæquidem quod aquis supernatare percipiantur, facili negotio separabis. Sed & vltrà progredi, ac certam facilémque, aquas vitæ ex plantis, floribus, seminibusque cuiuscumque generis sint, extrahendi methodum tradere est animus. Et id quidem per digestionis, & fermentationis viam, quâ sanè cuiuis, candidi sincerique ingenij viro iudicare perfacile erit, nos non perperàm suprà operationes istas tantis laudibus & encomijs extulisse. At ipse quidem altiùs penetrare (nisi stupendo prorsus, ac hebeti sit ingenio) Philosopharique poterit & percipere, quàm scitè, quámque commodè alibi, nempè in tractatu nostro de signaturis internis rerum, sanguinis nostri analogiam cum vino, ipsiúsque aquæ vitæ cum nectare vitæ nostræ, balsamóque radicali contulerimus. Cùm ex omnibus rebus, ac ijs potissimùm, quæ in alimentum veniunt, solâ prædictarum digestionum, & fermentationum ope, imò etiam & ex ijs, quæ frigidæ existimantur, aqua vitæ elici possit, quæ sit vera rei quinta essentia. Aqua, inquam, vitæ, quæ de naturâ cælesti æthereâ, participat, flammámque non secùs ac ea, quæ ex vino elicitur, concipiet. Experientia etiam ipsa satis planum faciet, quomodò non tantùm vinum, sed & triticum, omniáque cerealia, & semina alimentosa, multò plus nectaris illius viuifici, quàm reliqua vegetabilia, alendo corpori nostro inepta, contineant.

Aquæ quoque extrahuntur per digestionis & fermentationis viam.

Ex omnibus rebus alimentosis aqua vitæ elici potest

Hanc autem methodum, vt tandem aperiamus:

ordiemur quidem à rosis, quæ frigidæ esse existimantur, ex quibus tamen odoratissima aqua vitæ extrahitur, & adeò excellens, vt vnica eius guttula, ingenti satis aquæ copiæ odorem suum communicare, eámque vtilissimam iucundissimámque reddere possit.

Methodus extrahendi aquã vitæ ex rosis.

Rosæ igitur tempestate, nec eâ quidem pluuiosâ roridáque, cùm scilicet plantæ madido rore humescunt; sed expectandum, donec sol radiorum suorum in omnem istam roridam humiditatem dissipauerit, copiosa satis quantitate colligi debẽt.

Rosas itaq; collectas, & quàm fieri potest diligẽgentissimè tritas, in vase terreo vitreato, aut paruo dolio querno includes, & quàm optimè manibus premes, quo vas prędictum penè impleatur. Quod quidem vas clausum obturatúmque, vt faciliùs fiat digestio, repones in cellam vinariam per mensem vnum, aut diutiùs, si opus fuerit, donec materiam prędictam, vinum acetatum sobolere odoratu percipias: quo argumento iam absolutam fermentationem esse cognosces, & eò quidem protelanda est donec prædictum signum appareat. His peractis, assume tibi quartam, quintámve rosarum fermentatarum partem pro vasis tui magnitudine, quod sanè necessariò tale esse debet, qualia ea sunt, quibus destillatores Chymici olea sua & aquas vitæ eliciunt: quæ quidem ampla, æneáque potiùs, quàm plumbea sunt, refrigeratoriisque suis instructa, quibus aquâ plenis, spiritus, frigore con-

densati, faciliùs commodiúsque eliciuntur: assumptam illam rosarum fermentatarum portionem, more solito destilla: quo facto, fœces residuas in fundo Alembici subsidentes separa, & tantumdem prędictarum rosarum fermentatarum eidem vasi repone, hísque priùs extractam aquam affunde, omnia rursus (vase Hermeticè clauso, vti dictum) ad siccitatem vsque destillando. Collige iterum resiccatas fœces (quas etiamsi velis cum prędictis reseruabis) & Alembico eamdemmet prædictarum rosarum quantitatem, quam priùs iniice, quibus denuò totam aquã destillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas rosas fermentatas destillaueris. His ritè, vt decet absolutis, vniuersam, quam elicueris aquam assumes, & lento igni in vase colli oblongi, siue matratio, siue quo aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius tantùm partem (quæ omnium penè spiritualium quantitas est) destillabis. Ita vt, si verbi gratia duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantùm aquæ, odoriferæ tamen & iucundissimæ, spiritualísque, atque flammam æquè, ac ea, quæ ex vino est, concipientis elicies. Quã etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici subsidebit, odorifera, longéque suauior & melior existet, quàm ea, quæ communi aut vulgari modo destillatur: cui etiam sal suum imprimere poteris, si prædictis fœcibus in puluerem redactis, & manicæ Hippocratis impositis, eam sæpius af-

fundas, quo salem suum faciliùs alliciat, retineátq;. Eadem planè ratione ex violis, aliísque floribus, ac iis potissimùm, qui calidi odoriferíque existunt, vt rosmarini, saluiæ, betonicæ, cæterísque eiusmodi aquas vitæ elicies, quæ multò præstantiores efficacioréſque sunt ad morbos (quibus suprà conuenire docuimus) propulsandos, quàm si communi illo vulgaríque tramite id perficiatur. Adde quod vel minima quidem quantitate exhiberi possunt, vt admirandos prorsus, & incredibiles effectus pariant.

Ita etiam ex stirpibus (cuiuscunque generis sint, sed vt plurimùm calidis) tritis, ac dicto modo præparatis, prædictæ aquæ vitæ facillimè extrahuntur. Idem fit ex fructibus optimè fermentatis, vt satis abundè testatur experientia in Pomaceo, Pyraceóque, quæ ex pomis pyrísque in vase proprio (non secùs ac vinum) præparantur, quodammodo vinescunt, ac tunc ex iisdemmet aqua vitæ extrahitur. *Aquam ex stirpibus eliciendi modus.*

Eademmet aqua vitæ ex tritico, granis iuniperi, lauri, seminibúsque farinaceis calidis omnis generis, elici potest. At quoniam iisdem seminibus non tanta inest, quanta floribus, foliísque liquoris mercurialis, seu aquæ copia, trita, crassóque modo puluerizata, in paruulum dolium, quod ex ligno querno confectum sit, iniici, & aquâ tepidâ, donec in liquidiorem quãdam consistentiam abeant, imbibi debent. Quibus etiam ad digestionem accelerandum (cui præcipuè incumbendum est) tantil- *Aqua vitæ ex tritico, granis, &c.*

lum fermenti communis, aquâ vulgari distemperati adiicere poteris. His peractis, vaséque optimè clauso, in loco frigidissimo (quò faciliùs fiat fermẽtatio) reponantur, donec acescere, vinúmque redolere persentias. Tunc eadem methodo, destillandique ratione procedes, quam suprà in extractione aquæ vitæ rosarum docuimus. Hactenus de aquis simplicibus. Restat tandem, vt de compositis verba faciamus, vtiléſque quarumdam descriptiones tradamus, quas pharmacopœi nõ modò scire, verùm etiam paratas semper habere, aliisq; quamplurimis aquis nullius, aut parui momenti præferre debent.

Aquæ artificiosè compositæ (omnes ferè nostræ descriptionis) sunt.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.
Elixir vitæ Maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos, penéq; desperatos propulsandos, sanitatem conseruandam, vitámque ipsam prorogandam.
Aliud Elixir vitæ minus facillimum.
Aliud Elixir paratu facillimum.
Aqua theriacalis communis pro gregariis.
Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, pestiferísque affectibus miro progressu conferens.
Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempè apoplexię, paralysi, epilepsiæ, & similibus specifica.

Alia aqua theriacalis ad epilepsiam, apoplexiam & paralysim.
Aqua antapoplectica & antepileptica.
Aqua antepileptica.
Aqua hirundinum antepileptica.
Alia aqua hirundinum.
Alia prædictæ aquæ præparatio.
Alia adhuc eiusdem aquę pręparatio.
Aqua picarum composita ad epilepsiam quóque specifica.
Aqua ophtalmica.
Aliæ aqua aciem oculorum acuens, cęcitatémque in senibus incipientem prohibens.
Alia aqua ophtalmica.
Aqua ad hęmoptosim seu sanguinis sputum.
Aqua ad phthisim, & vlcera pulmonum pręstantissima.
Aqua antipleuritica.
Aqua mirabilis ad collapsas vires instaurandas: & ad spiritus vitales & animales roborandos & reficiendos: quę elixirio vitę ęquiparari potest.
Aqua caponis ad idem
Aqua ad cordis roborationem contra venena, & pestilentes omnes affectus.
Aqua ad pestis curationem & præseruationem
Aqua antifebritica
Aqua alia contra omnis generis febres, præcipuéque contra intermittentes.
Aqua ad febres etiam pestilentes & ardentissimas:
Aqua antinephritica

Aqua alia antinephritica.
Alia prædictæ aquæ præparatio.
Alia aqua antinephritica.
Aqua ad cõminuendũ calculũ etiã in ipsâ vesicâ
Alia aqua ad idem.
Alia aqua ad idem.
Alia adhuc ad idem.
Aqua ad præseruationem calculi.
Aqua hysterica.
Aqua contra colicam ventriculi & intestinorum, à cruditatibus & flatibus subortam.
Aqua scorbutica & hydropica.
Aqua dysenterica.
Aqua hypnotica.
Aqua ad gonorrhæam virulentam.
Aqua ad ictus sclopetariorum.
Aqua balsamica excellentißima aduersus omnis generis apostemata, vlcera interna & externa, potißimum autem contra fistulas & vlcera phagædenica & maligna.
Aqua podagrica.
Aqua alia podagrica.
Alia aqua antipodagrica.
Aqua ad ambusta.
Aqua cancrorum ad idem.
Aqua purgans.
Aqua vomitiua & purgantiua simul.
Aqua ophtalmica.
Aqua cinnamomi.
Aqua cariophyll. & aliorum aromatum.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

℞ Corticum arantiorum,
Et limonum exsiccatorum ad solem, ana ℥ iiij.
Nucis moschatæ,
Garyophyllorum,
Cinnamomi ana ℥ ij,
Herbarum melissæ,
Maioranæ,
Thymi,
Hyssopi, priùs per se exsiccatarum ana m.j.
Florum saluiæ,
Anthos,
Calendulæ,
Betonicæ, ana p.j.

Incisis & contusis omnibus, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquomodo debent: ponantur in alembicum affundendo,

Aquarum rosarum.
Et vlmariæ ana q.s,

Vt supernatent materiam duobus tribúsve digitis: digerantur vase optimè clauso, ad calorem balnei Mar. per octiduum: dein per cineres destillentur vt artis est, & fiat aqua imperialis: Cui si proprium salem addideris, validior efficaciórque efficietur. Hæc aqua cerebrum, cor, stomachúmque imbecillum roborat: si guttulæ aliquot vel per se, vel cum iusculo exhibeantur. Specifica præsertim quóque est ad iuvandam in sterilibus conceptionem,

huic adiecta priùs copiosa satis testiculorum leporum quantitate, ex quibus prædicta aqua per viam digestionis salem allicere poterit, & præstantior reddi.

Elixir vitę maius admirandum remedium ad inueteratos morbos penéque desperatos propulsandos, sanitatem conseruandam, vitámque ipsam prorogandam.

℞ *Rad. Zedoariæ*
Angelicæ
Gentianæ
Valerianæ
Tormentillæ
Scorzoneræ
Galangæ
Ligni aloës
Santali citrini, ana ℥ iij.
Melissæ
Menthæ rubræ
Maioranæ
Basiliconis
Hyssopi
Thymi
Chamædryos
Chamæpityos, ana m. ß.
Granorum lauri
Juniperi
Cort. limonum
Arantiorum siccorum

Sem. pœoniæ
Seseleos
Anethi
Fœniculi
Anisi
Citrij
Cardui benedicti ana ℥ ij.
Garyophyllorum.
Cinnamomi
Macis
Zingiberis
Cubebarum
Cardamomi
Piperis longi
Et rotundi
Spicæ nardi ana ℥ j. ß
Benioini
Myrrhæ
Olibani
Succini
Masticbes ana ℨ vj.
Flor. Rosmarini
Saluiæ
Pœoniæ
Stœchados
Calendulæ.
Lauendulæ.
Hyperici
Centaurij minoris
Betonicæ

Lilij conuall.
Tiliæ arboris ana p. ij.
Flor. cichorij
Rosarum rubr.
Buglossæ ana p. j.
Mellis granati
Sacchari albi ana ℔ *j.*
Aquæ vitæ optimè rectificatæ ℔ *x.*

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur. Omnia hæc in matracium capax, & Hermeticè clausum, ne quid exhalet, iniecta in fimo equino mediocriter calido per 8. aut 10. dies putrefiant: putrefacta fortiter exprimantur: expressio verò per cornutam, vel alembicum ad conuenientem ignem destillentur: ponendo in limbo alembici moschi ℥ ß. ambræ griseæ, croci ana ℥ j. Aquam quæ primùm ab expressione illa effluet clarissima (pretiosa tamen) seorsim asseruabis. Cum verò recipiens (quod capax vitreúmque esse, & optimè cũ collo cornutæ adhærere debet, ne vel minimùm quidem expiret) obscurari, spiritibúsque subalbidis offerciri percipies, aliud eius loco, aut idemmet repones, si priùs extillatum illum primum liquorem seorsim asseruandum separaueris. Iunctóque denuò optimè, vt priùs cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus vt artis est, pedetentim augebis, quo prædicti spiritus subalbidi non amplius appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam, quæ secundò elicita est, aquam (quam matrem balsami vocant) seorsim etiam separes, adservésque, & hæc

quidem tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conseruandam sanitatem mirabili profectu cõducit. Accommoda rursus prædictum recipiens, sicut fecisti anteà, per gradus auge, donec destillato primò oleo subflauo, deinde rubicundo, materiæ in fundo siccæ remaneant, nec tamen perfectæ aridæ, ne qui extillarit liquor, adustionem suboleat. Quibus peractis, assume tibi aquam illam clarissimam, quam primò satis copiosè elicuisti, affunde residuis fœcibus, & fac vt simul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem baln. Mar. donec aqua coloretur, & flauescat, attracta scilicet magis ignea, & oleaginosa materiæ portione. Fœces residentes, cùm scilicet omnem tincturam suam prædictæ aquæ impresserint, seorsim ad dicendos vsus adseruentur. Post omnes prædictos liquores (seruata tamen si libuerit ex vnoquóque proportione aliqua ad effectus suprà commemoratos, quibus mirum in modum prosunt) & eum quóque ipsum liquorem, qui ex fœcibus tincturam attraxerit, simul miscebis, vt inde pretiosissimum, longéque prædictis excellentiorem elixir vitæ elicias, vt sequitur procedendo.

Tres itaque prædictos liquores simul mixtos per cornutam, aut alembicum vitreum (nulla tamen præmissa digestione præter mixtionum ipsam) destillabis, eadémque plane ratione, qua prius elemẽta principiáque liquorum separabis. Elicies námq; primam aquam clarissimam, quam seorsim reseruabis, cùm scilicet recipiens fumo nubiloso obscu-

rari percipies: dein mutato recipiente, accommodatóque vt priùs ignem eò continuabis, donec liquorem subflauum effluere percipias, quem etiam seorsim vt priorem adseruabis. Interim dum prædictæ destillationes, aut elementorum siue principiorum duorum separationes fient, reseruatas superiùs fæces ad ignem reverberij, calcinabis, ex quibus in cinerem redactis sal, vt artis est, cum prima tua aqua clarissima allicies, quæ quidem aqua sale suo imbuta, cùm reliquis duobus adseruatis liquoribus permisceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum, vt loquuntur philosophi, nempe vt ex tribus illis distinctis aquis, per circulationem in pellicano, ea qua decet arte, factam, vna essentia erumpat. Fiátque ea ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Et id quidem via satis succincta, facili atque philosophica verísque philosophis nota, ex qua viam & certam methodum omnibus rebus conficiendi elixiris consequeris.

Huius elixiris ineffabiles sunt virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepsias, apoplexias, paralyses, manías, melancholias, asthmata, syncopes, lipothymias, stomachíque & aliarum partium imbecillitates, cachexias, hystericas passiones, & alia id genus summa & deploranda symptomata. Huius guttulæ aliquot tantùm exhibentur cum decocto conuenienti, morbóque appropriato: vt verbi gratia, ad epilepsiam, cum aqua pœoniæ, lilij conuall. aut florum tiliæ arboris: Ad paralysim, cum aqua calendulæ: ad pestem, cum aqua vlmariæ, aut

cardui benedicti: ad asthma, cum aqua scabiosæ, peti, tussilaginis, aut similibus. Valet etiam illud elixir ad restaurationem, & conseruationem balsami nostri radicalis, si quatuor, aut quinque guttulæ exhibeantur cum iusculo, vino aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices laboriosiorem æquò, prolixiorémque esse huius elixiris præparationem; At sanè longè satius, necessariúmque magis est tempus in tantis, támque admirandis rebus, quàm in refarcienda vilibus ac inutilibus penè medicamentis officina collocare. Attamen vt omnibus etiam indulgeam, faciliorem & iucundiorem forsan elixiris ad sanitatem conseruandam, vitámque prorogandam, efficacissimi præparationem subscribam.

Elixir vitæ minus facillimum.

℞ Rad. gětianæ in talleolas sectarũ & exsiccatarũ
Rad. centaurij minoris ana ℥ iij.
Galangæ
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ℥ j.
Flor. Saluiæ
Hyperici
Rosmarini, ana p. ij.
Vini albi generosissimi ℔ vj.

Macerentur in matracio vitreo benè clauso per octo dies ad ignẽ. Baln. Mar. lentũ: deinde fortiter exprimantur, & per alembicum vitreum destillentur per cineres ad siccitatem. Aquam destillatam

fœcibus reaffunde, vt ex his in balneo Mar. tepido totam tincturam elicias: fœces poſt tincturæ extractionem reducátur in cineres, ex quibus ſalem elicies aquâ cardui benedicti, vel vlmariæ, ſalémque illum ex artis præſcripto optimè depuratum, vt docebimus, cap. de ſalibus, prædictæ ſuæ propriæ aquæ iam tinctæ addes. Ex hoc elixire, quarta cochlearis pars aut per ſe, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum eſt remedium ad omnes cachexias, ſtomachi imbecillitates, quem à viſcidis & mucilaginoſis humoribus, huic adhæreſcentibus ~~tartarum~~ expurgat, mundificátque, vermium generationem prohibet, corpúſque ſanum conſeruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantùm in hebdomade, ſed tamen longo tempore vtendum eſt.

Aliud elixir paratu facillimum.

℞ Ligni aloës
Rad. galangæ
Zedoariæ,
Scorzioneræ ana ℥ j.
Macis,
Garyophyllorum.
Cinnamomi,
Cardamomi
Dictamni,
Corticis citrij ana ℥ ß.
Coriandri preparati,
Granorum alkermes,

Iuniperi

Iuniperi ana ʒ iij.

Craſſo modo contuſa, in vas vitreum cum collo oblongo, quod matracium nuncupamus, ponantur: ſuper infundatur aqua vitæ fortiſſima, ex vino conariæ diſtillata, vt materiam quatuor aut quinque digitos ſupernatet: macerentur omnia in loco frigido per ſpacium 8. dierum: agitando vas bis vel ter in die: aqua intereà temporis cunctas ſimpliciũ virtutes extrahet, ac iiſdem impregnabitur & tingetur: Tunc id, quod clarefactum, eorundémque ingredientium proprietatib. tinctũ & impregnatum fuerit, ſeparabis per inclinationem, ſtudioſéq; in phialis probè clauſis ſeruabis: ac tempore neceſſitatis eiuſdem exhibebis cochleare dimidium, vel vnum integrum ad ſummum. Ex reſidua materia ſiue ſpiſſamento illo formari poterunt linimenta ad apoplexiam & paralyſim, coronali ſuturæ, ſpinæ ceruicis, & partibus ex cauſa aliqua frigida dolentibus applicata in forma cataplaſmatis ſiue linimenti, addendo olea conuenientia. Vel ex his omnibus etiam aquam, in modum aliarum aquarum modo deſcriptarum, componere licet, ſi libet.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞ *Theriaces Alexandrinæ* ℥ *iij.*
Myrrhæ ʒ *j.* ß.
Aquæ vitæ
Vini odoriferi ana ℔ ß.

Miſceantur, digerantur, & deſtillentur ad ſiccitatem in balneo vaporoſo. De hac aqua exhibe ℥ ß.

cum aqua rutæ, vel fumariæ: potenter sudores mouet, valet ad pestilentes omnes affectus.

Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica, omnibus cordis pathematis, pestiferísque affectibus, miro progressu conferens, sudorémque mouens.

℞ *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Garyophyllatæ
Barbæ hirci
Tormentillæ
Petasites
Enulæ campanæ ana ℥ ij. ß.
Ras. cort. Ligni Indici ℥ vij.
Santali citrini
Cinnamomi
Macis
Gran. Juniperi
Sem. Cardui benedicti,
Citrij
Et corticis eiusdem, ana ℥ j.
Diptamni albi
Scabiosæ
Menthæ rub.
Chelidoniæ
Scordij
Rutæ
Melissæ
Scorzioneræ ana m. j.

Flor. Centaurij minoris
Hyperici
Genistæ
Calendulæ
Borraginis
Buglossæ ana p.j.

Macerentur per quatriduum ad ignẽ Baln. Mar. in

Vini maluatici ℔ *iij.*
Succi limonum
Aquæ nucum viridium
Melissæ
Vlmariæ
Cardui bened. ana ℔ ß.

dein exprimantur. Expressioni adde

Theriaces ℥ *iij.*
Confectionis de hyacintho ℥*j*
Conf. alkermes ʒ *vj.*
Diamargarit. frigid.
Diacoralli ana ʒ *iij.*
Diambræ,
Diamoschi ana ʒ *ij.*
Croci
Myrrhæ ana ℥ ß.
Sacchari candi ℔ ß.

Macerentur denuò per duos tréſve dies ad eundẽmet ignem balnei. Dein deſtillentur per cineres ad ſiccitatem: fiat aqua theriacalis. Vt præſtantior & efficacior fiat, extrahendus eſt ſal ex fæcibus reſidentibus, ea qua decet arte, atque cum aqua prædicta cõmiſcendus. Si velis nõ opus erit deſtillatione:

Sed de secunda infusione exhibebis ℥ ij. Validius námque ac præstantius erit remedium, & prouocandis sudoribus magis idoneum.

Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempè apoplexiæ, paralysi, epilepsiæ, & similibus specifica.

℞ Rad. pæoniæ
Visci querni
Acori vulgaris, ana ℥ iij.
Gran. iuniperi maturorum
Sem. pæoniæ ana ℥ j.
Garyophyllorum
Macis ana ʒ vj.
Castorei ℥ ß.
Flor. stæchados
Calendulæ
Betonicæ
Anthos
Saluiæ
Lilij canuall.
Tiliæ arboris ana p. ij.

Incidenda incidantur, contundenda contundantur, & macerentur per triduum ad ignem balnei calidi, in

Vini albi generosi ℔ ij.
Aquæ pæoniæ.
Saluiæ
Calendulæ ana ℔ j.

deinde exprimãtur fortiter. Huic expressioni adde

Theriaces Alexandrinæ ℥ iiij.
Confect. anacardinæ Mes. ℥ j. ß.
Diamoschi.
Aromatici Gabrielis ana ℥ ß.

Macerentur denuò per duos trésve dies ad ignem lentum baln. mar. dein exprimantur, & distillentur per cineres ad siccitatem: fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argénteo, ad insultus epilepticos, apoplecticósque, & prædictos morbos mirificè conducens.

Aqua antepileptica maior Quercet.

Huius aquæ descriptio reperitur in nostra Tetrade, cap. xxiiij.

℞ Rad. angelicæ
Zedoariæ
Bardanæ
Scorzioneræ
Tormentillæ.
Bistortæ
Enulæ campanæ
Gentianæ ana ℥ j. ß.
Rad. pæoniæ maris & fœminæ, decrescente lunâ, in signo Leonis collectæ
Rasuræ ligni buxi.
Visci querni.
Et visci coryli ana ℥ ij.
Santali citrini
Ligni aloës
Myrabulan. omnium ana ℥ j.

Dictamni albi ʒ vj.
Herb. Melissæ
Scabiosæ
Acetosæ
Fumariæ
Agrimoniæ
Rutæ
Anagallidis
Matricariæ
Menthæ rubr.
Absynthij Pontici
Hyssopi ana m. ij.
Sem. Cardui bened.
Citrij
Pæoniæ
Seseleos
Gran. Iuniperi ana ℥ß.
Cubebarum
Macis
Nucis moschatæ
Cinnamomi ana ʒ iij.
Florum genistæ
Hyperici
Centaurij minoris
Tiliæ arboris
Lilij conuall.
Calendulæ
Lauendulæ ana p. ij.
Flor. Cichorij
Buglossæ
ros. rubr, ana p. j.

Sumendæ erunt radices, herbæ & flores, qui quã recentissimi fuerint ex temporis opportunitate, qua parabitur hæc theriacalis aqua: quod quidem commodissimè fiet in æstate, cum omnia tunc abundè vigeant, & viribus valeant. Atque hæ radices, herbæ & flores recentes, in amplo mortario quàm tenuissimè contundentur. Quæ si sicca fuerint recentiorum defectu, crassiusculè conquassabuntur. Omnia autem optimè mixta ollę indantur vitreatæ satis capaci, vt tota mixtio liberè ea contineatur: cui superinfundantur

aquæ stillatitiæ primulæ veris
Lilij conuall.
Flor. Tiliæ
& calendulæ ana ℔ *j.* ß
Aq. Melissæ
Hyssopi
Rosmarini
Genistæ ana ℔ ß.
Vini albi optimi ℔ *ij.*

Aut quantum satis fuerit, ad mixtionem illam imbuendam & perfundendam: quæ sæpe manibus intrò aut cochleari comprimetur, vt melius humectetur, & liquorẽ imbibat. Hæc autẽ olla arctissimè occlusa, ne quid expiret, lẽto igne foueatur, dũ materia tepescat, vt sic melior ac facilior fiat fermẽtatio, septẽ aut octo dierũ spatio: quo .n. diuturnior maceratio, eo melior futura est fermẽtatio. Posteà exprimãtur oĩa, & linteo secernatur ac traiiciatur

expressio. Deinceps fæces torculari fortiter comprimantur, vt tandem aridissimæ reddantur. Atque totus hic expressus liquor in plures alembicos diffundatur, vel in magno destillatorio cupreo simul colligatur, cum refrigeratorio vase (quæ omnibus pharmacopœis obvia & in promptu semper esse debent, ad aquas & olea vegetabilium extrahenda) ex quo aqua extilletur, quæ pretiosa & excellens futura est. Relictæ autem fœces superiores intereâ igne reberberij in cineres reducentur: quibus apprimè calcinatis, superior aqua calidè affundetur & reaffundetur, donec suum salem ab illis extraxerit, sicque potentior & efficacior reddatur, quæ tamen sola & citrà salis sui adiunctionem, ad curationem & præcautionem epilepsiarum omnium, siue idiopathicarum, siuè sympathicarum: omnibus etiam ætatibus & temperamentis ad ℥ ß. tutò & feliciter exhiberi potest, idque matutinis horis. Neque enim ea præparandi tantùm & corroborandi ægri vim habet, vt quæ etiam malignas qualitates adoriatur, vndecúnque eæ progrediantur: sed etiam huius morbi verum, specificum, & ἀλεξιφάρμακον esse certissimum sit.

ADDITIO.

Verumtamen vt hæc aqua nobilior, perfectior & maioris virtutis sit, ac energiæ magis specificæ aduersus hunc morbum, additamentis his quæ sequuntur ditabitur, vt videlicet ad istius aquæ libras quatuor addas

Theria

Theriacæ venetæ aut Monspessulanæ, eiusque quàmoptimæ ℥ *iij.*
Confectionis de hyacintho ℥ *j.ß.*
Confect. alkermes ℥ *ß.*
Pulu. Diamargarit
Diacorall.
Lætificant. Gal. ana ʒ *ij*
Diacastorei ℥ *ß. aut etiam amplius,*
Castorei ipsius simplicis ʒ *ij.*
Camphoræ ʒ *j.*

Mixtis omnibus & vasi longioris colli (quod matracium vocant) firmissimè clausi impositis, in balneo Mar. fiat digestio per quatuor dies: Deinde igne cinerum destillatio per alembicum extrahatur, destillatam aquam ter aut quater super suas fæces cohobando, ea cautione tamen, ne nimia fæcum exsiccatione, liquor extractus adustionem redoleat. Quæ tamen non est metuenda, si ex balneo Mar. vaporoso, vel ad siccitatem vsque fiat extillatio. Hac ratione præstantissima aqua elicietur, non tantùm in omnes epilepsias, sed etiam apoplexias & paralyses. At si secundæ huius destillationis fæces in cineres redigatis & ex iis salem, aqua melissæ, iuxtà artem extrahatis, eúmque ter aut quater, ad maiorem puritatem & subtilitatem, soluatis, filtretis, & coaguletis, eúmque suæ aquæ immisceatis, in qua confestim soluetur, auctiores longè vires, & potentiorem multò energiam eiusmodi aqua habitura est.

Aqua antaplopleċtica minor.

℞ *Aquarum Flor. Tiliæ arboris*
Lilij conuall.
Cerasorum nigrorum
Saluiæ

eo quo dictum supra modo extractarum ana ℔ j. ß

Visci querni
Dictamni
Garyophyllorum
Cinnamomi
Nucis moschatæ
Macis
Cubebarum
Zingiberis ana ℥ j.
Sem. pæoniæ
Baccarum iuniperi
Dictamni ana ℥ j. ß.
Flor. anthos
Saluiæ
Betonicæ
Stœchados
Calendulæ
Hyssopi ana p. j.
Camphoræ ʒ iij.

Digerantur per aliquot dies: dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatẽ: dosis cochleare j.

Alia aqua ad epilepsiam apoplexiam & paralysim. Quercet.

℞ *Rad. recentium angelicæ*
Enulæ campanæ

Zedoariæ ana ℥ j.
Raſ. ligni buxi ʒ vj.
Pæoniæ, luna in leonis ſigno decreſcente, ſi fieri poteſt collectæ,
Viſci querni rec. ana ℥ ij.
Dictamni albi ℥ j.
Sem. Cardui bened.
Citrij
Acetoſæ
Portulacæ
Pæoniæ,

Luna decreſcente collectorum & decorticatorum ana ℥ ß.

Nucis moſchatę
Macis ana ʒ iij.
Flor Cotulę fœtidę
Sambuci ana p. iij.
Flor. Saluię
Stœchados
Lilij conuall. ana p. ij.

Pulueriſanda pulueriſentur craſſiuſculè, & contundenda contundantur, ac macerentur per quatriduum ad ignem Baln. Mar. in aquarum

Rutę
Ceraſorum nigrorum
Flor. Tilię
Geniſtę
Hyperici ana ℔ ij.

Dein fortiter per torcular exprimantur. Huic expreſſioni adde

Diamoschi
Diamargariti frig.
Diacorall. ana ℥ ß.
Rasuræ cornu cerui ℥ j.
Confect. de hyacintho
Confect. alkermes
Theriaces veteris ana ℥ ß.
Camphoræ ʒ j.

Denuò per duos dies in baln. mar. digerantur, ac tandem destillentur per cineres. Huius aquæ exhibeantur pro dosi ℥ ß. vel ℥ j. in ipso paroxysmo. Vt præstantius euadat remediũ, salem ex capite mortuo aut fæcibus in cinerem redactis, vt artis est, extractum addes, reaffusa nempe ea ipsa aqua super cineres toties, dum virtute salis imprægnata sit.

Aqua hirundinum antepileptica.

℞ *Hirundinum adhuc in nido existentium viij. aut x. paria.*
Flor. lilij conuall. p. ij.
Garyophyll.
Macis ana ℥ ß.

Coquantur omnia in duabus tribúsve heminis vini albi optimi: dein exprimantur fortiter, & destillentur: huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: promptè enim à præsenti paroxysmo liberat, futurúmque prohibet. Hanc me primùm docuit D. Rondeletius, med. celeberrimus Monspeliensis, & præceptor meus: quam tamen pro magno & non reuelando secreto celabat.

Eidem autem hirundinum aquæ, paucula quæ sequuntur adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua hirundinum.

Accipe suo tempore sex aut septem, vel plures, si velis hirũdinum nidos, cùm ipsæ lanugine cooperiri incipiũt. Has integras in alembicum proprium coniice, destilla & aquam inde effluentem asserua. Dein fæces residuas in fundo subsidentes in cinerem, quà decet arte, redige, ex quo sume ℔ ß.

Cinerum cranij humani, & si fieri potest, non humati ℥ iij.
Castorei ℥ j. ß.
Pulu. visci querni ℥ j.
Succi rad. & fol. pæoniæ ℥ vj.
Aquarum flor. hyssopi
Flor. tiliæ arboris
Lilij conuall. ana ℔ j.
Aceti scillitici ℔ ß. quibus infunde

aquam omnem, quam ex hirundinibus elicuisti: macerentur omnia per aliquot dies ad ignem balnei: dein per cineres aut saltem per Balneum vaporosum ad integram siccitatem destillentur: ea enim ratione aqua ἐμπύρευμα non redolebit, sed cum omnibus suis qualitatibus integris & requisitis effluet. Hæc aqua per se sola, dulci proprio imbuta (præmissis tamen per mensem integrum generalibus remediis conuenientibus) ad medium cochleare sumpta mirabiles effectus prodit.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

℞ Suo tempore vij. aut viij. pullorum hirundinum nidos, sola tantùm lanugine hirsutorum, nec dum perfectis plumis vestitorum: hoc in terreo vitreato vase, firmissimè obstructo, ad reuerberandum componito, dum toti pulli in cinerem cum visceribus & plumis redacti sint. Ex hoc cinere accepe ℥ iij. (cuius si tanta non sit copia, de reliquis tantum detrahes, quantum fuerit defectus pulueris) cineris cranij humani ℥ ij.

Pulu. rad. visci querni
Angelicæ
Zedoariæ ana ℥ j. ß.
Sem. pæoniæ
Gran. iuniperi conquassatorum ana ʒ *vj.*
Castorei ℥ j.
Succi radicum & foliorum pæoniæ
Aceti scillitici ana ℔ j.
Aquarum hyssopi
Flor. Tiliæ
Lilij conuall.
Saluiæ
Rosmarini ana ℔ j.

Macerentur simul omnia in vase fortiter obstructo ad aliquot dies in Baln. Mar. deinde fiat destillatio in cineribus, mediocri igne, ad siccitatem. Cauendum, ne destillatum adustionis saporem referat.

Vt autem hæc aqua corroboretur, & vis eius augeatur, aridas fæces accipe, eásque in calcē, vi ignis

albiſſimā redige, quibus in manica, aut filtro Hippocratis impoſitis, ſuperfūdatur deſtillatus liquor, qui crebra repetitione ſuæ calci reaffundatur, & idētidem traiiciatur: dum totum ſalem, in quo poſita eſt ſumma remedii virtus, ſecum eduxerit & aſportarit. Atque ſic aquam, non ſimpliciter & craſsè ſtillatam, quales ſunt vulgares, quæ ſtatim muciditatem & corruptionem contrahunt: ſed omniū ſimplicium dotibus ac virtutibus imprægnatam, ac diuturnæ conſeruationis habebitis. Ex qua admirandos effectus (ex arte ſpagyrica manantes) ſitis vbíque & ſemper experturi.

Alia eiuſdem aquæ præparatio.

℞ iiij. aut v. hirundinum nidos, quos in fruſta cum ipſis plumis ac lanugine & viſceribus, diſſecabis: coquantur in v. aut vj. hydromelitis ſextariis, eo modo quo aliæ carnes in olla elixantur. His adde

Rad. & ſem. pæoniæ
Angelicæ
Viſci querni
Raſuræ cranij humani
Cornu ceruini
Gran. iuniperi conquaſſatorum
Dictamni
Meliſſæ
Betonicæ
Thymi
Hyſſopi ana q. voles.

Iusculum prælo fortiter exprimatur ac percoletur. Expressioni aut colaturæ sequentia adiiciantur.

Macis
Nucis Moschatæ
Garyophyllorum
Cinnamomi, ana ʒ ij.
Castorei ℥ ß.
Flor. purpureorum anagallidis
Liliorum conuall.
Tiliæ arboris
Rosmarini
Saluiæ
Betonicæ ana p. j. aut duos.
Croci ʒ ß.
Camphoræ ʒ ij.
Aquarum florum primulæ veris
Et calendulæ ana ℔ j.

Macerentur simul omnia ad aliquot dies, deinde fiat liquoris destillatio ex arte: cuius & in ipso paroxysmo, & extra ipsum prout morbus exigit, exhibeatur semicochleare.

Aqua picarum composita ad Epilepsiam quoque specifica.

℞ Pullos picarum N. xij. frustatim vnà cum intestinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum, addendo

Rad. pæoniæ
Zedoariæ

Visci

Visci querni ana ℥ ij.

Flor. Tiliæ arboris

Lilij conuall.

Hyssopi ana p. ij.

Coquantur in oxymelitis anthosati & aquæ millis. an. lib. iiij. ad medietatis consumptionem: dein exprimantur, Huic expressioni adde

Gran. iuniperi

Sem. pæoniæ ana ℥ ß.

Garyophyllorum

Nucis moschatæ

Croci

Cinnamomi

Cubebarum ana ʒ iij.

Castorei ʒ ij. ß.

Flor. Betonicæ

Stœchados arabicæ

Primulæ veris

Citrij mali ana p. ij.

Anagallidis purpureis floribus p. iij.

Contusis contundendis, digerantur per 4. dies: dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem. Dosis huius aquæ est cochlear vnum vel alterum.

Aqua ophtalmica.

℞ *Succi eufragiæ*

Chelidoniæ ana ℔ ß.

Lactis caprini ℔ j.

Misceantur omnia simul, addendo

Zingiberis

Macis crassiusculè conquassatorum ana ℥ j.
Aloës ℥ ß.
Vitrioli albi ℥ *iij.*

Macerentur quatuor aut quinque dierum spacio destilentúrque per balneum vaporosum. Aquæ destillatæ adde tuthiæ frustula non tamen puluerisata, quæ prius in cochleari ferreo nouo ignita fuerint nouies extinguantur, & tandem cum aqua prędicta continuò residere sinantur, cuius guttula vna oculo etiam inflammato admoueatur: nec respiciẽdum ad calida illa, quæ prædictam illam aquam ingrediuntur, etiamsi initio dolor ingrauescat, ferueátque per tempus aliquod, miros enim effectus prodet: tartarum illud oculis adhærescens, pungẽs acerrimúmque dolorem inferens, & salsás mouens lachrymas, dissoluendo. Singulare est remedium ad omnes ophtalmias, præferendúmque sanè omnibus istis simplicibus aquis refrigerantibus, vt rosarum, plantaginis, cerefol. & similibus, colliriísque oculorum refrigerationi dicatis, vt ipsa etiam experientia, pręter allatam suprà rationem, fidem faciet. Confert etiam ad amblyopiam & amaürosim, si huic crocus metallorum admisceatur, quem credo basim & fundamentum aquæ ophtalmicæ Martini Rulandi, doctissimi celeberrimiq; medici Germani, cuius ipse admirandos effectus miro successu expertus est, vt videre est, in illius centuriis iamdiu in lucem editis.

Alia aqua aciem oculorum acuens cæcitatémque in ſenibus incipientem prohibens.

℞ Rad. valerianæ
Enulæ campanæ
Fœniculi ana ℥ j.
Herb. Chelidoniæ
Euphragiæ ana m. ij.
Betonicæ
Pulegij ana m. j.
Sem. fœniculi
Sileris montani ana ℥ vj.
Baccar. iuniperi ℥ ß.
Flor. caprifolij
Roſarum albarum an. p. ij.
Stœchados
Saluiæ
Anthos
Sambuci
Calendulæ
Schœnanthos ana p. j.
Zingiberis
Piperis longi
Cubebarum
Cardamomi ana. ʒ j. ß.

Pulueriſanda pulueriſentur, & contundenda cõtundantur, & infuſa in hydromelitis maluatici vel canariæ vini ℔ iij. ponantur ad ignem lentum vel ſolem per quatuor ſexuè dies: dein omnia prælo fortiter exprimantur: cui expreſſioni adde

Aquarum peculi Rosarum
Euphragiæ ana ℔ *ij.*
Fœniculi
Chelidoniæ ana ℔ *j. ß.*

Miſceantur, doſis ℥ j. vel ß. pro iunioribus: ſumatur bis terve in ſeptimana ieiuno ventriculo. Ex eademmet aqua poteſt inſtillari vna aut altera gutta in oculis quotidiè manè.

Alia aqua ophtalmica.

Componitur etiam alia aqua ophtalmica ex ℔ ij. vrinæ pueri optimè purificatæ, additis ℥ iiij. vitrioli, totidem vnciis tuthiæ: ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis: dein per cineres ad ſiccitatem deſtillatis fit aqua ophtalmica, cuius guttulæ aliquot inflammato oculo, aut debilitato admouentur.

Aqua ad hæmoptoſim ſeu ſanguinis ſputum.

℞ *Rad. biſtortæ*
Symphyti maioris
Tormentillæ ana ℥ *j.*
Herb. centinodiæ
Millefolij
Veronicæ
Pyrolæ
Saniculæ
Burſæ paſtoris cum rad. ana m. j.
Summitatum rubi.

Lentisci ana m.ß.
Gran. sumach
Myrtill.
Sem. plantaginis
Berberorum
Papau. albi ana ʒ vj.
Flor. nymphea
Cucurbitarum
Citoniorum
Ros. rubr. ana p. ij.

Contusis & commixtis omnibus macerentur per quatriduum ad ignẽ balnei in succorũ depuratorũ

Plantaginis
Portulacæ
Acetosæ
Agrimoniæ ana ℔ ij.

Dein fortiter exprimantur: his adde

Succorum acaciæ
Hypocistidos ana ℥ ij.
Terræ sigillatæ
Boli armeni veri ana ℥. ß
Electuarij diatragacanthi frigidi ʒ ij.

Macerentur denuo per quatriduum, dein per cineres ad siccitatem destillentur: huius aquæ, qui laborat hæmoptosi, capiat cochlearia duo aut tria, vel per se, vel addito syrupo myrtill. de rosis siccis, aut symphyti descript. Fernelij. Quod si ab immodico sanguinis fluxu exoluantur vires, adde ℈ i. tincturæ corrallorum, vel para destillatum, quod cum morbo pugnet, & refectioni inseruiat.

Aqua ad phthiſim & vlcera pulmonum præſtantiſſima.

℞ *Spec. Electuarij reſumptiui*
Diapenidij
Diatragacanthi frigidi
Diacorall. ana ℥ ß.
Trochiſc. de ſpodio
Et de terra ſigillata ana ʒ vj.
Conſeru. ſymphyti maioris
Roſ. rubr.
Flor. verbaſci ana ℥ j.
Sem. plantaginis
Berber.
Melonum
Cuſcutæ
Papau. albi
Citoniorum ana ʒ x.
Pulueris cancrorum fluuiatilium ʒ iij.

Contuſis craſſiuſculè omnibus macerentur per 4. dies in

Aquarum veronicæ
Scabioſæ
Bugloſſi
Plantaginis
Symphyti maioris ana ℔. j.

Dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres: huic aquæ deſtillatæ adde

Tincturæ corallorum
Et Magiſterij perlarum ana ʒ iij.
Butyri ſeu lactis Sulphuris ℥ ß.

Misce: dosis ℥ j.ß.

Vel per se, vel admixta ℥ ß syrupi myrtillorum, aut de rosis siccis: de qua vtẽdum ad plusculos dies.

Aqua antipleuritica.

℞ *Flor. papau. rheadis exsiccatorum p. vj.*
Coralli rubri tenuissimè puluerizati, &
pulueris corticum auellanarũ rubrarum
Sem. cardui benedicti ana ℥ j.

Macerentur per triduum ad ignem Baln. Mar. in aquarum

Papaueris rheadis ℔ ij.
Aq. Cardui benedicti
Vlmariæ ana ℔ j.

Dein per cineres destillentur: de hac aqua exhibe ℥ iij. addendo syrupi papau. rheadis ℥ j. idque ante somnum: reiteretur si opus fuerit: non prætermittẽda erit prius sanguinis missio: cum hac aqua multos pleuriticos etiam desperatos sanitati breui restitutos sæpe vidimus.

Aqua mirabilis ad collapsas vires instaurandas: & ad spiritus vitales & animales roborandos & reficiendos: quæ elixiri vitæ æquiparari potest.

Fac destillari vinum Candiæ siuè vinum maluaticum optimum quinquies vel sexies, in vnaquáq; vice rectificando, vt artis est. In hac aqua vitæ, post primam vel secundam destillationem, phlegmatisque separationem, macera

Flor. rosmarini exsiccatorum

Buglossæ
Borraginis
Cort. citrij ſicci
Ligni aloës
Et cinnamomi ana q. voles

Habitâ ſemper quantitatis conficiendæ ratione: multoties hanc aquam cohobando & reducendo: In cuius optimè rectificatæ ℔ j. diſſolue

Confect. alkermes ℥. ß.
Ambræ griſeæ ʒ ij.

De hac exhibe cochleare dimidium in cordis deliquio, melācholicis & alijs deploratis affectionibus.

Aqua caponis ad idem.

Quāvis in Vveckeri viri doctiſſimi antidotario, opere non minùs laborioſo quàm vtili, aliquot huius aquæ deſcriptiones ſatis elegantes reperiantur: non tamen intermittere potui, quin hîc vnam de noſtris adiungerem.

℞ caponem vnum (vel plures, provt lubet) antiquum, & pinguem exenteratum in fruſta diſcinde, & in Phialam vitream capacem inijce, addendo

Santali citrini
Ligni aloës
Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Macis ana ℥.j.
Galangæ.

Corticis

Corticis citrij
Zedoariæ
Croci ana ℥ ß.
Flor. Rosmarini
Saluiæ
Betonicæ
Lavendulæ
Borraginis
Buglossæ
Ros. rubrarum, ana p. j.
Coralli præparati ℥ j.
Granorum alkermes, ʒ iij
Vini Canariæ mens. j.
Sacchari albissimi ℔ ß.

Vas benè clausum, vt nihil evaporet, collocetur in Balneum Mar. feruidum, per octo, vel decem dies: donec capo vi bullientis aquæ in munitissimas particulas decoctus fuerit: exprimantur posteà omnia per torcular, & in alembico destilentur. Dosis est cochlear vnum atque alterum. Gesnerus hanc aquam mirificè commendat ad vires exhaustas, & ipsas etiam febres continuas.

Aqua ad cordis roborationem contra venena & pestilentes omnes affectus.

℞ *Rad. Angelicæ*
Carlinæ
Tormentillæ
Cort. citrij
& Olibani ana ℥ ij.

Sem. Cardui benedicti
Acetosæ
Vlmariæ
Santalorum omnium ana. ℥ ß.
Conseru. Buglossæ
Rosarum
Violarum
Mithridatij
Confect. de hiacyntho ana ℥ ij.
Spec. Diamargariti frigidi
Camphoræ ana ʒ ij.

Terenda terantur crassiusculè, & indantur omnia in alembicum vitreum, super affundendo aquæ vitæ rectificatæ ℔ iiij. digerantur vase optimè clauso: dein per cineres aut balneum vaporosum destillentur, & est aqua mirabilis ad lipothymiam, syncopen, & pestilentes omnes affectus: dosis semicochleare argenteum, vel paulò plus.

Aqua ad pestis curationem & præseruationem.

℞ *Ligni Aloës* ℥ j.
Rad. Garyophyllatæ
Gentianæ
Zedoariæ,
Angelicæ
Tormentillæ ana ℥ ij.
Cinamomi
Macis
Santali rubri
Bacc. Iuniperi

Sem. Cardui benedicti
Cort. Citrij & sem. eiusdem ana ʒ vj.
Dictamni Cretensis sicci
Melissæ
Hyssopi ana M. j.
Rasuræ cornu cerui
Eboris, ana ℥ ß.

Macerentur ad ignē lentum per sex octóve dies in succorū depuratorū rutæ, scordij, & vlmariæ ana ℥ viij. dein fortiter prælo exprimantur: his adde

Theriaces
Mithridatij optimi ana ℥ ij
Confect. de hyacintho,
Alkermes ana ℥ ß
Spec. diambræ ʒ ij.
Croci ʒ j
Camphoræ ʒ ß.
Vini maluatici
& aquæ vitæ optimæ ana ℔ j ß.

Infundantur denuò per sex dies ad ignem lentum vasè optimè clauso, vt nihil expiret: dein fortiter exprimantur: de quo expresso, si velis, exhibere poteris, peste iam correpto ℥ ij. Est magnum sudorificum. Vel expressum illud destilletur per cineres, & fiat aqua: dosis ℥ ij. ß. his addēdo syrupi acetositatis citrij, vel limonū ℥ ß. fiat potio: sudorē mirū in modū prouocat: peste correptis primo etiā die exhibetur, etiam prætermissa purgatione, & sanguinis missione, quā euacuationē in multis pestilentibus affectibus improbamus: reiteretur po-

tio, si opus fuerit sequenti die. Confert etiã ad omnes affectus venenatos, si cum aliqua aqua vel syrupo cõuenienti cõmisceatur. Ad pestis præseruationem sufficiunt quatuor sexve huius aquæ guttulæ, in vino, vel iusculo conuenienti, & mane propinatæ: ex guttulis aliquot eiusdem aquę labra, nares, aures, illiniri etiam poterunt, singulis matutinis grassante morbo.

Aqua anti-febritica.

℞ *Melissæ*
Betonicæ
Argentinæ anà partem vnam;

Vt ex illis omnibus simul tritis & expressis ℔ iiij. ad minus succi extrahi possunt.

Succi foliorum & rad. centaurij minoris, (quod febrifugam vocant) ℔ *ij.*
Aquæ astacorum seu cancrorum fluuiatilium cum crustis conquassatorum ℔ *j.*
Aquæ ex succo capitum papau. albi elicitæ ℔ ß.
Aquæ fructuum fragariæ ℔ *j.* ß

Misceantur, & per alembicum vitreum per cineres destillentur: specificum est remedium ad omnis generis febres, ac intermittentes potissimum, sed maximè tertianas nothas & exquisitas. Huius autem vsus est eiusmodi: vt 12. horis ante paroxismum clyster emolliens & refrigerans inijciatur: dein quinque antè prædictum paroxismum horis iusculum optimè consummatum exhibeatur. Accessionis verò initiò propinandæ ægro sunt ℥ iij. prædictæ aquæ: cui si guttulas aliquot spiritus vi-

trioli addideris, præstantior euadet.

Aqua alia contra generis febres, præcipuéque contra intermittentes.

℞ aquarum Fragorum
Centaurij ana ℔ ij.
Mellis. ℔ ij. vel iij.

Omnibus inuicem mixtis indatur in Alembicum, quod sine pileo, in formicarum aceruum sepeliatur: vbi formicæ à mellis dulcedine pellectæ, cateruatim irruent in hanc aquam: postquam harum sufficientem collegeris quantitatem, exime vas, omnia inuicem optimè agitando: dein capitello super alembicum reposito, omnium fiat destillatio per cineres. Dosis est semicochleare, aut paulò plus si vires patiantur. Initio paroxysmi, satis vehementem prouocat vomitum: infiniti ex huius aquæ vsu pristinam valetudinem recuperarunt. Sed medici est, deliberare prius quàm eandem porrigat, num æger ad vomitũ procliuis sit, nec ne? num materia, quæ febrem efficit, idonea sit vacuationi per vomitum, aut contra? numque ægri vires validiores aut debiliores existant? His omnibus exquisito iudicio libratis, intrepidè vomitiuum hoc exhibebitur cuius effectus præstantissimi se indies in pluribus ægrotis prodent.

Aqua ad febres etiam pestilentes & ardentissimas.

℞ rad. Tormentillæ
Buglossæ
Scorzioneræ

Acetosæ ana ℥ j.
—— *Theriaces Alexandriæ* ℥ ij.
Succi Limonum *depurati*
Aquar. Fumariæ
Vlmariæ
Cardui bened.
& Centaurij minoris ana ℥ iiij.
Diamargarit. *frig.* ℥ ß.
Extracti scordij ʒ iij.

Macerentur per quatriduum : dein exprimantur & destillentur, de qua æger febricitans capiat ℥ iiij. & coopertus paulò plus solito sudabit.

Aqua antinephritica.

℞ *Rad. Restæ bouis*
Petroselini
Eryngiorum ana ʒ j. ß.
Parietariæ
Herniariæ
Saxifragiæ cum toto ana M ij.
Argentariæ M j. ß.
Senelorum
& Baccar. Alkekengi *conquass. ana* ℥ iij.
Milij solis
Fœniculi dulcis ana ℥ ij.

Conquassentur & macerentur in vini albi generosi suff. quantitate per quatriduum : dein fortiter exprimantur & destillentur : de hac aqua sumat cochlear vnum aut alterum singulis matutinis, assumpto priùs bolo ex cassia, vel ex electuario lenitiuo, vel diasebesten.

Alia aqua antinephritica.

℞ Succor. *Argentariæ*
Senelorum
Parietariæ ana ℔ *j.* ß.
Hydromelitis scillitici ℔ *j.*

In his liquoribus simul mixtis macera per 5. aut 6. dies ad ignem lentum Baln. Mar.

Gran. Iuniperi contusorum ℥ *iij.*
Milij solis
Saxifragiæ
Altheæ
Bardanæ
Fœniculi ana ℥ *ij.*
Pulu. Herniariæ
Rad. Restæ bouis
Cinamomi ana ℥ j.
Camphoræ ℥ *ij.*

Dein destillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad ℥ ij. cui aquæ si sal proprium ex arte paratum, & conuenienti quantitate addas, longè potentius erit remedium.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

℞ *Succor. Raphani*
Limonum ana ℔ *i* ß.
Aquar. Betonicæ
Argentariæ
Saxifragiæ
Verbenæ ana ℔ *i.*

Hydromelitis maluatici ℔ ij.

In his liquoribus simul mixtis macera per quatuor aut quinque dies ad ignem lentum B. M.

Granor. Iuniperi maturor. & recent. ℥ iij.
Milij solis
Sem. Bardanæ
Raphani maioris
Saxifragiæ
Urticæ
Cepę
Anisi
Fœniculi ana ʒ j. ß.
Quatuor sem. frig. maior. mundatorum
Sem. Altheę ana ℥ vj.
Extracti lithontrib.
electuar. Ducis,
Et Iustini, Nicolai ana ℥ ß.
Calcis testarum ouorum
Cinnamomi ana ʒ iij.
Camphoræ ʒ ij.

Dein fortiter exprimantur & destillentur per cineres: de hac aqua exhibe ad ℥ ij. cui aquæ si sal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, præstantior multò euadet aqua.

Alia adhuc eiusdem aquæ præparatio.

℞ *rad. Helenij*
Pimpinellę

Petroselini

Petroselini
Pyrethri ana ℥ *j.* ß.
Sem. Milij solis
Saxifrag.
Anisi
Fœniculi
Urticæ ana ʒ*vj.*
Spec. Diatrionpiper.
Lithontrib. ana ʒ *ij.*
Baccar. Lauri
Iuniperi ana ℥ j.
Sanguinis hirci seu cerui ℥ *iiij.*
Halicacabi
Sem. genistæ ana ℥ ß.

Contundenda contundantur & macerentur in suff. quantitate spiritus vini, per quatuor dies, dein destillentur: de hac aqua exhibe ℥ j. vel ℥ j. ß.

Aqua ad comminuendum calculum etiam in ipsa vesica.

℞ *Succor. Porri*
Cepæ
Raphani ana ℔ *ij.*
Limonum
Parietariæ
Auriculæ muris ana ℔ ß.

Omnibus his succis simul commixtis, fiat primùm digestio, & fermentatio (quæ duæ operationes magnoperè requiruntur) dein destillatio. Addi

quoque poteſt cryſtallus calcinatus, necnon fimus columbinus, qui totus eſt nitroſus, ſingulorum quantum ſatis eſt. Hæc aqua per os exhiberi, vel in ipſam etiam veſicam iniici poteſt. Calculum comminuit, & ſenſim in puluerem conterit, mucilaginoſam prætcrea & tartaream omnem ſubſtantiam, vnde lapis generari ſolet, tùm in renibus tùm in veſica, incidit & diſſoluit, idq́ue ſine vllo periculo & dolore. Eſt denique remedium potentiſſimum & ſummum noſtróque artificio inuentum & deſcriptum.

Aqua in veſicam immittenda.

Ad idem.

℞ *Succ. Eſulæ minoris*
Verruncariæ
Centumnodij ana ℔ *j.*

In his macera borracis ℥ j. dein deſtillentur.

Ad idem.

℞ *Aquarum ſtillatitiarum Alkekengi*
Fol. Querq. ana ℔ *ij.* ß.

In quibus macera per quatuor dies ad ignem Baln. Mar.

Rad. *Pyrethri craſſiuſculè contuſæ*
Galangæ ana ℥ ß.
Aloës ex veſica ℥ *vj.*
Sem. *Fœniculi*
Geniſtæ
Milij ſolis ana ʒ *iij.*
Lapidis Iudaici
Lincis, ana ʒ *ij.*

Destillentur per cineres lento igne: dosis ℥ ij. vel tres.

Ad idem.

℞ Rad. Raphani in orbiculos dissectæ, & in alembicum iniectæ bonam partem.

Huic adde

Cinnamomi
Nucis mosc. ana ℥ j. aut amplius,
Pyrethri ℥ vj.
Bacc. matur. iuniperi ℥ j ß.
Fœniculi dulc. ℥ j. ß.

Vini albi optimi tantùm, vt duos tresue digitos materiam superemineat: omnia digerantur in loco frigido, per 10. vel 12. dies, & postea destillentur per cineres. Dosis huius aquæ est ab ℥ j ad ℥ ij. vel omissa destillatione, postquam macerata & digesta fuerint, traijciantur per manicam Hippocratis, ac si voles, saccharum addes ad conficiēdum claretum: de quo capies ℥ j. vel duas.

Aqua ad præseruationem calculi.

℞ rad. Eryngiorum
Restæ bouis
& quinque rad. aperitiuarum ana ℥ j
Herb. Herniariæ M. ij.
Cort. Limonum ℥ j ß.
Quat. Sem. frig. maior.
Sem. maluæ
Altheæ ana ℥ iij.
Saxifrag.
Milij solis

Lapillorum Mespillorum
Raphani maioris
Bardanæ
Gran. Iuniperi maturorum & rec. ana ʒ *vj.*
Fruct. Alkekengi *num. xx.*
Iuiubarum paria vj.
Dictamni p Manip. ß.
Flor. Genistæ
Hyperici
Betonicæ
& Maluæ arborescentis ana p. ij.
Liquiritiæ ℥ *ij.* ß.
Cassiæ ligneæ ℥ *j.*

Contundenda contundantur, & puluerisanda puluerisentur & macerentur in aquarum
Argentinæ
Senelorum
Parietariæ ana ℔ ß.
Vini albi generosi ℔. *ij.*

Idque per quatriduum in B. M. calido: dein fortiter exprimantur: Expressioni adde
Spec. diatragacanthi frig.
Trochiscorum alkekengi sine opio an. ℥ *j.*

Denuò digerantur ad ignem Baln. Mar. per vnũ diem vel alterum, & destillentur per alembicum vitreum, vt artis est.

Aqua hysterica.

℞ *Succorum depuratorum*
Matricariæ
Mercurialis ana ℔ *j.*

Nucis moschatæ
Cinnamomi
Ligni aloës
Macis ana ℥ *j.*
Flor. Anthos
Saluiæ ana p.ij.
Castorei ʒ *vj.*
Fæculæ Bryoniæ ℥ ß.
Vini albi generosi ℔ *j.ß.*

Digerantur per tres aut quatuor dies: dein destillentur per balneum vaporosum feruentissimum: fiat aqua pro hystericis omnibus affectibus: dosis cochlear vnum manè. Vterum ab impuritatibus detergit: muliebri fluori confert, hystericísque omnibus affectibus conducit.

Aqua contra colicam ventriculi & intestinorum, à cruditatibus & flatibus subortam.

Destilla aquam ex floribus Nucũ & Camomillæ, de quibus singulis cape ℔ iiij. misceantur, in iisque infunde per quatriduum, florum Camomillæ veræ & Sambuci, ana p. vj. dein fiat expressio & colatura in qua rursus infunde vt prius, per 4. dies prædictorum florum, ana p. vj. tandem denuò colentur, & prælo fortiter exprimantur, cui oppressioni adde

Sem. Fœniculi
Anisi ana ℥ *j.*
Baccar. iuniperi ℥ *ij*
Baccar. Lauri ℥ *j.ß.*
Cinnamomi electi ʒ *vj.*
Menthæ rubr. siccæ

Anodynũ & a lucrſus flatus remedium. Stent in infuſione in Baln. Mar. per duos dies: dein deſtillentur per cineres. Hæc aqua eſt tum vẽtriculi, tum inteſtinorum anodynum remedium: dolores omnes à flatibus, & à quauis alia frigida cauſa ſubortos ſedat, flatúſque ipſos diſcutit. Doſis ab ℥ij. ad tres.

Aqua ſcorbutica & hydropica.

℞ *Cort. Capparum*
Fraxini
Tamariſci
Polypodij querni ana ℥ *ij.*
Herb. Cochleariæ
Naſturtij aquatici
ſummitatum Meliſſæ
Eupatorij Meſuæ
Ceterac
Chamædr.
Chamæpit. ana m. ij.
Sem. Fœniculi
Aniſi
Cardui bened. ana ℥ j ß.
Flor. Geniſtæ
Centaurij minoris
Hyperici
Sambuci
Epithymi ana p. ij.

Omnia macerentur per tres dies in
Aquarum Fumariæ
Seri lactis ana ℔ *iij.*
Vini albi generoſi ℔ *iiij.*
Oxymelitis ſcillitici ℔ j.

Dein colentur & exprimantur: expressioni adde

Trochiscorum de capparibus,

Dialaccæ ana ʒ vj.

Dein destillentur per cineres ad siccitatem. Dosis ʒ ij. manè tribus horis ante cibum: continuando per aliquot dies secundum morbi magnitudinem.

Hæc aqua tartareos crassósque humores melancholicos tum in liene tum in mesenterio, aliisque nutritioni famulantibus partib. collectos ac infarctos præparat, incidit, digerit, emollit & liquefacit, futuræq; euacuationi aptos reddit: melãcholiæ hypochondriacæ, quartanæ febri, scirrho tum hepatis tum lienis conducit. Sed confert propriè ad scorbutum, malum quidem maritimis aquiloniisque præsertim regionibus familiare & endemicum. *Aqua aduersus humorem melancholicũ.*

Si prædictæ compositioni herbas cichoraceas, radices vincetoxici, rubiæ tinctorum, valerianæ, semináque sambuci & ebuli addideris, cum trochiscis de eupatorio, de rosis & de rhabarbaro, concinnabis aquam ad hydropem perutilem.

Aqua dysenterica.

℞ *Rad. Acetosæ*

Pentaphylli

Tormentillæ

Bistortæ

Bursæ pastoris

Symphyti vtriusque ana ʒ j. ß.

Cort. *Citrij sicca ʒ j.*

Ligni aloës

Ligni rhodij

Myrobalan. omnium ana ℥ ß

Sem. Melonum

Cucumeris

Acetosæ

Citri

Portulacæ

Endiuiæ

Papau. albi

Psyllij

Citoniorum

Coriandri præparati

Et granorum myrti ana ʒ vj.

Flor. Tapsi barbati

Maluæ arborescentis

Camomillæ

Rosarum rubr. ana p. ij.

Macis

Nucis moschatæ ana ʒ iij.

Cornu cerui præparati

Trochiscorum de spodio

Et de terra sigillata

Lapidis hæmatitis præparati ana ʒ ij. ß.

Acaciæ ℥ j.

Contundenda contundantur, & puluerisanda puluerisentur, ac macerentur per vj. dies ad ignem Baln. Mar.

In aqua. Pyrorum agrestium

Sorborum

Plantaginis

& Tormentillæ ana ℔ ij.

Aq. Florum Maluæ arborescentis
Camomillæ &
Verbasci ana. ℔ j.

Dein colentur & quam optimè exprimantur: huic expressioni adde

Opij Thebaici præparati, id-est suo sulphure narcotico (quod suauissimi somni loco veternum inducit) per lenem ignem prius spoliato. ʒ j.ß.
Extracti dysenterici nostræ descriptionis
Croci martis ana ʒ ij.
Croci orientalis ʒ j.
Spec. ℞ *Diatragacanthi frigidi* ʒ vj.

Dein ex artis præscripto destillentur, vt fiat aqua: quæ non tantum mirabilis est in dysenteria communi vel pestilentiali sed & in omni alui fluore omníque hæmorhagia sanguinis à quacunq; parte defluat aut suboriatur. **Contra hemorrhagiã.**

Aqua hypnotica.

℞ *4. sem. frigidorum maiorum excorticatorum, ana* ℥ ij.
Sem. Papau. albi ℔ ℥
Lactucæ ℥ iiij.
Hyosciami ℥ ij.
Flor. Nymphea
Violarum
Rosf. rubr.
Papau. rheadis ana p. iiij.
Flor. Sambuci
& summitatum Rutæ ana p. ij.

Macis
Nucis moschatæ
Benioini an. ʒ vj.

Contundantur, & infundantur per quatriduum.

In aquar. Rosarum
Lactucæ
Nenupharis
Papaueris rheadis ana ℔ *ij.*

Dein colentur & fortiter exprimantur: huic expressioni adde

Requi. Nicolai ℥ ß.
Croci
Mumiæ ana ʒ *iij.*
Camphoræ
Castorei ana ʒ j.

Destillentur ex artis præcepto: dosis huius aquæ ℥ ij. tempore somni: In omnibus diuturnis vigiliis, à febribus ardentibus præsertim excitatis plurimũ conducit: præferendáque est, vt longè tutior, aliis vulgaribus narcoticis, simplici nempe requiei Nicolai, Philonio, ipsisque pilulis de cynoglosso, & aliis eius generis. Hæc aqua dolorem etiam omnẽ obtundit & mitigat: atque inflammationibus omnibus internis confert, viresque æmulatur alicuius laudani.

Aqua ad gonorrhæam fætidam & virulentam atque etiam inueteratam, præstantissima.

℞ *Pulueris Menthæ siccæ*
Dictamni ℈
Rad. Ireos Florentiæ an. ℥ *j.*

Puluer. sem. agni casti
Rutæ
Lactucæ an. ʒ vj.
Terebinth. Venetæ ℥ iiij.
Vini albi ℥ xx.

Hæc omnia iniiciãtur in Alembicũ & per Baln. vaporosum destillentur: de hac aqua exhibe mane duo cochlearia per aliquot dies, præmissa conuenienti seu mercuriali aliqua purgatione: hanc centies expertus sum: conducit etiam ad vlcera renum.

Aqua ad ictus sclopetariorum.

℞ *Aristolochiæ rotundæ*
Baccarum lauri in puluerem redact. ana ʒ. ß.
Pulu. herb. Veronicæ
Pirolæ in vmbra resiccatorum ana ℥ ij.
Astacorum in pleni lunio captorum, & in furno exsiccatorum, & puluerisatorum ʒ vj.

Omnes hi pulueres inter se mixti lineo sacco includantur. Quibus peractis, accipiendum est vas nouum terreum, vitreatúmque, & satis capax, cui infundendæ sunt heminæ tres vini optimi, miscẽdo simul Peruincæ recens collectę m. j. dein etiam sacculum prædicto puluere refertum, & optimè deligatum. Quæ omnia ita disposita, macerentur per dies aliquot, exprimantur fortiter, & destillentur ad mediæ aut duarum partium consumptionem. Tum reseruata seorsim aqua destillata fæces residuæ per manicam Hippocratis

Vsus aquæ ad ictus sclopetariorum.

transcolentur & seorsim asseruentur. Huius autem vsus est eiusmodi, vt saucius vncias circiter duas aquæ destillatæ singulis matutinis per dies xiiij. continuos capiat, vt ex eo, quod in vasis fundo remanserit, optimè vt dictum colato vulnus lauet, & turũdam (quæ parua esse debet, etiamsi carum & profundum vulnus fuerit) illinat, cui tandem folium caulis rubri super imponat, atq; ita mirabiles aquæ effectus experietur. Vulneraria quóque est prædicta aqua, miróque progressu vlcera inueterata tam interna, quàm externa sanat. Confert etiam ad cancrum, si cum ea decoquas vermiculos, qui multipedes dicuntur.

Aqua balsamica excellentissima aduersus omnis generis apostemata, vlcera interna, & externa: potissimum contrà fistulas & vlcera phagædenica & maligna.

av balsamo

Ex æquis partibus foliorum & florum *Rosmarini*, foliorum & granorum

Lauri
Saniculæ
Veronicæ
Peti
Myrti
Plantaginis

Destilla aquam: in cuius ℔ vj. adde

Terebinthinæ Venetæ ℔. j,
Gummi hederæ
& Cerasorum ana ℥ *iij.*

Thuris masculini
Myrrhæ
Mumiæ veræ, ana, ℥ ij. ʒ.
Aloës succotrinæ ℥ iij.
Macis
Piperis
Garyophyllorum ana ℥ j.
Sacchari ℔ ß.
Croci ℥ ß.

Omnibus inuicem mixtis, fiat in retorta destillatio per cineres, vt artis est: donec recipiens sua spõte refrigeretur. Hanc aquam, quæ tota oleaginea est citra vllam rei alicuius separationem, serua in phialis probè clausis. Nam excellentissima est, & pretiosissima: ex ea lauabis fistulas, admotis solummodò eius aliquot guttulis: item vlcera cancrosa, phagædenica & sordida, quæ vicina sunt malo mortuo: & mira videbis. Præstantissima quóque est ad carbunculum & anthracem pestilentem ad vomicas, abcessus, apostemata, & interna vlcera. Offerendæ sunt tantùm aliquot guttulæ cum vino albo, aut cum alio quodam iusculo, vel aqua vulneraria. *Carbunculus & Anthrax pestilens, &c.*

Aqua podagrica.

℞ *Aquæ Destillationis spermatis ranarum,*
Tapsi barbati
Filicis ana ℔ ij. ß.
Vrinæ pueri vinum bibentis ℔. iij.
His adde *Theriaces recentis* ℥ ij. ß.

Vitrioli
Salis fusi
Aluminis ana ℥ iiij.

Destillentur ad siccitatem per cineres: huic aquæ adde

Salis Vitrioli id-est, è suo cochleari extracti ℥ j.ß.
Camphoræ.
Croci ana. ℥ ij.

Misce. Ex hac aqua foueantur partes dolentes tepidè, sæpè noua immersione renouando linteola. Vel cum muria salis & vrina pueri ana simul mixta, destilletur aqua ad eosdemmet dolores pacandos.

Aqua alia podagrica.

℞ Foliorum & florum sambuci viridium ana ℔. j. aut plus minus, prout libuerit, maiorem vel minorem quantitatem conficere. Contundãtur omnia, & optimè macerentur in aqua vitæ, idque per dies duos vel tres in Baln. Mar. dein destillentur per vas vitreum vel cupreum ad siccitatem: déque hac aqua bis in die foueatur pars dolens, eâque fidenter & intrepidè vtere, vel etiam in ea Podagræ specie, quæ à calidis humoribus promanauit.

Alia aqua antipodagrica.

℞ *Spiritus Vini rectificati* ℔ *ij.*
Mellis purissimi ℔ *j.*

Deſtillẽtur in balneo vaporoſo:ſic duos deſtillabis liquores: primus eſt aqueus,ſecũdus multò fortior & ſulphureus,quem ſeorſim reſerua:magmati ſiue remanentiæ adde croci orientalis integri ℥ j ß.

Terebinthinæ Venetæ ℥ *ij.*

Castorei ʒ *vj.*

Tartari ad albedinem calcinati ℔ ß.

Salis fuſi ℥ j.

Phlegmatis vitrioli, à ſuo ſpiritu non ſeparati ℥ *iiij.*

Lixiuij ſarmentorum vitis ℔ *ij.*

Macerentur per 24. horas: dein deſtillentur ad ſiccitatem: liquor qui inde emanabit ſeruetur etiam ſeorſim. Fæcibus remanentibus affunde priorem aquam reſeruatam: macerentur & deſtillentur: Tandem omnes liquores deſtillatos miſce, & denuò per Balneum vaporoſum deſtilla: ſic habebis aquam antipodagricam miræ facultatis.

Hanc mihi aquam Germanus quidam, vir celeberrimus tanquam ſingulare donũ obtulit, affirmans,hanc eſſe ipſam aquam M.Rulandi. Eodem igitur, quo nobis conſtitit pretio, eam nunc reddimus, dignam eandem ſtatuentes, vt in publicum hominũ conſpectum veniat. Eximios enim ipſius effectus vidimus in ſedandis podagricis doloribus, ſi linteola in eadem mediocriter calefacta & immerſa membro dolenti applicentur.

Aqua ad ambuſta.

℞ *Aquæ Stillatitiæ foliorum* Filicis ℔ j.

Phlegmatis vitrioli

& Aluminis ana ℔ ß.
Flor. Tapsi barbati
Folior. Hederæ nigræ ana M. j.
Limacum rubrarum
Ranarum
Astacorum aut Cancrorum fluuiatilium, ana N x.

Destillentur in alembico plumbeo, satis magno igne: ex hac aqua foue adustum locum quinquies aut sexies in die. Aqua quoque spermatis ranarum mixta cum solo vitrioli phlegmate multum confert.

Aqua spermatis ranarum ad ambusta.

Ante multos iam annos descripsi aquam quandam in meo sclopetario, ex Filicis tantum additione præparatam: quæ sola in ambustis præsentissimum & summum est remedium, si linteola in ea imbuta loco afflicto apponantur. Aqua sequens in eodem libro nostro descripta, ad eosdem vsus valet, potestque omni tempore parari.

Aqua cancrorum ad idem.

Aqua extẽperanca cancrorum

Cancri aut gammari bulliãt cum aqua Semperuiui maioris in vase duplici accurate occluso per diẽ integrum: post destillentur igne subiecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo, & abstrahatur, tum demum reseruetur. Inflammationi, ambustis, & carcinomati multum confert. Si ex cineribus capitis mortui salem cum propria aqua elicies, præstantius euadet remedium ad curanda carcinomata, & phagædenica omnia vlcera.

Aqua

Aqua purgans.

Accipiantur semina sambuci & ebuli, suo perfectæ maturitatis tempore, quod erit circiter Autumni initium: ex his prelo exprimatur vinum siue succus, conquassatis simul vinaceis siue nucleis suis internis: mixtis simul omnibus fiat destillatio. Hæc aqua super fæces suas cohobata, insignē purgandi efficaciam habet, præcipuéque serosos humores trahit, aromatizetur cinamomo, coriandro cum succo cotoniorum præparato, & similibus. Hydropicis dari potest ab ℥ j. ad ℥ ij. *Aqua purgans simplex.*

Vt ex iisdem, ad eosdemmet vsus, aqua fiat composita, quæ nobiliores ac validiores purgandi vires obtineat. *Aqua purgans composita.*

Aq. vt supra destillatarum
Sem. Ebuli & sambuci ana ℔ j.
Succ. Peti
Florum persicæ arboris ana ℔ ß.

His adde suo tempore

Flor. Ebuli
Sambuci
Hyperici
Centaurij ana m. ij.

Flores prius contundantur: dein omnia simul destillentur per retortam, ad siccitatem vsque, idque virtute caloris balnei vaporosi. Aquæ huic adde

Aloës succotrinæ ℥ iij.
Scammonij ℥ ij.
Myrrhæ ℥ i. ß.

Cinnamomi
Sem. Fœniculi dulcis
Anisi ana ℥ j.

Omnia iterum distillentur per retortam, cum suo recipiente, vt nihil expirare possit, idque in eodem balneo vaporoso: digestionis tempus duret ad diei vnius spatium, postea inferuescat balneum ad summum, vt ad siccitatem omnia destillentur: nec vllū adustionis periculum hîc timendū erit: aquæ enim feruentis vapores, vase vndiquáque accuratissimè occluso, adustionem prohibent. Quæ distillandi ratio omniū est optima, tutissima & facillima, qua sola citra alterius rei additionem, ex omnibus herbis & floribus calefaciendi vi prędítis, aquæ & olea simul & vnà elici possunt. Dicta aqua omnes humores clementer purgat, infantibus, qui lumbricis & corruptionibus internis infestantur conducit, necnon iis, qui alia remedia vulgari modo parata, prorsus abhorrent. Dosis est ab ʒ j. ad ʒ ij. habita ægrotantis naturæ viriúmque ratione.

Aquæ & olea simul & vnà eliciuntur ex omnibus herbis & floribus calidis virtute caloris Bal. vaporosi.

Circa finem huius tractationis de aquis, vnicam adhuc coronidis loco addemus, quæ vomitiua & purgatiua simul existit. Huius admirandæ admodū sunt dotes in curandis febribus, etiam pestilentibus quæ hoc ipso tempore tyrannidem suam exercent in amplissima nostra Parisiensi vrbe: hæc insuper præstantissimós prodit effectus in persanādis pleurisibus, morbis multum popularibus & communibus: in quorum curationib. hodie infiniti errores committuntur: Quibus rationibus permotus, oc-

Aqua vomitiua & purgatiua simul.

casionem hîc vel inuitus arripui, publici commodi causa, non diutiùs celandi tam arduum & excellens secretum, quamuis id præter institutum, ex metallicorum remediorum familia desumptũ sit: huius enim classis medicamina aliò nobis reseruáda proposueramus, nempe in pharmacopœam nostram spagyricam, quæ propediem hanc quóque lucem visura est, modò Deus Opt. Max. nobis exiguam adhuc huius vitæ vsuram largiatur. Scio non defore criticos aliquos Censores, qui cùm sint metallicorum medicamẽtorum acerrimi hostes, ob conatus nostros candidos proculdubio indignabuntur, nosque reprehẽsione & ignominia lacessere haud dubitabunt. Sed parùm certè moueor ab ipsorum indignatione, dummodò nobis certò constet labores nostros in publicam cedere vtilitatem. Satis est saltem iis placuisse & profuisse, qui momis istis, nulla in re inferiores existunt: hi me dignum fauore suo existimabunt, meáque me laude minimè priuabunt. Sed quoniam hoc remedium metallicum & chymicum est, in eo describendo vocabulis artis chymico-medicis intellectu facillimè vtar: cùm isti soli tam splendidis & lautis ferculis gustandis digni sunt.

℞ Magnesiæ Saturninæ opalinæ, & pellucidæ, & lapidis vel salis prunellæ ana, misceantur, ignientur, & calcinentur calcinatione philosophica: magnesiam inuenies calcinatam & coloratam instar hepatis, quam dulcorabis & vsibus reseruabis. *Magnesia Saturni, & Sal prunellæ.*

Crocus metallorum. Pulvis hic erit instar alicuius croci, eíque nomen croci metallorum verè competit, siquidem magnesia, à qua originem traxit, est metallorum radix & primum ens. Eius accipe ℥ i. aquæ cardui bened. ℔ ij. vel tres: cinamomi ℥ ß. macera omnia per biduum aut triduum: dein transcola, & vsui reserua hanc aquam, quæ iure optimo meretur nuncupari aqua benedicta: insignes enim & mirandos edit effectus: de hac sume ℥ j ß. aut amplius horis matutinis: non est ingrati saporis: blandè prouocat vomitum, & quatuor aut quínque sedes, euacuando per superiora & inferiora simul, quod vix præstabit aliud remedium. Vsurpatur vt suprà felicissimè ad omnis generis febres, etiam pestiferas: pleuritides item, aliosque deploratissimos affectus, qui ob radices profundius validiusque infixas, vix subigi & edomari possunt. *Aqua benedicta ex croco metallorum.*

ADDITIO.

Equidem ignoro, num aqua benedicta doctissimi Martini Rulandi cum hac æquiparanda sit, necne: filii, tanto patre dignissimi erit, id edocere, & planè mihi persuadeo, eum in gratiam publici boni aquam suam, diu iam celatam, tandem in lucem producturum. Obseruaui in eius centuriis permulta & egregia curationum experimenta, quæ in variis affectuum generibus ab ipso præstita sunt, & præcipuè in pleuritide; cuius morbi curam, paucorum dierum spatio, plerúmque citra dierum criticorum obseruationem, venæq; incisionem absol- *Aqua benedicta M. Rulandi aduersus pleurisim.*

uit. Fuit autem à nobis aliàs in obseruationibus nostris animaduersum, pleuritidis quādam speciem esse, quæ in omnibus veram & legitimam, non autem spuriā æmuletur: orta ea est à malignis & acribus vaporibus, ab inferiorib. partibus sursum in pectoris regionem delatis: ex quorum virulentia & acrimonia, tunicæ, pleuræ dictæ, inflammatio, nec non venarum erosio excitatur, vnde sanguinis expuitio, spirandi difficultas, febris, & alia symptomata, quæ verā pleurisim comitari solent, consequuntur: Vbi purgatio, cum huiuscemodi præsidiis instituta, sanguinis detractioni, & eccoprotici exhibitioni, longè latéque præferenda erit. Sed huius rei veritatem cognoscent ij, qui Ferrariæ in Xenodochio aliquādiu degérunt: vbi infinita pleuriticorū cadauera quotidie dissecantur, in quib. viscera interiora, stomachus videlicet & intestina lumbricis & vermib. tota infarcta reperiūtur. Huiusmodi pleuritides, quę ab iisdem, quibus pestilentes, ortus sui causam ducunt, auxilium tale exposcunt, quod facultatem habeat vermes expellendi, & corruptionum incommoda tollendi: qualis est virtus & proprietas Mercurij, rerumq́ue mercurialium, sicut id omnib. satis constat. Nec dubitandum erit, quin dicta magnesia, quæ eamdem participat proprietatem, in eiusmodi affectibus tam suspiciendos & propè diuinos effectus sit ostentatura.

Pleuritidis nothæ species.

Mercurius lumbricorū hostis.

Quoniam autem nobis de pleuritide sermo est, quod morbi genus frequenter admodum & cum imminenti mortis periculo ferè vbique grassari so-

let: hîc à ratione non alienum erit, si contra eiusmodi affectum, quædam adhuc remedia propria experientia, à nobis multoties comprobata, proposuerimus.

Aqua papaueris ad pleuritidem

Primum est aqua papaueris rheadis, ex qua exhibentur ℥ iij. vel iiij. cum drachma j. pulueris ex corallo rubro, auellanis rubris, & lucij piscis mandibulis compositi. Vidi hoc solo remedio nullóq; altero siue interno, siue externo adhibito, elegãtes simul & certos exprimentorum effectus.

Pomum ad idem malū.

Si malum perseueret vltra tertium diem, dandum erit sudorificum aliquod, quod eidem morbo sit congruum & specificum, cum pomo curtipendulo excauato, & olibani siue thuris masculi drachma vna repleto, & ad ignem cocto, adeò vt puluis olibani ac pomi substantia, intercoquendum cõmisceantur. Sunt qui adiiciunt tantillum sacchari candi, & ita pomũ edendum offerunt. Post deglutitũ pomum assumat æger subitò duas vel tres vncias aquæ cardui benedicti, & stragulis coopertus, multùm sudet. Huius remedij beneficio innumeros pristinæ valetudini restitutos nouimus.

Aqua ophtalmica.

Aqua ophtalmica ex croco metallorum.

Si huius croci ex dicta magnesia parati, & prorsus insipidi, accipias drachmam vnã vel duas & infundas cum aquarum euphragiæ, fœniculi, aut similiũ, quæ oculorum affectib. idoneæ sunt & salutares ℥. v. vel vj. aquam conficies ophtalmicã, miræ admodum virtutis contra amblyopiam, amaürosim, & suffusionem oculorum. Potest guttatim in oculum instillari citra vllum doloris sensum: cuiusuis enim

acrimoniæ expers eſt: Ex ea etiam oculus ſingulis matutinis, idq; ad pluſculos dies irrigari debet. Hęc tãtæ virtutis eſt & energiæ plena, vt etiam exteriùs oculo applicata aluum ipſam ſollicitare poſſit. Hinc idcirco nubecularũ viſum turbantiũ, diſcuſſioni, ſimilibuſq; affectib. multò aptior eſt, quã cætera quæq; collyria, ex corroſiuis compoſita, vt inter alia eſt aqua cærulei coloris, quæ paratur ex aqua pluuiali & ſale ammoniaco, diu in pelvi tõſoria ſimul agitatis, cui ſpiritus vitrioli ea agitatione cõmixtꝰ elegãtẽ inducit viriditatẽ eãq; multi, haud infelici ſucceſſu vtuntur. Sed ex inflammatione & dolore, quẽ adfert malũ ſubinde acuitur, adeò vt aqua, ex croco dictę magneſię cõcinnata multò pręſtãtior, meo quidẽ iudicio habẽda ſit, vt-potè quæ citra vllum dolorem efficaciter & vtiliter operetur.

Aqua mirabilis vel ab extra ventrem laxãs.

Optarem equidem, aquam meam ophtalmicam pari vel ad minimum non inferiori virtute præditam, tantas quoque promereri laudes, quãtas Martinus Rulandus adſcribit aquæ ſuæ, quam in amiſſo penè viſu reſtituendo, ſtupẽdos planè effectus prodidiſſe affirmat. Sed quorsũ hæc enarro? vt nẽpe ipſum Rulandũ filiũ ad tã vtile & rarũ ſecretũ tandẽ proferendũ, & bonis cordatiſque viris, vel publicę vtilitatis ergò communicandum, tacitè pelliciam.

Ex dicta magneſia, nulla addita pręparatione alia & ex cruſta panis puluerizata, elicio per cornutam ad ignem ſatis magnum aquam antepilepticam, quam pluris facio cæteris omnib. ſuprà deſcriptis, quãtũvis è varia vegetabiliũ familia petitis. Huius nõ mediocres effectꝰ in plurib. feliciter expertus ſũ

Aqua antepileptica ex magneſia dicta, & cruſta panis

potiſſimùm autem in I. Vignone, Euſtachij illius typographi magni nominis filio, is à pueritia in Germania educatus, circa decimum octauum ætatis annum, gravi admodum epilepſia corripitur, quam ex omnibus ſignis idiopathicam, omniúmque peſſimam pronunciare licuiſſet: auxilium primò & opem à doctiſſimis quibuſdam in Germania medicis imploratam, adhibuit: tandem in natale ſolum à parentibus euocatus, me cum I. Antonio Haraceno viro doctiſſimo alijs quibuſdam celebribus medicis accerſiuit: vbi cùm à nobis communi conſenſu, iuxta artis præcepta, omnibus præſcriptis & tentatis remediis vulgaribus, nihil proficeretur, ſed fruſtrà omnia fierent, imò morbus in dies adeò increſceret vt cùm antea ſemel in ſeptimana, poſtea ſingulis ferè diebus, horrenda mali acceſſione & inſultu æger infeſtaretur. Hinc D. Candolius affinis eius, & veteri amicitia, mihi coniunctus, illum fidei & curæ meæ priuatim commendauit, obnixè petens, vt præter illa vulgaria auxilia, aliquod ſingulare de meis profligãdo morbo adhiberem: cuius petitioni, fruſtrà tẽtatis cæteris omnibus, tandem locum lubens dedi. Purgatione igitur ſemel tantùm præmiſſa cum panchymagogorum meorum vno, ſtatim vſum prædictæ aquæ meæ antepilepticæ ad triginta vel quadraginta dies ſingulis matutinis continuandũ præcipio: in cuius ſecunda exhibitione, vermiculorum quoddam genus in excrementis hinc inde volutari animaduerto. Hæc enim aqua proprietatem

tatem habet alvum bis vel ter, citra corporis tamen vllam perturbationem aut vomitum commouendi: cuius aquæ continuo vſu, in dies magis magiſque infinitus vermium numerus educebatur: hæc enim tanti mali minera & fomes, in occulto nimis deliteſcens, poſt exhibitionem vigeſimam vel vigeſimam quintam tandem ſeſe prodebat: qua expulſa & penitus exciſa, æger tam firmã recuperauit ſanitatem, vt ab eo tẽpore, quo ſanatus eſt, ne vel minimum huius mali veſtigium perceperit. Hæc eſt huius curæ hiſtoria, quæ ante annos pluſquam viginti, per Dei gratiã, feliciter & ex voto ſucceſſit. Hanc vt veriſſimam de induſtria hic cõmemorare, oculiſque ſubiicere volui, vt indubitãter omnibus conſtet, quàm potentes & planè inenarrabiles ſint effectus horum medicamentorum, vulgo incognitorum: quorum tamen notitiã in patriæ ac reipub. emolumentũ magis ac magis ceſſuram, apud plures ex animo precor & exopto.

Alia aquas praparãdi ratio, ex omnibus aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calidis ſiccis.

Præter enumeratas tam ſimplices quã cõpoſitas artificioſas aquas, quas priſtino ſplẽdori reſtituim⁹, ars ſpagirica alias aquarũ differentias, novo nos docet artificio cõponere, præſertim verò ex omnibus aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calefaciendi dote prȩditis: hæ autẽ aquæ paratu facillimȩ ſunt, ex quib⁹ plurima emergũt cõmoda, & quarũ ope olei plura genera maximè aërea, & partiũ tenuitate efficaciſſima eliciuntur. Verũ quia omnib⁹ ferè notȩ huiuſmodi aquæ exiſtunt, in iis receſendis non multũ immorabimur: præcipuas tãtùm in

medium proferemus: atque illas quas pharmacopœi semper paratas in officinis habere debẽt: quòd scilicet propter insignes operandi vires in quotidianum vsum cadant: nec ratio aliunde petenda, quàm quod nobiliori quodam modo simplicium medicamentorum, vnde extractæ fuerunt, facultates ferè totas & integras in se contineant. Eodem modo simplicium olea, quæ propriis aquis supernatent eliciuntur, quæq; effectus exerunt nõ paucos atque vulgares. Aquæ etiam modò dictæ ad syrupos diuersimodè concinnandos proderunt, basimque subministrabunt: quorum inuentionem mihi iure adscribere possum, vt capite de syruporum restauratione latiùs patebit.

Olea simplicium aquis innatant.

Exordiemur autem ab aqua cinamomi, quia eius vsus & vulgatior & notior est: ea itaq; sic parabitur.

AQVA CINAMOMI.

Aqua cinnamomi, cũ vino & aqua rosarũ.

℞. Cinnamomi ℥ iiij. quod crassiusculè conquassatum, & in æquis vini albi generosi, & aquæ rosarũ partib. (alij in solo vino) duorũ aut trium dierũ spatio infusum in alembico destillant, atq; sic aquã lacteã, quæ simul in se partẽ sulphureã & oleaginosam cinnamomi cõtinet, eliciunt, accuratéq; adseruant. Quod si magnam eius quantitatem cõponere velis, vtere æneo vase maiusculo, cui refrigeratorium annexum sit. Vulgò pro singulis cinnamomi libris vini albi & aquæ rosarum, ana libræ duæ adiiciuntur. Quia vero non multum olei ex cinamomo extrahi potest propter partium illius tenuitatẽ, vnde fit vt cum aqua commisceatur, propterea vi-

num album & aqua rosarum peculiariter & præcipuè vsurpantur, quorum loco in aliorum aromatũ, herbarum, florum & seminum destillationib. aquã duntaxat communem assumimus. Exempli gratia,

℞ Garyophyllorum cõquassatorum ℔ j. aut duas, aquæ fontanæ tepefactæ quadruplũ, imò plus si visum fuerit: hęc recipiatur vase ęneo cõmemorato, cui vasculum refrigerans adhæret: macerentur vnũ duos aut tres dies: post mediocris ignis supponatur ita vt aqua bulliat, tum euaporantem conspicies, secúmq; oleũ Garyophyllorũ deferẽtem, quod quia quouis alio grauius est, totũ ferè imũ petit. Ab aqua verò secernitur cũ in fũdibulo (vt vocãt) & lagenula ritè occlusa reconditur. Aqua quæ remanet post olei sui separationẽ, turbida est & oleaginosa: odor & sapor Garyophyllorum impressi tam vegeti existunt, vt si ea hauriatur aut naribus admoueatur, qualitates garyophyllorũ quàmaximè indicabitur,

Aqua Garyophyllorũ cum aqua communi.

Oleum ab aqua in fundibulo separandum.

Ex hac aqua quemadmodum ex aliis, quæ hac arte extrahuntur, ex qualibet aromatum specie, vt pipere, nuce moschata, mace, Zingibere, cubebis, & huiusmodi cæteris, vt etiam ex omnibus seminibus & baccis calidis, lauri scilicet, iuniperi, fœniculi, anisi, cumini, dauci, pœoniæ, & cœt. deniq; ex herbis & floribus, calore pollentibus, vt saluia, rosmarino, thymo, hyssopo, ruta, calamẽtha, origano, pulegio, mentha, betonica, & similibus, cõponi poterunt syrupi, qui longe melius vires simpliciũ, ex quib. concinnantur, sibi cõcreditas seruabũt, gemináśq; facultates multò efficaci⁹ referẽt, quã eorũdẽ

Ex omniũ horum simpliciũ aquis componuntur syrupi.

aquæ, & decoctiones gregaria via paratæ, vt paulò post dicturi sumus, vbi de syrupis cum iisdemmet aquis præparatis agemus: & consequenter suo loco cuilibet compertum erit, quibus vsibus olea ipsorum simplicium inseruiant, quæ vt monuimus, à propriis aquis separari debent.

Sed hæc de aquis tractatio, hucvsque sufficiat: Temporis nûc ratio postulat, vt vela côtrahamus, ne fortè longiori mora in vertices inextricabiles abrepti, benigno lectori molestiam creare videamur. Plures aquas fragrantes & odoratas ad faciei decorationem, pustulas, impetigines, lentes, maculas, aliosque externos affectus côferentes, in secundum librum nobis reseruamus describendas: quas in humani generis vsum, in medium proferre non recusabimus.

Aquæ ad externos faciei affectus secundo libro tradentur.

DE DECOCTIS.

CAP. VIII.

FATEOR equidem, celebrem decoctorum vsum longo iam tempore, in communi pharmacia extitisse: quem nec ipsi improbamus, sicut falsò de nobis garriunt quidam Censores. Sût tamen potissimùm duo, quæ in iisdem desideramus, ob quæ nostræ reformationi, haud immeritò ipsa subiicienda putauimus. Quod vtique æquus lector ipsemet secum paulisper con-

ſideret, noſtróque conatui haud granatè fauere dignetur.

Primum eſt, quod in horum decoctorum compoſitionem, ex communi more recipiantur ingredientia adhuc viridia, & ſuperflua humiditate ſcatentia: ex quibus eſſentiam & virtutem elicere conantur, decoctionibus cum aqua ſola fontana, vel fluuiali factis. Ac licet decocta huiuſmodi per manicam tranſcolentur, & cum oui albumine clarificentur, prout moris eſt, compertum tamen eſt, ipſa paucorum dierum ſpatio ſitum contrahere & corrumpi. Qua ratione igitur poteſt id, quod per ſe ipſum facilè corrumpitur, à corruptione vindicare corpora noſtra, in quem tamen finem pleráq; ferè decocta ægrotis præſcribuntur ac offeruntur? Vt igitur ieiunis his & imperfectis operandi viis conſulamus, neceſſe erit, vt ſimul ac clarificatio fuerit facta, adhuc aliæ duæ ipſam conſequantur operationes: digeſtio ſcilicet & fermẽtatio, quarum ope & vi, paucis poſt horis, ſeparari percipies materiam quamdam craſſam ac terream, in eo, quod puriſſimum & clariſſimum credebatur, adhuc deliteſcentem, quæ huius corruptionis vnica cauſa exiſtit: quemadmodum de his fuſiùs dicetur in cap. de Syrupis, vbi modum ex variis herbis, fructibus & floribus, exprimendi ſuccos docebimus: ex quibus digeſtis, fermentatis, & perfectè depuratis, ſyrupi in longiſſimum tempus, citra ſacchari mellíſvę additionem reſeruandi concinnabuntur.

Digeſtio & Fermentatio decoctorum poſt clarificationem vulgarem.

Alterum, quod notatione & reformatione no-

ſtra imprimis etiam opus habet, eſt, quod ſæpenumero eiuſmodi decocta, fiant ex lignis, corticibus, radicibus, herbis, ſeminibus & floribus; omnibus ſiccis, ac omni humiditate excrementitia ſpoliatis, quæ cum aqua in vaſe aperto decoquuntur, adeò vt hoc modo partes illorum acidę & mercuriales, vt ſulphureæ ſiuè oleoſæ, in quibus præcipua illorum virtus & proprietas deliteſcit, deficiãt: indéq; eiuſmodi decocta vt plurimũ aut omnino nullius aut exiguæ ſaltẽ efficacię cõperiantur.

Decocta perperam fieri in vaſe aperto.

Huius dicti veritas ſtabilitur etiam per ea, quæ modò ſub finem de aquis diximus, vbi modum propoſuimus, quo ex omnibus aromatis, ex ſeminibus, herbis & floribus ſiccis, calidis & fragrãtibus, aquæ & olea elici poſſint; quæ integras & totas ferè ſuorum ſimpliciũ facultates retineãt, quod equidem ſoli deſtillationi, cum vaſe optimè clauſo, acceptum ferendum eſt: nunquàm enim id præſtabit ea decoctio quæ fit cum vaſe aperto: cuius rei vt periculum facias, accipe vnicam tantùm libram Sem. aniſi, addendo quinque aut ſex libras aquæ? Si ex eo, more chymico, oleum vaſe clauſo deſtilles: hæc aqua ſeparato oleo, aniſi odorem, cæteráſque eius qualitates, quibus imprægnata eſt, longè perfectius æmulabitur & reſeruabit, quã decẽ, vel etiã plures libræ aniſi, cũ ea aquæ quantitate cocti, qua vulgo decoctiones cũ vaſe aperto parari ſolent, vbi ſpiritus aniſi pereunt & prorſus euaporant. Idem de ceteris omnibus aromaticis, fragrantibus & calidis, quod de aniſo, ſẽ-

tiẽdum eſt:imprimíſque notãdum,in decoctis hydroticis & ſudorificis paratis ex guaiaco, & alijs rebus ſudorifica proprietate pollentibus, id neceſſario obſeruandum eſſe.

At dices hunc morem ita ſtudioſè admodum obſeruari, vt eiuſmodi decocta in duplici vaſe præparantur: Sed ratio hæc nullius prorſus momenti eſſe poteſt: ſi quidẽ partes illæ acidæ & oleaginoſæ, quibus plurimũ abũdat guaiacum, nihilominus eo modo diſſipantur, & in auras euolãt: ſpiritus enim ſunt ſubtiliſſimi, in quibus tamẽ omnis virtus ſudorifica & balſamica conſiſtit. Quib. incõmodis vt ſubueniamus, decoctio illa fieri debet in vitro circulatorio vel pelecano, vbi nihil omninò expirare poteſt ſi deſideretur Pelecan⁹, in cornuta vel retorta, vel in vaſe æneo, ſtanno interius obducto, cui refrigerium ſuũ appendeat, quodque eiuſmodi decoctis aptũ ſit, & in longum tẽpus vſui tuo inſeruire poſſit. Vt vt ſit, opera danda eſt, vt vas tuũ, ſiuè vitreum ſit, ſiuè cupreũ aut ſtãnneũ, accuratiſſimè claudatur, ita vt nihil prorſus euaporet, & de liquore tuo vel nihil, vel minima tantũ portiuncula imminuatur aut pereat. Vnde libræ vni guaiaci libræ tantum tres aquæ addantur, & ita ſatis diluta erit decoctio: nihil enim de ea, aut parum exhalat, & in fumum conſumitur.

Decoctio in pelecano aut alio deſtilatorio vaſe.

Coctio hæc multò accuratius perfici poteſt balneo vaporoſo, quã quovis alio caloris genere. Si vſus fueris cornuta vel alẽbico, ea quæ deſtillaueris, fœcibus ſuis rurſus addenda erunt, & dein totum decoctum per manicã traijciendũ, vt clarificetur.

Pro dosi exhibebis tres vel quatuor vncias, & excellentes effectus in sudore prouocando videbis. Exempli loco hîc proponimus decoctum Guaiaci, ad cuius imitationem parari poterunt quævis alia ex rebus calidis & aromaticis. Neque hîc tempus spectandum est, cuius respectu quidem vulgaria illa citiùs parantur: sed hæc diuturnitatem temporis infinitis commodis inde emergentibus resarciunt. interim tamen, vel admittere, vel repudiare horum vsum, liberum cuiuis esto. Temporis ratio nunc postulare videtur, vt ea proponamus decocta, quibus pharmacopœam nostram ornandam ac ditandam constituimus.

Decocta {
Lenitiua, aperitiua refrigerantia.
Lenitiua, aperitiua calefacientia.
Carminatiua
Diuretica.

Decocta præparãantia {
Bilem
Pituitam
Melancholiam siue atrabilarium succum.

Decocta purgãtia vel {
Bilem, pituitam, melancholiam seorsim.
Omnes humores simul.

Decocta { *Hydrotica varii generis.*

Decocta { *Vulneraria.*

Decocta { *Varia ad diuersos corporis humani affectus, multísque & certis experimentis comprobata.*

Deco-

Decoctio lenitiua aperitiua refrigerans.

℞ *Rad. Taraxaci*
Graminis
Acetosæ
Oxylapathi ana ℥ j.
Passul.
Liquiritiæ ana ʒ vj.
Cichorij
Endiuiæ
Scariolæ
Agrimoniæ
Portulacæ
Acetosæ
Lactucæ
Fumariæ
Capill. omniũ ana M. j.
Sem. Quatuor frig. maiorum
Altheæ ana ℥ ß.
Prunorum damascen. numer. x.
Iuiubarum paria vj.
Flor. Violarum
Buglossæ
Rosarum rubr. ana p. j.

Fiat decoctum: aromatizetur, si ita placuerit, pauco cinnamomo, & edulcoretur saccharo: vel addatur syrupus violaceus, vel acetosus, limonum, & similes.

Decoctio lenitiva aperitiva
Calefaciens.

℞ *Cort. Fraxini*
Tamarisc. ana ℥ ß.
Fœniculi
Petroselini
Polypodij ana ℥ j.
Prunorum Damascen.
Iuiubarum ana paria vj.
Passul.
Liquiritiæ *ana* ℥ ß.
Lupul.
Agrimoniæ
Betonicæ
Primulæ veris
Fumariæ
Ceterac
Polytrici
Absinthij
Petroselini ana M. j.
Asari ʒ ij.
Sem. Cardui benedicti
Citrij
& Corticis eiusdem ana ʒ iij.
Sem. Malvæ
Althea
Citoniorum ana ʒ ij. ß.
Flor. Genistæ
Buglossæ

Borraginis ana p. j.

Fiat decoctio: coletur, clarificetur, aromatizetur & dulcoretur, vt ſuprà, ſaccharo, vel adde ſyrupi de duabus vel quinque rad. & capill. veneris q. ſufficit.

Decoctio carminativa ſeu flatus diſcutiens.

℞ *Rad.* Fœniculi ℥ j.
Thymi
Pulegij
Serpilli ana M. j.
Paſſul. Corinthiac. ℥ j.
Sem. Fœniculi dulc.
Aniſi
Dauci
Cumini ana ʒ *iij.*
Cinnamomi ℥ ß.
Flor. Anthos
Camomillæ veræ ana p. ij

Decoquantur in hydromelite maluatico. Doſis ℥ ij. vel tres.

Decoctio diuretica.

℞ *Rad. Vincetoxici*
Rubiæ tinctorum
Valerianæ
Pimpinellæ ana ℥ j.
Liquiritiæ ℥ ß.
Betonicæ
Capill. omnium ana M. j.
Sem. Bardanæ

Fœniculi
Mily folis
Anisi
Cuscutæ
Baccarum Iuniperi ana ʒ iij.
Fructuum alkekengi numer. x.
Flor. Genistæ p. ij.

Coquantur, aromatizentur cinnamomo & dulcorentur melle anthosato.

Decoctum præparans bilem nimiâ adustione incrassatam, & solvens obstructionem in visceribus: quod in plerisque febribus etiam ardentibus contingere solet.

℞ *Rad. Taraxaci*
Graminis
Petroselini
Acetosæ
Eryngiorum
In aceto maceratarum ana. ℥ j.
Passul. corynthiac. ʒ vj.
Liquiritiæ ℥ ß.
Cichorij cum toto
Scariolæ
Agrimoniæ
Cuscutæ
Fumariæ
Lupulorum
Hepaticæ
Polytrici

Adianthi ana M. j.

Sem. 4. *Frig. maior.*

Et Minorum

Sem. *Citrij & cort. eiusdem ana* ℥ *iij*.

Flor. *Genistæ*

Violarum

Borraginis

Buglossæ ana p. j.

Coquantur in sero lactis. Huic decocto adde si velis

Oxymelitis simplicis

Syrup. *Acetos. compos.*

De *limonibus*

De *succo acetosæ q. suff.*

Ad bilis autem tenuitatem emendandam decoctum parabitur, vt sequitur.

℞ *Rad.* Acetosæ

Cichorij

Buglossæ ana ℥ *j.*

Iuiubarum par. vj.

Endiuiæ

Portulacæ

Lactucæ

Acetosæ ana M. j.

Sem. *Cuscutæ*

Cucumeris

Melonum

Lactucæ

Psillij
Citoniorum
Papau. albi ana ℥ ß.
Flor. Violarum
Nenupharis ana p. ij.
Gummi arabici
Tragacanthi ana ʒ *ij.*

Fiat decoctio, in colatura dissolui poterunt
Syrup. De papau.
De nenuphare
Viol.
De rosis siccis &
Diacod. sine speciebus q. suff.

Decoctum præparans pituitam.

℞ *Rad. Acori*
Cyperi
Fœniculi
Petroselini
Apij ana ℥ j.
Polypodij
Passul. ana ʒ *vj.*
Betonicæ
Chamedr.
Chamæpit.
Thymi
Hyssopi
Sem. Anisi
Fœniculi
Cort. Citrij ana ʒ *iij.*

Flor. *Primulæ veris*
Anthos
Stœchados
Betonicæ ana p. j.
Zingiberis
Cinnamomi ana ʒ ij.

Coquantur in hydromelite: in colatura diſſolve
Syrup. *De calamintha*
De Betonica ſimpl. & compoſ.
De corticibus citrij
Bizantinum compoſ.
De praſſio
& Huiuſmodi

Decoctio ad parandum ſuccum melancholicum craſſum, tartareum & fæculentum, conſtare debet partim ex his, quæ incidendi & attenuandi vim obtinent, partim etiam ex ijs, quæ mediocriter calefaciunt & humectant, exempli cauſa.

℞ *Cort. cappar.*
Tamariſc.
Fraxini ana ℥ ß.
Rad. *Enulæ campanæ*
Polypodij
Oxylapathi
Graminis
Aſparagi
Fœniculi ana ℥ j.
Herb. *Bugloſſæ vtriuſque*
Fumariæ
Lupul.

Agrimoniæ
Meliſſæ
Thymi
Epithymi
Herb. capill. omnium ana M. j.
Sem. Cardui benedicti
Cuſcutæ ana ℥ ß.
Flor. Geniſtæ
Tamariſci
Violarum
Borraginis
Bugloſſæ ana p. j.

Coquantur ex ſero lactis, addendo ſub finem coctionis

Succor. Depurat. *pomorum redolentium*
Fumariæ
Bugloſſæ ana ℥ iij.

Dein colentur & aromatizentur cinnamomo: his adde

Syrup. Fumariæ
Scolopendriæ
Sabor
Bugloſsi q. ſuff.

Lib. de atrabile. Ad atram bilem præparandam, quæ ex Gal. ſententia toto genere à ſucco melancholico differt, decocta conſtabunt, partim ex his, quæ bilem retorridam & aduſtam refrigerant & humectant: partim ex his quę eius craſſitiem incidunt, de quibus iam ſuprà egimus: fiunt autem decocta, in ſuccis depuratis fumariæ, lupul. bugloſſæ, pomorum

rum redolentium, & id genus alijs, in quibus ſyrupi de epithymo, de biſantijs addi poterunt.

Hæc rurſus prædicta omnia decocta tum bilem, tum pituitam & melancholiam præparantia, Cephalica, Thoracica, Stomachica, Hepatica, Splenitica, Nephritica & Hyſterica concinnari poterunt, ſi ea ſimplicia, quæ his partibus conueniũt, addideris. Quæ ſimul & ſemel purgantia efficies, ſi decoctis ad bilem præparandam aptis, cholagoga, qualia ſunt tamarindi, rhabarbarum inter ſimplicia, & inter compoſita Diaprunum ſolutiuum, elect. Roſ. Meſ. & elect. de Pſillio infundantur & admiſceantur.

Phlegmagoga verò reddes, ſi cnicum, & agaricum: & inter compoſita Diaphœnicum, Diaturbith, elect. Indum maius minus, decoctis, quæ pituitam præparare apta nata ſunt, addideris:

Vt melanagoga efficiantur, ſenam, epithymum & inter compoſita confect. Hamech, Diaſennam, Syrupos helleboratos, ijs decoctis, quæ ad vtriuſque melancholiæ præparationem conuenire ſcripſimus, addere poteris: quorum remediorum ſigillatim formulas deſcribere, eſſet ſuperuacaneũ.

Addã ſaltem vnicã decocti formulã, qua ſimul & ſemel ſenſimq; tũ præparari tũ deturbari noxij omnes humores poterunt, idq; per epicraſim, vt dicũt. *Decoct. Cathol.*

℞ *Polypodij querni*
Sem. Carthami contuſi ana ℥ *x.*
Paſſularum
Liquiritiæ ana ℥ *vj.*

Decoctio lenitiva aperitiva Calefaciens.

℞ *Cort. Fraxini*
Tamarisc. ana ℥ ß.
Fœniculi
Petroselini
Polypodij ana ℥ j.
Prunorum Damascen.
Iuiubarum ana paria vj.
Passul.
Liquiritiæ *ana* ℥ ß.
L*upul.*
A*grimoniæ*
Betonicæ
Primulæ veris
Fumariæ
Ceterac
Polytrici
A*bsinthij*
Petroselini ana M. j.
A*sari* ʒ ij.
Sem. Cardui benedicti
Citrij
& Corticis eiusdem ana ʒ iij.
Sem. Malvæ
Altheæ
Citoniorum ana ʒ ij. ß.
Flor. Genistæ
Buglossæ

Borraginis ana p. j.

Fiat decoctio: coletur, clarificetur, aromatizetur & dulcoretur, vt suprà, saccharo, vel adde syrupi de duabus vel quinque rad. & capill. veneris q. sufficit.

Decoctio carminativa seu flatus discutiens.

℞ *Rad.* *Fœniculi* ℥ j.
Thymi
Pulegij
Serpilli ana M. j.
Passul. Corinthiac. ℥ *j.*
Sem. *Fœniculi dulc.*
Anisi
Dauci
Cumini ana ʒ *iij.*
Cinnamomi ℥ ß.
Flor. *Anthos*
Camomillæ veræ ana p. ij

Decoquantur in hydromelite maluatico. Dosis ℥ ij. vel tres.

Decoctio diuretica.

℞ *Rad.* *Vincetoxici*
Rubiæ tinctorum
Valerianæ
Pimpinellæ ana ℥ j.
Liquiritiæ ℥ ß.
Betonicæ
Capill. omnium ana M. j.
Sem. *Bardanæ*

Fœniculi
Milij solis
Anisi
Cuscutæ
Baccarum Iuniperi ana ʒ iij.
Fructuum alkekengi numer. x.
Flor. Genistæ p. ij.

Coquantur, aromatizentur cinnamomo & dulcorentur melle anthosato.

Decoctum præparans bilem nimiâ adustione incrassatam, & solvens obstructionem in visceribus: quod in plerisque febribus etiam ardentibus contingere solet.

℞ *Rad. Taraxaci*
Graminis
Petroselini
Acetosæ
Eryngiorum
In aceto maceratarum ana. ℥ j.
Passul. corynthiac. ʒ vj.
Liquiritiæ ℥ ß.
Cichorij cum toto
Scariolæ
Agrimoniæ
Cuscutæ
Fumariæ
Lupulorum
Hepaticæ
Polytrici

Adianthi ana M. j.

Sem. 4. *Frig. maior.*

Et Minorum

Sem. Citrij & cort. eiusdem ana ʒ *iij.*

Flor. Genistæ

Violarum

Borraginis

Buglossæ ana p. j.

Coquantur in sero lactis. Huic decocto adde si velis

Oxymelitis simplicis

Syrup. Acetos. compos.

De *limonibus*

De *succo acetosæ q. suff.*

Ad bilis autem tenuitatem emendandam decoctum parabitur, vt sequitur.

℞ *Rad. Acetosæ*

Cichorij

Buglossæ ana ℥ *j.*

Iuiubarum par. vj.

Endiuiæ

Portulacæ

Lactucæ

Acetosæ ana M. j.

Sem. Cuscutæ

Cucumeris

Melonum

Lactucæ

Psillij
Citoniorum
Papau. albi ana ℥ ß.
Flor. Violarum
Nenupharis ana p. ij.
Gummi arabici
Tragacanthi ana ʒ *ij.*

Fiat decoctio, in colatura dissolui poterunt
Syrup. De papau.
De nenuphare
Viol.
De rosis siccis ℔
Diacod. sine speciebus q. suff.

Decoctum præparans pituitam.

℞ *Rad. Acori*
Cyperi
Fœniculi
Petroselini
Apij ana ℥ j.
Polypodij
Passul. ana ʒ *vj.*
Betonicæ
Chamedr.
Chamæpit.
Thymi
Hyssopi
Sem. Anisi
Fœniculi
Cort. Citrij ana ʒ *iij.*

Flor. *Primulæ veris*
Anthos
Stœchados
Betonicæ *ana p. j.*
Zingiberis
Cinnamomi ana ʒ ij.

Coquantur in hydromelite: in colatura dissolve

Syrup. *De calamintha*
De Betonica *simpl. & compos.*
De corticibus citrij
Bizantinum compos.
De prassio
& Huiusmodi

Decoctio ad parandum succum melancholicum crassum, tartareum & fæculentum, constare debet partim ex his, quæ incidendi & attenuandi vim obtinent, partim etiam ex ijs, quæ mediocriter calefaciunt & humectant, exempli causa.

℞ *Cort. cappar.*
Tamarisc.
Fraxini ana ℥ ß.

Rad. *Enulæ campanæ*
Polypodij
Oxylapathi
Graminis
Asparagi
Fœniculi ana ℥ j.

Herb. Buglossæ *vtriusque*
Fumariæ
Lupul.

rum redolentium, & id genus alijs; in quibus syrupi de epithymo, de bisantijs addi poterunt.

Hæc rursus prædicta omnia decocta tum bilem, tum pituitam & melancholiam præparantia, Cephalica, Thoracica, Stomachica, Hepatica, Splenitica, Nephritica & Hysterica concinnari poterunt, si ea simplicia, quæ his partibus conueniũt, addideris. Quæ simul & semel purgantia efficies, si decoctis ad bilem præparandam aptis, cholagoga, qualia sunt tamarindi, rhabarbarum inter simplicia, & inter composita Diaprunum solutiuum, elect. Rosf. Mesf. & elect. de Psillio infundantur & admisceantur.

Phlegmagoga verò reddes, si cnicum, & agaricum: & inter composita Diaphœnicum, Diaturbith, elect. Indum maius minus, decoctis, quæ pituitam præparare apta nata sunt, addideris:

Vt melanagoga efficiantur, senam, epithymum & inter composita confect. Hamech, Diasennam, Syrupos helleboratos, ijs decoctis, quæ ad vtriusque melancholiæ præparationem conuenire scripsimus, addere poteris: quorum remediorum sigillatim formulas describere, esset superuacaneũ.

Addã saltem vnicã decocti formulã, qua simul & semel sensimq; tũ præparari tũ deturbari noxij omnes humores poterunt, idq; per epicrasim, vt dicũt.

℞ Polypodij querni - *Decoct. Cathol.*
Sem. Carthami contusi ana ℥ x.
Passularum
Liquiritiæ ana ℥ vj.

Cort. *Fraxini*
Tamarisci an. ℥ ß.
Prunorũ damasc. paria.x
Fol. Fumariæ
Melissæ
Eupatorij Mes.
Lupul.
Agrimoniæ
Chamæd.
Chamæpit.
Et capill. omnium ana m.j
Flor. Centaurij minoris
Hyperici
Genistæ
Tamarisci ana p.j.ß.
Trium cordialium
Nymphea ana p.j.
Agaric. rec. troch. cum suo nodulo
Hermodactylorum,
Fibrarum rad. ellebori nigri ana ℥ ß.

Coquantur in æquis partibus seri lactis, & aquæ pomorum redolentium vel fumariæ: in colatura clarificata, infunde, ac tandem parùm decoque.

Foliculorum senæ ℥ j.ß
Rhabarb. electi ʒ. *iiij.*
Cinamomi
Garyophyllorum ana ʒ j.
Epithymi p.j.

Facta tandem expressione, & colatura reducta ad ℥ xvj. dissolue.

Syrup. violati ex nouem infusionibus
Oxymelitis maioris Juliani ana ℥ ij.

Fiat apozema in 4. doses, pro 4. matutinis consequentibus, vel alternis, secundum operationem & vires.

Hęc decocta purgant omnes humores vitiosos, & eos etiam qui ob tenacitatem & contumaciam suam minùs expelli, primóque insultu vix moueri, aut extirpari possunt: Reiterandus est illorum vsus bis ad minimum, aut etiam ampliùs, prout mali radices validiùs profundiusque inhærent. Hæc purgandi ratio massam sanguinis mundificat, omnes corruptos & putridos humores, vermium authores è corpore aufert: prodest omnibus affectionib. melancholicis, vertiginibus, epilepsiis, paralysibus: Confert etiam cachexiis, febribus quartanis, & similibus affectibus, qui ob contumaciam suam eccoproticis vix cedunt.

Cautio.

Omnia decocta, quæ ad mucilaginosam & crassiorem substantiam iam redacta, & virtutibus simplicium, quæ in illis coquebãtur, impręgnata sunt, in posterum minùs idonea sunt, ad essentiam & vim purgatoriam, ex simplicibus eliciendam. Præstat igitur eiusmodi purgantia simplicia infundere & decoquere cum aquis destillatis cichorij, buglossæ, acetosæ, pomorum redolentium, fumiterrę & similium, quæ indicationum scopo inseruiunt: vbi correctiua illorum, nec non syrupi affectibus

Aquæ destill. ad eliciendam vim purgãtium sunt meliores decoctis.

debellandis apti, simul addi poterunt: & sic euadēt multò vtiliora, & tam visu, quàm gustu iucundiora decocta.

Ad finem harum decoctionum purgantium vnam hîc inserere placet, qualem plerúmq; præscribere soleo delicatis, & qui natura sua à remediis tam turbidis & nauseabundis adeò abhorrent, vt quidvis pati malint, quàm de iis vel minimam guttulam degustare.

Accipio foliculorum senæ opt. mundatorum ℥ vj. hæc patinæ argenteæ aut alij vasi apto imposita, in aqua pomorum redolentium aut fragorum, quæ duæ omnium sunt suauissimæ, macero: aquæ quantitas non maior sit, quàm vna dosis requirit, vt melius purgatoria senæ proprietate imprægnetur: aciditatem ipsi cum succo limonum inducere soleo. Verus chymista, qui mirādas acetorum suorum montanorum vires expertus est, ad reddendū aquam acidulam, acetosos suos liquores admiscendos haud extimesceret. Correctiui loco addi potest si ita videbitur, paululū cinnamomi: omnia macerentur per 24. horas ad minimum: dein leuiter bulliant, & fortiter exprimantur: in qua expressione adde succi pomorum redolentium recens extracti ℥ j ß. sacchari candi puluerizati ℥ ß. quod præstat ad maiorem clarificationem (aliàs à sacchari additione supersederē: succus enim pomorū decoctus eius vicem subministrabit) cum oui albumine exquisitè agitata omnia admoueantur igni, clarificētur iuxta artem, potio sic erit clarissima, boni odo-

ris, ac ne tantillum quidem fastidij concitabit, aluumque præterea blandè & vtiliter deiiciet. Syrupus rof. pallidarum, aliique similes, enarratis potionibus admixti, ingratum ipsis saporem inducunt. Sed pro iis, qui palatum habent non adeò delicatũ, addi possunt. Si opus sit, rhabarbarum, necnon alia laxatiua his addes, poteftq; maior quantitas, si res expostulat, præparari. Addo autẽ pro vna dosi, sennæ drachmas sex, eò quod clarificatio quartã ad minimũ partẽ virtutis medicamẽti auferat. Sequamur nunc ordinẽ nostrũ, & ad decocta hydrotica. accedamus.

Decocta hydrotica.

Decoctiones hydroticæ plerumq; parantur ad curationem diuersorum affectuum, quorum quilibet opus habet sudatiuis specificis & peculiaribus remediis: quemadmodum id ex variis formulis ordine hîc in pharmacopœæ nostræ condecorationem describendis liquidò patebit.

Eiusmodi remedia, propriè locum habent in luis venereæ curatione, quam communi & vsitato nomine Diætam appellitant. Totum enim id temporis spatium, quo eiusmodi decocta ægris offeruntur, stricta valdè & seuera victus ratio imperatur: quãuis prouocatio sudoris sit peculiare & propriũ remediũ, ad edomandos huiusmodi affectus, quorũ venenũ in abscõdito inhærens, & per ipsas venas trãsfusũ primariò adoritur hepar facultatẽq; naturalẽ nõ secus ac serpẽs ictu suo venenato primũ occupat cor: Canis rabidus functionẽ animalẽ, lepus marinus pulmones. Quẽadmodũ igitur videmus,

in febribus continuis, adeò prouidam esse naturam vt ad expellendas impuritates in venoso genere inhærentes, vt plurimùm tanquam crisibus salutarib. vtatur euacuatione per sudorem, vel per vrinam: sic etiam huius veneni malignitas per eundem sudorem extruditur. Hinc natum est illud, quod vulgò dicunt: *sudare pustulas venereas*. Verum quidem est, eiusmodi morbos sæpenumerò per vrinæ profluuium finiri: siquidem sudor & vrina, ex eadem profluunt materia: omniáque sudorifica, citra omnem dubitationis ansam, simul diuretica existunt. Sed de his abundè satis egimus in consilio nostro de lue venerea, ita vt non necesse sit hîc plura addere. Rectà nũc accedamus ad descriptiones nostrorum hydroticorum, quæ iisdem affectibus, quibus Guaiacum & lignum Indicum, conducunt: quorum quatuor formulas, præ cæteris vsitatissimas hûc proferemus. I.

HYDROTICVM.

℞ Rasuræ ligni Guaiaci ℥ x.
Corticis eiusdem ℥ iiij.

Macerentur horis 24. in aquæ fontanæ tepidæ ℔ viij. dein coquantur in vase circulatorio, in quo nihil expirare possit, ad ignem Balnei vaporosi luculentissimum per 24. horas: dein percolentur: de colatura quæ erit valdè limpida, atque suo sulphure balsamico & aciditate vitriolata imprægnata, sufficiet exhibere manè ℥ iiij. æger sumpto decocto superdormiet, si possit: tectus plus solito sudet, abstergatur, caueat à frigore & vento: prãdeat nona,

cœnet verò ſexta.

℞ Magma præſcriptæ decoctionis, cui affunde aquæ fontanæ tepidæ ℔ xij. & poſt infuſionem octo, horarum circulẽtur, vt ſuprà, horis octo, dein colentur. Quidam decoctioni huic adiiciunt liquiritiæ, & paſſularum Corynthiacarum ad libitum, & tandem aromatizantur pauco cinamomo ſuauioris guſtus gratiâ, quæ dulcorandi ratio nobis magis probatur, quàm ea, quæ fit cum melle vel ſaccharo. Hæc decoctionum parandarum methodus, tam ad ſudorem prouocandum, quàm ad potum quotidianum in paſtu, omnium eſt ſimpliciſſima, ac ipſi lui venereæ, meo quidem iudicio, vtiliſſima: additis nimirum correctiuis iis, de quibus paulò poſt dicturi ſumus: & hic eſt primus modus: ſequitur nunc ſecundus.

II.

℞ Scobis ligni Guaiaci ℥ vj,
Corticis eiuſdem ℥ iiij.
Salſæ parillæ
Rad. Petaſitis ana ℥ ij.
Raſ. Ligni rhodij
Raſ. Eboris ana ʒ vj.
Sem. Cardui benedicti ℥ j.

Macerentur vt ſuprà per 24. horas, atque coquantur in eodem vaſe & igne, addita eademmet aquæ quantitate, deinde addendo ſub finem coctionis *Karabes conquaſſatæ ℥ ß.*
Summitatum Fumariæ
Lupul.

Flor. Buglossæ
Stœchados
Anthos ana p. j.
Cinnabrij in nodulo lineo ligati ℥ j.

De hoc decocto transcolato per manicam Hippocr. capiat æger ℥ iiij. manè, idque ad plusculos dies.

III.

℞ Rasuræ corticis ligni sancti ℥ vj.
Sassafras ℥ ij.
Rad. chinæ in tenues orbiculos sectæ ℥ j.
Herb. siccarum Vlmariæ
Card. bened. ana m. j.
Foliculorum senæ ℥ iij.
Hermodactylorum
Turbith ana ℥ j. ß.
Nucis moschatæ
Cinnamomi ana ℥ ß.
Epithymi p. ß.
Aqua. Melissæ
Fumariæ ana ℔. j.
Vini albi optimi ℔ iiij.

Macerentur ad ignem Baln. Mar. tepidum, vase optimè clauso, per tres quatuórve dies: dein fiat expressio, & colatura dulcoretur si velis saccharo: dosis ℥ iiii. hoc decocto vtendum manè per xx. aut xxv. dies.

NOTA DE VSV.

Ex horum trium decoctorũ vsu procurari tandẽ potest

poteſt lues venerea quantumuis etiam inueterata. At verum eſt, vſum eorum quandóque pro mali contumacia & malignitate, in longius tempus cõtinuandum eſſe. Quod cùm ita ſit, omninò hinc improbandam eſſe exiſtimo diæticulam illam decem tantùm vel duodecim dierum, quę plus noxæ quàm commodi inducit: ſiquidem tum interrumpitur, cùm humores ad motum & fluxum præparati, nondum tamen, prout res poſtulat euacuati ſint. Temporis igitur ratio hîc perquàm accuratè habenda eſt; id quod ex ſolertis medici arbitrio dependet, qui eam quóque ex dictis tribus decoctionibus eligere poterit, quę videbitur maximè conuenire, tum naturę & ſpeciei morbi, tum ipſius ægri temperamento.

Nam in corpore craſſo, obeſo & pituitoſo, locus erit decoctioni primæ, eóque magis, quòd quidam Guaiaco & imprimis eiuſdem cortici, nimiam calefaciendi vim tribuant. Hæc igitur ſunt vera illa & præcipua remedia hydrotica, venereæ lui congrua & vtilia, naturæ balſamicæ participantia: quæ vel bilioſis etiam & emaciatis, in toto morbi decurſu, tutiſſimè exhibebuntur: mallem tamen hîc, aquæ communis loco, ad decoctionem ſuadere aquas cichorij, bugloſſæ, pomorum curtipendulorum, fragariæ & fumiterræ. Denique ſciendum eſt, hydroticorum vſum non admittendum eſſe priuſquã corpus idoneis præparantibus, & purgantibus vacuatum ſit, imò nec ipſa ſanguinis miſſio intermittenda, ſi opus fuerit.

rum redolentium, & id genus alijs, in quibus syrupi de epithymo, de bisantijs addi poterunt.

Hæc rursus prædicta omnia decocta tum bilem, tum pituitam & melancholiam præparantia, Cephalica, Thoracica, Stomachica, Hepatica, Splenitica, Nephritica & Hysterica concinnari poterunt, si ea simplicia, quæ his partibus conueniũt, addideris. Quæ simul & semel purgantia efficies, si decoctis ad bilem præparandam aptis, chologoga, qualia sunt tamarindi, rhabarbarum inter simplicia, & inter composita Diaprunum solutiuum, elect. Ros. Mes. & elect. de Psillio infundantur & admisceantur.

Phlegmagoga verò reddes, si cnicum, & agaricum: & inter composita Diaphœnicum, Diaturbith, elect. Indum maius minus, decoctis, quæ pituitam præparare apta nata sunt, addideris:

Vt melanagoga efficiantur, senam, epithymum & inter composita confect. Hamech, Diasennam, Syrupos helleboratos, ijs decoctis, quæ ad vtriusque melancholiæ præparationem conuenire scripsimus, addere poteris: quorum remediorum sigillatim formulas describere, esset superuacaneũ.

Addã saltem vnicã decocti formulã, qua simul & semel sensimq; tũ præparari tũ deturbari noxij omnes humores poterunt, idq; per epicrasim, vt dicũt. Decoct. Cathol.

℞ Polypodij querni
Sem. Carthami contusi ana ℥ x.
Passularum
Liquiritiæ ana ℥ vj.

Syrup. violati ex nouem infusionibus
Oxymelitis maioris Juliani ana ℥ ij.

Fiat apozema in 4. doses, pro 4. matutinis consequentibus, vel alternis, secundum operationem & vires.

Hęc decocta purgant omnes humores vitiosos, & eos etiam qui ob tenacitatem & contumaciam suam minùs expelli, primóque insultu vix moueri, aut extirpari possunt: Reiterandus est illorum vsus bis ad minimum, aut etiam ampliùs, prout mali radices validiùs profundiusque inhærent. Hæc purgandi ratio massam sanguinis mundificat, omnes corruptos & putridos humores, vermium authores è corpore aufert: prodest omnibus affectionib. melancholicis, vertiginibus, epilepsiis, paralysibus: Confert etiam cachexiis, febribus quartanis, & similibus affectibus, qui ob contumaciam suam eccoproticis vix cedunt.

Cautio.

Omnia decocta, quæ ad mucilaginosam & crassiorem substantiam iam redacta, & virtutibus simplicium, quæ in illis coquebãtur, impręgnata sunt, in posterum minùs idonea sunt, ad essentiam & vim purgatoriam, ex simplicibus eliciendam. Præstat igitur eiusmodi purgantia simplicia infundere & decoquere cum aquis destillatis cichorij, buglossæ, acetosæ, pomorum redolentium, fumiterrę & similium, quæ indicationum scopo inseruiunt: vbi correctiua illorum, nec non syrupi affectibus

Aquæ destill. ad eliciendam vim purgãtiuam sunt meliores decoctis.

debellandis apti, ſimul addi poterunt: & ſic euadẽt multò vtiliora, & tam viſu, quàm guſtu iucundiora decocta.

Ad finem harum decoctionum purgantium vnam hîc inſerere placet, qualem plerúmq; præſcribere ſoleo delicatis, & qui natura ſua à remediis tam turbidis & nauſeabundis adeò abhorrent, vt quidvis pati malint, quàm de iis vel minimam guttulam deguſtare.

Accipio foliculorum ſenæ opt. mundatorum ℥ vj. hæc patinæ argenteæ aut alij vaſi apto impoſita, in aqua pomorum redolentium aut fragorum, quæ duæ omnium ſunt ſuauiſſimæ, macero: aquæ quantitas non maior ſit, quàm vna doſis requirit, vt melius purgatoria ſenæ proprietate imprægnetur: aciditatem ipſi cum ſucco limonum inducere ſoleo. Verus chymiſta, qui mirãdas acetorum ſuorum montanorum vires expertus eſt, ad reddendũ aquam acidulam, acetoſos ſuos liquores admiſcendos haud extimeſceret. Correctiui loco addi poteſt ſi ita videbitur, paululũ cinnamomi: omnia macerentur per 24. horas ad minimum: dein leuiter bulliant, & fortiter exprimantur: in qua expreſſione adde ſucci pomorum redolentium recens extracti ℥ j ß. ſacchari candi pulueri zati ℥ ß. quod præſtat ad maiorem clarificationem (aliàs à ſacchari additione ſuperſederẽ: ſuccus enim pomorũ decoctus eius vicem ſubminiſtrabit) cum oui albumine exquiſitè agitata omnia admoueantur igni, clarificẽtur iuxta artem, potio ſic erit clariſſima, boni odo-

ris, ac ne tantillum quidem fastidij concitabit, aluumque præterea blande & vtiliter deiiciet. Syrupus rosa. pallidarum, aliique similes, enarratis potionibus admixti, ingratum ipsis saporem inducunt. Sed pro iis, qui palatum habent non adeò delicatũ, addi possunt. Si opus sit, rhabarbarum, necnon alia laxatiua his addes, potestq; maior quantitas, si res expostulat, præparari. Addo autẽ pro vna dosi, senæ drachmas sex, eò quod clarificatio quartã ad minimũ partẽ virtutis medicamẽti auferat. Sequamur nunc ordinẽ nostrũ, & ad decocta hydrotica accedamus.

Decocta hydrotica.

Decoctiones hydroticæ plerumq; parantur ad curationem diuersorum affectuum, quorum quilibet opus habet sudatiuis specificis & peculiaribus remediis: quemadmodum id ex variis formulis ordine hîc in pharmacopœæ nostræ condecorationem describendis liquidò patebit.

Eiusmodi remedia, propriè locum habent in luis venereæ curatione, quam communi & vsitato nomine Diætam appellitant. Totum enim id temporis spatium, quo eiusmodi decocta ægris offeruntur, stricta valdè & seuera victus ratio imperatur: quãuis prouocatio sudoris sit peculiare & propriũ remediũ, ad edomandos huiusmodi affectus, quorũ venenũ in abscõdito inhærens, & per ipsas venas trãsfusũ primariò adoritur hepar facultatẽq; naturalẽ nõ secus ac serpẽs ictu suo venenato primũ occupat cor: Canis rabidus functionẽ animalẽ, lepus marinus pulmones. Queadmodũ igitur videmus,

cœnet verò ſexta.

℞ Magma præſcriptæ decoctionis, cui affunde aquæ fontanæ tepidæ ℔ xij. & poſt infuſionem octo, horarum circuletur, vt ſupra, horis octo, dein colentur. Quidam decoctioni huic adiiciunt liquiritiæ, & paſſularum Corynthiacarum ad libitum, & tandem aromatizantur pauco cinamomo ſuauioris guſtus gratiâ, quæ dulcorandi ratio nobis magis probatur, quàm ea, quæ fit cum melle vel ſaccharo. Hæc decoctionum parandarum methodus, tam ad ſudorem prouocandum, quàm ad potum quotidianum in paſtu, omnium eſt ſimpliciſſima, ac ipſi lui venereæ, meo quidem iudicio, vtiliſſima: additis nimirum correctiuis iis, de quibus paulò poſt dicturi ſumus: & hic eſt primus modus: ſequitur nunc ſecundus.

II.

℞ Scobis ligni Guaiaci ℥ vj,
Corticis eiuſdem ℥ iiij.
Salſæ parillæ
Rad. Petaſitis ana ℥ ij.
Raſ. Ligni rhodij
Raſ. Eboris ana ʒ vj.
Sem. Cardui benedicti ℥ j.

Macerentur vt ſuprà per 24. horas, atque coquantur in eodem vaſe & igne, addita eademmet aquæ quantitate, deinde addendo ſub finem coctionis *Karabes conquaſſatæ ℥ ß.*
Summitatum Fumariæ
Lupul.

Flor. Buglossæ
Stœchados.
Anthos ana p .j.
Cinnabrij in nodulo lineo ligati ℥ j.

De hoc decocto transcolato per manicam Hippocr. capiat æger ℥ iiij. manè, idque ad plusculos dies.

III.

℞ *Rasuræ corticis ligni sancti ℥ vj.*
Sassafras ℥ ij.
Rad. chinæ in tenues orbiculos sectæ ℥ j.
Herb. siccarum Ulmariæ
Card. bened. ana m. j.
Foliculorum senæ ℥ iij.
Hermodactylorum
Turbith ana ℥ j.ß.
Nucis moschatæ
Cinnamomi ana ℥ ß.
Epithymi p. ß.
Aqua. Melissæ
Fumariæ ana ℔.j.
Vini albi optimi ℔ iiij.

Macerentur ad ignem Baln. Mar. tepidum, vase optimè clauso, per tres quatuórve dies: dein fiat expressio, & colatura dulcoretur si velis saccharo: dosis ℥ iiii. hoc decocto vtendum manè per xx. aut xxv. dies.

NOTA DE VSV.

Ex horum trium decoctorũ vsu procurari tandẽ potest

poteſt lues venerea quantumuis etiam inueterata. At verum eſt, vſum eorum quandóque pro mali contumacia & malignitate, in longius tempus cõtinuandum eſſe. Quod cùm ita ſit, omninò hinc improbandam eſſe exiſtimo diæticulam illam decem tantùm vel duodecim dierum, quę plus noxæ quàm commodi inducit: ſiquidem tum interrumpitur, cùm humores ad motum & fluxum præparati, nondum tamen, prout res poſtulat euacuati ſint. Temporis igitur ratio hîc perquàm accuratè habenda eſt; id quod ex ſolertis medici arbitrio dependet, qui eam quóque ex dictis tribus decoctionibus eligere poterit, quę videbitur maximè conuenire, tum naturę & ſpeciei morbi, tum ipſius ægri temperamento.

Nam in corpore craſſo, obeſo & pituitoſo, locus erit decoctioni primæ, eóque magis, quòd quidam Guaiaco & imprimis eiuſdem cortici, nimiam calefaciendi vim tribuant. Hæc igitur ſunt vera illa & præcipua remedia hydrotica, venereæ lui congrua & vtilia, naturæ balſamicæ participantia: quæ vel bilioſis etiam & emaciatis, in toto morbi decurſu, tutiſſimè exhibebuntur: mallem tamen hîc, aquæ communis loco, ad decoctionem ſuadere aquas cichorij, bugloſſæ, pomorum curtipendulorum, fragariæ & fumiterræ. Denique ſciendum eſt, hydroticorum vſum non admittendum eſſe priuſquã corpus idoneis præparantibus, & purgantibus vacuatum ſit, imò nec ipſa ſanguinis miſſio intermittenda, ſi opus fuerit.

Æger intrà hoc tẽpus, quo sumit hãc decoctionẽ (sumat autem continenter ad minimum per integrum mensem) abstineat ab esu fructuum & acetariorum .: contentus vno tantùm cibo, eóque asso potiùs, quàm elixo: comedat panem biscoctum: & in mensis secũdis vuas damascenas vel corinthiacas: Aluus suppressa, soluatur tertio quoque die clysmatis emollientibus: & in quemlibet sextũ diẽ vacuetur purgante quodam specifico, & mittatur eo die decoctum sudatiuum: In potum vtatur decoctione secũdæ descriptionis: vel decoctione solius salsæ parillæ, vel chinæ, quæ probè diluta, gustuiq; gratior reddita fuerit: hæc de hoc hydrotico eiusque vtendi modo hîc notanda fuerũt: sed & in fine reiteranda erit purgatio, & sanguinis missio: sic quóq; corporis habitus, nimis exsiccat⁹ & excalefactus, prout sitis & calor in ægro id facilè indicant: balneo quodã idoneo humectandus erit vt primi decocti vis multò efficacior reddatur, fæces quæ post primam & secundam decoctionem remanserunt, in cineres redigantur, & sal inde iuxta artem extrahatur, decoctionique sudoriferæ admisceatur: cuius virtus sic auctior reddetur ad sudoris provocationem: At ventrem semel vel bis blandè commouebis, vbi in singulà decoctionis sudorificæ dosi, quæ constat ex quatuor vncijs, vti suprà dictum, addideris & dissolueris gummi siue extracti proprij guaiaci ℥ ß. præparationem illius gummi alibi docebimus.

Secunda decoctio excellens est, etiã in dolorifica & nodosa lue venerea: neq; hic quẽquã absterreat

cinnabriũ vulgare quod additur cũ nodulo, quod tantũ abest, vt noxiũ sit, vt è contra vtilissimum sit & specificum huius generis affectibus, tam in eorũ malignitate compescenda, quàm in sudore concitando: vnde licet huius decoctionis vis validior efficiatur, sine detrimento tamen aut vlla noxa, potest dosis eiusdem augeri: nodulus ille inseruiet pluribus decoctis. Ad modum vtendi quod attinet eadem hîc, quæ in secunda decoctione, obseruãda veniunt: tum ad pręparandum, tum ad euacuãdum corpus, in principio & fine dietæ, de qua suprà.

Tertia decoctio geminam simul obtinet facultatem, sudatatiuam, & purgatiuam, quæ partim cum vino, partim cum aquis appropriatis paratur: Ea potiùs maceratio & expressio dicenda est, quàm decoctio. Macerationem præ aliis maximè idoneã iudicamus ad rerum virtutes extrahendas, si fortè ex vasis circulatorij defectu, vel etiam ex ignorantiæ vitio circulatio ipsa in actum deduci nequeat. Est autem circulatio omnium operationum optima ad rerum proprietates aucupandas educendasque, vti iam dictum. Vinum additur, eo quod pręditum sit maiori agendi & penetrandi in ipsas venas potestate, quàm quælibet alia aqua.

Geminæ igitur vacuationes, simul & semel eodem remedio perficiuntur, quod quibusdam inauditum & absurdum videbitur: quemadmodum egomet ipse eodem errore circumductus, quondam opinabar, antequam in contrariam sententiam ipsa me perduxisset experiẽtia rerum optima

magistra: & quamplurimos affectus desperatos, vt Neapolitanum morbum inueteratum, paralysim, cachexiam & similes, hoc solo medicamento perfectè curatos fuisse vidissem. In consilio nostro de lue venerea, alia à nobis multò adhuc præstantiora & tutiora remedia, tum hydrotica, tum purgantia describuntur, quæ ex mineralium ordine mutuati sumus: quò lectorem ablegamus, nec non in spagyricam nostram pharmacopœam, vbi Deo vitam nobis ad pauculos adhuc dies concedente, vberiùs de iisdem remediis agemus. Possem hîc si res postularet, infinitos adducere, qui omnes adhuc superstites, tam admirandos horum remediorum effectus, in sese ipsis experti sunt: inter quos alij ad corpus purgandum, pilulis meis polychrestis mercurialibus vsi sunt: alii ad sudorem prouocandum mercurio meo vitæ, per solum spiritus nitri correcto, coagulato & fixato: è cuius sex tantummodò granis cum conserua quadam permixtis, pilula vnica ad pisi magnitudinem efformatur, quæ cum iusculo quodam, vel alio quovis liquore exhibita, citra omnem operandi vehementiam & incommoditatem, faciliùs, promptiùs, & multò etiam vtilius, cunctis cæteris hydroticis nostris, sudorem elicit.

Sunt qui ad eandem luem veneream, decoctionē conficiunt cum sola Salsa parilla, cuius accipiunt ℥ iiij. ad aquæ ℔ x. & omnia concoquunt ad duas tertias: quam decocti Guaiaci loco offerunt, addendo interdum radicis chinæ, apios dictæ ʒ j. æsti-

mantes eiuſmodi decocta, minùs calefaciendi modum excedere, quàm cætera ſuprà dicta, quę Guaiacum excipiunt.

Alij decoctum cum ſola china vſurpant, ac eiuſdem in talleolas ſectæ ℥ ij. accipiunt ad aquæ ℔.x. quæ etiam ad medietatis conſumptionem coquũtur: cui decocto etiamſi ita videbitur, addi poterũt ea quæ expugnando malo ipſique ægri temperaturæ conuehiunt. Huiuſmodi ergo decocta, minùs aliis calefacere putantur, eorúmque plurimus vſus eſt in diuerſis morbis: præſertim ad labefactatam hepatis facultatem inſtaurandam, & ingruentis cachexiæ vel hydropis periculum præcauendum. Nõ multò abhinc tempore innoteſcere quóq; cœpit ſaſafras, lignum aromaticum, cuius vſus ad plurimos morbos curandos inualuit. Sed inter cætera hydrotica, vel ad impuritates venereas auferendas, Guaiacum, vt opinor, facilè primas tenet.

Hîc ad finem horum decoctorum, non præter decorem feciſſe videbimur, ſi huic catalogo vnum adhuc famoſi cuiuſdam Empirici Germani aduerſus ipſámmet luem veneream, annexerimus, qui magnum quotannis quæſtum ex eodem facere ſolebat in nundinis Francofurtenſibus: nec dubito quin eius fama ad plurimos iam delata, paſſim increbuerit,

Decoctum sudorificum contra luem veneream catarrhosam & similes affectus inueteratos, Henrici Von Stran Empirici Germani.

℞ *Ligni sancti vel indici* ℔ *iij.*
Salsæ parillæ,
Stœchados Arab. ana ℔ ß.
Gratiolæ m. ß.
Cardui benedicti m.iij.
Seminis eiusdem ℥ *vj.*
Auriculæ muris cum rad.
Scabiosæ ana m.j.
Tormentillæ ℥ *j.*
Rhabarbari ʒ *ij.*
Polypodij ʒ *j.*

Hæc omnia contusa infundantur per sex dies in aquæ fontanæ ℔ 30. aut 40. dein omnia bulliant in vase magno, oleorum extractioni apto eoque clauso, vel in alembico cæco, vt nihil respirare possit per 5. vel 6. horas. Adde huic decoctioni frustulorum ferri & chalybis ana ℔ ij. Quibus peractis, denuò in vini mens. iiij. seorsim macera

Corticis eiusdem ligni Guaiaci ℔ ß.
Hermodactylorum
Turbith
Granorum paradisi ana ℥ *iiij.*

Omnibus contusis, in olla terrea vitreata, operculo suo clausa per horam integram coquantur: Confundantur posteà hæ duæ decoctiones, & de-

nuò bulliant per aliquod tempus: dein omnia simul per manicam traiiciantur. Empiricus ille hanc decoctionem in doliolis inclusam reseruabat in cella vinaria, eámq; diuendebat ad morbum Neapolitanum inueteratum, & similes affectus curatu difficiles. Tenebat autem hunc vtendi modum.

Manè is propinabat decocti vitrum vnum, in quo tamen denuò priùs incoqui curabat scabiosæ, auriculæ muris cũ ana toto M. j. Dein hæc omnia colata ęgris offerebat, & sudorẽ per horas duas spectare iubebat. Residuam potionis partem, in doliolis reseruatam, loco quotidiani potus ipsis exhibebat, tam in pastu, quàm ante & post pastum. In cœteris præterea duram admodum viuendi rationem imperabat, panem nempè bis coctum & passulas vel amygdalas assatas dabat. At si cum malo vlcera coniuncta erant, lauanda ea iubebat cum eadem decoctione, idque bis vel ter in die, & sic plures fuerunt restituti.

Hanc decoctionem non idcircò in publicũ mitto tanquam quid rari inde expectandum sit, cùm econtrà multa in ea desiderentur: proportio enim duarũ drachmarũ rhabarbari, ad tantã decoctionis quantitatem, quàm inepta sit & inutilis, cuius facilè constat, vt nihil de cęteris dicã: non enim est nostri instituti, omnia sigillatim hic discutere. Curationis autem effectum, temporis longinquitati adiudicandum existimo: per integrum namq; mensem vti dicunt, hoc suo decocto continuabat vacuationes, tam per sudorem ac vrinã, quàm per secessum:

Vnde mali vel peruicacissimi radices tandem euictas & subactas euanuisse, haud mirum fuit. Hoc decoctum tanquam secretum aliquod singulare, à quodam viro doctissimo, & amico meo accepi: de cuius vsu commodo vel incommodo, eruditiores ipsi iudicabunt.

Sat dictum est hactenus de decoctis, ad luis venereæ curam spectantibus: transeamus nunc ad ea, quæ specifica quadam facultate conducunt vertiginibus, epilepsiis & paralysibus, quę in numero grauissimorum affectuum censentur, vt-pote, quæ summam corporis humani arcem & propugnaculum, cerebrum nempe ipsum oppugnant.

Aduersus epilepsiam hydroticum specificum est viscus quernus, semen pœoniæ, & rasura ligni buxei, quæ inueteratis etiam vertiginibus opem ferre potest: componi poterit vt sequitur.

Hydroticum aduersus epilepsiam.

℞ Rasuræ ligni buxei ℥ ij.ß.
Ras. *Ligni Iuniperi*
Rad. *Pæoniæ*
Visci querni ana ℥ j.ß
Ras. *Ligni rhodij*
Cornu cerui ana ʒ vj.
Ras. *Eboris* [illegible]
Rad. chinæ an. ℥ ß.
Sem. *Cardui benedicti*
Corticis citrij ana ℥ j.

Macce-

Macerentur per 24. horas in ℔ viij. aquæ fontanæ tepidæ: dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem, addendo sub finem coctionis

Flor. Tiliæ arboris
Lilij conuall. ana p. ij.

Fiat colatura per manicam Hippocratis, cuius dosis sit ℥ v. vel. vj. in potu. Hæc vtique potio cuiusvis ætatis & temperamenti hominibus Epileptico hoc malo affectis, commodè exhiberi potest.

Aduersus paralyses hydroticum vsurpandum est ex ligno iuniperino cum floribus calendulæ, lavendulæ, & rosmarini magna copia: addēdo singulis hydroticis suos sales in maiorē vtilitatē, necnon liquorum acidorum ex sulphuris & vitrioli spiritibus aliquot guttulas. *Hydroticum specificum ad paralysim.*

Hydroticum specificum ad paralysim.

℞ *Aquar. Fumariæ*
Vlmariæ
Flor. Calendulæ ana ℔ j.
Fol. Salviæ ʒ ß.
Aciditatis sulphuris q. suff.

vt fiat remedium acidulum.

De hoc remedio, cuius aciditas gustum non afficiat tristi sensu, exhibe horis matutinis ℥ ij. quæ satis erunt: ægérque tectus sudet, & admirandos huius sudatorij effectus cōperiet: quod etiā, in vsū eorum, qui sicco nimis & bilioso sunt tēperamēto, cum solis aquis fumiterræ & calendulæ parabis:

T

aciditatem ipſis aquis inducendo cum dicto liquore acidulo ſulphuris, & ſic ſudatiuum habebis quod non vltra modum calefaciet: ſed humores potiùs attenuabit & fermentabit, inſtar fermenti acidi, quod panis ſubſtantiam attenuat, rarefacit, & eleuat, quæ aliâs grauitate ſua, noxia foret: eodem modo humores noſtri attenuantur, & vacuationi per ſudorem idonei redduntur. Vix inuenies ſudatiuum, quod virtute & efficaciâ huic æquiparandum ſit, ad paralyſim.

Si cũ dictis liquoribus acidulis, aquis ſcabioſæ & tuſſilaginis aciditatẽ vt ſuprà induxeris, hydroticũ conficies, quod eximios atque ſtupendos exeret effectus in cura Aſthmaticorum, præmiſſis nempè vacuationibus generalibus & congruentibus.

Sudativum ſpecificum ad hydropem.

℞ *Fumariæ*
Eupatorij Meſ. an M. j.
Rad. *Aſari*
Hirundinariæ ana ℥ *j.*
Baccarum iuniperi ℥ *ij.*
Raſ. eboris ʒ *vj.*
Nucis moſchatæ
Santali citrini ana ℥ ß.

Macerẽtur per 24. horas in ſuff. quantitate aquarũ florum ebuli & geniſtæ, & vini albi: de hoc decocto traiecto per colatorium vini aromatici, æger capiat ℥ v. manè, continuando ad pluſculos dies: præmiſſa ſufficienti & idonea purgatione hydra-

góga, cum extracto Esulæ & sero lactis. Hoc remedio par Dei gratiam è medio sustuli omnis generis hydropises: imprimis autem eam hydropis speciem, quam Anasarcam dicunt.

Sudorificum singulare ad vehementem corporis concussionem, ex alto quodam & gravi lapsu contractam.

℞ *Rad. Buglossæ*
Cardui benedicti ana ℥ *ij.*
Sem. *Cardui benedicti* ʒ. ß.
Butyri recentis ℥ *j.* ß.
Spermatis ceti ℥ ß.
Mumiæ veræ ʒ *j.* ß.
Croci ℈ j.

Bulliant in ℔ j ß. vini albi lento igne, ad consumptionem tertiæ partis: de colatura exhibe ℥ iiij. vel vj. calidè: æger exspectet sudorem in lecto coopertus plus solito.

Decoctio hydrotica, quæ D. Ambrosio attribuitur, aduersus febres intermittentes & ipsas etiam tertianas.

℞ Milij à superiore cortice mundati ℔ j. coquatur in suff. quantitate aquæ fumarię ad crepaturam: cape huius decoctionis colatæ ℥ iiii. vini albi ℥ *ij.* exhibe ægrotanti calidè, qui exspectabit sudorē in lecto. Hoc decoctum prouocat sudorem sine molestia, ardores febriles, sitímque extinguit.

Oxymel etiam diureticum quoddam eiusdem

authoris D. Ambrosij videlicet descriptum reperitur in pharmacopœa Iobincti: in qua item D. Augustino nonnulla adiudicãtur remedia hydrotica contra pestem & venena, ceu sunt variæ aquæ theriacales, diversis affectibus accommodatæ, vt ibidem singula suo loco explicantur.

Bezoar Metallicum & Mercurius vitæ fixus, sudatiua omnia ex vegetabilium familia deprompta lõge superant.

Ex omnium præstantissimis sudorificis contra pestem & venena, est Bezoar metallicum fixum, & ex purgatiuo & vomitiuo sudorificum factum: & præ cæteris Mercurius noster vitæ etiam fixus, qui ad sex grana pro dosi exhibitus, per nitri spiritum mira præstat: vti iam suprà dictum. Eiusmodi sudativa longè præstantiora sunt, quàm quæ ex vegetabilium familia educuntur: quamvis & his suo loco & tempore, laudem quoque suam non detrahamus.

De decoctionibus vulnerarijs.

Decoct. vulner.

Antiquis in magno vsu erant potiones vulnerariæ, quę licet per aliquod tempus exolescere cœpissẽt, postliminio tamen in statum suum reuocatæ, nostro adhuc seculo vigent: adeo vt nemo sit, qui negare facilè ausit illorũ incredibiles effectus, quos in curandis ictibus, globulis bõbardicis illatis, alijsq; diuersis vlceribus malignis & inueteratis, siue ea interna sint, siue externa, in dies potẽter exerunt.

De his potionibus, à nobis iam ante triginta annos suo splẽdori restitutis, tum in Sclopetario nostro, tum in alijs nostris scriptis egimus: ita vt haud inconcinnè nos facturos speremus, si ad locuple-

tandam pharmacopœam noſtram, aliquot inde formulas huc tranſtulerimus.

Potio vulneraria vniuerſalis, id eſt, omnibus tam internis, quàm externis vulneribus & vlceribus conducens.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Conſolidæ vtriuſque ana ℥ *j.*
Limonij vtriuſque
Saniculæ
Pyrolæ
Verbenæ
Alkimillæ
Perſicariæ ana M. j.
Vincæperuincæ
Herbæ Roberti ana M. ß.
Flor. Verbaſci,
Hyperici
Centaurij minoris ana p. ij.
Aſtacorum expurgatorum & exſiccatorum N. vj.
Mumiæ ℥ ß.

Macerentur per duos dies in vini albi & aquæ veronicæ ana ℔ ij. in vaſe circulatorio ad calorem Baln. Mar. vaporoſum: dein fiat expreſſio & colatura per manicã Hippocratis, aromatizata pauco cinnamomo, vel coriandro in ſucco citoniorum præparato: Doſis cochlearia duo vel tria manè, & veſperi tantumdem, tribus ante cibum horis,

Pro ijs quos amaritudo minùs offendit, addi

poteſt radix ariſtolochiæ & enulæ campanæ: & tum potio, ſuauioris guſtus ergò, dulcoretur ſaccharo, aut fiat maceratio in hydromelite vinoſo. Continuanda eſt ad dies pluſculos, & effectus referet planè mirandos.

Decoctiones ſiue potiones ſequentes, cæteris non inferiores, & multis abhinc annis, vti iam dictum, à nobis in operibus noſtris deſcriptas, hîc quóque inſerendas ſtatuimus.

℞ *Oculorum cancri* ℥ ß.
Mumiæ ʒ *ij.*
Boli armeni veri ʒ *i.* ß.
Herb. A*grimoniæ*
Ophiogloſſi
Veronicæ
Cyclaminis ana M. *i.*
Spermatis ceti ℥ *i.*

Macerētur in vino albo per duos treſvè dies: dein fiat expreſſio & colaturæ clarificatio: de qua capiat cochlearia duo vel tria, manè & veſperi, ſi opus fuerit.

Alia potio vulneraria.

℞ *Zedoariæ*
Galangæ ana ʒ *iii.*
Herb. Virgæ aureæ
Pyrolæ ana M *i.*
Cochlearum A*ſtacorum conquaſſatarum Num. iiii.*

Coquantur in vino & aqua: vtatur vt ſuprà.

Potio venenatis vulneribus
ſclopetariis conveniens.

℞ Rad. *Angelicæ*
Galangæ
Zedoariæ ana ℥ ß.
Flor. *Vincæpervincæ*
Lilij convall. ana p. i.
Mumiæ
Boli *armeni veri ana* ʒ *i.* ß.
Spermatis ceti ʒ *ii.*

Digerantur & circulentur in baln. Mar. per quatuor dies in ſuff. quantitate vini albi & aquæ vlmariæ: doſis & vtendi modus, vt dictum eſt.

Potio vulneraria in fracto oſſe ab
ictu ſclopetario.

℞ *Ariſtolochiæ*
Cyclaminis
Serpentariæ maioris
Conſolidæ vtriuſque
Geranij ana M. i.
Saniculæ M. ß.
Macis
Zedoariæ
Oculorum cancri ana ℥ ß.
Mumiæ
Galangæ minoris ana ʒ *i.* ß.

Conquaſſatæ & minutim conciſæ herbæ, & reliqua in pulverem craſſiuſculum redacta, circulentur

in duplici vase horis quatuor cum mensura vna vini: æger vtatur manè & vesperi.

Potio vulneraria cephalica.

℞ *Herb. Limonij syluestris*
Melissæ ana M. j.
Acori vulgaris ℥ ß.
Vincæperuincæ
Persicariæ
Chelidoniæ
Pyrolæ
Veronicæ
Verbenæ ana M. j.
Flor. Verbasci
Lilij conuall.
Betonicæ ana p. j.

Macerentur vt suprà, & ad vsum seruentur.

Potio sanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens.

℞ *Cineres testarum Astacorum*
& Ranarum ana ℥ ß.
Coralli rubri
Spodij ana ʒ *iij.*
Mumiæ ʒ *ij.*

Macerentur in ℔ *j.* aquæ spermatis ranarum ad calorem Baln. Mar. per 24. horas: dein fiat expressio & colatura, de qua exhibe cochlearia duo: cum eodemmet decocto foueatur extrinsecùs vulnus sanguinolentum.

Potio ad renum & vesicæ vlcera.

℞ *Rad. Consolidæ maioris*
Sigill. Salomonis ana ℥ j.
Polygoni
Alchimillæ
Plantaginis ana m. j.
Croci Martis optimè præparati ℥ j.

Macerentur in æquis partibus hydromelitis simplicis & tincturæ rosarum præparatæ, vt docebitur alibi: bibat æger huius decocti cochlearia duo vel tria, manè & vesperi.

Ad Gonorrhœam virulentam seu fœtidam.

℞ *Herb. vermicularis m. j.*
Sem. *Cytoniorum*
Rutæ
Agni casti
Plantag. ana ℥ j.
Rad. *Tormentillæ ℥ ß.*
Ros. rubr. p. ij.
Flor. *Verbasci p. j.*
Succi. *Limoniorum ℥ vj.*
Aquæ Flor. *maluæ arborescentis* ℔ j ß.

Macerentur per tres quatuórve dies ad calorem B. Mar. lentum, dein transcolentur: dosis cochlearia duo vel tria manè & vesperi, continuando ad pluseulos dies.

In eiusmodi remediorum vsu, & præsertim in

hoc vltimo contra gonorrhœam virulentam, non omittendæ sunt vacuationes congruentes & necessariæ: quibus præmissis, ægro posteà illa per aliquot dies exhibe, & mira videbis, vel in grauissima etiam & inueteratissima gonorrhœa.

Decocta varia diuersis affectibus tam internis, quàm externis aptissima, certáque experientia comprobata.

Decoctum purgans ad quartanam expertum.

℞ Foliculorum senæ
Epithymi ana ℥ ij.
Myrobolanorum citrinorum ℥ ß.
Flor. *Buglossæ*
Centaurij minoris
Hyperici ana p. j.

Fiat omnium decoctio in sufficienti quantitate seri lactis, in cuius colatura macera per xij. horas.

Rhabarb. electi ℥ ß.
Rad. *Esulæ præparatæ* ʒ j.
Cinnamomi ʒ ß.

Dein exprimantur, addendo syrupi de pomis redolentibus compos. ℥ iij. fiat apozema in tres doses: prima dosis detur per vnam horam ante accessionem, aliæ duæ sequentibus aliis duabus.

Ad menſes provocandos experimentum mirabile.

℞ *Milij ſolis*
Aniſi
Viſci querni ana ʒ iij.
Dictamni ʒ j.
Croci ℈ j.

Contundenda contundantur & macerentur per 24. horas in vino albo generoſo: dein parùm bulliant, de hoc decocto exhibe ℥ iiij. Propinanda eſt hæc potio mulieribus ad prouocandos menſes, vt ſtato iuſtóque tempore fluant: præmiſſa purgatione cum pilulis aloës, aut ſimili quodam & congruo purgante medicamento, idque duobus vel tribus ſubſequentibus diebus. Ad promouendum partum, ſiue viuum, ſiue mortuum, ipſámque ſecundinam protrudendam (addito tantùm ſcrupulo diambræ) idem remedium mira præſtat.

Ad ſiſtenda menſtrua.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Conſolidæ maioris ana ℥ j.
Sem. Berberis
Acetoſæ ana ℥ ß.
Gummi Arabici,
Tragacanthi ana ʒ ij.
Succi plantaginis depurati ℔ j. ß.

Macerētur per 12. horas: dein coquātur, exprimātur, & colentur: & addendo ſyrupi citoniorum

vel myrtillorum q. suff. fiat apozema in duas doses. Prudentis medici est, hîc deliberare & circumspicere priusquam hoc adstringens exhibeat remedium, num fortè fluoris scaturigo & fons dependeat ab humoribus salsis & sanguine seroso: tunc eiusmodi humores acres & serosi sunt digerendi, siue concoquendi, & posteà expurgandi, syrupis præparantibus & purgantibus opportunis & idoneis.

Ad præcipitationem vteri.

℞ *Fol. lauri*
Myrtillorum ana ℥ ß.
Sem. Pastinacæ domesticæ ʒ ij.

Macerentur, postea coquãtur cum vino generoso: de hoc decocto exhibe mulieri ℥ iij. reiteretur potio, si opus fuerit.

Ad juuandam conceptionem.

℞ *Testiculorum veruecis præparatorum in vino & exsiccatorum*
Vuluæ leporis idemtidem præparatæ & exsiccatæ
Macis
Cinnamomi
Garyophyllorum
Zingiberis albi.
Ameos ana ʒ ij.
Croci ʒ j ß.
Medullæ vel carnis nucum communium

Auellanarum
Pistaciorum ana ʒ vj.

Contundenda contundantur, macerentur, & tādem concoquantur in ℔ ii. vini maluatici ad tertiæ partis consumptionem. Huius decocti mulieri statim post legitimum mensium fluxum, offerendæ sint tres vel quatuor vnciæ, manè tribus vel quatuor horis ante cibum, idque tribus diebus consequentibus: quartò verò die iungatur marito suo, ac nisi planè sterilis sit, concipiet.

Ad morsum venenatum serpentis & rabidi canis.

℞ *Rad. Gentianæ*
Valerianæ ana ℥ i. ß.
Consolidæ minoris
Rutæ siccæ
Pulegij ana m. j.
Mumiæ
Cancrorum calcinatorum ana ℥ j.

Coquantur cum vino: de horum decocto æger capiat manè ℥ ii. vel tres per octiduum. Loco laboranti ex morsu, applicanda erunt balsama & emplastra congrua, qualia suo loco describemus: Hoc decoctum peculiare est remedium ad morsum canis rabidi. In morsu serpentis addi debet radix serpentariæ maioris.

Ad Febres chronicas decoctio perutilis.

℞ Folior. ſcolopendriæ
Abſinthij
Centaurij minoris ana m. j.
Uuarum Corinth.
Hordei ana ℥ j.
Aſari ʒ iij.

Coquantur in æquis partibus ſeri lactis & vini albi: in colatura diſſolue ſacchari, & cinnamomi q. ſuff. ad dulcorandum & aromatizandum prædictũ decoctum pro duabus doſibus. Si dictæ febres, fortè à verminatione quadam, vt in puerilis ſæpenumerò accidere ſolet producantur, tum ſequens exhibenda erit decoctio.

℞ *Vermium terreſtrium in vino albo lotorum & exſiccatorum ℥ ß.*
Flor. Hyperici p. ij.

Coquantur cum ſuff. quantitate vini albi generoſi, ac tandem tranſcolentur, & fiat decoctio: de qua exhibe ægroto ℥ iij. manè & veſperi: continuando ad quatuor quinquéve dies.

Ad febres intermittentes, quotidianam & quartanam, aliud decoctum purgans optimum.

℞ *Rad. & cort. Sambuci ana ℥ j.*
Aſari ʒ iij.
Cinnamomi ʒ j. ß.

Coquantur ex lacte. Hoc decoctum mouet simul & semel vomitum ac secessum: sumatur initio paroxysmi: reiteretur si opus fuerit.

Ad hydropem & purgandas aquas.

℞ *Rad. Ireos recentium ℥ j. ß.*
Soldanellæ
Asari
Spec. *Diacarthami ana ʒ iij.*
Sem. *Ebuli*
Cinnamomi ana ʒ j.
Sacchari ℥ j. ß.
Vini albi
Et aquæ Sambuci ana q. s. & fiat maceratio & decoctio in tres doses.

Ad Icterum expertum.

℞ *Chelidoniæ cum toto m. j.*
Fol. & flor. hyperici ana m. ß.
Ras. eboris
Pulu. stercoris anserini ana ʒ iij.
Croci ʒ ß.

Puluis stercoris anserini & crocus ponantur in linteolo lineo, & omnia coquantur æquis partibus vini albi & aquæ scolopendriæ: colentur & dulcorentur, si velis, saccharo, & fiat decoctum in tres doses pro tribus matutinis continuis, & perfectè curabitur.

Ad duritiem ſplenis.

℞ *Raſuræ ligni ſancti* ℥ *iiij.*
Cort. eiuſdem
Corticis fraxini ana ℥ *ij.*
Aſari ʒ *vj.*
Liquiritiæ
Polypodij quer. ana ℥ *j.*
Ceterach
Adianti
Polytrici
Chamædr.
Chamæpit. ana m. j.
Flo. *Geniſtæ p. ij.*

Macerentur per duos dies integros in vini albi & aquæ ſcolopendriæ ana ℔ iii. idque in baln. vaporoſo vaſe optimè clauſo vt nihil expiret, tãdem clarificentur per manicam Hippocratis, aromatizentur & dulcorentur cinnamomo & ſaccharo. De hoc decocto vtatur æger ad pluſculos dies: doſis ℥ iiii. manè, & totidem veſperi, tribus ante cibum horis.

Decoctum galli veteris ad oppilationem hepatis, lienis, meſenterii, colicum dolorem, calculum, quartanam, & chronicos omnes affectus.

℞ *Polypodij quer.*
Sem. *Carthami ana* ℥ *j.ß*
Thymi

Epithymi

Epithymi ana p.j.

Sem. *Cumini*

Anisi

Anethi

Fœniculi

Carui

Cardui benedicti ana ℥ij.

Folicul. *senæ ℥j.*

Turbith gummosi ℥ ß.

Cinnamomi ʒ j.ß.

Cristallorum vel cremoris tartari albi, ℥ ij.

Salis gemmæ ℥ ß.

Contundantur & misceantur simul: ex qua mistura venter galli veteris euiscerati impleatur: dein coquantur tribus aquæ partibus, & vna vini albi, quousque galli caro ab ossibus separetur: de hoc decocto seu iusculo vtatur æger omni manè, idq; ad plusculos dies.

Decoctio seri lactis.

Vsus seri lactis admodùm frequens est in Italia: quod sub finem Veris, ác in Æstate, ad purgādum, magna in dosi, ad pocula videlicet quatuor, quinq; & plura etiam exhibetur. Purgat clementer, continuando ad aliquot dies. At si inde conficere voles remedium, quod omnibus affectibus, ab atra bile & melancholico humore subortis, & nutritioni dicatis partibus, ab inflammatione aut nimiò calore æstuantib. in quibus opus est refrigeratione &

humectatione,aptum & idoneum ſit, hac via præparatio aggredienda eſt.

℞ Seri lactis ℔ iiij.vel amplius:huic adde
Succi limonum ℥ iiij.
Succi pomorum redolentium recens extracti ℥ vj

Omnia ſimul,cum vno atque altero oui albumine,probè agitata & mixta,igni admoto clarificentur.Addes, ſi velis,parùm ſacchari, & habebis medicamentum excellentiſſimum & ſuauiſſimum ad ſupradictos vſus:de quo ſufficiet pro doſi exhibere ℥ vj.horis matutinis:robuſtioribus autem plus dabitur, continuando ad 15.vel 20.dies.Non eſt major ſimul & ſemel paranda quantitas, quàm quæ ſatis ſit pro duobus tribúſue diebus,ne aceſcat.

Aut ſi animus ſit,aliud componendi remedium, ex eodem ſero lactis, priùs acidulo facto cum ſucco limonum,& clarificato adde

Florum violarum
Et Buglosſæ

Recentium, vel exſiccatorũ & optimè mundatorum hoc eſt,in quibus ámplius nihil,quod viride ſit,ſuperſit,quantum voles: & in 24. horis, ſerum tingetur colore, ſapore, & odore enumeratorum florum:adiicies ſacchari ad lubitum,& habebis Iũlapium ſuauiſſimum & vtiliſſimum.

Eodem modo cum aqua communi, cui aciditatem prius induxeris cum aceto montano,philoſophis noto,elicies tincturam è roſis rubris,omnibus febribus & calidis intemperiebus hepatis, mirificè conferentem:necnon ex cæteris cujuſcunque ge-

neris floribus: eadem viâ varias, ad varios affectus educes tincturas.

Decoctum Chinæ.

℞ *Rasuræ rad. chinæ* ℥ j.
Aquæ fontanæ ℔ vj.
Succi limonum ℥ iij.

Macerentur per 24. horas deinde coquantur ad tertiæ partis consumptionem, ac tandem transcolentur per manicam Hippocratis. Dosis ℥ vj.

Hoc decoctum, gustu suauissimum est, & summoperè prodest calidis intemperiebus hepatis, ardoribus vrinæ, & vlceribus renum: potissimùm autem conducit salsis & mucilaginosis humoribus in vesica dissoluēdis, qui sæpenumerò Stranguriã excitant, & calculi speciem æmulantur. De eo potandum, exhibeatur manè & vesperi in dosi vt suprà: vinúmque eodem diluatur.

Potes etiam, si velis, ad eumdem vsum, decoctum parare ex rasura ligni Rhodij: vel addes huius ligni rasuræ ℥ ß. ad supra dictæ chinæ ℥ j.

Decoctum ad Dysenteriam & Lienteriam.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Acetosæ
Santali rub. ana ℥ j.
Sem. Berberis
Plantaginis
Portulacæ

Et granorum myrthi ana ℥ ß.
Coriandri præparati
Cinnamomi
Macis ana ℥ ij.
Been albi
Et rubri ana ℥ j.
Flor. *Thapsi barbati*
Rof. rubrarum
Spicæ nardi ana p. j.
Aqua. Plantaginis
Acetosæ
Agrimoniæ
Absinthij ana ℔ j. ß.

Coquantur ad medietatis consumptionem: dein fiat expressio & colaturæ, adde syrupi de granatis acidis, citoniorum & de rosis siccis ana ℥ ij. fiat apozema in quatuor doses.

CAVTIO.

Antequàm hoc decoctum porrigatur ægro, si fortè ex dysenteria aut lienteria inueterata ac contumaci laboret, hoc sequens pomum exhibendum est.

℞ Pomum curtipendulum, quod excauatum, rursus impleatur gummi Arabici, & rasuræ ceræ albæ ana ℥ j. claudatur pomum proprio suo obturamento, coquendúmque, igni admoueatur: donec cera & gummi liquata, per totius pomi substantiam confundantur : & sic coctum pomum

edendum exhibe ægro, ſemihora poſt ſuperbibendo dictam potionem. Iuſculis quibus veſcitur, adde paululùm gummi Arabici. Nullus eſt fluxus dyſentericus aut lientericus, qui aſpirante ſimul diuina gratia, per hanc medendi rationem non fœliciter curetur. De purgationibus aliis congruis nihil hîc addo, quæ ſi res fortè poſtulat, præmitti debent.

Decoctum ad calculum comminuendum & expellendum.

℞ *Rad. Reſtæ bouis* ℥ j.
Saxifragiæ
Virgæ paſtoris ana m. j.
Fruct. *Senelorum*
Alkekengi ana par. xx.
Milij ſolis ℥ j.
Cinnamomi
Sem. *Bardanæ*
Saxifragiæ
Aniſi
Fœniculi ana ℥ iij.
Gran. *Hederæ arboreæ* ℥ ß.
Straminis vel ſtipitum fabarum exſiccatorum ℥ ß.

Coquantur ex æquis partibus aquarum parietariæ, argentariæ, & vini albi ad vnius tertiæ conſumptionem: exhibe pro doſi ℥ iij.

VEL

℞ *Cineris rad. Restæ bouis*
Et cineris stipitum vel corticum fabarum ana ℥ j ß.

Indantur in nodulo lineo, & cum
Aquar. Parietariæ
Senelorum
Et Betonicæ ana ℔ j.

Coquantur, donec fiat lixiuium satis forte: transcoletur bis terve per manicam Hippocratis: & aromatizetur, si velis cinnamomo: de hoc decocto cape ℥ ij. vel tres, addendo, si velis, syrupi limonum ʒ vj. & fiat potio, gustui grata. Nullum reperitur remedium efficacius & præstantius ad expulsionem calculi, & ad ipsam Ischuriam, & suppressionem vrinæ, hac ipsa decoctione, quæ exhiberi tum debet, cùm æger est in balneo siue semicupio.

NOTA.

Ex enarratis cineribus Ononidis & corticum fabarum, iuxta eam quam suo loco docebimus methodum, educes ipsorum sales: primò cum aqua communi: deinde eos depurabis, variis dissolutionibus, filtrationibus, & coagulationibus, cum aquis parietariæ, saxifragiæ & similibus calculo idoneis, donec ipsi fiant albissimi & pellucidi. De horum salium vno misce drachmam semis, vel cum superiori decoctione, vel cum iusculo quodam, aut vi-

no albo,& singulare conficietur remedium contra dolores colicos & nephriticos, & cōtra Ischuriam & suppressionem vrinæ siue meiēdi difficultatem. Sal corticum fabarum in his affectibns omnium est præstantissimum medicamentum.

Decoctio splenis bouis, congrua ad duritiem & obstructionem lienis, & specifica ad mensium suppressionem.

℞ Splenem bouis integrum: hunc in frusta incisum, in phialam vitream capacem iniice: itavt ad medietatem vsque impleatur: addendo

Cinnamomi crasso modo contusi ℥ j.
Garyophyllorum ℥ ß.
Croci ʒ ij.
Vini albi Canariæ, siue vini maluatici mens. parisiensis 4. partem.

Ad humectandam solummodò materiam, vas probè clausum ponatur in aheno aqua repleto: vel in baln. Mar. feruentissimo, adeò vt ebulliat per 24. horas: donec dictus splen in particulas minutissimas coctus & consumptus fuerit, magnáque iuris exquisitissimè cocti & fragrantissimi copia restet: de quo ægra manè capiat ℥ iiij. continuando per quatuor aut quinque dies tum cùm menses fluere debent.

NOTA.

Mirabitur ſine dubio hîc aliquis Cẽſor inquirens, quomodò ea corporis particula, quæ receptaculum ſit bilis atræ, humoris planè craſſi & terrei, vt vulgò medentium fert opinio, in medicamentum aperiendi & attenuandi viribus inſignitum, quali opus eſt in menſium prouocatione, adaptari poſſit: huiuſque remedij vim ac energiam aromatibus potiùs & croco, quæ eiuſdem compoſitionem ingrediuntur, quàm ipſius lienis proprietatibus tribuet: cui reſpondemus, huius decoctionis ſpecificam facultatem à ſola lienis cocti ſubſtãtia præſertim dependere: reliqua verò vt vinum & aromata, ſolummodò guſtus gratioris cauſa adhiberi.

Alibi in meis ſcriptis, dudum ſententiam meam de ſucco melancholico expoſui: quem per analogiam quamdam aceto vini comparandum eſſe duxi: ac tantùm abeſt, vt lien eiuſdem humoris craſſi ac tartarei domicilium, durioris idcircò ſit ſubſtantiæ vt contrà, ob fermentationem proprij humoris, ſpongioſus potiùs, leuis & rarus euadat: ſuccuſque in eo contentus, attennantem aceti facultatem participet, inſitáque ſua vi aperiendi & attenuandi virtutem obtineat. Sed quia alias fuſiùs & accuratiùs diſputatum à nobis fuit de eodem ſubiecto: hîc plura addere puto ſupervacaneum. Experientia denique ipſa, medicaminis huius vtilitatem & efficaciam ſummam ad ciendos menſes, ſatis abundè demonſtrabit.

DE

DE VINIS.

CAP. IX.

XPOSITIS ijs, quæ Aquarum & Decoctorum tam simplicium, quàm compositorũ differentias, virtutes, proprietates, descriptionisque modos spectant; æquum est vt vini etiam, liquorum omnium post aquas communissimi, quod humanæ imprimis inseruit nutritioni, symphytũq; corporis nostri calorẽ instaurat roboratque, tractationẽ secundo loco aggrediamur. Nec verò hîc diuersa vinorum genera, quatenus scilicet, gustu, viribus, proprietatibus, & alijs huiusmodi qualitatibus inter se differunt, exponere statuimus: neque etiam huius loci est, diuersos, vina corrigendi, validioremque illis virtutem & excellentiam imprimendi, modos explicare. Qua ratione, inquam, ipsorum emendanda sit cruditas, ex aquosa & excrementia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (Sol quippe quibusdã annis imbecilliores radios immittens, terram minùs calefacit) digeri, consumíque non potuit: Vnde fit vt vina aliquando cruda, viridia, imbecilláque & minùs restaurantia existant, diúque cõseruari non possint. Quæ sanè omnia, arte naturam imitante, emẽdare, ac corrigere facillimum

est, si superfluitas illa aquea & excrementitia coctione, artificiali quidem, sed naturalem tamen æmulante, à vino separetur, & expurgetur. Quę tunc solummodò separari potest, cùm vinum iam expressum, in doliis à calore suo naturali & interno concoquitur, & ex suo tartaro, solito more expurgatur.

Cuiuis enim apertè demonstrabit experientia, quòd substãtia illa quæ primò à vino separatur, exstillatq;, nihil aliud quã pura putáq; sit aqua passiua, nulliúsque saporis cõpos, ac instar fontanæ insipida: quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatẽ imbecilitatémque imprimit, ac ipsius corruptionẽ iuuat & accelerat. Quin etiam aciditatem ipsam, prædictæ humiditati ab imbecillo calore minùs absumptæ, & digestæ tribuit. Quiquidem calor (vt alio loco dictum est) omnia perfectè dulcorare potest, & eius opera prædicta humiditas omninò separatur: Sed eo solùm tempore, quo vinum in mustum redigitur, digeritúrque. Absolutis enim primis illis digestionibus, & fermentationibus, id nequaquam fieri potest: nam quod primò ex prædicto vino, vel minimo quidem calore admoto extillat, spiritus vini est, qui cum vino coniunctus, illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quo separato vinum ampliùs non est vinum, sed acetum & corruptum quid, mortuum atque nutritiuæ facultatis expers respectu superioris vini. Talis inquam correctio, viníque rectificatio, vt & aliæ plures, nõ minus iucundæ, quàm vtiles inuestigationes, in

alium locum remittuntur, vbi ex professo de vino viníque natura disputabimus. At in rem præsentē sat esse duximus, plures vinorum tum simplices, tum compositas præparationes restitutæ nostræ Pharmaciæ inserere, quæ corporis humani conseruandæ sanitati, morbísq; conferant depellendis.

Diuidemus vina (sicut & aquas suprà) in simplicia & composita, nempè quòd ex variis rebus cōponantur, cùm simplicia ex vna tantùm constent, vnde & ipsorum orta differentia. Hoc porrò ordine eadem recensebimus.

Vina simplicia alterantia seu corroborantia quæ ad plures affectus curandos apta sunt.

- *Vinum Acori*
- *Vinum Angelicæ*
- *Vinum Enulatum*
- *Vinum de Tussilagine*
- *Vinum Anthosatum*
- *Vinum Saluiatum*
- *Vinum Buglossatum*
- *Vinum Juniperinum*
- *Vinum Euphragiæ*
- *Vinum Fœniculatum*
- *Vinum Hyssopi*
- *Vinum Anisi*
- *Vinum Epithymi*
- *Vinum Absinthij*
- *Vinum Hypericonis*
- *Vinum Centaurij minoris*
- *Vinum Alkekengi*
- *Vinum Eryngiorum*
- *Vinum Scilliticum*
- *Vinum Senæ simplex*

Vina simplicia laxatiua.

Vinum Hermodactylorum
Vinum Turbith
Vinum Sem. ebuli maturi
Vinum Sem. ebuli non maturi
Vinum Sem. sambuci
Vinum Sem. hederæ
Vinum Flor. persicæ arboris, prunorũ
Flo. hyperici & prunorum.
Vinum Helleboratum
Vina varia purgantia composita
Vina Varia Hippocratica, clareta dicta

Vina composita.

Vinum Antepilepticum
Vinum Antapoplecticum
Vinum antiparalyticum
Vinum Zedoariæ
Vinum Ophtalmicum
Vinum Chalibeatum
Vinum Antinephriticum.

Eiusmodi vina conficiuntur duobus modis, primò cum musto, tempore vindemiarum: vbi aliquot doliola parua duodecim, quindecim aut plurium mensurarum comparanda erunt. Describamus autem hîc exempli loco Absinthiacum, ad cuius normam cætera omnia facilè concinnabuntur.

Vinor. artificialium processus. Accipe igitur absinthij Romani exsiccati, quantum voles, hoc iniice in vas aliquod idoneum, superaffunde mustum recens, & sine bullire per aliquot dies, nouum perpetuò mustum alternis diebus reaffundendo, quo vas semper repletum ma-

neat, vinúmque à fæcibus ſuis exquiſitiùs repurgetur: peracta ebullitione, reple totum doliolum eodemmet muſto, & optimè claude. Macerentur & digerantur omnia per 24. dies aut menſem: nec priuſquam hoc temporis ſpatio perfectè digeſtum & clarificatum fuerit, hoc bibendum exhibe: ſeruari poteſt ad annum vnum aut amplius. Doſis eſt dimidium vitrum tempore matutino.

Deinde parantur hęc vina quóvis tempore: exẽpli gratia. Recipe idem abſinthium minutim inciſum, immitte in vas vitreum, ita vt tertia pars vaſis vel paulò plus eo impleatur: affunde vinum album optimum, vaſe probè obturato: quod deinde in repoſitorio vel loco quodam tepido ponatur, ad macerandum per decem aut duodecim dies, interea temporis vinum attrahet abſinthij virtutem atque ſaporem: & ita in phiala ſiue vitro illo relinquatur: & loco eius, quod in vſum quotidianum detrahitur, reaffunde nouum vinum generoſum: & ſic habebis vinum abſinthites, quod diu quóq; ad vſum ſeruari poteſt. *Alius modus extemporaneus*

Quod ſi magis ſpecificum reddere voles, ita vt efficaciorem vermes expellendi vim acquirat, adde flores Hyperici vel Cẽtaurij minoris: & ita in aliis vinorum compoſitionibus, prout ſcopus fuerit procedatur.

Inter vina ſimplicia ſuprà enarrata, vinum acori, angelicæ, anthoſatum, ſaluiatum frigidis cerebri affectibus conducunt.

Vinum euphragiæ & fœniculi, oculorum aciei

& corroborationi confert.

Vinum enulatum & de tussilagine, asthmati & pulmonũ vitiis medetur, valetque ad detergendos pulmones & iuuandam expectorationem.

Vinum absinthij in Germania ad lumbricos, omnémque corporis arcendam putredinem commune est remedium: non secus ac vina hypericonis, & centaurij minoris, quæ ad liberandas iecoris obstructiones ipsumque roborandum maximè etiam prosunt.

Vinum buglossatum cordi, omnibusque melancholicis affectibus accommodatum est, fitque vel cum floribus vel radicibus eiusdem.

Vinum anisi ad colicum dolorem ex flatu profectum, siue is in stomacho, siue in vniuerso ventre existat, laudatur.

Vinum epithymi, sicut & vinum tamaricis, lieni confert.

Vinum passulatum admirabile est ad virium restaurationem in senibus.

Vina alkekengi & eryngiorum, nephriticos & calculosos leuant, vt & ipsum vinum iuniperinum, quod mirè etiam cor, cerebrúmque, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum scilliticum, præstantissimum est ad humorum præparationem & digestioné: hoc enim ad incidendas & attenuandas crassas, pituitosas, melancholicásque materias assumitur, hoc etiam nullum est ad attenuandos omnis generis humores mucilaginosos, tartareósque excellentius re-

medium.

Vinum ſenæ melancholicos, imò etiã alios humorespurgat. Facillimũ quidem eſt,nec iniucũdũ remedium,quo libenter ij etiam vtuntur, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, cùm benignè & ſine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactylorum & turbith, ſeroſos & pituitoſos humores ex ipſis iuncturis euacuant: Vnde ad arthritidem vſurpantur.

Vina ſeminis ebuli, & ſambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hederæ.

Hactenus præcipua vina ſimplicia, eorumque virtutes & proprietates ordine enumerauimus: Ad eorum verò præparationem quod attinet, alia hîc inſtructione opus non eſt, quandoquidem illa per ſe facilis eſt, & ex duobus exemplis ſuprà propoſitis nullo negocio addiſci poſſit.

At verò vina ſeminum ebuli & ſambuci, quòd hæc ſemina vinoſa,& eo ſolùm tempore,quo vuę, matura ſint, paulò aliter, quàm dictum eſt,præparari debent. Quare prædictorum ſeminum vtrumlibet exprimendum eſt,& ſuccus extrahendus, qui cum dupla muſti optimi vini albi quantitate admiſceatur, & in dolium magnitudinis conuenientis, ad ſolitam digeſtionem & fermentationem infundatur. Notandum verò hîc melius eſſe,

ſi id obturato dolio peragatur, hoc eſt ſi dolium penitus non repleatur, & obturetur benè, ne quid exhalet. Quo facto, & fermentatione per menſem integrum abſolutâ, dolium aperiendum, vinóque ad ſummum vſque adimplendum eſt. Hæc vina purgant ſeroſos humores & cõducunt hydropicis.

Vinum ſcilliticum. Vinum præterea ſcilliticum paulò etiam diuerſa ratione, quàm prædicta vina parari debet. Scilla enim cultro ligneo aut eburneo, vel quovis alio, qui tamen ferreus non ſit, mundari, & in talleolas ſecari, Solíque per 25. aut 30. dies ad exſiccandũ exponi debet. De qua ſic præparata accipe ℔ j. & in vas vitreum aptum inijce, ſuperaffundendo vini albi optimi ℔ viij. omnia vaſe benè clauſo digerantur in baln. Mar. calido per 5. aut 6. dies: dein tranſcolentur per manicam Hippocratis: adiectiſque mellis optimè depurati ℔ iij. parùm bulliant, & purificentur: & ſic vinum habebis ſcilliticum, quod ad vſum reſeruabis in vaſe accuratiſſimè occluſo. Remedium eſt præſtantiſſimum ad omnes humores præparandos, vti iam dictum.

Vt vina artificial. guſtui grata reddantur. Verùm, vt vina purgantia ingratum ſuum ſaporem amittant, & guſtui grata fiant: poſt prædictam illam macerationem, per manicam Hippocratis ſæpius tranſcolanda, & ſaccharo, paucóque cinnamomo & coriandro aromatizanda ſunt: ad quam eamdem methodum parabuntur etiam alia vina, tam roborantia, quàm purgantia: quæ grata & vtilia erunt, nec adeò magno conſtabunt pretio, ſed promiſcuè omnibus, tam infimæ quàm

ſummæ conditionis hominibus commodiſſimè exhibebuntur.

Reſtat iam, vt de vinorum etiam compoſitorum præparatione, ducto à vinis purgantibus exordio verba faciamus. *Vina compoſita.*

Vinum purgans ſenæ, Autumni ſiue vindemiarum tempore parandum.

Comparanda ſunt aliquot dolia, ex lignis eiuſmodi vaſorum facta, quæ vinum malvaticũ, aut aliud ſimile, album & generoſum priùs continuerunt, quorũ quodlibet capax ſit quindecim aut viginti menſurarum vel plurium, provt videbitur. Præſtat tamen plura dolia, eáque minora in promptu habere, quàm ſolummodò vnum, idque maximum, ſi magna vini quantitas præparanda veniat. Si igitur vaſis magnitudo erit viginti menſurarum Pariſienſium, in eo pone

Foliculorum ſenæ ℔ *iiij.*

Vel amplius, provt purgandi virtutem plus minus augere velis, addendo

Garyophyllorum ℥ *ij.*
Cinnamomi
Macis ana ℥ *iij.*
Sem. Fœniculi ℥ *ij.* ß.
Prunorum Damaſcen. ſine nucleis ℔ *iiij. vel v.*
Liquiritiæ inciſæ ℔ *j.*
Polypodij
& Sem. carthami contuſ. ana ℔ *ij.*

Omnibus probè invicē mixtis, indantur in vas, & affuſo muſto generoſo bulliant, ſuperaffundendo ſemper vinum novum: Poſt perfectā coctionē vaſe optimè clauſo, omnia macerentur & fermentētur ad viginti, aut viginti quinq; dies: & ſic habebis vinum purgans, quod integris validiſq; viribus
Vſus eius in contumacibus affectibus. per integrum annū perſtabit, cuius doſis eſt vitrū paruū in aurora. Vel ſi matutina purgatio nō ſatis ſuum aſſecuta fuerit effectum: vnciæ tres vel quatuor adhuc ſumendæ erunt circa veſperā, duabus vel tribus ante cœnā horis, idq; eodē die. In affectibus porrò contumacibus altáſque radices habentibus, quorūque authores exiſtunt impuritates tartareæ ſiue humores craſſi & fæculenti, purgatio eodem remedio continuanda erit ad duodecim vel etiam quindecim dies: ita per epicraſin, id eſt, ſenſim & paulatim eiuſmodi humores euacuabuntur, citra virium deiectionem. Eodem quóque
Melāchol. hypochon. dicata. modo febris quartana, melancholiā hypochondriaca, cachexia, & ſimiles affectus difficilis ſanationis, curabuntur, & prorſùs exſcindentur.

Ad præſervationem corporis, ſufficiet id ſemel tantùm per octiduum, vel bis per mēſem ſumpſiſſe. Potes ſi velis, id paulò ante cibum, vel etiam in ipſo prandio cœnáve ſumere.

Vinum purgans catholicum. Si facultatem eius purgatricem reddere cupis generaliorem, adeò vt inſtar catholici omnes humores ſimul trahat & expurget: addere oportet radicum exſiccatarum oxylapathi, ſiue rhabarbari monachorū, hermodactylorum, mechoacæ, turbith

quantum lubet. Et sic medicamẽ habebis sũmum aduersus podagram, luem veneream, & similes affectus: addendo salsæ parillæ & rasuræ ligni guaiacini ad libitũ. Ex cuius vsu cõtinuato ad plusculos dies, singulares & eximios percipies effectus.

Quodsi nonnulli in eiusmodi remediorũ præparationibus accusent nimiã temporis longitudinẽ, quãvis in tanta copia simul & semel parari possint, vt sufficiant pro vno atque altero anno: vt tamen prorsùs illis satisfiat, hîc purgantia quædã quovis anni tempore paratu facilia, nec minùs cæteris vtilia proferemus. Primi præparatio est, vt sequitur.

Vinum catholicũ purgãs facilis præparationis.

℞ Polypodij quercini
Sem. Carthami ana ℥ j.
Rad. Acori ℥ ß.
Sem. Fœniculi
Anisi ana ʒ iij.
Cort. Myrobalanorum citrin.
& Chebulorum ana ʒ ij.
Cinnamomi ʒ ij. ß.
Garyophyllorum
Macis ana ℈ iij.
Conseru. Flor genistæ
Violarum
Malvæ ana ℥ ß.
Hermodactylorum alborum ʒ vj.
Turbith ℥ ß.
Foliculorum senæ ℥ ij.

Vini albi generosi ℔ ij. vel iij.
Omnibus probè invicem mixtis, in vase vitreo optimè lutato & clauso macerentur ad calorem lentum B. M. per quatuor aut quinque dies, ampliusve. Colentur aliquot vicibus per manicam, addendo sacchari ℥ vj. Hoc vinum siue claretum purgans ad aliquot dies reseruari potest, ex quo facies sex octove doses. Pro dosi vna, vnciæ duæ sufficient: exhibendo id horis matutinis, & singulis diebus aut alternis continuando. Purgat clementer omnes humores, siue serosos, siue crassos & melancholicos: prodest calculosis & prodagricis: & potissimùm delicatioribus, necnon imbecilliori ventriculo laborantibus, qui citra vomitum alia purgantia admittere nequeunt. Conducit præterea hystericis affectibus, & albos sistit mensium fluores, si addatur fæcula bryoniæ, quæ est specifica vteri medicina, cuius præparandi modus docebitur alibi.

Aliud vinum purgans facillimæ præparationis.

℞ *Senæ* ℥ ß.

Hanc immitte in vas vitreum, addendo

Cinnamomi contusi ʒ ß.
Garyophyll. N. v. aut vj.
Vini albi q. s.

Claudatur vas charta vel bombace saltem: & addatur, si ita videbitur, paululum sacchari. Omnia macerentur in loco frigido per dies tres, quoad vi-

num sufficienter tinctũ sit: Huius vini sumantur cochlearia duo vel tria manè, cũ iusculo, si placuerit: ac tantundem seró: idque continuetur ad dies duos vel tres. Remediũ hoc ex vncia semis tantũ senæ præparatũ (quod vel pueris & prægnãtibus exhiberi potest) Si continuò ad dies tres vel quatuor quis sumpserit, blandè & vtiliter corpus purgabit. *Vsus.*

Vinum purgans ex floribus prunorum, persicæ arboris, hyperici & cæt.

Ad huius vini compositionem, verno tempore sufficiens colligenda est florum prunorum, tam hortensium quàm agrestium copia: hisque tertia vel media pars dolij replenda, quibus adde

Vuarum Corinthiac ℔ *v.*
Prunorum dulcium ℔ *iij.*
Iuiubarum ℔ *ij.*
Dactylorum absque nucleis ℔ j.
Fœniculi ℥ *iij.*
Cinnamomi ℥ *ij.*

Affundatur vinum optimum vsque ad summum vasis, quo accuratè clauso, omnia macerentur ad dies viginti, aut mensem vnum: Hoc vinum nullam planè nauseam exhibet, & potest loco diapruni sumi. Habet enim vim alterandi & purgandi humores biliosos: seruatur ad vsum per integrum annum. Dosis est dimidium vitrum, quod citra diagridij additionem blandè purgabit. Tempore vindemiarum etiam præparari potest idem vinum cùm musto vini albi optimi, sicut & reliqua, *Vsus.*

hactenùs à nobis descripta. Flores in vmbra exsiccati, seruandi sunt vsque ad tempus enarratũ. Eius vim purgatricem efficaciorem reddes, si foliculorum senæ ℔. vnam atque alteram addideris.

Ad eumdẽ modum parari potest, tempore Veris, vinum purgans contra vermes siue lúbricos ex persicæ arboris floribus.

Vinum contra vermes & impuriũ sanguinem. Ex floribus hyperici, summitatibus centaurij minoris, & fumiterræ, collectis omnibus suo tempore, dum florent, & exsiccatis, conficitur etiam vinum purgans aduersus vermes, quod idem sanguinem mundificat, & tam atram quàm flauã bilẽ purgat. Si addideris senæ ad libitũ, potentiorẽ purgãdi vim acquiret. Hæc vina licet saporis sint paulò amarioris, purissima tamẽ sũt & clarissima corrigi *Amaritud. correctio in vinis.* potest amaritudo illa vuis corinthiacis & liquiritia.

Sic eodem modo purgans vinum præparetur cũ rosis pallidis & albis, tam hortensibus, quàm syl- *Vinum rosar. purgãs.* uestribus. Quod purgat humores serosos: ex quo etiam optimũ remediũ parari potest cõtra hydropẽ, quod etiã addita vincetoxici radice per vrinas purgat. Dosis duo cochlearia manè exhibita, idque continenter ad plures dies, si res postulat.

Ad eosdem humores purgandos vinum paratur ex seminibus ebuli & hederæ, tam in Autumno, quàm quovis alio tempore. Eadem vina conducunt etiam hydropicis.

Vinum Helleboratum.

Accipe radices hellebori nigri benè mundatas, &

ab omni terrestri impuritate purgatas, quas minutim concisas in B. M. cum sufficienti vini, vel aceti quantitate, & semine anisi per 24. horas macerabis: hinc post quatuor aut quinque dies vinum prædictum separabis: eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur, quæ dein exsiccari debet.

℞ *Rad. Hellebori ea qua dictum est ratione præparatarum* ℥ ij. ß.
Foliculorum senæ ℥ iij.
Fœniculi dulcis
Anisi ana ʒ vj.
Corticis citri ℥ ß.

Macerenrur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati mensuris per quatuor aut quinque dies in baln. Mar. calido, coleturque vinum absque expressione vlla: dein bis terve per manicam Hippocratis transmittatur, dulcoretur, & aromatizetur cum sacchari sufficienti quantitate, & pauculo cinnamomo. Excellens est educendis à cerebro pituitosis & melancholicis humoribus. Optimum igitur est ad maniam, & melancholicos omnes affectus, tum intrò assumptum, tum extrinsecùs capiti cum linteolis in eo madefactis tepidè admotum, vt docebimus fusiùs alibi. *Mana, me Melancholia, & alij affectus capilis*

Hactenus de vinis compositis purgantibus: sequuntur nunc quædam vina composita corroborantia & certis quibusdam affectibus appropriata.

Vinum Hippocraticum commune.

℞ *Vini rubri vel albi optimi* ℔ x.

Cinnamomi ℥ j. ß.
Garyophyllorum ℈ *ij.*
Cardamomi
Granorum Paradisi ana ℈ *iij.*
Zingiberis ʒ *ij.*

Omnia crasso modo contusa, macerentur in dicto vino per tres aut quatuor horas: addendo sacchari albissimi ℔ j. ß. transcolentur per manicam aliquot vicibus, & fiat Hippocraticum.

Aliter.

Nonnulli tãtam aromatum copiam exosi, id præparant ex solo cinnamomo & saccharo: sed alij vim eius calefaciendi paulò plus acuunt pipere, zingibere & garyophyllis. Hyemis ferè tempore sumitur cum pane tosto ad corroborandum ventriculum. Porrigitur etiam in quartanis, & alijs affectionibus ex frigida causa profectis.

Hippocraticum extemporaneũ, ad cuius exemplum omnis generis extracta, & remedia etiam specifica ad diuersos affectus possunt præparari.

℞ *Cinnamomi* ℥ *ij. vel iij.*
Garyophyll. ℥ ß.
Zingiberis
Piperis longi
Cardamomi
Granorum paradisi
Galangæ ana ʒ *ij.*

Nucis

Nucis moschatæ ʒ j.ß.

Omnibus crassè contusis & inuicem mixtis macerentur in spiritu vini, in vitro optimè clauso, positóque in baln. Mar. per tres aut quatuor dies; aut donec spiritus vini colores & virtutes aromatum omnes extraxerit. Frigefactum vas aperi, & separa tincturam per inclinationem quam in phiala seorsim serua ad vsum. Fæcibus separatis reliquam aromatum partem fortiter exprime per linteũ, quã in phialis aliis reseruabis ad vsum. Sed prior tinctura post macerationem filtrare & colare per manicam, idque ob extractionem faciliorem virtutum rerum aromaticarum. Huiusmodi extracta diutissimè ad vsum seruari possunt.

Quoties igitur libuerit, cum vini optimi mensura vna infundes drachmam vnam atque alteram extracti, & sacchari quantum voles: & sic habebis vinum aromaticum: Loco sacchari simplicis, inseruiet oleum sacchari, cum albumine ouorum indurato factum, cuius descriptio habetur in Diætetico nostro polyhistorico.

Claretum excellens.

℞ *Cinnamomi* ℥ ij.
Macis ʒ ß.
Dactylorum sine nucleis, minutim incisorum Num. xx
Myrobalanorum Num. iij. aut iiij.
Sem. *Anisi*
Fœniculi ana ℥ j.
Uuarum Damascen. ℥ *v. aut vj.*

Coriandri præparati ℥ ß.

Aromatibus & ſeminibus craſſo modo contuſis, omnia indantur vitro, affundendo aquæ vitæ rectificatæ, vini Canariæ, vel vini albi generoſi, ſingulorum menſuram vnam Pariſienſem, quæ facit tres libras aut circiter: occluſo vaſe macerentur in loco frigido per quatuor aut quinque dies: citra ſeparationem liquoris à fæcibus ſuis: aut ſi placet, poſt macerationem transcola per manicam inſtar vini Hippocratici, ſerua in phialis clauſis ad vſum. Doſis eſt vnum atque alterum cochleare tépore matutino. Eſt medicamen optimum ad roborandum ventriculum, [illegible]ſque cruditates & flatulentam omnem materiam tollendam: necnon contra colicos dolores & ſimiles affectus. Poteſt hoc claretum dulcificari cum ſaccharo.

Ventriculi cruditas flatus.

colica.

Claretum aliud præſtantiſſimum corroborans omnes facultates.

℞ *Vini maluatici, aut vini albi optimi menſ.* j. ß. *vel* ℔ *iiij aut v.*

Indatur in vitrum aut pellecanum, addendo

Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Macis ana ℥ j. ß.
Zingiberis
Cardamomi ana ℥ ß.
Coriandri
Aniſi
Fœniculi ana ℥ ij.

Diptamni
Flor. Rosmarini
Buglossæ ana p. ij. aut in horum locum recipe illorum Conseruarum ana ℥ j. ß.
Tabellarum aromatici rosati ℥ j.
Sacchari albissimi ℔ j.

Omnibus crasso modo contusis & invicem mixtis, infundantur cum vino, & ad macerandum ponantur in b. M. tepido, vase benè clauso, per duos aut tres dies. Posteà colentur per manicam aliquot vicibus, vt specierum virtus meliùs extrahatur. Huius vini, quod diutissimè seruatur in lagenis clausis, manè exhibe vnũ aut duo cochlearia. Hoc claretum corroborat omnes facultates, & reficit spiritus tam animales, quàm vitales & naturales. Conducit igitur vniuersis cerebri affectibus: item cardialgiæ, lipothymiæ, syncopi, aliísque cordis affectibus. Estque medicina præstans contra omnes imbecillitates, cruditates, & flatus ventriculi: corroborat iecur & lienem, & medetur omnibus cachexijs, melancholijs hypochondriacis, & ipsis hystericis affectionibus: præseruat præterea corpus à peste, vermibus, & alijs putrefactionibus è quibus diuersi morbi excitantur. *Vius.* *corroborat omnia membra.*

Si eo vti voles in quodam affectu curando, addenda erunt ea, quæ huic fuerint appropriata & specifica, quæ pondere suo cæterorum ingredientium quantitatem superent: vt in epilepsia adijcienda est radix pœoniæ cum suo semine, ramenta cranij humani: flores tiliæ, lilij convall. calẽdulæ

& similium: Ex quibus fiat claretum, aut vinum antepilepticum, quod conducet epilepsiæ, tam ad paroxysmi ferociam tollendam, quàm ad præcautionem, si aliquot eius cochlearia exhibueris in qualibet Lunæ quadra.

In epilepsia ex vteri affectibus orta, addenda est radix bryoniæ exsiccata.

In apoplexia & paralysi addenda sunt, baccæ iuniperi, flores lauendulæ, calendulæ & saluiæ. Et sic pro vario affectuum genere, varia quoque clareta siue vina aromatica medicata concinnari possunt.

Vinum antepilepticum.

℞ *Ras. Cranij humani rec.* ℥ ij.
Visci querni minutim incisi ℥ i.ß.
Flor. Pæoniæ
Lilij conuall.
Tiliæ ana p. iij. vel iiij.
Sem. Pæoniæ
Cardui benedicti contus. ana ʒ vj.
Cinnamomi ℥ ß.
Nucis moschatæ ʒ iij.

Indantur in vas vitreum colli oblongi: affundatur vinum optimum: occluso vase, macerentur omnia in B. M. tepidissimo per quatuor aut quinque dies: colentur bis vel ter, & si velis dulcificare colaturam, adde paululum sacchari. Hoc remedium summum est tam ad curationem, quàm ad præseruationem epilepsiæ. Eius dosis sunt aliquot co-

chlearia tempore matutino, idque in quouis Lunæ ſeptenario.

Vinum antapoplecticum.

℞ *Flor. Lauendulæ*
Saluiæ
Anthos ana p. iiij. aut v.
Baccarum Iuniperi ℥ ij.

In cęteris fac vt ſuprà. Vnum vel duo cochlearia huius vini exhibita, ſubitò apoplecticum reſtituũt, & tanti mali tyrannidem arcent: non tamen omittendæ interim ſunt aliæ euacuationes generales, item reuulſiones, deriuationes, & cæt.

Vinum antiparalyticum, à celeberrimis medicis ordinariis, illuſtriſſ. principis Mauritij Landgrauij Haſſiæ &c. mecum communicatum.

℞ Florum calendulæ, ſauendulæ, mediocriter exſiccatorum bonam partem: quibus imple lagenam vitream, amplam & robuſtam: affunde vini maluatici tantum, vt tres vel quatuor digitos ſuperemineat: vas probè clauſum pone ad ſolem per tres ſeptimanas aut integrum menſem: quo temporis ſpatio, vinum florum illorum virtutes atque eſſentias extrahet, & vim acquiret adeò efficacem & potentem, vt ſi vitrum ponas ad parietem aut murum aliquem, vbi ex radiorum ſolarium reflexione ca-

lor auctus, in id fortius operetur, in centum frusta dissiliat. Ponendum igitur est ad fenestram apertam, vbi radiorum non tanta est reflexio. Elapso tempore enarrato: vas refrigerandum in cella per noctem integram est ponendum, vt vis nimia spiri tuum mitigetur ac sedetur: & posteà aperiendum. Confert supradictis affectibus, vno atque altero cochleari in aurora sumpto: quod præstandum est vsque ad viginti quinque vel triginta dies: & præmissis purgationibus generalibus, admirandos videbis effectus.

Si dictum vinum post sufficientem florum macerationem per alembicum in b. M. vaporoso, destilletur cum omnibus istis floribus, vsque ad siccitatem: multò efficacius euadet: omnium autem efficacissimum erit remedium, si florum fæces in cineres redigantur, salque extrahatur, & cum propria sua aqua permisceatur.

Vinum Zedoariæ compositum.

℞ *Zedoariæ* ℥ *ij.*
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi ana ʒ *j.* ß.
Zingiberis
Piperis longi ana ℥ *j.*
N*ucis moschatæ* ℥ ß.

Omnia crassiusculè conquassata, vno pluribúsve nodulis lineis includantur & suspendantur, per dolioli foramen, in dolio musti pleno quadraginta

dierum, aut ad minus mensis vnius spatio, ad maceerationem: quibus postea sublatis, vinum ad cerebri ventriculíque corroborationem tempore necessitatis exhiberi potest. *Cerebri & ventriculi affectus.*

Vinum ophtalmicum.

In vini ophtalmici præparatione, eadem planè methodus ac suprà in vino Zedoariæ obseruanda est, vt scilicet suspendas per foramen dolij quo mustum continetur (loco aromatum)

Rad. *Enulæ campanæ in talleolas sectæ & exsiccatæ* ℥ ij.
Euphragiæ m.j.
Sem. *Fœniculi dulcis*
& Sileris montani ana ℥ j.

Contundantur crassiusculè, & omnia in vnum vel in plures nodulos conclusa, suspendantur in dolio, vt dictum est, aut in phiala vitrea, & macerentur per mensem. De quo vna atque altera vncia ad acuendum visum exhibeatur, idque singulis matutinis. *Visus debilis*

Vinum Chalybeatum.

℞ *Limaturæ chalybis.* ℥ iiij.
Rad. *Eryngiorum*
Enulæ campanæ ana ℥ j.ß.
Santali citrini ℥ j.
Coralli rubri
Rasuræ eboris ana ʒ vj.
Garyophyllorum

Macis
Cinnamomi
Zingiberis ana ℥ iij.
Ceterach
Flor. Genistæ
Anthos
Epithymi ana p. ij.
Vini albi generosi ℔ vj.

Macerentur per octiduum ad minimum ad ignem baln. Mar. calidum, dein transcolentur per manicam Hippocratis ter quatérue, vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari saccharo poterit, vt fiat vinum gustui gratum: dosis vnum aut alterum cochleare, in principio, quæ deinceps si opus sit augeatur.

Vinum aliud chalybeatum.

℞ Laminas chalybis purissimi vi ignis scintillantis atque liquefactioni proximi, mergantur in magdaleones sulphuris, vt liquescat chalybs instar ceræ Hispanicæ, recipiatur in vase semipleno vini albi generosi, vel aceti sambucini; dein in tigillo ad ignem ardentem sinatur per vnam atque alteram horam vt optimè exsiccetur, leuigetúrque tandem vt alkool in porphyrite: huius sic præparati chalybis cape ℥ iiij.

Rad. Eryngiorum
Rubiæ tinctorum ana ℥ vj.
Cort. med fraxini

Rad.

Rad. Filicis ana ℥ ß.
Sem. Fœniculi
Baccar. Iuniperi rec.
Gran. Alkermes ana ʒ iij.
Fol. Siccorum chamædr.
Ceterach
Flor. Genistæ ana p.j.
Garyophyllorum
Macis ana ʒ ij.
Cinnamomi interioris ʒ ij ß.
Vini albi generosissimi ℔ x.

Indantur omnia in vas vitreum, & exponantur ad radios solares Æstatis tempore, vel ad ignem lẽtum per xx. dies, materiam bis terve baculo agitando: dein transcolentur per manicam Hippocratis. Ad cachexiam & hydropem ineuntem singulare illud est præsidium: dosis primis diebus ab ℥ j. ad ℥ ij. dein in dies augenda censeatur. Cachexia Hydrops, Melanch. Hypoch.

Vinum antinephriticum.

Vt vinum antinephriticum conficias: dolium iustæ magnitudinis, vino generosissimo repleatur: quodquidem vinum prius concoctũ, & ab aquea sua humiditate depuratum sit. Super huius vini heminis octo dolio inclusis vt suprà, addes

Fructuum Alkekengi ℔ j.
Rad. Restæ bouis
Et Yringiorum in Talleolas dissectarum & exsiccatarum an. ℥ iij.

Sem. *Bardanæ*
Milij solis
Saxifragiæ
Bismalvæ ana ℥. ij.
Herniariæ
Flor. *Genistæ ana p. iiij.*

Macerentur omnia per mensem integrum, deinde ad vsum reseruetur vinum.

Si post prædictam macerationem illud transcolaueris, mellisque optimè depurati tertiam partem addideris,& vt suprà, in vino scillitico ebullire sineris: vinum efficies, quod diu conseruari poterit neque ingratum gustui erit. Cuius vnciæ ij. aut iij. (præmissa tamen primæ corporis regionis purgatione, cum bolo aliquo ex cassia aut simili) ad calculi expulsionem, & prohibendam eius generationem, exhibentur. Calculus

Non erit ab instituto alienum, varijs vinorum generibus iam enumeratis, acetorum etiam medicatorum, quæ passim in antidotarijs describuntur, classem annectere: inter cætera frequentiora sunt. *Aceta medicata.*

Acetum scylliticum
Acetum Rosaceum
Acetum florum calendulæ
Acetum florum Garyophylli
Acetum salviatum
Acetum anthosatum
Acetum sambucinum
Acetum passulatum
Acetum garyophyllatum

Quorum præparationis imitatione, infinita alia effingi poterunt, in quibus acetum vices vini ſubire poterit, tam ad materiæ præparationem & alterationem quàm ad eiuſdem euacuationem.

Acetum ſcylliticũ paratur eo, quo ſequitur modo: Scyllæ laminæ inter corticem & cor mediæ, ex arte purgatæ, & in orbiculos ſiue talleolas ſectæ, Soli, aut remiſſo calori exponantur per 30. aut 40. dies: dein libra minutim conciſa, (cultro è candidiore ligno parato aut eburneo) in lagenam demittatur, optimi aceti ℔ vj. vel octo affuſis: vaſculũ ritè obturatum, ne quid exhalet, exponetur æſtiuo tempore, radijs ſolaribus, triginta aut quadraginta dies. Poſtea aperto vaſe totum trãſcolabitur, indéque acetum ſcyllinum conficies, quod lagenis diligenter occluſis adſeruabis. *Aceti ſcyllitici præparatio.*

Quidam vnicam vel plures ſcyllas accipiunt decorticatas, quas maza ſiue paſta inuoluunt, vt ſingulæ panis figuram videantur adeptæ, tum demũ furno calido aptóque pani coquendo illas committunt, & ita tempore multò breuiore ſcyllas ſuas præparant, quàm ſi per quadraginta dies ſoli obijcerentur. Scyllarum ita coctarum in clibano, & poſteà ad lentum calorem deſiccatarum ſeſquilibram accipere oportet, aceti fortiſſimi ℔ vij. excipiantur lagena vitrea benè clauſa, quæ ad ſolem aut ſimilem tepidum calorem per triginta aut quadraginta dierum ſpatium poſita, ſinantur. Quod ſi furni athanoris igne ex cineribus ſtructo vſus fueris, cùm ille diu noctúque perſeueret, *Vulgaris Præparatio ſcyllæ.* *Furnus athanoru digeſtioni cõmodior.*

dimidij temporis compēdium facies, adeò vt duodecim aut ad summum quindecim dies sufficiant fermentationi & digestioni huiusce aceti, si illa hoc perenni calore procurata fuerit. Tandem materia per colum transmissa seruabitur vitreis vasculis diligenter obturatis. Hęc præparatio à nobis maximè probatur: nullum enim vomitum ciet, vt prior in plerisque facere solet: breuiore etiam tempore perficitur, tutiúsque exhibetur.

Acetum rosaceum. Vt acetum rosaceum conficiatur, accipere oportet rosas rubras exsiccatas, quibus lagenam implebis, & acetum optimum affundes, donec illud lagenæ ceruicem ferè pertingat: vasculi osculum arctissimè occludes, & ad solis calorem expones per spatium temporis iam expositum: vel ad hypocaustum transferes, vel igni cineritio committes.

Alia aceta ex variis florib. Eodem prorsus modo compones Acetum passulatum: florum resiccatorum, saluiæ, rosmarini, sambuci, calēdulæ, veronicæ siue floris caryophylli: imò tot formas & species Acetorum licebit tibi parare, quot sunt simplicium vinorum, quæ etiam in variis morbis debellandis, propter eosdem scopos vsurpabuntur: verùm acetum quodlibet semper erit facultate magis attenuante, incidente, & magis idonea, dissoluendis & liquandis humorib. viscosioribus & tartareis: prætereà validiùs etiam aduersabitur cuilibet putredini & corruptionibus, omnibus quàm vina superiùs enarrata.

Vsus aceto. simplicium. Vsus horum simplicium Acetorum præcipui erunt, vt sint bases in componendis diuersis oxy-

melitum formulis, tum purgantibus, tum robur conciliantibus: vt quóque satisfaciant scopis & medicationibus, quæ sese offerunt in plurium & magnorum affectuum cura, vt iam sequenti capite sumus ostensuri.

De varia oxymelitum & hydromelitum medicatorum compositione, quæ diuersis affectibus medendis aptissima sunt.

CAP. X.

NSTITVTI nostri ratio postulat, vt diuersas oxymelitis & hydromelitis compositiones, quarum hodie in medicina factitãda magnus est vsus, in medium proferamus.

Hæc remedia apud veteres in multò maiore erant cõmendatione, quàm iam apud nos. Nam in nostris officinis etiam famosissimarum vrbium tantùm præstat oxymel simplex & scilliticum: rarissimè Elleboratum Iuliani, presidium tamen à Gesnero magnoperè celebratum, aduersus morbos comitiales, febres quartanas, & alios huiusmodi morbos, qui iam altiùs radices egerunt, & quorum occulta sunt seminaria. Solummodò etiam reperitur vnica hydromelitis simplicis, quemadmodum & compositi, descriptio, quæ in officinis locum habeat: cùm

Duo tantũ Oxymelita in nostris officinis.

Oxymelita & hydrom. apud veteres erant in frequenti vsu.

tamen videamus apud Galenum, Aëtium, Trallianum, Oribasium, deinde etiam apud Nicolaum Myrepsum, & Mesuæum (qui in fasciculos redegerunt, & in ordinem reuocarunt, quæ alij sine methodo, in suis libris tanquam scopas dissolutas dispersérant) infinita remedia purgantia, præparantia, roborantia, aliisq; intentionibus seruientia: quorũ bases primariæ à supra dictis oxymelitis, & hydromelitis formulis petuntur: adeò vt quotquot vina simplicia & composita, arte descripsimus, possunt etiam parari (imò maiori cum emolumento) oxymelita & hydromelita, æque benè ac si vino parata forent.

Arabes, Oxymelita & hydrom. mutarunt in Syrupos.

Arabes qui primi sacchari vsum introduxerunt in causa sunt, quod norma componendi varia oxymelitis & hydromelitis genera, immutata fuerit in eam, quæ syruporum est, quorum magna farrago in officinis adseruatur.

Quod verò adfertur pro stabiliendo & confirmando syruporum vsu ab iis, qui tantoperè illis addicti sunt, nempè huiusmodi remedia diutius conseruari posse, & palato gratiora esse confirmatione indiget. Sed extra omne dubiũ est, omnes hydromelitis & præcipuè oxymelitis species, maximè verò id, quod melicratum nuncupatur (vbi aqua, mel atque interdum acetum simul confunduntur & miscentur) longè esse vtiliora, commodiora, imò magis idonea omnibus curandi intentionibus, quã sint syrupi. Cum saccharum sit sal quidam dulcis, non exiguo calore præditus: cui qualitas quædam

obstruens & glutinans cōiungitur: vnde minus aptum saccharum iudicari potest ad præparationem, alterationē, mitigationē humorū, eorúmq; excretionem: cuius rei tamen causa commemorati syrupi vt plurimùm componuntur & præscribuntur. *Sacchari calor non exiguus est, obstruens & glutinās.*

His adde saccharum in corporibus biliosis & natura macilentis, quemadmodum & cætera dulcia, minimo negocio bilescere, & proinde plus damni quàm vtilitatis huiusce texturæ hominibus adferre. Verùm quispiam nobis insultabit, & mel quo variȩ oxymelitis & hydromelitis formulæ parātur, dulce forsan esse cōtendet. Admittemus id quidē: at longè mel defæcatius & purius est, naturáq; præditū magis aëria, cœlesti & ad quintam essentiam accedente, quàm saccharum: quod licet dulce & condidum sit superficie tenus, intrinsecus tamē acrimonia scatet & nigrore non mediocri, vt probè norūt & experiuntur illi, qui in rerum interna & vitali anatome aliquem progressum fecerunt. *Saccharum facile in bilē vertitur.* *Mel purius Sacchare.*

Quod animaduersum & diligenter obseruatum fuit à Galeno, & deinde ab Oribasio Medic. coll. lib. 5. c. 24. qui dum intendit oxymelitis facultates, quæ acidæ & vitriolatæ sunt, præfert hydromeliti: quod propter dulcedinem temperamentis calidis & naturis feruidioribus, minus congruit, propterea quod in bilem facillimè conuertatur, in hunc modum scribit: Cum melicrati facultas cætera omnia habeat, quæ ad acutos morbos valent, in vno tamen duntaxat eis est contraria, quòd supercalfacta in bilem conuertatur: hanc eius mutationem aceti permixtio cohibens præstantissimum

medicamentum efficit: tantúmque aceti melicrato addendum est, quantum satis sit vt facultas in bilem conuertēdi corrigatur. Oribasius verò postquam longa verborum serie retulit ingentes vtilitates & commoda quæ ex oxymelitis vsu promanant, & postquam recēsuit specificam vim & proprietatem, quæ valet aduersus affectus hypochondriacos & thoracicos, cùm scilicet opus est materię crassæ & lentæ attenuatione & incisione: vt magis palam fiat in quanta commendatione apud illum sit oxymel, illóque hydromel longè inferius esse, ita pergit. Cum igitur mel facultate calidū sit, & in bilem citò in calidis corporibus vertatur, idcircò edulium est pituitosioribus naturis, & senioribus, ac morbis frigidis accommodatum: & oxymel omni ætati & naturæ ad tuendam valetudinem vtilissimum est, cùm omnes angustos meatus aperiat, sic vt crassus & glutinosus humor nusquam contineatur. Quam etiam ob causam medicamenta, quæ tueri valetudinem à medicis dicuntur, attenuante facultate sunt prædita: Ac tibi quóque & ratione & experientia perpendenti ea quæ ad victū extenuantem faciunt, oxymeli accommodatissimum esse videbitur: nam neque mali succi est, neque stomacho infensum, neque aliam absurdam facultatem habet. Si verò scilliticum acetum fuerit, ita non modo eorum, quæ ad victus rationem, sed omnium medicamentorum aptissimum est ad incidendum, conuenítque hoc eos vti, itemque vino & aceto, qui humores incidere & attenuare

morbum

morbum cupiunt, qui in corpore sit, quod crassum glutinosum & pituitosum excrementum contineat: Atque infinitos propè vidi qui ex aceti scillitici, atque etiam vini (scillitici supple) vsu ad vitæ finem vsque sani vixerunt. " " " " " "

Voluimus de industria referre, quid Galenus & alij antiqui sentirent de oxymelite acido & vitriolato, quódque potiores & efficaciores vires illi adscriberent ad sanitatem conseruandam, & morbos curandos quàm hydromeliti dulci, vt hinc colligere liceat ipsum Oxymel Syrupis anteponendum esse, qui tamen hodie pluris fiunt, & contra omnem rationem, vt suprà demonstratum est, maiorem authoritatem & vsum sibi comparauerunt.

Iam superest, vt nostram pharmaceutricem quibusdam oxymelitis, & hydromelitis descriptionib. velut præsidiis vtilissimis locupletemus, quarum imitatione, quilibet proprio marte poterit nouas componere.

Porrò oxymelita & hydromelita diuiduntur in simplicia & composita. Oxymel simplex duobus modis parari potest, prior est si sumas vnam mellis partem, cui tantumdem aquæ pluuiæ, aut cisternis adseruatæ, si haberi possit, primò admiscebitur, miscellam igni lento admouebis, perfectè despumabis, donec mel omnem sorditiem deposuerit, purúmque appareat. Tum melli affunde optimi aceti tantum quantum gustui gratificando sufficit, sicq; regulam & normam certam habebis, ne iusto acidius, aut plus æquo dulcius, oxymel componatur. *Oxymelitis simplicis preparatio*

Iterum igne lento hæc coquantur, inter coquendū paulatim, & per vices instilletur aqua, q. suff. quæ secernendis heterogeneis operam suppeditabit, & magis defæcatum reddet: proderit etiam ad dulcorem comparandum, id-est, vt remedium γλυκύπικρον & dulcoacidum fiat: quo etiam in pastu, potionis loco, vti quis poterit in diuersis corporis affectibus, potiùs quàm hydromelite aut vino, vt superiùs annotauimus.

Vt vulgare oxymel componatur extempore, hac serie progredi oportet.

℞ *Mellis à sordibus liberi & expurgati, sextarios quatuor siue duas pintas Parisienses.*

Optimi aceti sextarios duos.

Aquæ octo sextarios siue quatuor pintas.

Imprimis misceas baculo aquam iam tepefactam cum melle, totum feruere sinas, initiori igne absq; magnis bullis & ebullitionibus: tum spumā auferas & coqui permittas, donec aqua ad medium resoluta & consumpta fuerit, tum demùm acetum adiiciatur, cui affuso tres aut quatuor ebullitiones satis erunt, facta legitima omnium simul confusorum coctione, per manicam siue pannum densum trāsmittentur, colatura diligenter asseruetur.

Quod si vice vulgaris aceti, scilliticum, rosaceum saluiatum, anthosatum, sambucinum, passulatum, & similes aceti simplicis compositiones, quarum suprà meminimus, admiscuerimus: efficiemus oxymel simplex rosaceum, passulatum, anthosatū, &c.

quorum ſingula variis affectibus aptiſſima exiſtũt: verbi gratia, quando ea vſurpamus, vt humores lẽti & viſcidi incidantur, plurimorum morborum cauſæ, etiamſi cum febre complicẽtur, oxymel paratum cum aceto roſaceo, bugloſſato, violaceo, & ſimilibus accommodatius erit ſaluiato, vel anthoſato, quæ magis idonea ſunt melancholicis, hypochõdriacis, epilepſiis, apoplexiis, cachexiis & huiuſmodi affectibus, quarum cauſa terreſtris potiùs & frigidus humor ſtatuitur quàm calidus.

Et quando voles in morbis cõtumaciorib. & peruicaciorib. humores validius attenuare & incidere oxymel ſimplex & ſcillinum hoc modo cõpones.

℞ *Mellis depurati* ℔ *iij.*
Aceti ſcillitici ℔ *ij.*

Coquantur ad perfectam mixtionẽ & conſiſtentiã: hoc oxymelite & aliis ſuprà deſcriptis obſeruatis, ſeligendo ſemper magis accommodata morbis quos expugnare voles, poteris tot ſpecies oxymelitis cõpoſiti fabricare, quot decoctorũ aut vinorũ, quæ diuerſis medẽdi ſcopis inſeruiẽt, vt verbi cauſa oxymel cephalicum hoc modo tibi erit faciẽdum. *Oxymel Scylliticũ ſimplex.*

℞ *Fœniculi* *Oxymel cephalicũ.*
Polypodij
Acori vulg. ana ℥ vj.
Betonicæ
Meliſſæ ana m. j.
Seſeleos ana ℥ j.
Flor. *Stœchados*
Bugloſſ. ana p. ij.

Cinnamomi ℥ iij.
Macis
Garyophyll. ana ℥ j ß.
Croci ℥ j.

Macerentur per 24. horas in ℔ iiij. oxymelitis anthosati, dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem: dosis ℥ iij. vel iiij. Conducit omnibus cerebri affectibus frigidis & melancholicis: spiritus animales fouet, & illustrat, prodest ad memoriam, itémque ad mœstitiam à quávis causa subortam. Prout particulares cerebri affectus postulabunt, adiicere poteris, quæ specifica proprietate ipsis aduersantur: vt si epilepsia cvranda proponatur, addes viscum quernum, rad. pœoniæ, flores tiliæ, lilium conual. & similia. Idem iudicium relinquitur si morbi & symptomata alteri cuidam parti infixa hæreant.

Oxymel Epilepticũ.

Oxymel pectorale siue thoracicum.

℞ *Rad. Enulæ campanæ*
Tussilaginis
& Iridis florent. ana ℥ j ß.
Capill. veneris
Polytrici
Scabiosæ
Hyssopi ana m. j.
Dactylorum
Iuiubarum ana par. vj.
Sem. Cardui benedicti

Bombacis
Urticæ ana ℥ j.
Flor. *Tussilaginis*
Violar.
Buglossi
Nymphea
Papaueris rheadis ana p.ij.

Macerentur in oxymelitis passulati & buglossati ana ℔ j.ß. & aquarũ cardui bened. & scabiosæ an. ℔ j. per 24. horas : dein coquantur ad ignem lentum ad vnius tertiæ consumptionem, ac tandem transcolentur per manicam Hippocratis & aromatizentur pauco cinnamomo dosis ℥ iij. vel iiij.

Cõfert orthopnœæ, asthmati, peripneumoniæ, tussi inueteratæ, & diuturnis omnibus pectoris affectibus. Hoc thoracicum oxymel tibi exemplar quoddam erit, ad cuius normam alia infinita stomachica, hepatica, splenica, diuretica, &c. effinges. Si addideris radices, herbas, flores & semina scopo tuo conuenientia, vt videre est in aquarum nostrarum, decoctorum, & vinorum artificialium suprà enumeratorum descriptione, quæ ad hos agendi scopos direximus, adeò vt viam tibi sternant & veluti manu ducant ad varietatem, copiam & delectum remediorum.

Oxymel de peto purgatorium mirabile non solùm pituitæ crassæ, sed & bilis flauæ, itémque nigræ, anhelosos thoracis & ventriculi affectus iuuans, & denique ad omnes morbos inueteratos laudatissimum remedium.

℞ *Fol. Nicotianæ seu peti exsiccatorũ ad solem & puluerizatorum, inditorúmq; in nodulo lineo* ℥ j. ß.
Iridis siccatæ & in talleolas sectæ ℥ j.
Polypodij
Liquiritiæ
Sem. *Carthami contusi ana* ℥ vj.
Spicæ nardi
Thymi
Epithymi
Hyssopi
Menthæ ana m. j.
Sem. *Anisi*
Fœniculi
Cardui benedicti ana ℥ *ij.*
Flor. *Tussilaginis*
& Buglossæ ana p. j
Fol. *Senæ* ℥ *ij.*
Agarici trochiscati in nodulo conclus. ℥ j.
Nucis moschatæ
Garyophyllorum
Cinnamomi ana ℥ *ij.*

Contundantur & macerentur per triduum in aceti passulati & sambucini ana ℔ ij. deinde coquã-

tur exprimantur & clarificentur: addendo mellis Narbonensis optimè despumati. ℔.j.ß. denuò coquantur ad bonam consistentiam, vsu postulante, præbe cochlearia aliquot, vel per se, vel cum aliqua aqua pectorali.

Sanè medicamentum hoc optimè & validè purgat è toto corpore, è thorace, è ventriculo prauorum humorum saburram & illuuiem exhaurit, deterget & extirpat: remedium est asthmaticis si quid aliud accommodatissimum & maximè peculiare. In eius vsu, cautione & diorismo opus est; augenda enim vel minuenda dosis, pro ægrorum ætate & viribus. Aliquando vomitum ciet, qui contingit ratione peti, quod in vomitu prouocando pares vires, cũ helleboro vel antimonio habet, si solitarium & per se exhiberetur. Sed alia purgantia quæ admiscentur cum aceto (quod primas dotes in corrigendo & demulcendo obtinet) vehementiam eius remittunt, & eorum ope præstantissimum & efficacissimum remedium constituunt.

Petum per se sumptum vomitoriũ est.

Ad huius oxymelitis imitationẽ licebit tibi multa alia diuersa phlegmagoga, cholagoga, & melanagoga, id est, pituitæ, bili & melancholico succo excernendis, siue seorsim, siue simul peculiaria componere, prout animus dictabit, aut affectus expugnãdus postulabit. Sed meminerit semper esse apponenda, quæ partib. peculiariter amica esse perhibentur: deinde etiam purgantia humori analoga seligenda, nõ neglectis iis, quæ malignitati medicamentorũ obtundẽdæ operas suas cõferũt, Oxymel

Oxymel phlegmagogum cholegog. & melanagog.

mox describendum, exempli loco tibi erit, quod ad omnia hydropis genera singulare est præsidiũ, aquas enim subducit viscerum nutritioni famulantium obstructiones soluit, imò hepar ipsum & lienem, horum malorum prima seminaria, infarctu & scirrhosa duritie liberat: denique partibus languidis & effœtis pristinum robur & tenorem restituit.

Oxymel accommodatum humoribus serosis euacuandis, hydropi & cachexiæ perquàm vtile, hepar, lienem, & totum mesenterium roborans, eorúmque obstructa simul reserans.

℞ *Rad. Irid. vulg.* ℥ jß.
Vincetoxici ℥ ij.
Taraxaci
Valerianæ
Mechoacam
Rubiæ tinctorum
Polypodij ana ℥ j.
Cort. Fraxini
Tamarisci
Ebuli ana ʒ vj.
Ras. Ligni rhodij
Eboris in nodulo lineo inditæ ana ℥ ß.
Herb. Eupatorij Mesuæ
Fumariæ
Hepaticæ

Ceterach

Ceterach ana m.j.
Sem. *Cuscutæ*
Melonum
Acetosæ ana ʒ ij.
Sem. *Carthami*
Ebuli
Halicacabi ana ʒ v.
Sem. *Fœniculi*
Anisi ana ʒ iij.
Flor. *Genistæ*
Ebuli
Sambuci
Centaurij minoris ana p.ij.
Flor. *Cichorij*
Spicæ nardi ana p.j.
Trochiscorum de rhabarbaro ʒ x.
Trochisc. de capparibus ℥ ß.
Agarici trochiscati cum suo nodulo ʒ vj.

Macerentur omnia in aceti sambucini & scyllitici ana ℔ j. aquæ flor. ebuli ℔. j. ß. per tres quatuorve dies, ad ignem Baln. Mar. dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem: in colatura clarificata adde

Syrupi rosſ. solutiui
Flor. Persicæ arboris ana ℥ iiij.
Mellis Narbon. opt. prius despumati ℥ x.

Et coquito ad ignem, materiam optimè despumando: addendo sub finem coctionis, elaterij ʒ ij. scammoneę ℥ ß. fiat oxymel coctum ad legitimam consistentiam. Dosis cochlearia duo vel tria pro

robuſtioribus: remedium eſt ad cachexias, hydropes, obſtructiones & ſcirrhoſos tumores iecoris & lienis maximè accommodatum, vt iam ſuprà diximus. Eius vſus per aliquot vices repetendus, provt malum facile aut difficile permanſerit, per ſe aſſumetur, aut commixtum vni aut duabus vncijs aquæ noſtræ ſcorbuticæ, quam antè deſcripſimus, aut alteri conuenienti.

CAVTIO.

Coctionis tempus in oxymelite.

In traditis iam varijs aceti mulſi formulis, coctionis tempus accuratè conſiderari debet. Coquetur enim oxymel magis aut minus, provt videlicet diutius adſeruari; vel ſtatim in vſus transferri debet. Quippe quod extempore cõponi poteſt, ſi morbis præſentibus deſtinatur, minorem poſtulat coctionis gradum & conſiſtentiæ ſymmetriã. Quodſi oxymel vi purgandi polleat, vnica eáque leuis ebullitio ſufficiet, aut in totum ea abdicata eius vices infuſio diuturnior in diplomate, ſiue balneo Mariæ tepido facta, ſupplere poterit. Vas autem perfectè obturabitur, ne ſcilicet nimio contentorum feruore ſpiritales particulæ exhalent: hinc enim longè imbecillior & retuſior agendi potentia redderetur. Quare in ſimilibus maceratio etiam in frigido facta multò tutior eſt, ita enim ſpiritus intus manent, & retinentur, quamvis longius tẽporis ſpatium ad hoc miniſterium requiratur: id quod diligenti animaduerſione dignum eſt, vt iam fuſius & dilucidè explicatum fuit, dum hy-

drotica decocta exposuimus. Pro paradigmate purgantis oxymelitis hoc iam iam describendum proponemus, propter singulares eius dotes aduersus luem veneream quantumuis inueteratam, & iam altiùs inhærentem solidis nostri corporis partibus: valet etiam aduersus alios similes contumaces affectus, proindéq; oxymel benedictum à nobis appellabitur, cuius formula est huiusmodi. *Lues venerea inueterata.*

Oxymel benedictum.

℞ *Scobis ligni guaiacini*
Corticis eiusdem (qui magis oleagineus est & naturæ balsamicæ) an. ℥ *ij.*
Sarsæ parillæ ℥ j. ß.
Fol. senæ oriental. ℥ *iij.*
Hermodactylorum
Turpethi ana ℥ j.
Ras. Eboris
& cornu cerui
Sem. *Fœniculi*
Cinnamomi ana ℥ ß.
Flor. *Anthos*
Stœchados
Hyperici
Epithymi ana p. j.
Flor. *Buglossæ*
Cichorij ana p. j. ß.

Rasuræ ligni & cort. guaiacini, eboris, & cornu ceruini nodulo includatur, & alia quæ supersunt,

crassiusculè pistillo frangantur & conquassentur: omnia excipiantur alembico vitreo conuenienti, eóq; cæco, id-est cuius os optimè occludi possit, affundendo

Aquarum cardui benedicti
Vlmariæ ana ℔ ß.
Oxymelitis simplicis
aut Buglossati ℔ *ij*.

Omnia ritè commixta macerētur balneo Mariæ balnéoque calore(imò absque eo si voles in frigido horum infusio fieri potest) si per quatuor aut quinque dies foueantur. Interea ipsum oxymel alliciet ad sese & imbibet dictorum simplicium facultates: deinde post vnam aut alteram ebullitionem fiat valida expressio,& colatura per manicam transmittatur,imò etiam depuretur si ita libuerit,vt exquisitioribus & delicatioribus hominibus satisfacias,in quorum gratiam dulcedinem quóq; saccharo,si velis,conciliabis, ne vllas gustus molestias persentiant. Dosis erit quatuor aut quinq; vnciarum,quandóque etiam plurium pro validioribus. Vtendi modus is est,vt constituta dosis manè trib. aut 4.horis ante pastum hauriatur.Cibus paucus ægro dandus,isque vnius generis& vnius apparatus, assus potiùs quàm elixus: pro bellariis omnes fructus ablegandi, præter vuas damascenas: decima hora prandebit,quinta cœnabit,& circa decimam vespertinam ad lectulum se componenti,æqualis oxymelitis dosis propinabitur & porrigetur. Cauendum tamen ne vi repugnante,&negante natu-

ra, seu matutino seu vespertino tempore sudores eliciantur, nisi sua sponte erupturiant naturæq; motu propriè foras protrudãtur: Proprius enim huius nobilissimi remedij effectus est maleficos humores per ventris vias & vrinæ ductus excernere, sanguinísque massam sordibus & fœda illuuie inquinatam atque conspurcatam repurgare. Huius vsus sæpe repetendus, & ad quindenam saltem prorogandus, si malum contumacius renitatur, nec facilè cedat propter fomitem penitiùs insidentem, in longius tempus æger huius oxymelitis vsum producet, hæc via & ratio expugnandorum magnorum affectuum contra naturam optima & tutissima est, non autem primo quòque tempore violẽto pharmaco ipsos extirpare, vt multi perperam factitare solent: fidem facit hoc oxymel magistrale, cuius ope & dote atque vsu sæpè repetito tum paralysis tum peruicacissima quæq; venerea lues, etiamsi nodosa & tophacea, etiamsi vlcerationes cariosas & cancrosas comites habeat, sensim & paulatim domatur, & radicitus euellitur. Quodsi oxymel displiceat, sume vinum album, quod maiorem cum natura, quàm oxymel societatem habet, cæteráque vt dicta sunt perfice: Ita enim concinnatum longè vtilius erit hoc remedium obæsis hominibus & temperaturis pituitosis, iisque qui iam vino assueti sunt: quemadmodum oxymel temperamento calido & bilioso donatis, & abstemiis cõuenientius iudicatur, si aquarum cardui benedicti & vlmariæ loco, aquam fumariæ & cichorij ad-

dideris.

Si viſum fuerit, alio præparationis modo eóque faciliore & breuiore, oxymel componere poteris: maximè ſi aceti medicati iam expoſitæ differentiæ non vbiuis locorum paratæ inueniantur. Si itaque non ſit ad manum acetum roſaceum, bugloſſatum ſambucinum, aut aliud quoduis, cuius tamen ope opus tibi eſſet, ſatis erit, ſi ſuo tempore horum medicamentorum flores aut conſeruæ aceto admiſceantur, quodſi etiam paſſulati aceti, aut veronicę ſiue floris caryophylli nō ſuppetat copia, adde ſuo loco vuas Damaſcenas vel Corynthias ſufficienti quantitate, aut veronicas. Igitur vt exerceamus pharmaceuticæ ſtudioſum in extemporaria oxymelitis compoſitione, in medium proferemus exempli loco oxymelitis diuretici & aperientis noſtræ deſcriptionis formulam, cuius vſus erit, dum viſcerum obſtructiones tollere, dum incidere, attenuare & diſſoluere humores viſcidos & concretos, vrinas ciere, menſtruúmque fluorem præter naturæ inſtitutum ſuppreſſum prouocare: quinetiam dum calculum renum atterere & cōminuere paulatim & ſenſim voluerimus; deſcriptio eſt huiuſmodi.

Oxymel diureticum.

℞ *Mellis albi Narbonenſis prouincialis aut Hiſpanici (quale optimum iudicatur & fæcibus minus abundans)* ℔ *ij*

Quibus primò addes.

Aquæ itidem ℔ *ij.*

Blando igni hæc committantur, vt ſecundum artis præſcriptum fæculentia deponatur, quæ tamen pauca erit: qua penitus ablata, admiſcebis ℔ vj. aquæ & duas aceti generoſi, ſiue albi ſiue rubri non refert, vel vnam & ſemiſſem, ſi minus acidum affectes: huic miſcellæ fictili vitreato conuenienti contentæ, adiicies quæ ſequuntur.

℞ *Rad. Taraxaci*
Valerianæ
Vincetoxici
Rubiæ tinctorum
Aſari
Yringÿ
Fœniculi
Petroſelini ana ℥ ij.
Rad. Ononidis
Raſ. Corticis Fraxini
Capparum
Tamariſci ana ℥ x.
Sem. Raphani
Bardanæ
Aniſi
Coriandri
Fœniculi dulcis
Petroſelini
Aſparagi
Cinnamomi electi
Caſſiæ ligneæ ana ℥ ß.
Flor. Hyperici
Geniſtæ
Sambuci ana p. ij.

Omnia ſimul coquantur ad medietatum conſumptionem, poſt traiiciātur ſemel atq; iterum per manicam Hippocratis ad meliorem clarificationem, habebis oxymel ad ea accommodatum, quæ ſuprà commemorauimus, de quo vtendũ ad pluſculos dies, doſis ℥ 4. Huius oxymelitis parandi ratio valdè facilis eſt, ad cuius normam infinitas alias formulas componere licebit, quæ non maiorem quàm apozemata difficultatem, ſi parãdi modum ſpectes præ ſe ferent.

Apud Nicolaum Myrepſum, Meſuæum alioſq; veteres auctores, imò etiam recentiores, reperies alias oxymelitis ſpecies tam humoribus præparandis, quàm expurgandis dicatas: quo in numero eſt oxymel helleboratum maius Iuliani, tantopere à Geſnero celebratum, aduerſus morbum comitialem, & varios alios morbos, vti iam diximus. Verùm non fuit noſtrum inſtitutum, quæ paſſim in aliorum ſcriptis recitantur, in hanc noſtram pharmacopœam coaceruare: accedit prætereà, facillimum fore etiã tyroni, ſi vini helleborati, (cuius antea fecimus mentionem, parãdi modum norit, ad eius exemplar oxymel efficere helleboratum, tum maius, tum minus. Inſtat iam vt de hydromelite pauca dicamus.

De

De Hydromelitum componendi ratione & varietate.

CAP. XI.

RINCIPEM locum huiusce tractatus dabimus vinoso hydromeliti: quandoquidem potionis genus sit suauissimum, æquè alimentarium, ac medicamentosum, ijs affectibus maximè peculiare, quibus vinum damnosum est & nocuum, vt sunt paralyses, arthritides & cæt.

Hydromel vinosum.

℞ Mellis albi Narbonensis optimi & granulati partem vnam, aquæ pluuiæ partes quinque, ponantur in cacabum æneum stanno incrustatum, his liquoribus recipiendis satis capacem, mel & aquam simul confunde, hæc tamen plusquàm tepida & calidiuscula esse debet, dum melli sociatur, fiat horum coctio, sed blando calore procurata, id est, quàm minimùm sines feruescere: atque interim spumam cochleari solido vel perforato diligenter auferes, ipsúmque decoctum ad vnius tertiæ consumptionem consumi permittes: adæquatæ coctionis nota tibi erit, si ovum recens iniectum non demergatur, sed supernatet. Totum artificium in coctionis modo consistit, proinde

E e

industrium te & accuratũ esse oportet, ne in illius defectu aut excessu pecces. In mellis bonitatem etiam attendere debes: Si enim primæ notæ fuerit, minorem exposcit coctionem, si ab illa recedat maiorem. Porrò materiam perfectè coctam adhuc mediocriter calentem per duplicatum pannum transmittes, vel per Hippocratis manicam, sed amplam & huic ministerio tantùm dicatam, vt ita exquisitius crassior fæx secernatur. Tum transfundes in doliola vinum malvaticum olim recipientia, vel in alia quæ ex vase, quod vinum album idque generosissimum continuit, fabricata fuerint. Expones deinde diebus canicularibus ad Solis radios, vel potius in hypocaustum calidum transferes, vel etiam supra furnum collocabis, in quo quotidiè panificia coquuntur. Relinques illic mensem vel sex hebdomadas in fermentationis & defæcationis gratiam. Tandem vascula in cellam traduces. Vsus erit non ante trimestre: intereà temporis hydromel vinosum penitus fit, similéque redditur vino malvatico è Creta asportato: atque hic modus vulgaris est.

Qui enim tartari tincturam elicere norunt illiusque tantùm in singula dolia addunt, quantum potest capere putamen oui, & qui artem tenent fermentum adiungendi ipsi hydromeliti vt augeatur & producatur ebullitio, potionem multò præstantiorem efficiunt, quæ nihil mellei saporis gustui repræsentat, nunquam acessit, & quæ diutissimè integra seruatur, imò hydromel ita paratum

in dies melius redditur, & quo antiquius, eò generosius euadit.

Huiusmodi hydromel quemadmodum nuper descriptum, vtile est prouectæ iam ætatis hominibus, pituitosis, asthmaticis, paralyticis, epilepticis, podagricis, calculosis & similibus quibus vini vsus interdicitur.

Ex commemorato maluatico vino nostro artificiali, extrahitur præstantissima aqua vitæ, vino longè accommodatior ad eliciendas rerum essentias. Idem etiam hydromel vinosum non destillatum optimum organum ad plurimorum medicamentorum extracta conficienda. Ex illo quóque acetum componitur validum ac vegetum, quod vinoso aceto non cedit ad diuersa remedia, & diuersis oxymelitis compositionibus ęquè conueniens ac acetum vulgare.

Aqua vitæ ex hydromelite vinoso optima.

Acetum hydromelitis.

Hydromel simplex officinarum.

Hydromel simplex quo communiter pharmacopœi vtuntur ita fit.

℞ *Mellis optimi* ℔ *j.*
Aquæ ℔ *viij.*

Fiat commistorum coctio ad perfectam mellis despumationem. Tot hydromelitis species præparari possunt, quæ vel morbificum humorem

excernunt, vel excretioni idoneum reddunt, quot oxymelitis, eadémque etiam medicamenta recipere poterunt, prout agendorum ſcopi dictitabunt & inſinuabunt.

Hydromel cum ſucco ceraſorum ad ſitim ſedandam.

℞ *Aquæ fontanæ* ℔ *xij.*
Mellis albi ℔ *ij.*

Coquantur ſimul, donec expurgata ſint, hoc eſt mel amplius ſpumam non emittat: Adiice
Succi ceraſorum acidulorum ℔ *ij.*

Rurſus bulliant parùm, ſpumam auferẽdo quàm fieri poteſt accuratiſſimè, tum hydromel è ceraſis habebis ſaporis iucundiſſimi: Eodem planè modo conficies è ſucco citri aliiſq; ſuccis acidis & gratis, vt inde fiant potiones dulcacidæ, ſuauiſſimæ, & ad omnes febres oxyſaccharo potiores & aptiores.

Melicratum vinoſum cum multis aromatibus paratum, mecum ab illuſtriſſimo principe Frederico piæ memoriæ, electore Palatino communicatum.

℞ *Mellis optimi & albiſſimi partem vnam, vel* ℔ 10
Aquæ pluuiæ, ſi haberi queat aut fluuiatilis partes ſex. vel ℔ *60.*

Imponito in cacabum reſpondentem copiæ hydromelitis quam componẽdam ſuſcepiſti: vtrumque ſimul confundito, coquito, & craſſiorem fæ-

cem despumando detrahito: deinde herbas, quæ sequuntur resiccatas imponito, sacculóque concludito, videlicet

Saluiæ
Arthemisiæ
Hyssopi
Origani
Hormini
Betonicæ ana m.j.

Prætereà alio nodulo recipito

Baccarum lauri crassiusculè conquassatarum ℔ j.
Flor. Lupuli *m.iij,*
Hordei integri p. iiij.

Omnia simul bulliant, & à spuma expurgentur ad partis tertiæ cōsumptionem, ita vt liquor ovum recens immissum in superficie sine demersione cōtineat, vt iam antè demonstrauimus: fiat omnium exquisita per pannum traiectio. Colatura recondatur vno aut pluribus doliolis, prout quantitas liquoris postulat. Vasa autem vinum album generosum antè adseruarint, quæ etiam firmissimè ligneis circulis coagmentata sint, ne dissiliant aut disrumpantur spirituum agitatorum efferuescentia. Elapsis tribus aut quatuor diebus à feruore per vasorum latiuscula & superna orificia nodulum suspendito, cuius hæc est materia.

℞ *Cinnamomi*
Garyophyllorum

Galangæ
Piperis
Granorum paradisi ana ℥ ß.

Aliquot dies feruescendo & fermentando liquori concedito: Tandem singula vasa ad eorum capedinem replebis eodem liquore: quem quibusdam lagenis seruatum oportuit, & arctè obturabis apposito operculo: sed memineris aromaticum nodulum relinquendum esse. Post tres menses liquorem habebis planè vinosum, linguam iucundissimè afficientem & oblectantem, nec minus vtilem maximè hyemalibus frigoribus, si manè ieiuno ventre quotidiè ad duas aut tres vncias assumatur. Mirificè enim spiritus exhaustos reparat, obtusiores sensus illustrat, & acuit, oculos imbecilliores corroborat, hebetiores iuuat, auditus grauitatem & difficultatem sanat, omnibus principibus partibus robur & firmitatem addit, cordi scilicet, cerebro, quinetiam ventriculo maximè languenti & debilitato. Et, vt vno verbo dicam, est languidæ senectutis refocillatio, leuamen, caloríque restauratio; denique ad contracturas, paralyses & similes affectus frigidos, quibus senectus obnoxia est, salutare præsidium iudicatur.

Vsus.

Melicatum Senectutis fulcrum.

DE SYRVPIS.

CAP. XII.

YRVPI, quorum saccharum basis existit, in nullo vsu erant tempore Hippocratis, Aretæi Galeni, Aëtij, & aliorum his coætaneorum, qui tamen vinũ ad certam consistentiam coctum, sapam ab illis appellatũ, vsurpabant. Galenus multis in locis huius mentionem facit, vt colligere licet ex cap. 5. lib. 3. de compositione medicamentorum per genera, & ex lib. 12. meth. circa finem. Hoc nomine etiam decoctum quodlibet, succúsue melle dulcoratus comprehendebatur, vt patet ex c. 1. lib. sexti secundum locos. Porrò hæ antiquorum remediorum formulæ syruporum nostrorum classe contineri possunt, de quorum nominis etymologia solus Actuarius inter veteres verba facit, quo loco etiam sacchari meminit recensens enim formulas compositionésque remediorum, quibus medecina vtitur, tandem cum ventum est ad potiunculas siue liquidiora remedia hæc scribit. *Aut aquam decoquentes ad tertias, & colantes eum tantùm liquorem iam medicamentosum vsurpamus, aut cum altero quopiam, puta vino, melle, sapa, vel eiusmodi alio conueniente propinamus: aut quod proportione iis respondet σάχαρ, nuncupatum: vel, mel prout,* "

L. 5 cap. 10. method.

" *expedire arbitramur: denuò cum medicamento, quousq;*
" *conuenerit ac constiterit, coquimus & σεράπιον vel ζυλά-*
" *πιον: nos verò hodie ferè syrupum vel iulepium barba-*
" *ra voce nominamus.*

Hinc patet syrupum nihil aliud esse, quàm medicamentum consistentia liquidiore præditum compositum, vel stillatitia aqua, vel ex succo, infusione & decocto radicum, foliorum, florum, fructuum, & seminum, plantarum, quæ omnia sint cocta conuenienter & ad amussim, cum sacchatro aut melle, ad conseruationem longiorem & gustum iucundiorem.

Iam verò Syrupi secundum Mesuæum, in simplices & compositos, diuiduntur.

Simplex Syrupus duobus modis dicitur, aut compositionis aut efficaciæ ratione.

Qui Simplex dicitur propter compositionem paratur ex succo, maceratione, aut decoctione partium vnius tantùm plantæ, admiscendo tantũ sacchari quantum satis fuerit, & ad legitimam consistentiam decoquendo. Componitur etiam ex solis aquis stillatitiis plantarum: huiusmodi autem remissionem & minorem coctionem postulat: vtendi tempore etiam plerumque conficitur, & ab Arabibus peculiariter Iulep nominatur.

Simplex Syrupus ratione effectus is vocatur, quòd quamuis ex plurimis simplicibus concinnatus sit, tamẽ vnico destinatus est tantùm operi: aut enim attenuat, aut aperit aut inspissat, aut calefacit

calefacit, aut refrigerat, aut ſimili cuidam indicationis ſcopo operam & opem ſuam dedicat.

Compoſitus ſyrupus nuncupatur ratione diuerſorum medicamentorum ipſum conſtituentium, ſiue factus ſit ex ſuccis variis ſimul commiſtis, quemadmodum ſyrupus bizantinus Meſuæi paratur ex ſolis ſuccis endiuiæ, apij, lupulorum, bugloſſæ, clarefactis & coctis cum idonea ſacchari copia: ſiue componatur ex ijſdem ſuccatiunculis, quibus alia multa incoquantur: ſiue ex ſolo radicum, corticum, foliorum, florum, fructuum, & ſeminum plantarum decocto, vt eſt ſyrupus bizantinus compoſitus eiuſdem Meſuæi: ſyrupus acetoſus diarrhodonis Meſ. ſyrupus de arthemiſia, de praſſio, de hyſſopo, &c. qui ex aqua communi fiunt, vel pluuia, vel ſtillatitia: Aliquando vinũ etiam additur, vt in ſyrupo de abſinthio: aliâs acetum, vt in ſyrupo bizantino compoſito Meſuęi: in acetoſo diarrhodon ex eiuſdem authoris deſcriptione: quinetiam ſyrupus acetoſus, ex ſolo aceto & ſaccharo componitur. *Compoſitus*

Videtis hîc paucis expreſſam præcipuam diuiſionem, quam faciunt Dogmatici, ſuorum ſyruporum, quorum maxima ex parte apud illos vſus eſt, in præparandis & mitigandis humoribus, vt attenuati, derſi, liquati, & domiti, faciliùs cedãt catharticis medicamentis, quorum vſum præparantia illa præcedere debent, vt teſtis eſt Galenus varijs in locis: propterea numeroſis ſyrupis præparatorijs, & ſingulis eorum ſcopis ſtatim ſubiungũt *Vſus ſyruporum.* *Comment. in Aphor. 14. l. 1. & l. 2. Aphoriſ. 9.*

ſyrupos tam ſimplices, quàm compoſitos, purgatoria dote inſignitos: quales exiſtunt ſyrupi ex. g. infuſ. violarum & roſarum ſimpl. & compoſ. cũ agarico, & ſyrup. de cichor. cum rheo, ſyrupus Sabor cum ſenna paratus & cæt. Huius etiam colligere licet ſyruporum diuiſionem, qua alij dicuntur purgantes, alii non.

Atque hæc generatim dicta ſunto in gratiam nouorum & iuuenum medicorum, & pharmacopœorum, quibus præcipuè noſtros hoſce labores dedicamus: Quare hanc rem denuò reſumemus, & magis ſpeciatim vt doceantur, tractabimus. Nefas enim exiſtimarem, duo illa ſuprema capita, tãti in medicina momenti, de humorum vitioſorum præparatione, & eorumdam purgatione ſcilicet, perfunctoriè, & quaſi ſicco pede percurrere.

Quid in ſyruporũ doctrina reformandũ.

Proinde vt inſtitutæ à nobis methodi veſtigiis inſiſtamus, catalogum præparantium ſyruporum proponemus, nec quoſlibet, ſed communiores & magis neceſſarios ad medicinam faciendã cõmemorabimus: ordine digeremus calidos, frigidos, mediocres, tum ſingulos ſingulis humoribus accommodatos, & peculiariter conuenientes atque etiam pro afflictæ partis conditione apponemus. Aliquot ſyrupos quoque expungemus, quorum diſpenſatio inutilis videtur, aut ſaltem non neceſſaria: In eorum autem locum ſubſtituemus alias nouas ſyruporum formulas, eáſque perquàm vtiles & opportunas, quæ in vulgarium Pharmacopolarũ officinis non proſtant. Multa caſtigabi-

mus, quæ perperàm in parandi modos irrepunt: tandem hoc caput de ſyrupis tot facilibus, efficacibus&variis compoſitionum formulis ditabimus & decorabimus, vt ſector quilibet, modò humanitatem omnem, & gratum beneuolúmque animum non exuerit, aut mali genii particeps, vel critico reprehendendi ſtimulo percitus non extiterit,anſam arrepturus ſit meos labores celebrandi exhibendíque gratæ mentis teſtimonium.

Syrupi calefacientes hac ſerie continentur.

Syru. de
- *Abſinthio*
- *Arthemiſia*
- *Betonica ſimpl.*
- *Beton. compoſ.*
- *Calamentha*
- *Cort. citrij*
- *Epithymo*
- *Hyſſopo*
- *Mentha minor*
- *Mentha maior*
- *Praſſio*
- *Quinque radicibus*
- *Stæchados ſimpl.*
- *Stæchados compoſ.*
- *Thymo*

Syrupi refrigerantes.

Syru.
- *Acetosus simplex*
- *De succo acetosæ*
- De *agresta*
- Ber*berorum*
- Acet*ositat. citri*
- *De succo cichorij*
- *De cotoneis*
- De *endiu. simpl.*
- *De succo cerasorum*
- De *granatorum acidorum succo*
- *De granatis dulcibus*
- *De limonibus*
- De *nenuphar. simpl.*
- De *nenuphar. compos.*
- *De papaue. simpl.*
- *De papau. compos.*
- *De pomis simpl.*
- *De portulaca*
- *Violarum*

Syrupi temperati.

Syru.
- Ace*tosus compos.*
- *Acetosus diarrhodon*
- *De borraginis succo*
- *De buglossa*
- *Bysantinus simpl.*
- Bi*zantinus compos.*
- *De endiu. compos.*

Syru.
- *Fumar simpl.*
- *Fumar. compos.*
- De *glycyrrhiza*
- *Iuiubinus*
- *Lupulorum*
- *Myrtinus*
- *Ex mercuriali*
- *De duabus & quinque radicibus.*
- *Sabor compos.*
- *De scolopendria*
- *De scabiosa*
- *De veronicæ succo.*

Ex his syrupis alij præparant siue concoquunt pituitam, alij bilem atram: alij verò flauam.

Pituitam præparantes in genere sunt.

Syru.
- *De duabus & quinque radicibus*
- De *mentha* — *Minor*, *Maior*
- *De stoechade*, *De prassio* — *Simplex*, *Compositus*
- *De pæonia*
- *De hyssopo*
- *De betonica*, *De calamentha* — *Simplex*, *Compositus*
- *De arthemisia*
- *De absinthio*

De corticibus citrij
De eupatorio
De rubia tinctorum

Cum aquis

Fœniculi
Apij
Absinthij
Salviæ
Nepetæ
Menthæ
Petroselini
Basiliconis
Maioranæ
& similibus.

Melancholicum succum digerentes ferè hi sunt:

Syru.
De fumaria
De lupulis
De succo borraginis
De succo buglossæ
De ceterach siue scolopẽdria
Capill. veneris
Bizantinus
De *thymo*
De *epithymo*
De pomis

Cum aquis

Pomorum redolentium
Buglossæ

Borraginis
Lupulorum
Fumariæ
Melissæ
Scolopendriæ
Florum sambuci
Genistæ

Bilem flauam concoquentes:

Syru.
Violarum
Ex infusione violarum
De succo violarum
Acetosæ { *Simplex* / *Compositus*
De succo acetosæ
Endiviæ
De succo cichorij
De succo cerasorum
De succo portulacæ
Myrtinus
De limonibus
Acetositatis citrij
De agresta
Berberis
De coroneis
De nymphæa { *Symplex* / *Compositus*
Acetosus
De granatis
De papauere.

Cum aquis.

Lactucæ

Nenupharis
Rosarum
Violarum
Portulacæ
Acetosæ
Cotoneorum
Endiuiæ
Cucurbitæ
Cichorij
Solatri.

Syruporũ alij alijs potentiores. Inter iam enumeratos syrupos, alij in præparãdis humoribus mitius agunt, alii vehemẽtius: provt videlicet humor alius alio est crassior, viscosior, tenacior, aut præparationi, attenuationi & liquefactioni minus idoneus. Nam vt pituita alia est tenuior: alia verò crassior ac glutinosior: ita humor melancholicus alius aquosus siue ichorosus, vt vult Hippocrates: alius verò instar tartari & fæcum aceti, fæculentus est, vt atrabilarius. Pro varia igitur humorum natura, alii syrupi, minori vel maiori operandi potestate præditi, vsurpandi sunt. Quod medico imprimis obseruandum, & cognitu pernecessarium est, vt aptum præparando humori præscribat remedium. Choleræ præparandę exemplo hoc clarius patefaciemus.

Cõment. in Aphoris. 16. 2. prognost. li. de nat. fac. 2. & 1. de atra bile. Cùm enim bilis adeò interdum efferuescat, vt corpus ipsum erodat ex sententia Galeni: nonnunquam autem incalescat simul & incrassetur, vt in bilem vitellinam conuertatur: aliâs tenuior fiat, qualis est pallida, vt idem docet Galenus pluribus in locis

in locis: boni ac periti medici partes erunt, aduersus prædictæ bilis incommoda syrupis vti, nunc refrigerantibus & mitigantibus, nunc attenuantibus & incrassantibus ad eius crassitiem incidendã, & incrassandam contra nimiã ipsius tenuitatẽ. Ad bilis feruorem contemperãdum conueniet syrupus de succo violarum, de succo acetosæ, de succo portulacæ, acetosus simplex, de limonibus, de granatis, cum aquis portulacæ, lactucæ, melonum, fragarum, & id genus alijs, cum quibus concinnari poterunt Iulepi. *Digestio siue præparatio bilis.*

Si bilis ab excessu caloris, vt in febribus ardentibus plerumque accidere solet, vsque adeò incrassatur, vt in vitellinam degeneret, & in hepate, mesenterio, & partibus alijs nutritioni famulantibus obstructiones pariat: vtendum erit syrupis attenuantibus & aperientibus, citra tamen manifestã calefactionẽ: in quẽ finẽ præscribẽdi sunt syrupi endiviæ & acetosæ cõpositi, syrupus acetosus diarrhodon à Mesuæo descriptus, syrupus bizãtinus simplex & cõpositus, & id genus alij, cũ aquis agrimoniæ, absinthij, lupulorum fumiterræ, scolopendriæ, graminis, valerianæ, &c. *Syr. attenuantes bilem.*

Sic ad bilem nimis tenuẽ incrassandam mirificè cõferunt syrupi papaueris, portulacæ, nympheæ, myrtillorũ, agrestæ, berberorũ, granatorum, cum aquis lactucæ, melonum, portulacæ, nympheæ. *Syr. incrassantes bilẽ.*

Hæc breuiter de syrupis, humorum præparationi aptis monuisse sufficiat.

Notandum est præterea syrupos illos omnes *Syrupi cephalici.*

certis quibuſdam corporis partibus eſſe appropriatos: nonnulli enim dicuntur cephalici, qui cerebri affectibus appropriati ſunt, veluti ſyrupi betonicæ, ſtœchados, pœoniæ, meliſſæ, &c.

Pectorales. Nonnulli ſunt thoracici ſiue pectorales, vti ſyrupi iviubarũ, papaueris rheadis, de ſucco ſcabioſę tuſſilaginis, capillorum veneris, de liquiritia, de praſſio, de hyſſopo, & ſimiles: quorũ, alij tenues incraſſant humores, alij craſſos & viſcoſos attenuant, & vna eademque opera anacatharſin ſiue expectorationem promouent.

Cardiaci. Alij ſunt cardiaci, vti ſyrupi acetoſitatis citrij, limonum, de ſucco arantiorum acidorum, ceraſorũ & granatorũ, de ſucco bugloſſæ, borraginis, &c.

Stomachici Syrupi menthæ maior & minor, de abſinthio, de ſucco acetoſæ, de roſis ſiccis, de agreſta, myrtinus, &c. ſunt ſtomachici: quorũ illi roborant ventriculum à nimia frigiditate languentem, & pituitoſas, crudas, & mucilaginoſas impuritates, in eius tunicis tenaciter inhærentes, detergunt & emundant, ſimulque flatus diſcutiunt: hi verò conferũt ad contemperandã bilem, ipſumque ſtomachum à nimia ipſius acrimonia laceſſitum & debilitatum adſtringendo corroborant.

Hepatici Hepatici ſunt, ſyr. de ſucco cichorij, de ſucco endiuiæ, byzantinus ſimplex & compoſitus, acetoſus diarhodon: horum alii ardorem hepatis cõpeſcunt & reſtingunt: alii verò eiuſdem obſtructionem, quæ fomes eſſe ſolet plurimorum affectuum, & ipſarum plerumque febrium, reſerant & tollunt.

Splenici. Sic lieni conducunt ſyrupi de cæterach ſiue ſco-

lopendria, lupulorum, fumariæ, de pomis &c.

Renum affectionibus prosunt syrupi de althæa & fructuum alkekengi. *Nephritici*

Matrici verò succurrunt syrupi de artemisia, de mercuriali, &c. *Hysterici.*

Ex tanta syrup. multitudine plurimi occurrunt, qui ad enarratos vsus, & easdē partes adaptari possunt: plures qui supervacanei, passim obsoleti, ac minùs necessarii, ex dispensatoriis prorsus eradicandi sunt: nonnulli præterea nondum ibi descripti inveniuntur, quorum tamen dispensationi inincũbere debet industrius quivis pharmacopœus, eósque in officinis paratos adseruare, ob magnam illorum vtilitatem: siquidem remedia existunt specifica ad plurimos grauissimos morbos. Horũ nobis partem cõmunicarunt viri hinc indè doctissimi & rei medicæ experientissimi: plurimam verò partem illorum, nostro marte & arte adinuenimus, quos simul certa experientia à nobis comprobatos animo liberali, publici nunc iuris facere placet. *In officinis sunt multi Syrupi nõ necessarij.*

Sequitur catalogus syruporum, de quibus nobis sermo est.

Violaceus, tribus modis paratus
Maccharũ. siue syrup. infusionis rosarũ
Citoniorum sine sacchar[o]
De pomis cum sena
Florum calendulæ
Primulæ veris.
Lavendulæ.
Flor. tiliæ arboris

Syru.
- *Liliorum conuall.*
- *De succo peti seu Nicotianæ* — Simplex / Cōpositus
- *De succo hederæ terrestris*
- *Florum papaueris rheadis*
- *De succo scordij* — Simplex / Compositus
- *Centaurij minoris*
- *Florum camomillæ*
- *Florum sambuci*
- *De granis maturis sambuci*
- *Florum ebuli*
- *De granis maturis ebuli*
- *De granis hederæ*
- *De succo cucumeris agrestis*
- *De esula*
- *Florum genistæ*
- *Fructuum senelorum* — Simplex / Compositus
- *De succo foliorum mercurialis*
- *De succo alchimillæ.*
- *Plantaginis*
- *Saniculæ*
- *Florum malvæ arborescētis* — Simplex / Cōpositus
- *De succo radicis bryoniæ*
- His addemus syrupos
- *De corallis*
- *De margaritis*

Quorum præparationis imitatione, quilibet pe-

ritus medicus, & qui vel tantillũ in philosophia & medicina Hermetica sit versatus (hæc enim Dogmaticæ, plurimũ adfert ornaméti) poterit infinitos alios syrupos componere, in quibus hyacinthus, granata, alijque pretiosi lapides, basis vicem subibunt, & plures contumaces affectus edomabunt.

Huiusmodi syrupos, nequaquã triuiales, neque plebi notos, in publicam lucem nunc producẽdos ijsque pharmacopœam nostram restitutam locupletandam cẽsemus: quorũ facultas & vis specifica potentissima est & efficacissima ad omnes vniuersi corporis affectus, vt paulò post sumus ostensuri.

Addemus insuper his, in maiorẽ operis nostri gratiã, sicut & suprà polliciti sumus, omnis generis syrupos haud vulgares, ex aromatibus & simplicibus odoratis, vnde olea elici possũt paratos, veluti sunt

Syru. {
Cinnamomi.
Garyophyllorum
Nucis muscatæ
Carpobalsami
Cardamomi
Piperis
Ligni aloës
Rad. angelicæ
Zedoariæ
Sem. fœniculi
Anisi
Peoniæ
Baccarum Lauri
Iuniperi.

Syrupi aromatum, & rerum odoratarum.

Fol. & flor. saluiæ
Rosmarini
Hyssopi
Thymi
Serpilli
Maioranæ
Cort. Citrij
Arantiorum, & similium:

Quorũ omniũ præparatio vna eadémq; est, eáq; facillima, qua syrupis cunctæ corporũ simpliciũ dotes ac virtutes, longè perfectiùs imprimũtur; quã euenire solet in vulgari syruporũ pręparatione. Addemus præterea modũ eliciẽdi multorũ florũ tincturas, easque in syrupos vel iulapia concinnandi.

Præparationes, proprietates, ac vsus syruporum nostræ descriptionis, ad quorum normam complures, qui vulgares sunt, reformari possunt.

Non diu hîc in describẽdi syrup. vulgariũ formulis siue ij calidi sint, siue frigidi, aut tẽperati, immorabimur: illa enim trita nimis & vulgaria ac vel minimo pharmacopœæ tyroni notissima sunt, quorum etiam numerosam suppellectilem suppetunt dispensatoria, quò lectorem ablegamus.

Syrup. igitur nõnullorũ haud vulgar. accessione, nunc pharmaciã nostram amplificabimus, eáq; ditabimus quibusdã ornamentis, à spagirica arte mutuatis, quæ solâ digestione & putrefactione, cruda concoquere, amara dulcorare, acidáq; & acria cõtẽperare docet, etiam sine sacchari additione. Hac methodo medicamenta eiusmodi ritè pręparata,

Artis spagirica nobiles operationes

etiam in minori dosi exhibita, vtiliora, & gustui gratiora redduntur, suáque munia iuxta tres illas conditiones, tantoperè ab Hippocrate commendatas, citò, tutò, & iucundè, perficiunt.

Syrupis in vniuersũ præparandis inseruiunt potissimũ radices, semina, folia & flores vegetabiliũ. Ex folijs & floribus tanquã partibus plantarũ mollioribus exprimitur succus: ex radicibus & seminibus plerũque fiunt decoctiones aut infusiones, quæ cũ certa sacchari quãtitate, posteà in syr. decoquũtur.

Noua quædã methodus cõponẽdorũ syrup. reseruatis propriis coloribus & odoribus innotescere cœpit: de quib⁹ in pharmacopol. antiquorũ, vel etiã recentiũ ne gri quidẽ: quo artificio hoc nostrũ ditabimus opus. Paradigmatis loco sumemus syr. violarum, eiusq; præparandi aliquot trademus methodos, quibus proprium florum illorum & odorẽ suauem, & pulchrũ simul colorẽ conseruabimus.

Syrupi vt retineant saporem & odorem suorum simplicium interdum etiam colorem.

Syrupus violatus violaceus.

I. MODVS

Accipe flores violarũ, suo tẽpore virentes, quib⁹ foliatim studiosè examinatis, quicquid albũ viridéq; ipsis adfuerit, diligenter admodũ secernendũ, adeò vt nihil aliud præterquam quod violaceum sit, relinquatur: neq; hîc in re pulchra & vtili, labori parcendum erit: collecta florum optimè mundatorũ satis bona quãtitate, in mortario marmoreo, pistillo ligneo contundãtur, veluti in cõseruarũ præparatione vsuvenire solet. Accipe horum florum ita contusorũ ℥ iiii. sacchari (instar sacchari rosati per-

Syr. viol. aliquot modi.

fectè ex arte cocti) ℔ i. infunde saccharum illud ita coctũ, & adhuc feruens in mortario, quo dicti flores cõtinentur, & omnia probè invicẽ misce, ac ita in infusione sine per 24. horas: dein modicè calefacta per torcular exprimantur: Et ita habebis syrupum violatum violaceum.

II. MODVS

Aut si voles, ex floribus illis contusis, prælóque suppositis, succum educes: cuius accipe ℥ iiii. sacchari albissimi ℥ vi. mixtis omnibus, & in cucurbita vitrea positis, stent in baln. Mar. feruẽti per duas horas, vsque dũ saccharũ optimè solutũ, & in cõsistẽtiã syrupi decoctum fuerit. Spumã, si quę adsit, spatula separabis, & elegãtẽ eximiũq; habebis syrupũ.

III. MODVS.

Vel accipe flor. optimè, vt suprà, mundatorũ ℔ i. aquæ pluuialis, vel violarum ℔ ii. macerentur per 24. horas: dein prælo exprimãtur: expressioni adde eamdem quãtitatem nempe ℔ i. eorummet florũ recentium, & per idem temporis spatiũ denuò macerentur, ac tandem exprimantur: reiteretur eadẽ operatio quater vel quinquies: quò pluries, eò melius. Vltimæ expressioni, ad ℔ iii. aut quatuor circiter redactæ, addi possunt sacchari ℔ xii. & inditis omnibus in vas vitreum aut stanneum, sinantur in B. M. calido vsque ad iustam syrupi decoctionem.

Huius syrupi vim ac facultatem si reddere cupis præstantiorem & efficaciorem, adeò vt clemẽter & benignè purget, aquæ communis vel aq. violarum loco infusio fiat cum duabus libris succi violarum:

Atque

atque si eumdem syrupum in minori quantitate præparare sit animus, de præscriptis dosibus tātum detrahes, quantum videbitur.

En triplices illos modos, iuxta quos non tantùm violarum, sed omnes etiam, omnium aliorū florum syrupos cōficies, qui imprægnati sint ac tincti proprio suo sapore & odoro, in quibus qualitatibus rerum omnium virtus ac essentia præcipua consistit.

Cùm igitur circa infusiones versemur, inq; pharmacia maximus sit vsus syrupi nouem infusionum de rosis pallidis, qui macharum dicitur: non alienū erit ab instituto, si eiusdem vnam atq; alterā formulam nostræ descriptionis hîc addiderimus. Artis enim spagyricæ beneficio, syrupi in tantam virium amplitudinem excrescūnt, vt vulgares illos multis post se stadiis facilè relinquant. Ad horum exemplar alios plures componere licebit. Neque hæc ipsa, in opere hoc nostro amplificando, inter minimas recensenda erit refōrmatio.

Macharum siue syrupus infusionis rosarum Quercetani.

℞ Succi rosarum pallidarum, vel succi rosarum rubrarum (quas vt aptiorés magis probo, ob propriam & natiuam adstringendi dotem, qua laxādi vim in remediis ex rosis pallidis concinnatis corrigunt) ℔ vj. in his infunde rosarū pallidarū mediocriter contusarum ℔ iij. & in B. M. tepido sinantur per 24. horas: dein omnium fiat expressio: addendo nouarum rosi pallidarum contusarum ℔ iij. digerantur omnia in Bal. Mar. per 24. horas: dein

exprimantur, addendo denuò nouarũ rosĩ. pallid. ℔ iij. reiteratis omnibus infusionibus, digestionibus, & expressionibus, vsque ad nouenam vicẽ, aut pluries, si vim in eo laxandi efficaciorem reddere voles. Vltima expressio in vno vel pluribus vitris

Digestio Syrup.

reponatur ad digerendum in B. M. tepido per 24. horas, aut amplius: donec in fundo vasis appareat hypostasis quædam siue sedimentum spissum crassumque: reliquum clarefieri & rubescere incipiat rubini instar, aut vini rubicundissimi. Purum ab impuro separabis per inclinationem, hoc est, clarum à turbido seu fæcibus, quas seorsim reseruabis: reposito eo, quod clarefactum depuratúmque tibi videbitur, in alio vase nouo & capaci, iterum digeri permittas in B. M. tepido horis 24. & denuò sedimentum in fundo subsidere animaduertes, sed non prorsus idem cum priori. Iterúmque separa parum ab impuro, & crassamentum in fundo remanens transfundendo, priori adde: & exquisitiùs depuratum priori infunde rursus vase mundo & eloto: & iugiter continuabis eamdem operationem, donec fæces amplius nullæ in fundo cõspiciãtur: quod perfectæ depurationis signũ est.

Aq. rosarũ ex infusione depurata.

Ex perfectè depurata hac essentia, in alembicum cui collum cum recipiente suo adaptatum sit, indita, elicies liquorem mercurialem. siue aquam rosarũ præstantissimã. Residuũ decoctione inspissabitur, & dulcorabitur in syrupũ, qui ad ℥ i ß. vel drachmas sex ad summũ, cũ propria aqua sumptus, benignè vtiliterq; purgabit. Huius generis remedia

non ſine longiore temporis ſpacio, neque ſine labore, & induſtria elaborantur. Sed quid hic laborioſum videbitur ei qui, maxima illorum cõmoda ſpectauerit? Sanitas enim (qua pretioſius nihil, nihilque nobilius in vita humana dari poteſt) per illa in mediocritatis ſtatu, ſartáque tecta conſeruatur. Quinetiam eiuſmodi politiores & ingenioſæ præparationes, conueniunt principibus viris, ac præcipuè ijs, qui delicatæ teneræque ſunt naturæ, quique trita illa & gregaria purgantia, magna nimis & faſtidioſa doſi exhibita, vix ferre, ac ne aſſumere quidem poſſunt.

Sin verò ex prædicto ſucco præparare velis ſyrupum, in longius tempus adſeruandum, doſique minore, quàm communiter in ſyrupo roſato ſolutivo, exhibendum: quique nihilominus ſine magno negocio feliciſſimè operetur, ſicuti huius rei veritatem, experientia facilè euincat: ſucci huius ſummè depurati vncijs XVI. oportebit addere ſacchari albiſſimi ℥ iiij. vel vi. & in digeſtione ponere, idque in B. M. feruenti per 24. horas: & habebis ſyrupum ad iuſtam conſiſtentiam decoctum, praeclaríſque dotibus, (de quibus paulò ante) præditũ. *Syr. vt diu conſeruentur.*

Quod ſi nimium ſubterfugere laborem, tempuſque abbreuiare malis: poſt primas nouem infuſiones & expreſſiones, & vnicam ſaltem aut alteram in B. calido digeſtionem atque depurationem ad craſſiores fæces ſeparandas, quod nulla vnquã clarificatio cum oui albumine facta præſtabit: huius materię craſſo modo ſolummodò depuratæ *Compendium,*

vnciis sexdecim adde sacchari ℥ viij. vel x. dein more communi decoque, & excellentem habebis syrupum, qui ad vnciam vnam tātùm exhibitus plus operabitur, quàm vulgari modo paratus, licet ad ℥ ij. vel tres exhibeatur.

Additio de hactenus enarratis syrupis, notatu digna.

Spiritus vitrioli & sulphuris syrupis admiscendi, aciditatis gratia.

Si syrupo rosarum, post primas infusiones, digestiones & expressiones, aliquot guttulas spiritus aciduli vel vitrioli, vel sulphuris addideris (vel tum addere potes, cū syrupus iam fuerit absolutè & perfectè præparatus) non tantū color syrupi pulchrior ac rubicundior instar rubini apparebit, sed gustum etiam suauiorem, viriúmq; præstantiam longè maiorem, vel ad ipsum purgandum corpus, acquiret.

Quinetiam syrupi violati violacei, ad iustam gratámq; aciditatem, cum prædictis liquorib. redacti (ponderis hîc iudex, gustus solus est) in purpureum & elegantissimum simul colorem tinguntur. Sumi possunt vel per se ex cochleari, vel cum ptisana, vel aqua, quæ rubicundissimi vini colorem induet, & gratissimum saporem repræsentabit. Medicamen hoc extinguit omnes ardores febriles, & inflammationes internas, arcet omnes corruptiones, sedat sitim ardentissimam, stimulat appetitum, & vt paucis, multa complectar, præstantissimum ac vniuersale est remedium, quod hac via methodóq; præparatum, solum, & quidem cum laudabiliori effectu, absoluet officiū omnium syruporū acetosorū,

de ſuccoacetoſę, de ſucco limonũ, acetoſitatis citrij de granatis, de agreſta, quos aliâs cęteris in tota Medicina anteferẽdos, magiſq; neceſſarios ęſtimamus

Tempus nunc inſtat, vt eadẽ methodo, qua inſiſtere hacten⁹ cõſueuimus, breuiter ac ſuccinctè deſcribamus illas ſyruporum formulas, quib. officinæ vulgò deſtituuntur, quarũ fœcũdo acceſſu, dignóq; ornamento noſtrã pharmacopœã amplificandam decorandãq; ſtatuimus: ne inani ſteriliq; *Reſtitutæ* nomine ac titulo ſuperciliosè ſuperbire videatur.

Digeſtiones, depurationes, & ſeparationes puri ab impuro, quarum conditiones iam in variis illis ſyruporum violatorum & roſatorum præparationibus plus ſatis expoſuimus: hæ, inquam, operationes, nobis iam exemplar conſtituant, ad cuius normam varias ſyruporum iam deſcribendorum formulas, maiori breuitate perſtringemus.

Syrupus cytoniorum ſine ſaccharo.

Paratur igitur per hanc digeſtionem, & depurationem, & ſeparationem fæcum, ſiue puri ab impuro ſyrupus excellens ex ſucco cytoniorum, cuius virtutis mirabilis admodum eſt. Nam præterquam quod corroboret vẽtriculum, vrinam inſuper prouocat, & ſudorem & ventrem laxat, eſtq; excellentiſſimũ remedium. Totius autẽ magiſterij operatio fiat in B. M. ne aduſtionẽ redoleat: ſi addere velis ad ℔ j. ſacchari ℥ ij. vel tres, ſyrupus gratior erit guſtu, virtute interim eius nequaquam imminuta.

His ſyrupis ſupradictis adiungã ſyrupũ de pomis redolẽtib. cũ ſena noſtræ deſcript. qui guſtu ſuavis

& ad omnes affectiones atrabiliarias siue melancholicas vtilis est, quique omnibus, vel etiam iis à quibus medicina ægerrimè assumitur, vt prægnantibus & infantibus omni tempore commodè exhiberi poterit.

Syrupus de pomis cum sena Quercetani.

℞ Succi de pomis redolentibus ℔ j. ß. huic admisce succorum citri vel limoniorum, recenter extractorum & depuratorum ℥ iiij. vel quantum ad aciditatem aquæ dictæ inducendam sufficit: his adde

Fol. *Senæ elect.* ℥ *ij. ß. vel tres*
Cinnamomi conquassati ʒ *j.*
Flor. *violarum recentium, aut exsiccatarum & optimè mundatarum p. ij.*
Flor. *Buglossæ p. j. vel eiusdem conseruæ* ʒ *vj.*

Macerentur omnia in balneo tepido per duos dies continuos, & aqua ista tingetur in elegantissimum calorem purpureum, & imprægnabitur virtutibus simplicium additorum: dein fiat omnium colatura & expressio, addendo

Succi pomorum redolentium rec. extracti, ℥ *vj.*
Sacchari violati ℥ *x.*

Omnia probè agitata cum vno vel duobus albuminib. ouorum clarificentur, dein coquantur ad ignem lentum in consistentiam syrupi: qui & visu

iucundissimus & gustu gratissimus, cætera quævis purgantia & syrupos huius ordinis, naturæ & qualitatis præstantia & vtilitate sua facilè superabit: ad huius normam plures alios componere licebit.

Nota, quod huiusmodi aciditates admixtæ, iuuēt attractionem proprietatum & tincturarum rerum, quod pro singulari & maximo secreto habendum est. Sed si loco succi citrij aquam tuam acidulam reddideris cum liquore acidulo salis marini vel sulphuris, aut vitrioli, præstantior multò euadet syrupus.

Syrupus calendulæ.

Vt syrupus fiat calendulæ, eius succi accipienda erit ℔ ß. quem in B. M. per 3. vel 4. dies depurabis, separando semper purum ab impuro, sicuti suprà præcepimus. Huic succo ita præparato, adde sacchari albissimi ℔ j. Decoque in syrupum in B. M. vt artis est.

Aut si eumdem cōficere velis per infusionis modum, paradigmatis loco tibi præponas syrupum violatum, per infusionem paratum: cuius descriptio suprà habetur.

Mirari hîc subit, quòd cùm huius floris, qui elegans admodum & prorsus solaris existit, tanta sit excellentia & præstantia, vt etiam vel in media hyeme, qua cæteri languentes, & emortui iacent vigeat & florescat, quod vtique signum est insignis virtutis balsamicæ (qua præ cæteris abundat, & cuius fauore à temporum iniuria præseruatur) & hinc

etiam magna virium potestate non possit, non excellere: mirari, inquam, subit, quod antiqui eum, in vsum medicum vocare néq; ex eo syrupos, conseruas & similia remedia componere nó dignati fuerint, quod tamen in aliis quamplurimis florib. qui non sunt tanti momenti, factitatum constat. Huius floris notitia nihilominus tamen sese prodidit, veluti alibi monuimus, per insignem suam efficaciam & vim in corroborandis facultatibus, animali scilicet & vitali, & propter vim quamdam specificam, qua paralysibus prodest, & contracturis, non secus ac inter gemmas Hyacinthus: quo etiã nomine syrupum nostrum ad eiusmodi affectus, æquè, vel etiam magis cõmendandum iudicamus, quàm syrupum florum primulæ veris, qui tamen simili modo, ad enarratum vsum reformari potest.

Syrupi florum lauendulæ, flor. tiliæ arboris, & liliorum conuall, iuxta eamdem methodum præparati, specifica pollent potestate: prior aduersus apoplexiã, posteriores duo ad omnis generis epilepsias

Syrupus de peto simplex nostræ descriptionis.

℞. *Succi peti ℔ iiij.*
Hydromelitis simplicis ℔ j.
Oxymelitis simplicis ℥ iiij.

Omnibus simul mixtis in matracio vitreo capaci fiat digestio in B. M. per 2. vel 3. dies, intereà tẽporis crassior sedimenti portio in fundo vasis apparebit: tunc per inclinationem, magna industria, ne turbida fiat materia, separabis purum ab impuro, hoc est crassum illud sedimentum, à claro & pellucido liquore

quore: quo iterum in noua digestione posito, in cæteris progredieris, vt suprà: donec materia ab omni fæculentia depuráta fuerit, adde posteà sacchari ℔ ij. & in syrupi consistentiam decoque.

CAVTIO.

Succus peti opus habet perexquisitá & ingeniosa digestione, qua sola veræ omniũ rerũ correctiones dulcorationes, & contẽporationes perficiuntur, ac omnes acres, malignę, & venenatę qualitates secernuntur ac tolluntur. Cuius rei euidẽs habemus testimoniũ in helleboro, tithymalo, & esula minori: ex quib. per hunc solã rationẽ, varia & saluberrima concinnantur remedia: hoc insuper in peti succo manifestè euincitur, qui licet potẽs sit in prouocando vomitu, & in corpore tam supérne, quã infernè perturbãdo: digestionis tamẽ interuentu, in syrupũ abit præstãtissimum aduersus omnes affectus asthmaticos, in quib. pulmonũ brõchi, pituita crassa ac viscosa adeò infarciũtur, vt intercepta respiratione suffocationis periculum immineat: in quo casu syrupus hic, ritè præparatus & administratus, mira præstat: Cerebrum insuper à catarrhis siue fluxionibus serosis & frigidis liberat. *Vsus in pulmonum affectibus.*

Dosis eius est dimidiũ cochleare tantũ, vbi tamen à principio summa opus est circũspectione: posteà verò dosis augẽda erit. pręterquã quod pect⁹ mirificè euacuat per ἀνακάθαρσιν per inferiora quóq; potẽter educit. Syrupus de peto compositus.

℞ *Succi peti vt suprà depurati* ℔ *ij.* ß.
Hydromelitis simplicis ℔ *j.*

In quibus macera per duos tresve dies ad ignem baln. Mar.

Hyssopi
Polytrici
Adianti
Flor. *Tussilaginis*
Stœchados
Violarum
Buglossæ ana p. ij.
Sem. *Bombacis.*
Vrticæ
Cardui benedicti ana ʒ j.
Folicul. Senæ ℥ iij.
Agarici recent. trochiscati ℥ j.
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ʒ j.

Dein fortiter exprimantur, digerantur denuò ad perfectam fæcum depurationem: in ℔ j. ß. colaturæ adde sacchari ℔ j. ß. coquantur in syrupum.

Vsus ad eosdem affectus. Ad anhelosos & asthmaticos, aliosque affectus omnes pulmonum, à frigidis & crassis humoribus subortos, qui pulmonum bronchiis inhærentes, vel tussim antiquam vel ipsam dyspnœam pariunt, excellentissimum remedium. Dosis ℥ j. ß. vel ℥ ij. ad summum.

Syrupus de succo hederæ terrestris.

℞ *Succi hederæ terrestris* ℔ ij. ß.

Digeratur & purificetur ad ignem baln. Mar. vt ſuprà; cui ſucco ita perfectè depurato adde

Sacchari roſati ℔ j.
Penidiorum ℥ iiij.

Coquantur in ſyrupum. Singulare præſidium ad phtoam ſeu vlcera pulmonum, de hoc vtendum exhibe ex cochleari.

Syrupus de ſucco papaueris rheadis.

℞ Succi papaueris rubei, quo menſe Iulij in campis ſegetes rubeſcere conſpiciuntur ℔ iiij. digeratur & depuretur per ſe in B.M. vt ſuccus violarum ſuprà: additis poſteà duabus libris ſacchari, & tantumdem penidiorum: in ſyrupum redigantur omnia.

Eumdem quóque præparare licet (ſi libet) per infuſionem florum cum ipſorum propria aqua: quæ deinde æquis partibus ſacchari candi ac penidiorum in ſyrupum decoquantur.

Hic ſyrupus ſingulare præſidium eſt in omnibus thoracis inflammationibus, in peripneumoniis, & ipſis etiam pleuriſibus: detur ex cochleari aliquot vicibus, idque vel per ſe, vel cum aqua ſcabioſæ & cardui benedicti: & mirandos videbis effectus. *Vſus in pul mo. inflam. pleureſi &c.*

Syrupi ſimplices ſuccorum ſcordij, & ſcorzioneræ ad eũdem modum, vt ſuprà præparati, ſunt cordiales, & ſuccurrunt peſtilentibus affectibus, lipothymiis, & omnis generis venenis. *Syr. Scordij ſcorzionera cordiales.*

Syrupus scordii compositus etiam admirandis est præditus virtutibus, & in hunc modum conficitur.

℞ *Succ. scordij depurati* ℔ *iij.*
Succi limonum depurati ℔ *j,*
Succi scorzioneræ ℔ ß.

In quibus macerentur

Rad. Angelicæ
Zedoariæ crasciusculè conquassatarum ana ℥ *j.*
Fol. Diptamni m. ß.
Cardui benedicti ℥j.
Granorum alkermes ℥ß.
Conseruæ florum
Buglossæ
Rosmarini &
Enulæ campanæ ana ʒ *vj.*
Cinnamomi ʒ j.
Croci ʒ ß.
Camphoræ ℈ *j.*

Omnibus in matraciũ inditis, fiat digestio in baln. Mar. feruido per 24. horas aut amplius: dein exprimantur, & cum albumine oui clarificentur: At vt omnia melius depurentur, denuò in digestione posita, eo vsque sinantur, donec à materia, nullæ planè fæces amplius secerni aduertantur. Huic succo ita depurato addatur saccharum ad podus quartæ quintæve partis ad summum, & fiat syrupus: De quo detur vnum atque alterum cochlear per se vel cum aqua vlmariæ, idque ad præseruationem & curationem, contra omnis generis venenatos & pestiferos affectus, vt suprà dictum.

Vsus in venenatis affectibus.

Sudorẽ modicè provocat, & pellit cuncta venena à corde, eiusque circumvicinis partibus: hinc etiã cõfert morbillis & variolis infantium, epilepsiis, & alijs affectibus, quos maligna comitatur qualitas. Singulos deceret pharmacopœos, in officinis suis paratum potiùs habere talem aliquem syrupum, quàm multos alios planè inutiles, & quorum ferè pleráque pars non facit, nisi ad ornatum externum & ad frivolam inanemque pompam.

Ad syrupos florum hyperici & centaurij minoris quod attinet, ijs nunquam carere deberent officinæ, ob summam ipsorum vtilitatem & necessitatem: prior instar balsami omnibus resistit corruptionibus ventriculi, aliorumque viscerum: & singulare specificũque est medicamentũ, contra vermes siue lumbricos, & omnis generis affectus verminculares: posterior febrium, ex bile ortarũ, ferociam compescit, ac facillimo negotio edomat, ac biliosum illum succum benignè euacuat ac educit: hepar insuper cæteraq; viscera ab obstructione liberat; & omnis generis icteritiæ cõducit: hic syrupus in se continet proprium suũ rhabarbarũ, ita vt eiusdem additione opus non habeat, sicuti id necessariò requiritur in syrupo cichorii cum rhabarbaro. Centaurium enim ex quo cõponitur, nuncupatur etiam fel terræ & febrifuga. Deniq; eius præparatio, siue cum succo, siue per infusionem sit instituenda, eodem se habet modo cum iis, de quibus suprà iam mentionem fecimus.

Syrup. flor Hyperici & Centaur. minoris cõtra corruptionem ventriculi.

Vermes.

Febr. bil.

Obstruct.

Syrupi florum camomillæ & sambuci, quorum

etiam vſus infrequens & perrarus exiſtit, ſi per infuſionem præparentur (hi enim flores non multò abundant ſucco) optima ſunt anodyna ad omnis generis dolores conſopiēdos, tam à flatibus, quàm aliundè profectos, tum in ventriculo, tum in imo ventre.

Syr. ebuli contra hydropem. Syrupi florum & ſeminum ebuli, per infuſionem præparati, ſingularia ſunt auxilia in hydrope ad ſeroſos humores purgandos.

Syr. hederæ Syrupus granorum hederæ, ſic prępáratus, ad eoſdemmet vſus porrigatur. Doſis eſt tantùm vnicum cochleare.

Syr. Fl. geniſtæ ſimp. Syrupus florum geniſtæ ſimplex, quem concinnare licet, vel cum ſucco, vel per infuſionem, idque iuxta methodum ſuprà præſcriptam: præſtat ad ducendum humorem melancholicum, ad tollendam obſtructionem, & ad abolendam inflammationem & ſcirrhum, quibus malis aliàs lien infeſtari plerumque ſolet. *Lienis obſtruct.*

Syr. geniſtæ compoſ. ad eadem efficacior. Compoſitus vires habet multò efficaciores ad educendum ſuccum atrabilarium, & ad obſtructiones ſcirrhoſoſque tumores lienis ſoluendos, componendi eius ratio ea eſt, quæ ſequitur.

℞ *Succorum. Flor. geniſtæ* ℔ *ij.*
Succ. *Summitatum fraxini*
Folior. Fumariæ ana ℔ *j.*

His adde

Hepaticæ
Ceterach ana m. j.
Flor. Borrag.

Buglossæ
Violarum
Epithymi ana p.ij.
Sem. *Fœniculi*
Anisi
Cardui benedicti ana ʒ vj.
Cinnamomi ʒ ij.

Macerentur ad ignem B.M. feruidũ: dein fortiter exprimantur: in qua expressione denuò adde, & macera vt prius, per triduum ad eumdemmet ignem Bal.

Polypodij querni contusi ℥ j.ß.
Pulpæ tamarindorum ℥ iij.
Folicul. senæ ℥ iiij.

Tandem fortiter exprimantur, & cum oui albumine clarificentur: addendo sacchari albissimi ℔. ij. & syrupi de pomis redolentibus simplicis ℔. j. fiat syrupus, vt artis est, miræ virtutis ad enarratos vsus. Dosis ab ℥j. ad ℥ij. per se ex cochleari, vel cum aqua flor. genistæ.

Hic syrupus porrò ad melancholiam hypochõdriacam, omnesque morbos ab humore salso vel bile natos conducit, psoram, impetiginem, serpiginem, itemque malum mortuum curat. *Melanch. Hypochõdr.*

Syrupus senelorum siue fructuum paliuri, tam ad præcautionem, quàm ad curationem calculi cõfert: renes purgat ab arenulis, & tartareis viscosisq; humoribus, qui per venas emulgentes eò translati, *Syr. Senelo. contra calculum.*

genitricem calculi causam fouent: hic fructus saporis est dulcacidi, & coloris rubri: vterque tam sapor quàm color in eo abundè satis produnt spiritum vitriolatum, omni solidæ crassæque substantiæ dissoluendæ aptum: vnde specificum calculi remedium esse facilè colligitur.

Syrupus senelorum simplex Quercetani.

℞ Aquæ senelorum, Autumno, siue suæ maturitatis tempore destillatæ ℔ iiij. vel partem maiorem, si velis maiorem eius quantitatem parare: sin minus, quatuor illius libras, vti dictum, accipe: in quam aquam tamen prius infundere oportet acidulum liquorem vitrioli vel sulphuris, ad gratam aciditatem ipsi conciliandam. Crassus & materiatus aliquis censor, qui eiusmodi æthereorum cælestiúmque liquorum proprietates animo concipere neque potest, neque vult, nimis addictus cortici externo, interiorisque rerum medullæ minimè sollicitus, acidulam reddat (modò velit) dictam aquam, succis citrij & limoniorum, naturam vitrioli participantium: qui acidi liquores omnes, etiam insignis sunt efficaciæ, ad rerum tincturas extrahendas, quamuis hoc paucissimis notum sit. Huic succo iusta gratáque aciditate perfuso, addantur fructuum senelorum ℥ vj. & macerentur in b. M. feruenti per biduum: aqua intereà temporis colorabitur, & tincturis virtutibusque senelorum imprægna-

prægnabitur. Dein fortiter exprimantur omnia per linteum: in qua expressione denuò infundantur, vt anteà, eorundem fructuum ℥ vj. idque ter quatérve reiterando. Et ita liquor erit rubicundus ac miris dotibus insignitus, qui digeratur & depuretur in B.M. per 24. horas: dein per inclinationem separetur purum ab impuro, sicuti alibi iam satis declaratum est: materiæ depuratæ, viribusque succi sufficienter tinctæ & imprægnatæ, adde saccharum albissimum ad pondus mediæ partis: dein decoquátur omnia in syrupum, qui efficax est contra calculum, vt suprà. Calculus

Circa huius syrupi senelorum descriptionem, hîc & aliam nostræ descriptionis formulam addere placet, iuxta quam si concinnatus fuerit, maiori virium potestate, quàm prior ille, donabitur, tum ad præseruandum, tum ad curandum calculum. Præparationis eius methodus talis est.

Syrupus Senelorum compos. Quercetani.

℞ *Dictæ aquæ senelorum, tincturis & proprietatibus proprij fructus iam imprægnatæ, vt suprà* ℔ *ij.*
Succorum fructuum alkekengi & limonum ana ℔ *ß.*
Sem. *Fœniculi dulcis*
Saxifragiæ
Raphani

Bardanæ ana ℥ j.
Milij solis ℥ ij.
Cinnamomi ana ℥ ß.

Digerantur omnia in B.M. feruenti per biduum aut triduum, dein clarificentur, tandemq; cum sacchari suff.q. decoquantur in syrupum. Dosis ab ℥ j. ad ℥ ij. tam ad præseruationem, quàm attritionem & expulsionem calculi plurimùm valet.

Syrupi de succo alkymillæ, de succo plantaginis, & saniculæ, iuxta supradictam methodum parati, curant omnia vlcera interna, pręcipuéque in renibus & vesica.

Denique syrupi de succo mercurialis, & rad. bryoniæ, iuxta eundem modum, vt suprà, concinnati, digesti, & perfectè depurati, & decocti cum debita quantitate mellis vel sacchari, purgant & mundificant matricem, malignis tetrisque impuritatibus scatentem, fluorique muliebri prosunt.

Syrupus helleboratus minor Quercetani.

℞. *Fibrarum hellebori nigri selectissimi ℥ x.*
Agarici rec. trochiscati ℥ ij.
Folicul. *senæ mundatorum ℥ iij.*
Turbith
Hermodactylorum ana ℥ j.
Anisi
Fœniculi
Cort. citrij ana ℥ ß.

Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi ana ℨ ij.

Macerentur in suff.q. & æquis partibus oxymelitis simpl. vini maluatici & aquarum melissæ ac fumariæ, vase vitreo optimè clauso, in B.M. moderatè calido per quatriduum: tandem aucto calore fiat leuis ebullitio & expressio: omnia denuò macerentur ad idemmet Bal. Mar. tepidum per biduum ad maiorem coctionem & fæcum depuratione͂: huic depuratæ & clarificatæ materiæ adde syrupi de pomis redolentibus solutiui, & syrupi de succo ros. pallid. sacchari rosati & violati ana ℥ iiij. vt fiat syrupus lentè omnia coagulando.

Omnibus morbis à materia tartarea, crassa, ac tenace, à phlegmate, adusta bile aut melancholia dependentibus, in capite, thorace, ventriculo, hepate, liene, vtero, ipsisque articulis, mirum in modum confert.

Syrupus helleboratus maior Quercetani.

℞. *Rad. Hellebori nigri, veri & electi* ℥ j.ß.
Polypodij querc.
Sem. *Carthami ana* ℥ ij.
Visci querni
Coryll. ana ℥ j.
Turbith gummosi
Agarici trochiscati
Asari ana ʒ vj.

Sem. *Pæoniæ*
Anisi
Citrij
Cardui bened.
Acetosæ ana ℥ ß.
Diptamni cretensis
Flor. *Tiliæ arboris*
Calendulæ
Centaurij minoris
Hyperici ana p.ij.
Flor. *Violarum*
Buglossæ
Nymphεæ ana p.j.ß.

Macerentur in suff.q.oxymelitis scillitici, & aquę fumariæ, idque in vase vitreo optimè clauso, ad ignem Baln. Mar. per duos dies ad minimum, dein fortiter exprimantur & clarificentur. In ℔ ij. huius colaturæ macera deinceps, & digere ad eundem metignem Baln. per 4. dies

Rad. *Hellebori nigri veri & electi* ℥ j.
Folicul. senæ ℥ *iij.*
Macis
Garyophyllorum
Cinnamomi ana ℥ j.

Denuò fortiter exprimantur, & per vnum aut alterum diem in eodemmet Baln. Mar. quàm optimè purificentur, vt artis est, semel aut bis in die ad minimum fæces, quas in fundo vitri subsidere per-

cipies,reiiciendo,& quod purius est, denuo purificando,idq; reiterando, donec materia nullas amplius fæces deponat ad fundum vasis. His peractis adde sacchari viol. q.s. & coquantur in syrupum, addendo sub finem coctionis rhabarbari seorsim in succo ros.pallidarum macerati & expressi ℥ j. ß. misce fiat syrupus mediocriter coctus. Dosis esto ℥ j.vel ℥ ij. Per se exhibeatur,vel cum aqua lilij cõuall.semper addendo potioni guttulas aliquot spiritus vitrioli ex arte præparati. Atque is vnus est syruporum nostrorum purgantium antepilepticorum,cuius omnibus æquè, siue ij sint infantes aut fœminæ,siue iuuenes aut senes,obœsi aut macri,siue cuiusvis temperamenti homines, tutus est vsus, eam dosin exhibendo, quæ pro cuiusvis ægrotantis debili aut robusta natura satis esse possit. Idemmet auxilium apoplexiis,paralysi,& melancholiæ, aliisque id genus morbis, validas etiam, fixásque radices habentibus,summè conducit.

Syrupus cinnamomi ex propria aqua.

♃. Cinnamomi crasso modo contusi ℥ iij.vel iiij. iniiciatur in alembicũ,superaffundendo aquæ fontanæ q.suff. & maceretur in loco frigido per biduũ vel triduum,dein destilletur. Huius aquæ destillatæ accipe ℔ j.

Sacchari ℔ ß.

Et coque in consistentiam syrupi,qui totum cin-

namomi odorem & saporem referet.

Ad hunc modum fieri possunt syrupi ex qualibet aromatum specie, ex omnibus seminibus, herbis & floribus calefaciendi proprietate præditis, vti suprà in capite de Aquis iam dictum est.

Syrupus simplex cinnamomi cum vino.

℞. Cinnamomi crasso modo contusi ℥ iiij. maceretur in vini malvatici ℔ ij. per triduum, idque in vase vitreo ad lentum ignis calorem: coletur, colaturæ adde sacchari ℔ j. ß. lentè omnia coquantur, & fiat syrupus secundum artem. Si vinum malvaticum fortè desideretur, eius loco vinum album optimum substituendum erit. Hic syrupus ob saporis suauitatem, ac vtilitatem præstat cunctis aquis cinnamomi, quæ cordi sunt approprietatæ, multísque alijs affectibus congruæ. *Confert. cordiale.*

Syrupus nucis moschatæ confert ventriculo.
Syrupus piperis quartanis prodest febribus.
Syrupus garyophyllorũ conducit ad lipothymiã cordis deliquia, & affectus lethargicos.

Ad tormina ventris & colicam passionem fiat syrupus anisi simplex in hunc modum.

Syrupus anisi simplex cum vino.

℞. Anisi conquassati ℥ iiij. maceretur in vini albi generosi ℔ ij. per tres dies, coletur: colaturæ adde sacchari ℔ j. & coque in syrupum.

Syrupus fœniculi eadem via præparatus, gustu gratus est: ventos & flatus in corpore quoscun-

que discutit, ac visum insuper mirificè acuit.
Sic concinnari poterunt syrupi ex alijs seminibus, veluti ex semine pœoniæ contra epilepsiam: ex baccis lauri & iuniperi contra flatus & calculum, eodem planè modo concinnabis syrupos rad. angelicæ, zedoariæ, hyssopi, thymi, & florum calidorum ad varios affectus. *Syr. ex seminibus.*

Syrupus florum rosmarini simplex cum vino.

℞. Florum rosmarini ℥ ij. vini & sacchari dictam quantitatem: & sequere in cęteris methodum modò præscriptam, & fiat syrupus.
Parabuntur etiam syrupi & julepi cum vinis medicatis, multis ægritudinibus aptis: exempli causa. ℞. vini absinthiaci ℥ ii. huic adde sacchari ℔ i. ß. & fac syrupum vel julepum, decoquendo in B.M. vt de cæteris dictũ est. Ea methodo confici poterũt diuersi generis syrupi, qui ijsdem affectibus, quibus vina, vnde componuntur, accommodabuntur. Quinetiam cum vinis purgantibus, addita iusta sacchari quantitate, vt suprà, concinnabuntur varii syrupi purgantes. *Syr. ex vinu medicatis.*
Arnoldus de villa nova, quemadmodum id alibi quoq; monuimus, solebat julepi siue syr. quoddã genus conficere cum solo vino albo, eoq; omniũ optimo & generosissimo, quod offerebat ad recreandos & roborandos spiritus: idé quoq; congruum est imbecillo stomacho, cruditatibus, & flatibus, *Syr. ex solo vino generoso Vilanouani.*

quibus malis ſenectus plerumque obnoxia eſſe ſolet. Si addas pauca aromata præſtantius euadet.

Componuntur etiam ſyrupi purgantes cum vinis & aquis ſimul: quorum deſcriptiones in practica Ioannis Stockeri habentur. Quod ſyruporum genus haud improbo, imò felici cum ſucceſſu iiſdem ſæpenumerò vti ſoleo. Vinum enim non tantum guſtum amabilem iis conciliat & iucundum, ſed efficaciam etiam illorum præſtantiorem reddit ac præter corroborandi facultatem, qua excellit, idem quoque vehiculi muniis perfungitur, cuius opera ipſi ſyrupi promptiùs ad venas transferuntur, & ita ipſorum actiones atque operationes accelerantur.

Syrupus ex aquis & vinis ſimul.

℞ *Aquæ communis (vel cuiuſvis alterius, pomorum redolentium, fumiterræ, buglosſæ, cichorij, &c.)*
Vini generoſi albi ana ℔ ij.

Bulliant ſimul ad ignem lentiſſimum, quo meliùs deſpumari queant. Peracta deſpumatione perfecta, adde ℔ j. mellis optimi Narbonenſis vel Hiſpanici granulati, & adhuc ſemel decoque omnia & deſpuma vſq; ad perfectam depurationem, & medietatis conſumptionem. Huic hydromeliti vinoſo, ita præparato, & in phialam vitream capacem indito, adde

Folicul.

Folicul. senæ mundatorum ℥ iij.
Turbith gummosi
Hermodactylorum ana ℥ j. ß.
Cort. rasi. ligni guaiaci ℥ j.
Cinnamomi ℥ ß.
Garyophyll.
Sem. *Anisi ana* ℨ ij.

Vas occlusum, nec ad summum repletum, quo materiæ commouēdæ spatium locúsque maneat, stet in hypocausto aut tepido quodam loco, & intra biduum vel triduum materia bullire incipiet, & sua sponte decoquetur. Cessante ebullitione, quod die sexto vel octauo post accidere solet, omnia traiiciantur per manicam Hippocratis, & reseruentur. Detur ad ℥ ij. vel tres. Hoc syrupi genus, gustu haud iniucundum est: vtilitas quoque eius tanta existit, vt mira præstet in omnib. morbis chronicis, quorum causæ in profundo validius inhærent, quales sunt febres quartanæ, cachexiæ, paralyses, & lues venerea nondum inueterata.

Sed huiusmodi medicaminum vsus, seruata semper prædicta dosi, ad decimumquintum, vel vigesimum vsque diem continuandus erit. Nam, vt & alibi diximus, eiusmodi morbi solent hac via, & continuò horum remediorum vsu, tandem subigi, & funditùs extirpari.

Est & adhuc alia methodus, ex iisdem aromatibus & seminibus, calida qualitate exuperantibus, syrupos conficiendi, qui affectibus, à causa frigida

enatis,& vbi illicò,siue morbi alicuius, siue ætatis vt in senectute, ratione languentium & collapsorum spirituum corroboratione & instauratione opus est,conducunt. Exempli gratia hîc vnam atque alteram tãtum eorum, tam simplicium quàm compositorum, parandorum formulam præscribemus non minus facilem quàm vtilem.

Syrupus simplex cinnamomi,alio modo paratus cum aqua vitæ.

℞ Cinnamomi (aut alterius aromatis cuiusdam prout tibi visum fuerit) ℥ ij.vel tres, vel plus minus pro quantitatis conficiendæ ratione:crasso modo contusum,indatur in matracium capax aut in simile aliquod vitrum aptum,superaffundẽdo spiritum vini fortissimum, vt materia tres vel quatuor digitos superemineat:vase optimè clauso, macerentur omnia per triduum aut quatriduũ in loco frigido, ne spiritus vini exhalet: & intereà temporis aqua dotes atque virtutes cinnamomi extrahet, iisque tingetur & imprægnabitur:tunc id,quod tinctum & clarefactum fuerit, effunde: & vnciis octo liquoris adde tres vel quatuor vncias sacchari candi puluerizati: dein subiecto igne, saccharũ in liquore illo dissoluatur:& accensa charta ignis transferatur & admoueatur spiritui vini siue aquæ vitæ,quæ si fuerit bona, & ab omni phlegmate separata, sicut optima eius conditio postulat, in momento flammam concipiet:omnia interim continuò agi-

tentur longiori ſpatula, donec aqua vitæ exuſtione illa tota conſumpta fuerit, & ſyrupus in fundo remaneat: cuius vtique guſtus gratiſſimus eſt: vireſq; ac proprietates eius adeò ſunt efficaces & præſtantes, vt vel optimas cinnamomi aquas, multis poſt ſe ſtadiis relinquat. Si eius vires fortiores reddere velis: aqua vitæ paulò ante, quàm tota exuratur, ſuffocanda erit patina argentea: vel euaporatio fieri poterit orbe aut quadra argentea, & intercluſo aëre, aqua vitæ in momento ſuffocabitur: & ita multò fortior erit ſyrupus, ſaporemque cinnamomi redolebit.

Sufficit pro doſi ſemi cochleare in omni cordis deliquio, lipothymia, imbecillitatibus, cruditatib. & flatibus ventriculi, quos huiuſmodi remedium illico reſtituit. Hoc medicamẽtum ſingulare quoque eſt ad accelerandum partum in grauidis mulieribus: Si ex ſimplici hoc ſyrupo, compoſitum, & ad certum morbum vt ad epilepſiam expugnandam, aptum, reddere velis, cum dicto cinnamomo ſimul maceranda, adde ſemen pœoniæ, flores tiliæ arboris exſiccatos, & ſimilia, procedẽdo in cæteris vt ſuprà. Dentur de hoc ſyrupo duo cochlearia infanti vel adultiori in inſultu epileptico & mira preſtabũtur. Ad apoplexiã & paralyſim macerẽtur cũ cinnamomo, garyophylla, flores roſmarini, ſaluiæ, & calẽdulæ exſiccati, & procedatur, vt ſuprà. Ita cõſequenter varij ſyrupi, ad varij generis affectus cõponi poterũt. Coronidis loco hîc adiiciem9 adhuc vnam formulam ſyrupi antepileptici iuxta dictam

methodum compositi, quem etiam in Tetrade nostra, pag. 309. iam descripsimus.

Syrupus Antepilepticus.

℞. *Rad. Pæoniæ*
Visci querni ana ℥ ß.
Cinnamomi optimi ʒ vj.
Flor. Calendulæ
Lilij conuall.
Tiliæ arboris
Lauendulæ ana p. j.
Ros. rubr. p. ij.

Sicca autem & arida, non recentia, omnia ista sumantur: radix pœoniæ in frustula secetur: at reliqua vt se habent, citra conquassationem, in matracium vt vocant, iustæ capacitatis iniiciantur: quib. abunde satis, aquæ vitæ, saluiæ, & iuniperi (si haberi potest, vt in Germania) superfundantur. Quæ si desiderentur, sumatur aqua vitæ ex optimo vino prolecta, quæ quatuor digitos materiæ superemineat. Vas verò optimè clausum, ne quid expiret; in B. M. collocetur, aut in diis solaribus ad tres quatuórve dies exponatur; vbi aqua per leuem inclinationem à fœcibus erit separanda, ad cuius vncias decẽ, sacchari candidi in puluerem redacti ℥ iij. vel iiij. adiicienda erunt, omniáque argenteo cochleari agitanda, vt soluatur saccharum in patina argentea, deinde ignis, ex incensa charta, aquæ vitæ impo-

nendus, vt ardeat, versando seu commouẽdo semper materiam cochleari argenteo, tamdiúque exuretur aqua, dum syrupus satis coctus, aut plus minusve fortis videatur. Tum enim, cùm tempus erit, extinguendum erit aquæ vitæ incendium, quadra aut orbe stanneo vel argenteo suffocatum. Atque hic syrupus in modum Hermeticorum paratus, antepilepticus præstantissimus futurus est, cuius, siue in præcautionem, siue curationem morbi semicochlearis mensura exhibita satis futura est. Ad idem prodest maceratió florum calendulæ, lauendulæ, lilij conuall. in hydromelite maluatico nostro per mensem facta, cuius macerationis exhibentur ℥ j. vel ℥ ij. pro dosi manè.

Ad huius tractatuli de syrupis nostris reformatis, conclusionem, obliuione nullo modo præterire possum syrupos de corallis & gemmis, quorum inuentionem mihi iurę veridico, egóque primus expertus sum illorum insignes & admirandos effectus; quos nunc publicæ vtilitatis ac emolumenti causa, hîc describere placet: quò & alij, si quid habeant rari & præclari meo exemplo incitati, id in medium adducant, semperque publicum bonum priuatis commodis præfer[illegible]

Syrupus de corallis Quercet.

Oportet perfectę suæ maturitatis tempore exprimere, filtrare, & depurare perquàm accuratissimè succum berberis aut limonum: nam acetosi

si eiusmodi,& acidi succi,quò perfecti⁹ fuerint depurati,& à crassa sua terrea substantia, qua scatent, exquisitius segregati,eò aptiores erunt & efficaciores ad dissoluendum corallium crasso modo puluerizatum : ex cuius genere ad hunc syrupum conficiendum seligas,omnium rubicundissimum & elegantissimum: Hoc iniiciatur in matracium vitreum & idoneum, affundatur aliquis prædictorum succorum optimè depuratorum, vt materiā quatuor digitos aut paulò plus supernatet : collum subere vel cera Hispanica occludatur: & in balneum vaporosum feruidum collocetur,hoc est,matracium aquam non attingat,sed vapores ex aqua bulliente ascendentes circumquáque illud feriant, vbi necesse est,vt vas aquam continens ex omnibus partibus probè muniatur atque claudatur, ne vapores exhalēt:minimus autem chymistarum nouit, quid sit balneum vaporosum : quod hîc seorsim in gratiam eorū, qui in hoc negotio tyrones sunt, explicare volui. Huius balnei calore,qui dies noctésque per triduum integrum continuabitur, totum coralliū in illo liquore ferè dissolutum apparebit, idque colore subrubro & sapore dulci : Effunde per inclinationem quicquid dissolutū fuerit, fæcibus, si ita videbitur nouum succum depuratum rursus affundendo,& in cæteris procedatur,vt suprà.

Ad ℔ j. dicti succi, corallina essentia optimè imprægnati,sufficiet sacchari candi vncias sex adiicere & ad syrupi consistentiam decoquere,in ipso quidem Baln. vaporoso,non tamen clauso,sed aperto:

& vaſis loco accipere oportet alembicum aut ſimile vas, cuius collum & orificium ſit ſatis amplum.

Artificio & dexteritate ſingulari opus eſt, ad eiuſmodi ſyrupos ritè conficiendos, ne corall. eſſentia à ſuccis illis ſeparetur, qua in re vigilantia & experientia ſumma requiritur: nec mirum videri debet, ſi quis prima vice forſan à ſcopo aberrauerit. Ob quam cauſam velim, vt quilibet hîc præmonitus ſciat, me quidem pro viribus fusè & perſpicuè ſatis in ſcriptis meis propoſuiſſe omnis generis operandi methodos & vias, ſed iis tamen omnibus ocularem demonſtrationem longè præſtare. Eſt quidam Lutetiæ Pariſiorum, iuuenis & peritus pharmacopœus (Lardier dictus) qui ab informatione noſtra manuali, verum huiuſce ſyrupi conficiendi modum aſſecutus eſt: apud hunc proſtant eiuſmodi ſyrupi, corallorum omnium diligentiſſimè & accuratiſſimè præparati.

Hic ſyrupus prȩditus eſt miris proprietatibus ad inſtaurationem facultatum naturalium, & omniũ affectuum ab hepatis vitio & imbecillitate ſcaturientium: Confert præterea omnibus fluxionibus hepaticis, dyſentericis & lientericis. Hoc ipſo, tanquam præcipuo (poſt Deum) auxilio, illuſtriſſima Domina & Duciſſa de Seulli, à fluxu hepatico inueterato, quiq; incurabilis iudicabatur, intra paucos dies planè liberata fuit. Eoſdem remedij huius effectus iã ante expertus fueram in quadã

nobilissima virgine Domini Garrot in supremo senatu Paris. Cōsiliarij filia, eidē fluxui hepatico subiecta, quæ à medicis suis relicta, vitam tenui adhuc filio pendentem trahebat cùm ipsam curandam susciperemus cuius rei ipsamet adhuc in vitā superstes vnà cum patre testimonium ferre potest. Eodē modo plures alij à nobis curati sunt, inter quos est Reginæ nostræ ephipiarius nomine Philipp. le guagneur, qui vltra octo menses dysenteria laborauerat, nec vllis aliis remediis leuari poterat, is tamen hoc ipso præsidio, necnon quibusdam alii conuenientibus adhibitis, intrà trium septimanarū spatium, integram recuperauit sanitatem.

Loco succorum dissoluentium, berberorum & limoniorum, vti quis poterit liquoribus acidis destillatis iuniperi aut guaiaci, efficacissima pretiosorum lapidum dissoluendorum potestate insignitis. Chymici non vererentur illorum loco, vti aceto suo montano, exquisitissimè & dexterrimè depurato.

Ad eundem modum paratur syrupus perlarum, qui præstantissimum est remedium in omni cordis deliquio: conducit præterea proprietate sua specifica pthisicis & emaciatis.

Quemadmodum etiam syrupi de hyacintho, smaragdo, & saphyro in genere conferunt ad instaurandos spiritus naturales, vitales & animales: in specie verò primus opportunus est contracturis & conuulsionibus, secundus prodest epilepsiis: tertius verò opitulatur [illegible] affectionibus melancholicis

cholicis & attrabilarijs. Et hactenus de syrupis: pergamus ad purgantia.

DE PVRGANTIBVS
CAP. XIII.

ACTENVS ordine descriptiones & cõpositiones aquarum, decoctionum, vinorum, oxymelitum, hydromelitum, & syruporum proposuimus, quibus si purgantia quædã interdum obiter admiscuerimus, in eo methodum aliorum secuti videbimur, qui decoctis & syrupis, seorsim alterationi & præparationi destinatis, sępenumerò etiã ea adiungunt, quæ propriè vacuationi, quæ post humorum demùm pręparationem instituẽda est, inseruiunt: sicut docet Gal. comment. 14. aphoris. libr. 1.

Hæc igitur vacuatio fit medicamentis purgantibus, quæ iuxta eundẽ Gal. duplicis sunt naturæ: alia in genere dicta purgantia, quæ promiscuè tantùm ac sine delectu hominis excrementa educunt: alia vero propriè sic dicta & κατ' ἐξοχὴν à certa quadã facultate siue proprietate, aut à totius substãtiæ, vt volunt, similitudine, vim & efficaciam habent trahendi & vacuandi humores, quorum alia ducunt pituitosos, alia biliosos, alia verò melancholicos & adustos succos, vel per vomitum, vel per *Purgantia duplicia. Lib. 5. c. 20 simpl.*

ſeceſſum, idque vel blandè, aut vehementer, aut mediocriter.

Vnde enarrata medicamenta in tres claſſes diuiduntur.

1. In benigna ſeu moderata: vt ſunt

Caſſia
Manna
Succus prunorum dulcium
Syrupus violarum
Serum lactis & ſimilia,

Quę remedia ſunt alimentoſa, hoc eſt, quæ facilè in alimentum commutantur: ab his tanquam leuioribus Galenus, & alij eius imitatores, omnem morborum curationem inchoandã ſtatuunt.

2. In mediocria, qualia ſunt:

Rhabarbarum
Agaricus
Sena
Aloë
Turbith
Hermodactylus
Polypodium
Myrobalani.

3. In violenta: vt ſunt

Colocynthis
Scammonium
Elaterium
Peplium
Helleborus

Thymælea
Chamælea
Thapsia
Cataputia, & aliæ tithymali species

Ex cunctis enarratis simplicibus, diuersis corporis humani humoribus purgandis, idoneis, parantur medicamenta composita, quæ purgant vel bilem vel pituitam, vel melancholiam, vel crassos, ac viscosos, & aqueos, siue serosos humores; modò vnum, modò binos seorsim, modo omnes simul: ob quam causam talia remedia nuncupātur cholagoga, phlegmagoga, & hydragoga.

Differunt & eadem remedia ratione consistentiæ: vbi alia mediocritatem inter molle & durum obtinent, & dicuntur electuaria liquida: alia sunt solidę consistentię, & siccæ: ex quibus rursus triplicia efformantur genera, electuaria videlicet solida, pulveres, & pilulæ, ita à figura sua rotunda, quasi paruæ pilæ dictæ: quas Græci à sumendi modo καταπότια appellant: *Formæ purgantium diuersa.*

Hæ sunt præcipuæ omnium illorum purgantium compositorum formæ, de quibus imposterum sermo nobis futurus est: vt potè de materia, quæ in pharmacia imprimis necessaria est, ac reformatione summè opus habet: vbi quidem largam illam & communem viam, quantum fieri potest, sequemur: quod si verò in aliam fortè flexerimus, qua & citius, & directius, & facilius, & maiori cum emolumento, instituti nostri finé adepti fuerimus

id publici solummodò boni prouehēdi causa (hic enim est finis noster, hic scopus, hæc intentio sola) fieri, constanter asseueramus.

Vt igitur ordinem nostrum sequamur: inter purgantia primum assignabimus locum electuarijs mollibus & liquidis, eáque hîc, quæ maximè in vsu esse solent, describemus quorum alia humoribus acribus & biliosis, alia pituitosis, alia melancholicis vacuandis magis conueniunt.

Remedia lenientia, bilemque purgantia.

Lenitiua Cholagoga
- *Cassia extracta simplex & composita*
- *Diaprunum lenitivum seu diadamascenum Nicolai.*
- *Antidotus catholica Nicol. præpositi.*
- *Electuarium diasebesten Mōtagnagnæ.*
- *Electuarium lenitivum cum manna Nicol. Alexand.*

Hæc sunt purgantia illa eccoprotica, vt vocant, ad primam corporis regionem purgandam apta: ab omnibus authoribus inter maximè benigna recensentur, vt quæ humores humectando & leniēdo clementer educant: præscribuntur etiam in febribus calidioribus, biliosis & ardentibus, quas comitari solet sitis intolerabilis, vbi humectatio vberior, minor autē rariorq; calefactio requiritur.

Vera cholagoga.
- *Diaprunum solutivum Nicolai*
- *Electuarium de succo ros. Nicolai.*
- *Electuariū ros. Mesuę, & Mōtagnagnæ*
- *Elect. de psyll. Mes.*

Diaprunum ſolutivum, quod paratur ex ſolo leni- Diaprun. Solutiu.
tiuo addendo ſcammonium præparatum, hoc eſt
in trochiſcos cum ſucco citoniorum, cortice my- præparatio vulgares [illegible].
robalanorum citrinorum & maſtiche redactum,
ſingulare eſt remedium ad omnes affectus ex bile
productos. Quidam tamen in febribus tertianis
eius vſum reformidant, propter ſcammonii nimiā
& excedentem calefactionem. Sed docebimus
infrà ſcammonij præparationem talem, qua ipſius
calor immoderatus contemperabitur: necnon
deſcriptionem quandam diapruni ſolutiui, quod
ſic præparatum, erit ſummo vſui, & in omnibus
febribus bilioſis & ardentibus commodè & inno-
xiè exhiberi poterit.

Electuarium è ſuco roſarum Nicolai ad omnes Elect. de ſucco roſarum Nicol.
affectus à bile flaua aut bilioſis ichoribus redun-
dantibus ſubortos conducit: idcirco tertianæ, ſim-
plici & duplici: febribus quoque alijs ardentibus,
maliſque à bile caloréque ſubortis confert. Eſt etiā
magis refrigerans & exſiccans, quàm diaprunum
laxativum, vnde maior quoque ineſt ei laxiorum
viſcerum adſtrictio & roboratio, ſicque ad omnes
morbos à calida fluxione excitatos magis confert,
vt in podagra, chiragra, & doloribus articulorum
à bilioſis & ſeroſis ichoribus ſubortis: ſimul enim
& ſemel vitioſos illos ſuccos detrahit, fluxionem
deprimit, & adſtringendo membra roborat.

Electuarium roſatum Meſuæ, ijsdemmet affe- Elect. roſa. Meſ.
ctibus, quibus Nicolai, confert: illud tamen fa-
cilius & cum minori moleſtia purgat, minúſque

corpus conturbat, quàm hoc.

El. de psyll. Mes. Electuarium de psyllio Mes. bilem tum flauam, tum vitellinam evacuat: febribus igitur omnibus ab vtraque bile suscitatis, tum ardentibus, tum diuturnis, & curatu difficilibus, quæque tandẽ ægros ad hydropem perducere solent, summoperè conferre creditur: morbo quinetiam regio & iecori supramodum calefacto, vt & vertigini & doloribus capitis à biliosis evaporationibus procreatis summoperè confert.

Elect. de psyllio Montagn. Electuarium de psyllio Montagnagnæ vires in curandis biliosis affectibus, electuarij de psyllio Mesuæ æmulatur: sed satis potens est medicamẽtum ad humores permixtos & varios evacuandos, præsertim pituitam crassam cum bile permixtam: idcircò tertianis nothis & morbis huiusmodi, qui ex humoribus mixtis fiunt, prodest.

Humores crassos, viscidos & pituitosos purgantia, sunt:

Phlegmagoga.
- *Diaphœnicum Mesuæ*
- *Diacarthamum Arnold. de villa nova.*
- *Diaturb. maius Petri de Tussignano.*
- *Benedicta laxativa Nicolai.*
- *Electuarium indum maius Mes.*
- *Hiera picra Gal. cum agarico.*
- *Hiera Paccij.*

Diaphœn. Diaphœnicum viscidam crassamque pituitam, eáque à remotioribus etiam partibus trahit. Febribus compositis & diuturnis, in quibus multi crassi ac viscidi humores permixti sunt auxiliatur: dolo-

loribus ventriculi à cruditatibus subortis, itemque colicis cruciatibus, & alijs affectibus ex crudo humore generatis, mirificè confert.

Diacarthamum Arnaldi ijsdemmet affectibus ex viscida & crassa causa procreatis prodesse iudicatur, vt quotidianis febribus, paralysi, &c. *Diacarth.*

Diaturbith maius Petri de Tussignagno, cuius descriptio reperitur in dispensatorio Valerij cordi, crassos aut pituitosos humores attenuat, digerit, simulque deturbat & evacuat. *Diaturb.*

Benedicta laxativa Nicolai humores pituitosos seu in articulos decumbentes, seu in renibus & vesica contentos, mirificè & per os sumpta, & per chysteres iniecta, elicit & evacuat. *Bened. Laxat.*

Electuarium Indum maius excrementa cruda, pituitosa, putrida & corrupta à ventriculo, hepate, alijsque partibus nutritioni famulantibus educit: idcirco lue venerea laborantibus prodest, vt & cachexijs, inflammationibusque ventriculi & colicis doloribus: nã vt pituitosa & cruda excremẽta purgat, simul etiam flatus dissoluit & discutit. *Indum maius.*

Hiera picra Gal. cũ agarico, vẽtriculũ corroborat cumq; à muccilaginosis impuritatib. ipsius tunicis adhærẽtib⁹ liberat & repurgat, & flat⁹ ipsos discutit. *Hiera picra Gal.*

Scribonius Largus de hiera Pachij, vt Diætetico nostro iam scripsimus, miranda prædicat: hancque compositionẽ propter eius vires & efficaciã ad infinitos & deploratos morbos curãdos sũmis laudib⁹ in cælũ effert. Ad omnes enim spasmos neruorũq; tẽsiones, ad spinę lũborũq; dolores, ad vertiginẽ *Hiera Pachij.*

si eiusmodi, & acidi succi, quò perfecti⁹ fuerint depurati, & à crassa sua terrea substantia, qua scatent, exquisitius segregati, eò aptiores erunt & efficaciores ad dissoluendum corallium crasso modo puluerizatum: ex cuius genere ad hunc syrupum conficiendum seligas, omnium rubicundissimum & elegantissimum: Hoc iniiciatur in matracium vitreum & idoneum, affundatur aliquis prædictorum succorum optimè depuratorum, vt materiã quatuor digitos aut paulò plus supernatet: collum subere vel cera Hispanica occludatur: & in balneum vaporosum feruidum collocetur, hoc est, matracium aquam non attingat, sed vapores ex aqua bulliente ascendentes circumquáque illud feriant, vbi necesse est, vt vas aquam continens ex omnibus partibus probè muniatur atque claudatur, ne vapores exhalẽt: minimus autem chymistarum nouit, quid sit balneum vaporosum: quod hîc seorsim in gratiam eorũ, qui in hoc negotio tyrones sunt, explicare volui. Huius balnei calore, qui dies noctésque per triduum integrum continuabitur, totum coralliũ in illo liquore ferè dissolutum apparebit, idque colore subrubro & sapore dulci: Effunde per inclinationem quicquid dissolutũ fuerit, fæcibus, si ita videbitur nouum succum depuratum rursus affundendo, & in cæteris procedatur, vt suprà.

Ad ℔ j. dicti succi, corallina essentia optimè imprægnati, sufficiet sacchari candi vncias sex adiicere & ad syrupi consistentiam decoquere, in ipso quidem Baln. vaporoso, non tamen clauso, sed aperto:

& vaſis loco accipere oportet alembicum aut ſimile vas, cuius collum & orificium ſit ſatis amplum.

Artificio & dexteritate ſingulari opus eſt, ad eiusmodi ſyrupos ritè conficiendos, ne corall. eſſentia à ſuccis illis ſeparetur, qua in re vigilantia & experientia ſumma requiritur: nec mirum videri debet, ſi quis prima vice forſan à ſcopo aberrauerit. Ob quam cauſam velim, vt quilibet hîc præmonitus ſciat, me quidem pro viribus fusè & perſpicuè ſatis in ſcriptis meis propoſuiſſe omnis generis operandi methodos & vias, ſed iis tamen omnibus ocularem demonſtrationem longè præſtare. Eſt quidam Lutetiæ Pariſiorum, iuuenis & peritus pharmacopœus (Lardier dictus) qui ab informatione noſtra manuali, verum huiuſce ſyrupi conficiendi modum aſſecutus eſt: apud hunc proſtant eiuſmodi ſyrupi, corallorum omnium diligentiſſimè & accuratiſſimè præparati.

Hic ſyrupus prçditus eſt miris proprietatibus ad inſtaurationem facultatum naturalium, & omniũ affectuum ab hepatis vitio & imbecillitate ſcaturientium: Confert præterea omnibus fluxionibus hepaticis, dyſentericis & lientericis. Hoc ipſo, tanquam præcipuo (poſt Deum) auxilio, illuſtriſſima Domina & Duciſſa de Seulli, à fluxu hepatico inueterato, quiq; incurabilis iudicabatur, intra paucos dies planè liberata fuit. Eoſdem remedij huius effectus iá ante expertus fueram in quadã

nobilissima virgine Domini Gattot in supremo senatu Paris. Cōsiliarij filia, eidē fluxui hepatico subiecta, quæ à medicis suis relicta, vitam tenui adhuc filio pendentem trahebat cùm ipsam curandam suscepimus, cuius rei ipsamet adhuc in vità superstes vnà cum patre testimonium ferre potest. Eodē modo plures alij à nobis curati sunt, inter quos est Reginæ nostræ ephipiarius nomine Philipp. le guagneur, qui vltra octo menses dysenteria laborauerat, nec vllis aliis remediis leuari poterat, is tamen hoc ipso præsidio, necnon quibusdam aliis conuenientibus adhibitis, intrà trium septimanarū spatium, integram recuperauit sanitatem.

Loco succorum dissoluentium, berberorum & limoniorum, vti quis poterit liquoribus acidis destillatis iuniperi aut guaiaci, efficacissima pretiosorum lapidum dissoluendorum potestate insignitis. Chymici non vererentur illorum loco vti aceto suo montano, exquisitissimè & dexterrimè depurato.

Ad eundem modum paratur syrupus perlarum, qui præstantissimum est remedium in omni cordis deliquio: conducit præterea proprietate sua specifica pthisicis & emaciatis.

Quemadmodum etiam syrupi de hyacintho, smaragdo, & saphyro in genere conferunt ad instaurandos spiritus naturales, vitales & animales: in specie verò primus opportunus est contracturis & conuulsioni, secundus prodest epilepsiis: tertius verò opitulatur omnis generis affectionibus melancholicis

cholicis & attrabilarijs. Et hactenus de ſyrupis: pergamus ad purgantia.

DE PVRGANTIBVS
CAP. XIII.

ACTENVS ordine deſcriptiones & cōpoſitiones aquarum, decoctionum, vinorum, oxymelitum, hydromelitum, & ſyruporum propoſuimus, quibus ſi purgantia quædā interdum obiter admiſcuerimus, in eo methodum aliorum ſecuti videbimur, qui decoctis & ſyrupis, ſeorſim alterationi & præparationi deſtinatis, ſępenumerò etiā ea adiungunt, quæ propriè vacuationi, quæ poſt humorum demùm pręparationem inſtituēda eſt, inſeruiunt: ſicut docet Gal. comment. 14. aphoriſ. libr. 1.

Hæc igitur vacuatio fit medicamentis purgantibus, quæ iuxta eundē Gal. duplicis ſunt naturæ: alia in genere dicta purgantia, quæ promiſcuè tantùm ac ſine delectu hominis excrementa educunt: alia vero propriè ſic dicta & καθ' ἐξοχὴν à certa quadā facultate ſiue proprietate, aut à totius ſubſtātiæ, vt volunt, ſimilitudine, vim & efficaciam habent trahendi & vacuandi humores, quorum alia ducunt pituitoſos, alia bilioſos, alia verò melancholicos & aduſtos ſuccos, vel per vomitum, vel per

Purgantia duplicia. Lib. 5. c. 20 ſimpl.

ſeceſſum, idque vel blandè, aut vehementer, aut mediocriter.

Vnde enarrata medicamenta in tres claſſes diuiduntur.

1. In benigna ſeu moderata : vt ſunt

Caſſia
Manna
Succus prunorum dulcium
Syrupus violarum
Serum lactis & ſimilia,

Quę remedia ſunt alimentoſa, hoc eſt, quæ facilè in alimentum commutantur: ab his tanquam leuioribus Galenus, & alij eius imitatores, omnem morborum curationem inchoandã ſtatuunt.

2. In mediocria, qualia ſunt:

Rhabarbarum
Agaricus
Sena
Aloë
Turbith
Hermodactylus
Polypodium
Myrobalani.

3. In violenta : vt ſunt

Colocynthis
Scammonium
Elaterium
Peplium
Helleborus.

Thymælea
Chamælea
Thapsia
Cataputia, & aliæ tithymali species

Ex cunctis enarratis simplicibus, diuersis corporis humani humoribus purgandis, idoneis, parantur medicamenta composita, quæ purgant vel bilem vel pituitam, vel melancholiam, vel crassos, ac viscosos, & aqueos, siue serosos humores; modò vnum, modò binos seorsim, modo omnes simul: ob quam causam talia remedia nuncupãtur cholagoga, phlegmagoga, & hydragoga.

Differunt & eadem remedia ratione consistentiæ: vbi alia mediocritatem inter molle & durum obtinent, & dicuntur electuaria liquida: alia sunt solidę consistentię, & siccæ: ex quibus rursus triplicia efformantur genera, electuaria videlicet solida, pulveres, & pilulæ, ita à figura sua rotunda, quasi paruæ pilæ dictæ: quas Græci à sumendi modo καταπότια appellant: *Formæ purgantium diuersæ.*

Hæ sunt præcipuæ omnium illorum purgantium compositorum formæ, de quibus imposterum sermo nobis futurus est: vt potè de materia, quæ in pharmacia imprimis necessaria est, ac reformatione summè opus habet: vbi quidem largam illam & communem viam, quantum fieri potest, sequemur: quod si verò in aliam fortè flexerimus, qua & citius, & directius, & facilius, & maiori cum emolumento, instituti nostri finẽ adepti fuerimus

id publici solummodò boni prouehēdi causa (hic enim est finis noster, hic scopus, hæc intentio sola) fieri, constanter asseueramus.

Vt igitur ordinem nostrum sequamur: inter purgantia primum assignabimus locum electuarijs mollibus & liquidis, eáque hîc, quæ maximè in vsu esse solent, describemus quorum alia humoribus acribus & biliosis, alia pituitosis, alia melancholicis vacuandis magis conueniunt.

Remedia lenientia, bilemque purgantia.

Lenitiua Cholagoga {
Cassia extracta simplex & composita
Diaprunum lenitivum seu diadamascenum Nicolai.
Antidotus catholica Nicol. præpositi.
Electuarium diasebesten Mōtagnagnæ.
Electuarium lenitivum cum manna Nicol. Alexand.

Hæc sunt purgantia illa eccoprotica, vt vocant, ad primam corporis regionem purgandam apta: ab omnibus authoribus inter maximè benigna recensentur, vt quæ humores humectando & leniēdo clementer educant: præscribuntur etiam in febribus calidioribus, biliosis & ardentibus, quas comitari solet sitis intolerabilis, vbi humectatio vberior, minor autē rariorq; calefactio requiritur.

Vera cholagoga. {
Diaprunum solutivum Nicolai
Electuarium de succo ros. Nicolai.
Electuariū ros. Mesuę, & Mōtagnagnæ
Elect. de psyll. Mes.

Diaprunum ſolutivum, quod paratur ex ſolo leni-tiuo addendo ſcammonium præparatum, hoc eſt in trochiſcos cum ſucco citoniorum, cortice myrobalanorum citrinorum & maſtiche redactum, ſingulare eſt remedium ad omnes affectus ex bile productos. Quidam tamen in febribus tertianis eius vſum reformidant, propter ſcammonii nimiã & excedentem calefactionem. Sed docebimus infrà ſcammonij præparationem talem, qua ipſius calor immoderatus contemperabitur: necnon deſcriptionem quandam diapruni ſolutiui, quod ſic præparatum, erit ſummo vſui, & in omnibus febribus biliosis & ardentibus commodè & innoxiè exhiberi poterit.

Diaprun. Solutiuo. præparatio vulgares condonatiue.

Electuarium è ſuco roſarum Nicolai ad omnes affectus à bile flaua aut bilioſis ichoribus redundantibus ſubortos conducit: idcirco tertianæ, ſimplici & duplici: febribus quoque alijs ardentibus, maliſque à bile caloréque ſubortis confert. Eſt etiã magis refrigerans & exſiccans, quàm diaprunum laxatiuum, vnde maior quoque ineſt ei laxiorum viſcerum adſtrictio & roboratio, ſicque ad omnes morbos à calida fluxione excitatos magis confert, vt in podagra, chiragra, & doloribus articulorum à bilioſis & ſeroſis ichoribus ſubortis: ſimul enim & ſemel vitioſos illos ſuccos detrahit, fluxionem deprimit, & adſtringendo membra roborat.

Elect. de ſucco roſarum Nicol.

Electuarium roſatum Meſuæ, ijſdem met affectibus, quibus Nicolai, confert: illud tamen facilius & cum minori moleſtia purgat, minúſque

Elect. roſ. Meſ.

corpus conturbat, quàm hoc.

El. de psyll. Mes. Electuarium de psyllio Mes. bilem tum flauam, tum vitellinam euacuat: febribus igitur omnibus ab vtraque bile suscitatis, tum ardentibus, tum diuturnis, & curatu difficilibus, quæque tandẽ ægros ad hydropem perducere solent, summoperè conferre creditur: morbo quinetiam regio & iecori súpramodum calefacto, vt & vertigini & doloribus capitis à biliosis euaporationibus procreatis summoperè confert.

Elect. de psyllio Montagn. Electuarium de psyllio Montagnagnæ vires in curandis biliosis affectibus, electuarij de psyllio Mesuæ æmulatur: sed satis potens est medicamẽtum ad humores permixtos & varios euacuandos, præsertim pituitam crassam cum bile permixtam: idcircò tertianis nothis & morbis huiusmodi, qui ex humoribus mixtis fiunt, prodest.

Humores crassos, viscidos & pituitosos purgantia, sunt:

Phlegmagoga.
- *Diaphœnicum Mesuæ*
- *Diacarthamum Arnold. de villa noua.*
- *Diaturb. maius Petri de Tussignano.*
- *Benedicta laxatiua Nicolai*
- *Electuarium indum maius Mes.*
- *Hiera picra Gal. cum agarico.*
- *Hiera Paccij.*

Diaphœn. Diaphœnicum viscidam crassamque pituitam, eáque à remotioribus etiam partibus trahit. Febribus compositis & diuturnis, in quibus multi crassi ac viscidi humores permixti sunt auxiliatur: dolo-

loribus ventriculi à cruditatibus ſubortis, itemque colicis cruciatibus, & alijs affectibus ex crudo humore generatis, mirificè confert.

Diacarthamum Arnaldi iiſdemmet affectibus ex viſcida & craſſa cauſa procreatis prodeſſe iudicatur, vt quotidianis febribus, paralyſi, &c. Diacarth.

Diaturbith maius Petri de Tuſſignagno, cuius deſcriptio reperitur in diſpenſatorio Valerij cordi, craſſos aut pituitoſos humores attenuat, digerit, ſimulque deturbat & evacuat. Diaturb.

Benedicta laxativa Nicolai humores pituitoſos ſeu in articulos decumbentes, ſeu in renibus & veſica contentos, mirificè & per os ſumpta, & per chyſteres iniecta, elicit & evacuat. Bened. Laxat.

Electuarium Indum maius excrementa cruda, pituitoſa, putrida & corrupta à ventriculo, hepate, alijſque partibus nutritioni famulantibus educit: idcirco lue venerea laborantibus prodeſt, vt & cachexijs, inflammationibuſque ventriculi & colicis doloribus: nã vt pituitoſa & cruda excremẽta purgat, ſimul etiam flatus diſſoluit & diſcutit. Indum maius.

Hiera picra Gal. cũ agarico, vẽtriculũ corroborat cumq; à muccilaginoſis impuritatib. ipſius tunicis adhærẽtib⁹ liberat & repurgat, & flat⁹ ipſos diſcutit. Hiera picra Gal.

Scribonius Largus de hiera Pachij, vt Diętetico noſtro iam ſcripſimus, miranda prædicat: hancque compóſitionẽ propter eius vires & efficaciã ad infinitos & deploratos morbos curãdos ſũmis laudib⁹ in cælũ effert. Ad omnes enim ſpaſmos neruorũq; tẽſiones, ad ſpinę lũborũq; dolores, ad vertiginẽ Hiera Pachij.

epilepsiam, paralysim ad diuturnos capitis dolores, incubum, & subitas omnes præfocationes mirificè conuenit.

Melancholicum denique succum trahentia sunt.

Melanagoga { *Confectio maior & minor Hamec. Mesu.* / *Diasena Nicolai* / *Triphæra persica* Alexandri. }

Confect. Hamec. Confectio Hamec est febribus autumnalibus cucurandis, quartanis præsertim atque omnibus alijs morbis, ex tartareis crassis, salsis, retorridis & melancholicis humoribus subortis optimum remedium: elephantiasi, cancro, impetigini, scabiei, in summa omni fœditati cutis à salsis & adustis humoribus procreatæ, mirificè succurrit.

Diasena. Diasena, melancholia, mania, quartana vexatis: lienosis etiam & melācholicis omnibus affectibus auxiliatur.

Triphæra persica. Triphæra persica confert febribus ardentibus, hepatis & ventriculi inflammationibus, ictericis & omnibus affectibus ex atra bile factis medetur: sitim quoque mitigat, morbosque adustos fieri prohibet.

Hæc sunt præcipua illa electuaria purgantia in forma opiatæ, vel mediæ inter durum & melle consistentiæ, quæ in communi ferè vsu sunt, & quibus Officinæ ad vsum necessarium instructæ esse debent. Inter quæ, nonnulla in formam solidam & in

& in tabellas rediguntur, vt commodè sumi possint, & gustui gratiores fiant. Diaphœnicum hoc modo in formam solidam redigitur, quemadmodum & electuarium è succo rosarum, diacarthamũ diaturbith, & species illorum, mellis loco cum sufficienti quantitate sacchari priùs dissoluti, miscentur, & in electuaria solida iuxta artem coquuntur.

Descriptiones & formulas horum remediorum de industria hîc prætereo: siquidem eas videre licet in ipsis authoribus quos citauimus, necnon in omnibus pharmacopœorum antidotariis ac dispensatoriis, tam veterum, quàm recentium: superuacaneum enim foret, toties eandem repetere cantilenam, crambemque toties coctam reponere.

Multò verò minus in iisdem enarratis compositionibus, vel vnicam immutare literam conabor, ne fortè audaciæ & temeritatis arguendus videar, quasi ille sim ego, qui tam præstantissimorum virorum, nostrorum maiorum ac patrum, placitis & scriptis doctissimis, communi antiquitatis consensu receptis & approbatis, vt bonis & vtilibus, longáque experientia hactenus stabilitis, meæ conscius tenuitatis ausim refragari & contradicere. Nos nihilominus vt humiles pumiliones Gigãtum humeris insidentes, & eorundem ope, ad altiorem locum euecti, longè exactiùs rem eminus perspicimus, quàm veteres ipsi: cùm præsertim facile sit inventis addere, & in dies vel tantillo auctario eadem exornare & locupletare. Quare dignitate & existimatione antiquitatis sarta tecta conseruata, me

propterea haudquaquam culpandum fore, neque rem ab officio meo alienam facturũ arbitror, si in hoc opere nostro ea qua decet reuerentia animique modestiâ, reformationem purgantium, circa quæ nunc versamur, & quæ præcipuè in pluribus reformari merentur, aggrediamur. Hîc ergo quædam huius generis purgantium remediorum descriptiones atque formulæ, nostro marte & arte adinuentæ, & chymico artificio exquisitiores, politiores & auctiores redditæ, tanquam summè necessariæ & vtiles, adijcientur, & in publicum commodum propalabuntur. Quod tamen, quicquid id sit, eruditiorum iudicio sponte submitto, de eodem, pro ea, qua pollent æquanimitate, sapienter iudicaturis.

At verò tantum abest vt medicamentorũ præparatio vltimũ perfectionis gradum sit adepta, quinimo in Officinis multæ sese offerunt compositiones, quæ varijs adhuc erroribus vndiquáque scateant: imò vel illæ ipsæ, quarum maximus & quotidianus ferè est vsus, differentem planè & diuersam compositionis sortem experiuntur: adeò vt vix invenias duos pharmacopœos, qui in ijs conficiẽdis, vnam eandemque rationem sequantur: huius rei evidens testimonium habemus in diaphœnico Mesuæi: videas enim hîc, quantum hoc electuarium in Val. Cordi dispensatorio descriptum, differat ab eo, quod in antidotario Florentinorum, & pharmacopœa Augustana habetur.

Multi quidem reperiuntur, qui in indicandis &

ostendendis huiusmodi erroribus diligentem nauant operam. Sed maius operæ prætium ij facerent, si studium suum exquisitiori harum cōpositionum præparationi addicarent, & securiores atque vtiliores ipsarum operationes redderent, vt celeriori & commodiori agendi potestate, vim suam exererent, gustuique gratiores existerent. Hoc enim modo miseris ægrotis solatio essent, eosque lege Hippocratea, *tutò, citò, & iucundè* percurarent. Huiusmodi igitur præparationibus politioribus laborem nostrum post hęc dicabimus, ijsque pharmacopœam nostram exornabimus, simulque purgantia quædam nostræ compositionis & descriptionis, diuersis curationum intentionibus congrua addemus, ad quorum imitationem alia complura componere licebit.

Exordiendum autem nobis est à Catholico siue antidoto vniuersali, quod omnes noxios humores clementer purgat: ad cujus exemplum quoque alia præparabuntur. *Catholicū siue Antidotus vniuersalis*

Catholicum Quercetani.

℞. *Succi cichoreæ*
Fumiterræ,
Lupulorum ana ℔ ß.
Succi rof. pallid. ℔ ij.
Succi limonum ℔ j.

Hi omnes succi perfectè depurentur in B. M. donec nullæ amplius fæces appareant, vt docuimus in cap. de syrupis his adde,

Fol. *Senæ mundatorum ℥ vj.*
Agarici recent. trochiſcati ℥ iij.
Macis
Cinnamomi
Fœniculi dulcis ana ℥ j.

Omnia indantur in matraciũ vel aliud vas vitreum capax, ſtent in infuſione in B.M. feruido per 3. dies, Dein exprimantur omnia torculari: quæ expreſſio rurſus in vaſe idoneo ponatur in B. M. ad denuò digerendum, coquendum, depurandum iuxta artem, provt idem in cap. de ſyrupis explicauimus: interim dum hæc fiat digeſtio, cape quoque ſeorſim

Pulpæ caſſiæ
Pulpæ tamarindorum ana ℥ vj.

Hæc diſſolve in ſuff. q. aquæ violarum, malvæ, & citrullorum, vel in decoctione lenitiua optimè clarificata: omnia in matracium vitreum ſimul iniecta, ſimiliter adhuc digerantur per duos vel tres dies, donec materia appareat clariſſima. Collige ſeorſim quod depuratum fuerit, & miſce cum priore infuſione depurata: his adde

Mannæ calabrinæ ℔ ß.
Sacchari albiſſimi ℔ ij.

Manna & ſaccharum diſſoluantur in ſufficienti quantitate aquæ, & depurentur antequàm cum duabus his infuſionibus permiſceantur: dein coquantur omnia ad ignem lentum ad mellis

ſpiſſitudinem & conſiſtentiam, vel vlteriùs. Remoueantur ab igne, & ſub finem addantur

Pulueris ſenæ
Rhabarbari ana ℥ ij.
Spec. Diatragacanthi *frigidi*
Aniſi ana ℥ ß.

Probè diúque miſceantur omnia piſtillo ligneo, & fiat electuarium ad iuſtam conſiſtentiam. Sufficit robuſtioribus pro doſi exhibere ℥ vj. & cæteris ℥ ß. Generale hoc & benignum purgantiuũ quouis tempore exhiberi poteſt tàm ad præcautionem quàm ad curationem febrium, aliarúmque corporis ægritudinum. Loco ſucci limonum ſubſtitui poteſt ſuccus mali punici: huius generis ſuccos data opera addimus, eo quod aciditate ſua vitriolata ad extractionem tincturarum & eſſentiarum omnium vegetabilium multùm conducant, & in omni purgatiuo, quod inſigni calefactione præditum ſit, veri correctiui vicem ſubminiſtrent: eſt præterea eiuſmodi aciditas ad rerum omnium fermentationem conciliandam efficaciſſima, quod ſummoperè notandum eſt.

Cholagogum Quercetani.

℞ *Succorum perfectè depuratorum*
Centaurij minoris
Roſarum rubrarum
Pallidarum ana ℔ j.
Succi rad. oxylapathi

Identidem depurati ℔ ß.

In quibus macera ad ignem Balnei Mar. per triduum

Rhabarbari elect. ℥ ij.
Foliculsenæ ℥ iiij.
Cinnamomi
Santali rubri
Anisi ana ℥ ß.

Hæc omnia in vas vitreum indita, macerentur & digerantur per tres dies: dein fiat expressio, & colatura, cui adde

Pulpæ prunorum dulc. ℔ ß.
Sacchari ℔ j.
Syrupi ex nouem infusionibus violar.
& muccag. sem. psyllij ana ℥ iiij.

Coquantur lento igne ad mellitam consistentiam, cui adde

Scammonij præparati, vt docebitur, ℥ j.
Pulueris rhabarbari
& fol. senæ ana ℥ j ß.
Spec. Diatriasantali
& trochisc. de berber. ana ʒ iij.
Sem. Scariolæ
Portulacæ
Lactucæ ana ʒ ij.

Parabis hoc electuarium (si velis) etiam sine scammonio, quod tamen post veram suam præparationem, calore suo priuatum, adeò innoxium est, vt potius cæterorum remediorum vim & efficaciam, ad serosos & biliosos humores vtiliter euacuandos

potenter acuat & exstimulet. Loco igitur vulgaris preparationis cum succo citoniorum, cortice myrobalanorum, & mastiche, optima eius & elegantissima præparatio cum aceto montano, vel succo limonum fieri debet, quod fusius docebimus alibi.

Electuarium purgans pituitam Querc.

℞. *Rad. helenij* ℥ j.
Polypodij
Sem. *Carthami an.* ℥ ij.
Chamædryos
Camæpityos
Thymi
Elect. phleg- *Hyssopi ana m.* j.
magogon. *Sem. Fœniculi*
Anisi ana ℥ ß.
Flor. *Stœchados*
Betonicæ ana p. j.
Calendulæ
Hyperici ana p. ij.

Coquantur in aqua betonicæ: dein fiat expressio & colatura, de qua cape ℔ ij.

Succorum depuratorum citoniorum
& rosarum Damascenarum, ana ℔ j.

In quibus mixtis macera ad ignem Baln. M. calidum, vt suprà

Agarici recens trochiscati ℥ ij.
Turbith gummosi ℥ ij. ß.
Foliorum senæ ℥ iij.
Asari ℥ j ß.
Scammonij præparati, ʒ vj.

Garyophyll.
Cinnamomi
Zingiberis ana ℥ ß.

Dein fiat fortis expreſſio, defæcatio ſeu depuratio, vt iam docuimus, ac tandem tranſcolatio: in qua adde mannæ granatæ purificatæ, ℔ j. penidiorum ℥ iiij. coquantur lento igne, donec reducantur ad bonam electuarij conſiſtentiam: doſis ℥ ß. vel ʒ vj. pro robuſtioribus.

Febribus diuturnis à pituita & bile vitellina mixtis, auxiliatur: quinetiam pituitoſa, craſſa, cruda, & mucilaginoſa excrementa, quæ circa ventriculi, inteſtinorum, renúmque regionem, flatus cruciatúſque excitare ſolent, diſcutit & radicitus educit.

Electuarium purgans melancholiam atramque bilem.

℞. *Rad. Hellebori nigri non adulterini* ℥ ij.
Polypodij querni ℥ j. ß.
Cort. capparum
Tamariſci ana ℥ j.
Summitatum meliſſæ
Diahelle- *Thymi*
borum. *Epithymi ana p. j.*
Quercetani. *Folicul. ſenæ* ℥ iiij.
Turbith gummoſi ℥ ij. ß.
Myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Agarici rec. trochiſcati ℥ j ß.
Sem. Ireos,

Cardui

Cardui bened.
Fœniculi
Anisi ana ʒ vj.
Cubebarum
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ʒ iij.
Conseruæ flor. buglossæ
Violarum
Nymphea ana ℥ j.

Hæc omnia contusa & permixta macerentur in suff. quantitate seri lactis, & succorum quàmoptimè depuratorum fumariæ, buglossæ, pomorum redolentium, idq; in Baln. M. vaporoso, vase optimè clauso per quatriduum: dein fiat expressio, colatura, itémq; depuratio, vt iam docuimus: his adde

Mannæ granatæ
Sacchari violati
Pulpæ tamarindorum
& pulpæ racemorum recentium præparatæ vt docebimus, ana ℥ vj.

Coquantur lento igne ad consistentiam syrupi perfectè cocti, cui subsequentes pulueres paulatim insperge, rudicula omnia semper commouendo

Pulu. Diasenæ nostræ descriptionis ℥ ij.
Pulu. Trochisc. de rhabarb.
De eupatorio
De capparibus ana ℥ ß.
Scammoneæ præp. vt iam docuimus ʒ vj.

Misce & fiat electuarium, vt est artis.

Hoc est vnum ex melanagogis nostris, quod minori agendi violentia operatur, quàm hiera diacolocynthidos Paccij aut Logadij: mirum in modum etiam vniuersam sanguinis massam mundificat, & ad ℥ ß. tantummodò exhibitum, vitia ab vtraque bile, & ipsa pituita salsa enata potentissimè tollit. Hinc ad omnes affectiones melancholicas, febres quartanas, cachexias, oppilationes lienis & mesenterij, epilepsiásque auxilium est singulare, necnon aduersus morphæam, impetiginem, & cancrum. Specificum prætereà & excellens purgatiuum ad diuersas melancholiæ & maniæ species esse comperitur, addita essentia lapidis lazuli in sufficienti quantitate: sicut eius præparandi methodum suo loco trademus cum pulpam vuarum extrahendi ratione, quod extractum, à Gallis *Resinee* appellatum, Autumni solummodò tempore præparari potest.

ADMONITIO.

Plures hodiè audito hellebori nomine statim obstupescere solent: cùm tamen certum sit ipsos suis eccoproticis nihil vnquam effatu laudéque dignum sine illius beneficio præstare posse, in morbis præsertim chronicis & difficilibus, qui corporis membris altiùs & tenaciùs inhærescunt: in iis verò helleborata, modò ritè præparata fuerint, citra vim & molestiam, multò validiores penetrandi vires exerunt, quàm colocynthis, thymælea, chamælea, peplium, & similia: sicut alibi iam in scriptis nostris

palàm demonſtrauimus, ſimulque oſtendimus, quanti olim antiquitas, necnon ipſemet Hippocrates helleborum fecerint, quod ob ſummam eius virtutem & efficaciam, laudibus maximis in cœlum vſque extulerunt.

Electuarium lenitiuum antinephriticum Quercetani.

℞. *Rad. Althea*
Polypodij q.
Sem. *Carthami anà ℥ j. ß.*
Rad. *Taraxaci*
Aſparagi
Petroſel.
Fœniculi
Yringiorum ana ℥ j.
Iuiubarum
Sebeſten ana par. vi.
Cichorij
Scariolæ
Agrimon.
Pimpinel
Saxifrag.
Herb. *Capillar. ana m. i.*
Sem. *4. frigid. maior.*
Sem. *Lactucæ*
Portulacæ
Maluæ

Papau.alb.ana ʒ iij.
Sem. Anisi
Fœniculi
Bardanæ
Milij solis
Saxifragiæ ana ʒ ß.
Fruct. Alkekengi
Senelorum
Prunorum Damascen. ana par. xij.
Fol. Genistæ
Violarum
Nymphea an. p. ij.

Coquantur vt artis est in suff. aqua: in ℔ j. ß. colaturę clarificatæ, adde succi limonum optimè depurati ℥ iiij, in quibus macera per 24. horas ad ignem Baln. Mar.

Folic. Senæ ℥ iij.
Macis
Cinnamomi ana ʒ ij.

Dein fortiter exprimantur, & in hoc expresso denuò macera & parùm decoque folicul. oriental. ℥ j. ß. in colatura adde

Penidiorum
Sacchari violati ana ℥ iiij.
Pulpæ cassiæ
Tamarindorum extract. cum aqua violar. ana ℥ iij.
Coquantur ad mellis consistentiam addendo pulueris senæ ℥ ij.
Crystall. tartari ℥ j. ß.

Pulu. Diatriasant. frigidi ℥ ß.

Omnia ſimul ritè miſceantur, & fiat electuarium ſecundum artem: doſis ℥ ß. vel ʒ vj.

Excellens eſt aduerſus calculi præſeruationem, ſumptum ad ℥ ß. luna decreſcente, purgat blandè & vtiliter: robuſtioribus ſufficit exhibere ʒ vj. in forma boli. Vſus quinetiam eius vtiliſſimus erit in remediis purgantibus & clyſteribus, ad dolores nephriticos vſurpandis.

Electuarium hyſtericum Quercet.

℞. *Succorum optimè depuratorũ mercurialis,*
Betæ
Fumariæ ana ℔ j ß.
Succor. Jdentidem depuratorum
Artemiſiæ
Matricariæ
Ebuli
Centaurij minoris ana ℔ ß.
Folicul. Senæ ℥ iiij.
Sem. Fœniculi
Pœoniæ
Aniſi ana ℥ j.
Sem. Altheæ ℥ ß.
Flor. Violar.
Chamomil.
Sambuci
Hyperici ana p. ij.

Fiat decoctio, expreſſio, & colatura: cui adde
Pulpæ prunorum

Pulpæ caſſiæ ana ℥ vj.
Mannæ
Sacchari ana ℥ viij.

Lentè coquendo reducantur omnia in elect. addendo ſub finem pulueris ſubtiliſſimi folicul. ſenæ ℥ ij. ß.

Fœculæ Bryoniæ *℥ j.*
Sem. *Aniſi*
Fœniculi dulcis
Cinnamomi ana ℥ ß.

Miſce fiat electuarium: doſis ℥ ß.

Hoc electuarium eſt efficax ad ſuffocationem matricis, epilepſiam, vertiginem, melancholiam hypochondriacam, cardialgiam, & diuerſos alios affectus, qui ab his dependent: de quo pro ſpecifica horum malorum purgatione per os exhiberi poteſt ℥ ß. in forma boli: vſque ad ℥ vj. in clyſteribus.

Ad horum duorum electuariorum normam & formam, alia plura conficere poteris: vel cum decoctionibus, vel cum ſuccis depuratis, qui affectibus, quos edomare velis, conueniant. Vnde alia plura electuaria mollia purgantia hîc deſcribere nunc ſuperſedebimus.

Sequuntur nunc ordine purgantia ſolidioris conſiſtentiæ, quales ſunt pilulę, quibus proximum nunc locum poſt electuaria deſtinabimus.

De pilulis seu catapotiis.

CAP. XIV.

EMEDIORVM quorundam purgantium, quæ à rotunda sua forma à Latinis vocantur pilulæ, quasi paruæ pilæ, quæque à Græcis à sumendi modo καταπότια dicuntur, vti iam dictum, maximus vsus esse solet, hodie in medicina factitanda. Sunt etiam multi, qui eas sumere malunt, quàm bolos & electuaria. Sub hac enim rotunda forma, medicamenta vel ingratissima, minori tùm molestia, tum dosi deglutiuntur, & in ventriculum ingeruntur, vnde paulò diutius in huius generis remediis immorabimur, & sub iisdem posteà extracta quóque purgantia comprehendemus, vtpote quæ in pilulas magna ex parte efformari possint.

Hæc per pilulas medendi ratio, olim antiquis quóque familiaris & consueta fuit, quemadmodum videre est ex scriptis Gal. l. 9. secundum locos. c. 1. Item cap. 14. lib. 5. & cap. 8. lib. 14. meth. med.

Porrò huiusmodi remedia, non purgationis solummodò scopo inseruiunt, sed illorum vsus multò latiùs extenditur: Pro varia enim morborum causa & natura, variis quóque accommodantur

vsibus: qui tamen omnes ad hos quinque potissimum reduci possunt: ad diuersorum nimirum vitiosorum & noxiorum humorum evacuationem ad dolorum mitigationem, ad somni inductionem, ad fluxionum tussisque prohibitionem, & tandem ad sitis extinctionem.

Pilularum differentia.

Vt autem ordinem institutum sequamur, nec longius fortè ab eodem digrediamur, hîc de pilulis purgantibus tantùm nunc agemus, de cæteris suo loco dicturi.

Pilul. cholagog. Ex his itaq; nõnullæ purgant bilem, veluti sunt pilulæ aureæ, de hiera cum rhabarbaro, de eupatorio maiores Mes.

Phlegmag. Aliæ pituitam, vt cochiæ, fœtidæ maiores Mes. de agarico, de hiera cum agarico, de sarcocolla, de colocynthide.

Melanag. Aliæ succum melancholicum atrámque bilem, vt pilulæ Indæ Haly ex Mes. de lapide lazuli, de lapide Armeno.

Pachymag. At earum nonnullæ omnes humores simul deturbant, vt pilulæ Arabicæ Nicolai, sine quibus esse nolo eiusdem Nicolai, pilulæ aggregatiuæ maiores Mes. & pilulæ de opopanace Mes.

Aliæ duos humores simul evacuant, vt pilulæ aggregatiuæ minores, de hiera cum rhabarbaro & agarico, pilulæ stomaticæ Alkindi ab Auicenna descriptæ.

Quarum omnium pilularum aliæ mitius, aliæ valentius, aliæ verò mediocriter evacuant.

Mitius pilulæ de rhabarb. de agarico, de hiera.

Vehe-

Vehemẽtius: pilulę de euphorbio, de opopanace.
Mediocriter aliæ.

Poteſt etiam alia pilularum fieri diuiſio, qua aliæ certis partibus, & peculiaribus morbis conveniũt: vbi videlicet,

Aliæ capiti deſtinantur, vt ſunt pilulæ cephalicæ minores Gal.

Aliæ oculis, vt opticæ ſeu lucis, quæ viſum roborant, conſeruant, excrementaque pituitoſa, tum à cerebro, tum ab oculis educunt.

Aliæ pectoris regionem expurgant, vt bechicæ, pilulæ de aloë, & maſtiche Nicolai Myrepſi, de hiera picra Galeni, vt & elephanginæ ſunt ſtomachicæ, vitiiſque ventriculi conducunt, ac ex eo pituitam, itemque bilem blandè educunt: ipſumque ventriculum ſimul & ſemel roborant, concoctionem iuvant & appetentiam excitant.

Pilulæ de mezereo valent ad aquas hydropicorum educendas.

Pilulæ de caſtoreo hyſtericæ ſunt & vteri affectibus conducunt.

Pilulæ peſtilentiales Avicennæ & pilulæ Ruffi, quæ ex iiſdem ferè componuntur, peſtiferis affectibus auxiliantur.

Pilulæ arthriticæ Nicolai, & pilulæ maiores, de hermodactylis Meſ. pituitoſos ſeroſoſque humores ex partibus remotiſſimis educunt, & ad podagram alioſque articulorum dolores mirificè proſunt.

Ad vitia, ex humoribus aduſtis pituitáque ſalſa

procreata, à quibus morphæa, pruritus, ſcabies & ſimilia ſymptomata ſuboriuntur, conferunt pilulæ de fumo terræ Avicennę.

En paucis omnium pilularum, quæ hodie in vſu ſunt, & in celebrioribus proſtant officinis, enumerationẽ, diſtincta methodo, iuxta illarum proprietates & vires purgatorias tam generales quàm ſpeciales, hîc à nobis propoſitam.

Non hîc pharmacopœam meam, tot tamque numeroſis pilularum modò enumeratarum formulis onerabimus: alij enim in ſuis ſcriptis plus ſatis de ijs commentati ſunt, quò lectorem ablegamus, ſed ornabimus illam potius & ditabimus quibuſdam pilulis non vulgaribus, quæ tamen ad graviſſimos & diuerſos affectus vtiliſſimæ ſint & ſpecificę, quæque minori doſi, quàm vulgares illę exhibitę, omnes noxios humores è corpore noſtro potenter educant, citra tamen vllam eiuſdem cõturbationem aut moleſtiam. Hic pilularum minimè vulgarium delectus (quarum maximam partẽ noſtræ inventioni iurè vendicamus: cęteras ex mutua communicatione cum viris hinc inde per totã Europam doctiſſimis accepimus) hic, inquã, pilularum delectus efficiet, vt meo exẽplo alij ſuã quoq; pharmaceutricen, ſelectiſſimis quibusvis, nõ tritis aut vulgaribus remedijs ditaturi & exornaturi ſint. Sed abſit dicto invidia. Soli enim publicæ vtilitati propagandæ incumbo, vanæ & inanis gloriolæ perpetuus contemptor.

At cùm inter præcipua harũ pilularũ ingrediẽtia,

Aloës primas teneat, & rei cardo in eo potiſſimum verſetur, vt ex arte rectè repurgetur, ab eius præparationis deſcriptione hîc initium faciemus, quæ ita habet.

Vera aloës præparatio.

℞. Aloës ſuccotrinæ optimæ & laudatiſſimæ ex veſica ℥ vj. au ℔ ß. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in pulverem immittas in matracium ſeu cucurbitam vitream: affunde aquæ endiviæ aut acetoſæ, vt quatuor vel quinque digitos ſupereminеat: pone in Balneo Mar. calido ac ferè bulliente, vaſe optimè clauſo cum ſubere ac cera Hiſpanica. Stet ita per duos vel tres dies integros, & conflabis aquam ab aloës eſſentia tinctam, & rubicundiſſimam rubini inſtar, quam lentè per inclinationem à fæcibus ſeparabis, ne quod craſſum eſt, exeat ſimul, liquorem effuſum ſeorſim aſſerua in alembico probè clauſo. Materiæ relictæ aliam affunde aquam endiviæ, ſed non tantum quantum priùs. Denuò digere vt antè, colaturam ſepara, priorique adijce, ac rurſus aliam affunde, donec aquam nullum amplius eliciat colorem, & videbis reſiduum, quod eſt in fundo arenæ inſtar aut cineris in magna ſatis copia. Ex media libra duę vel tres vncię reſtabũt: eſt autẽ fæx aloës inutilis, nec in aqua diſſoluitur. Aquã omnẽ tinctã deſtilla per alẽbicũ, aut fac exhalare in patina argẽtea, carbonib⁹ ac cinerib⁹ calidis impoſita, donec materia reſtet craſſitudine mel-

lis: quæ erit lucidissima rubini instar & maiori artificio atque iudicio præparata, quàm solet vulgo simplici illa ablutione, si vel centies abluatur.

Hæc aloës sic præparata & depurata, basis vicem obibit ad plures effingendas pilulas.: quæque iam per se ad vnius scrupuli dosin exhibita, excellens medicina est.

In pluribus etiam pilulis formandis recipiuntur gummi ammoniacum, bdellium, opopanax, myrrha, scammonium, quæ ipsa quoque imprimis præparatione opus habent, vt potè quę multis adhuc fæcibus crassis & inutilibus scateant.

Gummi præparatio Antequam igitur gummi ammoniacum, bdellium, opopanax, & similia in vsum veniant, ea in aceto rosato aut vino albo dissoluenda sunt, & per setaceum traijcienda.

Myrrhæ præpar. Myrrha quoque in vino ad ignem Baln. Mar. dissoluta, adhuc calens per linteum transcolanda est.

Scammon. præpar. Vera scammoneæ præparatio fit cum succo limonum depurato, idque in eodem Baln. Mar. calido: in quo dissoluatur, & feruens etiam adhuc per linteum transmittatur, & hoc pacto crassa eius & impura substantia, quæ non nisi noxam parit, ab ea secernatur.

Chymici, qui certa quadam, & infallibili experientia edocti, elegantes illas & singulares vitrioli proprietates occultè in eo delitescentes eruere norunt, haud verebuntur scammoneam, myrrham, & ipsa etiam gummi præparare & dissoluere cum

phlegmate vitrioli, toto suo spiritu impraegnato. In hoc solo enim spiritu latet vera illorum simpliciũ praeparatio, quae cùm exuperante calefaciendi qualitate insignita sint, hac via exquisitè & perfectè corriguntur: hic etiam spiritus, verum euphorbij correctivũ existit, quod aliâs tanquam venenũ, tũ in pilulis euphorbij, tũ in aliis inde concinnãdis remediis (nisi priùs vera, vti diximus, & legitima eius accedat praeparatio) penitùs abdicandum puto.

Haec omnia hactenus dicta sunt, vt si in posterum de aloë praeparata, de gummi, myrrha, & scammonea praeparatis mentio fiat, praemonitus lector, veras praeparationes modò expositas intelligat.

Temporis ratio postulat, vt nunc ad pilularum mearum panchymagogarum descriptionem accedam: in quarum praeparatione, temporis longitudo fortè quibusdam videbitur, quae tamen in re tam ardua & praetiosa, ad corporis sanitatem inventa, parum accedit spectanda.

Pilulae panchymagogae
Quercetani.

℞. *Aloës praeparatae vt suprà* ℔ ß. (vel amplius provt tibi videbitur) hanc inde in vitrum amplissimum capax (quali plerúmque conservae solent adservari) & simul affunde succũ violarum, varijs coctionibus, & separationibus puri ab impuro per solam digestionem in Baln. Mar. mediocriter calido, adeò depurati & cocti, vt

tandem ad ſyrupi conſiſtentiam reduci poſſit citra mellis ſaccharive additionem: de qua præparationis methodo, abundè ſatis dictum eſt ſuprà in capite de ſyrupis: ſic quoque in præparandis cæteris ſuccis, procedendum erit. Hic ſuccus ita præparatus cum prædicta aloë miſceatur, & vitrum in quo continetur materia, radijs ſolaribus æſtiuo tempore, aut ſimili calori, vt hypocauſti exponatur, & prædictus ſuccus inſpiſſabitur, atque paucis diebus adeò cum aloë permiſcebitur, vt omnia in vnum corpus, & in vnã conſiſtentiam reducta eſſe videantur. *Nota*: Materia ſingulis diebus, rudicula lignea optimè agitetur, vt omnia probè invicem miſceantur: cui mixtioni ſuo tempore adde

Succor. Florum primulæ veris
Perſicæ arboris
Roſarum pallidarum
Flor. Cichorij
Bugloſſæ
& hyperici, ſingulorum ad modum
Succor. Violarum præparatorum ℥ iiij.

Et ſic intra quatuor vel quinque menſes, quod tẽporis ſpatium, huius operis perfectio requirit, propter flores, qui diverſo tempore naſcentes, ſimul colligi nequeunt, ſemilibram aloës tuæ, ad libram vnam & ſemis auctam invenies: omnes enim ſucci perfectè cum illa incorporati ſunt: huius materiæ ſesquilibræ, inſuper adde eſſentiæ ſiue extracti

Sennæ ℥ iij.
Extracti rhabarbari

Agarici ana ℥ ij.
Cinnamomi
Pulveris, fœniculi dulcis
Anisi ana ʒ j.
Spec. diatriasantali ℈ iiij.

Omnia reducantur ad boná pilularũ consistẽtiam quæ ad ℈ j. ß. exhibitæ, in vniversum omnes purgant humores, & ipsum etiam sanguinem: vnde hoc remedium panchymagogũ appellandũ duxi. Hæ pilulæ citra extractorum purgantium additionem, per se sunt præstantissimæ ad corporis sanitatem conseruandã, ex virtute sua balsamica: vnde etiam vermium generationem prohibent: in genere omnes humores corruptos, noxios & superfluos evacuant, totam sanguinis massam purificãt, & ad alios diversos affectus curandos conducunt. Basis præterea vicem subeunt ad diversa & specifica remedia concinnanda, adversus febrem quartanam, & omnes lienis obstructiones, addendo suff. quantitatem gummi ammoniaci, bdellii, ad eum, quem scripsimus modum præparatorum: vim earum purgatoriam efficaciorẽ reddes, adiiciẽdo scammonium vt suprà præparatum. Vsus.

Quilibet pharmacopœus deberet ad modũ præscriptũ, magnã eiusdẽ essentiæ aloës, quę in plures annos adservari potest, quantitatẽ simul prẹparare: per se sola enim exhibita purgat vẽtriculũ à mucilaginosis impuritatib⁹, in ipsius tunicis impactis: roborat etiã eũdẽ, coctionẽq; iuvat. Freq. prætereà vnici hui⁹ balsamici remedii vs⁹, modò id rectè præparatũ fuerit, vitã diuturnã & sanã tuetur à pluribus

morbis. Celſus eiuſdẽ Aloës laudes mirè prædicat nec immeritò propter eius virtutes ſummas, quæ multò efficaciores adhuc, enumerata illa digeſtione & depuratione evadunt.

Simplicis purgantia cũ Aloe.

Si quis voluerit ex ea parare remedium ſimplex purgãs bilẽ, quatuor vnciis aloës vt ſuprà præparatæ, addat vnciã vnam eſſentiæ ſiue extracti rhabarbari, vel vnciã vnã extracti agarici aut turbith, ſi pituitã purgare velit: vel eãdẽ doſim extracti helleb. nigri, & ſenæ, ſi ſolã melanchol. educere animus ſit: nõ hîc opus habes correctivis (quæ potius molẽ corporeã in pleriſq; medicamentis augent, quã nimiã illorũ vim purgatoriam minuant) ea tamen addi videbis in capite de extractis, vbi de eorumdẽ ſimpliciũ vera pręparatione & correctione agetur.

Si generale quoddam remedium ad omnes humores ſimul, vt par eſt, purgandos conficere velis: miſce ſimul omnia illa extracta, augendo doſim aloës ad eorumdem proportionem.

Aliæ purgantia ex Aloe faciliora.

Si quis de labore & longiori tempore conqueratur, & craſſiori quadam horum remediorũ præparatione contentus eſſe velit: is quatuor his vnciis aloës præparatæ admiſceat rhabarbari ſubtiliſſimè pulverizati ℥ i. cinnamomi ℈ ii. croci ℈ i. ſpec. diatriaſantali ʒ ß. ex his omnibus formentur pilulæ ad purgandam bilem.

Ad pituitam deturbandam, eidem aloës ponderi adiice agarici troſchiſcati, & in pulverẽ redacti ℥ i. maſticis ʒ i. ſalis gemmæ ʒ ß. vel agarici trochiſcati loco, adde ſpec. diacarth. ʒ x.

Vt fiat melanagogum simplex, adde sennæ subtilissimè puluerizatæ ℥ j. anisi, fœniculi, epithymi ana ʒ ß.

Temporis ratio postulat, vt formulas nostrorum cholagogorum, phlegmagogorum, melanagogorum, prout suprà promisimus, nunc proferamus.

Pilulæ cholagogæ de centaurio
Quercet.

℞. *Succorum optimè depuratorum centaurij minoris*
Rosarum pallidarum
Eupatorij Mesuæ
& rad. oxylapathi ana ℥ iiij.
In quibus adde aloës præparatæ vt suprà ℥ vj.

Digerantur ad ignem Baln. Mar. per 12. horas, vt fiat perfecta dissolutio & mixtio: dein omnia coagulentur ad mellis consistentiam: cui adde

Pulueris rhabarbari ℥ j.
Xyloaloes
Myrrhæ ana ʒ ij.
Croci
Cinnamomi ana ʒ ß.
Spec. Diatriasantali
Trochisc. Diarrhodon ana ʒ j.

Misce fiat pilularum massa: dosis ℈ j. ß. vel ℈ ij.

Prosunt in omnibus febrib. biliosis, arquato morbo & cachexiæ. Iecoris item cæterarumque partiũ, nutritioni dicatarnm, obstructionibus mirificè

auxiliantur.

Pilulæ phlegmagogæ de absinthio Quercetani.

℞. *Spec. Hieræ simplicis Gal.* ℥ j.ß.
Trochisc. alhandal ʒ vj.
Agarici recenter trochiscati ℥ ij.
Sem. *Carthami*
Hermodactylorum
Asari
Turbith gummosi, ana ℥ j.
Myrrhæ electæ ʒ vi.
Cinnamomi
Macis
Piperis.
Sem. *Fœniculi ana* ʒ ij.

Macerentur in ℔ j.ß. succi absinthij optimè depurati, & ℔ j. vini albi optimi, idque in vase vitreo optimè clauso ad ignem Bal. Mar. satis luculentum per triduum: dein materia adhuc feruida per setaceum traiiciatur, his adde aloës vt suprà præp. ℥ iij. tandem omnia ad ignem cinerum coagulentur, donec acquirant bonam pilularum consistentiam. De his pilulis in extracti modum præparatis, sufficiet exhibere pro dosi ℈ j. vel ℈ j. ß. ad summum. Pituitam à cerebro, pectore, ventriculo, cæterisque partibus nutritioni dicatis, & serosa excrementa à partibus etiam profundioribus & neruosis blandè educunt: atque idcircò morbis omnibus à causa frigida genitis conferunt, vt cephalalgiæ, apoplexiæ, paralysi, cruditatibus ventriculi: doloribus item ar-

thriticis, tum ad præseruationem tum ad curationem, non paruas afferunt suppetias.

Pilulæ tartareæ melanagogæ
Quercetani.

℞. *Cristallorum vel cremoris tartari ℥ iij.*
Polypodij querni ℥ ij.
Passul. Corinthiacarum ℥ j.ß.
Myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Florum buglossæ
Borraginis
Nympheæ, ana p.j.

Coquantur in suff. quantitate aquarum fumariæ & scolopendriæ ad medietatis consumptionem. De hoc decocto acidulo & gustui grato, optimè depurato & clarificato cape ℔ ii. succi optimè dedepurati pomorum redolentium ℔j. in quib. adde

Foliculorum senæ mundatorum ℥ iij.
Turbith
Rad. hellebori nigri veri ana ℥ i.ß.
Myrrhæ electæ ℥ i.
Macis
Garyophyllorum
Cinnamomi
Epithymi ana ℥ ß.

Macerentur ac digerantur ad ignem Bal. Mar. per quatriduum, idque in vase vitreo optimè clauso: dein dũ materia adhuc feruet fiat expressio, vel per setaceũ traiectio, cui adde aloës, vt suprà præparatæ

℥ iiij. omnia ſufficienter coagulentur ad ignem lẽtum: addendo ſub finem dum ferè refrigerata erit materia

Spec. Diarrhod. abb.
Lætificantis Gal.
Trochiſc. dialacca ana ʒ j.
Salis Abſinthij &
Fraxini ana ʒ ij.
Eſſentiæ croci ℈ ij.
Olei aniſi aliquot guttulas.

Reducantur in bonam pilularum conſiſtentiam.

Doſis harum pilularum eſt quóque ℈ j. vel ℈ j. ß. ad ſummum. Admiranda illarum virtus nunquam ſatis laudari poteſt: purgant vtrámque bilem, omnes humores craſſos, tartareos, ſalſos & mucilaginoſos radicitus eliciunt, vel è partibus etiam profundiſſimis: ſuccurrunt diuerſis maniacis & melãcholicis affectibus, febribus quartanis: opitulantur & conducunt aduerſus pſoram, cancrum, lepram, & luem veneream, eo quod purificent totam maſſam ſanguinis, à variis corruptionibus diuerſorum affectuum effectricibus cauſis. Idcircò & ſani iiſdẽ ſingulis menſibus ſemel purgentur ad multorum morborum præcautionem. Sumi poſſunt manè vel veſperi poſt cœnam parciorẽ, & ante ſomnũ: & mirũ in modũ euacuari animaduertes fæces atras, vel humorem atrabilarium, qui omnium totius corporis contumaciſſimus, ægerrimè euincitur aut ſubigitur. Iiſdem pilulis interdum adiiciãtur eſſentiæ aloës & ſcãmonij, eſſentiæ rhabarbari ana ℥ j. ß.

eſſentiæ ſenæ ℥ j. & eſſentiæ trochiſcorum alhandal ℥ ß. vel amplius. His eſſentiis, vel ſeorſim, vel omnibus ſimul præparatis, pilularum harũ vim purgatoriam longè efficaciorem reddo, quas tunc appello polychreſtas, à ſumma illarum vtilitate in curandis pluribus affectibus, & à ſingulari earundem proprietate, qua omnes humores ſimul educunt. De quibus licet vel vnum ſolummodò ſcrupulum, aut minus etiam exhibueris, operationem excellentem & omninò admirandam percipies: ſed dum ſic à nobis præparantur, & tam exigua doſi exhibentur, quidam cẽſores in eliciendis purgatiuis rerum eſſentiis parùm verſati, & balſamicæ virtutis penetratiuæ, operatiuæ & actiuæ prorſus ignari, inde occaſionem arripiunt eas mercuriales & antimoniales vocitandi: quibus duobus lethalibus & peſtiferis vocabulis; pilulas meas ſtatim infectas, & ſuſpecta venenoſitatis macula inuſtas iri opinantur: quaſi verò ipſæ ex veneno paratæ eſſent, & idcircò dignæ iudicandæ, vt in perpetuum exilium ad Anticyras vſque & Garamantas relegarentur.

Sed friuolæ huius & effictæ ſuſpicionis nebulam facilè diſcutiet veritatis lumen, & ipſa experientia: qua ſola fretus, de pilulis meis polychreſtis accipio partem vnam, & totidem Mercurij mei vitæ: ex quibus probè inuicem mixtis, cum quodam ſyrupo conficio pilulas meas benedictas, quas ſic appellandas puto, ab excellentiſſimis & planè ſtupẽdis effectibus, quos exerunt in curâ luis venereæ,

quantumuis inueteratæ,& quam cancer, pustulæ, nodi, dolores, & similia perniciosa, & grauissima symptomata comitantur: hæ porrò pilulæ blandè perficiunt operationes suas citra vomitus prouocationem,aut vllam corporis conturbationem, adeò vt à pueris & grauidis mulieribus tutò deglutiri queant: continuando illarum vsum quindecim, vel etiam viginti diebus alternis, donec eiusmodi affectus radicitus euellantur & perdomentur:nulla prorsus saliuatione per os concitata, sed tãtùm per vrinam interdum, quæ vera in his affectibus crisis esse solet. Testes hîc producere possem infinitos medicos,chirurgos, & plures alios, qui verborum meorum veritatem confirmarent: sed res ipsa per se satis loquitur, itavt non opus sit verbis, vbi rerũ adsunt testimonia. Omnes prætereà veri & sapientes medici, quibus ęquè ac mihi de summis & admirandis mercurii virtutibus,quas in occulto continet,constat,his fidem attribuere minimè dubitabunt.

Huc me nolentem volentem compulerunt meę pilulæ benedictæ, vt in quædam verba de mercurio vitę,me tanquam obiter & extra institutum vagantem effunderem:aliàs enim hunc locum soli pharmacopœæ dogmaticæ, variis remediis ditandæ & ornandæ dicatum volumus. Cætera verò lõgè mirabiliora(loquor de medicamentorum præparatione)ad amplificandam & decorandam Spagiricam nostram pharmacopœam,quam ante annos ferè 30.publico iuri donauimus,reseruamus.

Sed repetamus cursum nostrum, & priusquam huic capiti de pilulis finem imponamus, iis tanquã generalibus quibusdam pilulis suprà descriptis, huc quasdam alias adiiciamus non minus præstantes, quàm vtiles, certáque experientia comprobatas, & certis quibusdam morbis peculiares: sic febri quartanæ conferunt pilulæ de ammoniaco, quarũ descriptio mox sequitur.

Pilulæ de Ammoniaco.

℞. *Aloës vt suprà præparatæ ℥ iiij.*
Gummi ammoniaci in aceto scylliticо dissoluti & per setaceum traiecti.
Myrrhæ præparatæ ℥ ß.
Mastiches
Spec. Diatriasantali, ana ℥ i. ß.
Croci ℈ ij.
Salis fraxini, vel
Absinthij ℈ iiij.
cum syrupo de stœchade,
vel de succo rosarum fiat pilularum massa,

Excellentes harum pilularum vires atque virtutes pro merito satis prædicari nequeunt: adeò copiosè & vtiliter purgant tartarum, omnemque fæculentam corporis materiam, idque citra vllũ dolorem, molestiam & perturbationem, magnoperè etiam cõferunt aduersus omnes defluxiones & dolores vẽtriculi, aduersus cachexias, oppilationes lienis

eiusdemque duritiem & ſcirrhum, febres quartanas tollunt & quotidianas inveteratas: præſtantiſſimæ præterea ſunt ad homines corpulentos & plethoricos evacuandos: & ſufficiet exhibere vnicam aut alteram ſaltem pilulam ijs, qui difficulter vel bolos, vel potiones, vel huius generis alia medicamenta, ob ingratum ſaporem & nimiã quantitatem nauſeabunda, ſumere poſſunt. Poterunt quoque eædem ſine extracto ſcammonij, & trochiſcis alhandal præparari: ſufficienter enim per ſe purgant, ac ita ijs præparatis quilibet citra incommodum aut moleſtiam vllam fæliciter vti poterit.

Hoc vtique vnum erat ex numero præcipuorum purgantium D. Riuierij, non ita pridem regis noſtri invictiſſimi primarij medici. Scio tamen quoſdam hîc demirari ſatis non poſſe, gummi ammoniacũ à nobis additum, quòd illorum iudicio immoderato & excedente calore præditum ſit, & idcirco huiuſmodi remedia inter deleteria referri debere, planè ſibi perſuadent. Ob hanc ipſam cauſam ad me venerunt quidam, ſummæ authoritatis viri, ſuſcitantes, num & ego tales pilulas approbarem: quas illi tanquam noxias & exitioſas à quibuſdam nec infimæ notæ medicis improbari & planè damnari audiuiſſent. Quibus reſponſum fuit, quod eadem pariter ſententia, condemnanda eſſet tota propemodum reliquarum pilularum familia, quæcunque in diſpenſatorijs, ad communem vſum hodiè deſcriptæ haberentur: ſiquidem & illarum pleriſque, eaſdem gummi vel ſine vlla præpa-

præparatione,adderentur : addita ſimul oculari demonſtratione, & oblatis diſpenſatorijs ipſimet viderunt, quàm magnus ſit pilularum earum numerus, quæ ab ijſdem gummoſis remedijs & nomina & appellationem ſuam adhuc retinuerunt, vt ſunt pilulæ de ſagapeno, opopanace, bdellio, ſarcocolla & quod eadem gummi in aliarum plurium compoſitionem recipiuntur, vt ſunt pilulæ de agarico Meſ. de colocynthide Ioan. Damaſceni, fœtidæ, de hermodactylis, de nitro Alex. Tralliani, quibus etiam inter ingredientia additur ipſum euphorbiū omnium calidiſſimum, inque venenorum claſſem relatum. Quibus omnibus evidenter ſatis demonſtratis ſic illuſi facilè colligebāt, quod critici iſti has pilulas, quæ ſolummodo gummi ammoniacum, optime inſuper præparatum excipiunt, vel ex invidia, vel ex cæca ignorantia oppugnaſsent, vt qui parùm acuto oculorum lumine ſua inſpexiſſent diſpenſatoria.

Ob has virtutes præſtantiſſimas & efficaciſſimas, quib. huiuſmodi gummi eximiè dotata ſunt, non intermittam & hîc in publicum proferre pilulas de Sagapeno nuncupatas, quarū participē me fecit in vltima mea peregrinatione Italica D. Camillus à camillis nobilis patricius, & medicus celeberrimus Genuenſis, quas inter alia ſua ſecreta plurimi faciebat: præſertim autem illas ad febrem quartanam propulſandam maximoperè commendabat. *Pil. de Sagapeno.*

Pilulæ de ſagapeno Camilli.

℞. *Sagapeni gummoſi præp.* ʒ vj.
Ammoniaci identidem optimè præp. ʒ iij.
Extracti trochiſc. alhandal ℥ j.
Scammonij præparati ℥ ß.
Salis gemmæ ʒ j. ß.

Cum ſyrupo violato acidulo & tincto fiat maſſa, ex qua conficiantur pilulæ in piſi vel ciceris formam.

Vnica tantùm pilula initio paroxyſmi exhibenda eſt, continuando ad aliquot dies. Sed harum vſum præcedat humorum præparatio cum decoctis noſtris præparantibus melanagogis, & ſyrupis de pomis redolentibus, & de fumaria.

Paulò ante, vel poſt harum pilularum deglutitionem, inungi debet ceruix, collum & tota ſpina dorſi linimento compoſito ex theriaca, aqua vitæ, ſaluiæ, vel iuniperi, aut vulgari, & pauco oleo laurino, vel de ſpica.

Hac methodo ad imitationem Camilli inſtituta per Dei gratiam multas febres quartanas ſubſtuli: quæ à fæcibus gummoſis viſcidis, & tenaciter corpori noſtro adhærentibus ſubortæ, non alia ratione, quàm per eadem gummi diſſoluuntur & liqueſiunt. Res enim oleaginoſas & ſulphureas diſſoluit ſulphur, quod ne ſumma quidem aquæ fortis vehemẽtia & vis efficiet vnquã. In omni enim actione opus eſt mixtione, quæ fit per ſimilia, veluti id alibi fuſius & clarius demonſtrauimus. Et rationi

consentaneum est, quod gummi à sui similibus gummi attenuentur, dissoluantur & liquentur, & per consequens ad expulsionem, & euacuationem idonea & apta fiant. Id quod à cæteris medicamētis siue præparantibus, siue eccoproticis vel laxatiuis nunquam præstabitur: vnde fit, quòd tam infiniti morbi relinquantur incurabiles.

Huius febris magnitudo, longitudo & frequentia, quæ est tanquam medicorum opprobrium, & tormentum perpetuum, quo se expedire haud possunt, occasionem mihi dedit in hanc pilularum de sagapeno descriptionem digrediendi, quarum effectus sunt admirandi in cura febrium quartanarū, procedendo vt suprà. Quarum vsus similiter continuandus est ad aliquod tempus, ægérque duabus vel tribus horis post illarum deuorationem, sumat quoddam iusculum, humectandi viribus insignitum, in quo ex herbis incocta sit borrago, buglossa thymus & radices aperitiuæ, cum pomo simul curtipendulo in rotulas dissecto.

Pilulæ hydragogæ Quercet.

℞. *Succorum quamoptimè depuratorum*
Summitatum fraxini ℔ j.
Valerianæ
Centaurij minoris, ana ℔ ß.

In quibus macera & digere ad ignem Baln. Mar.
Folicul, Senæ oriental. ℥ iij.
Hermodactylorum

Turbith
Asari ana ℥ ij.
Cinnamomi
Santali citrini
Spicæ nardi ana ℥ ß.

Dein fortiter exprimantur,& coquantur ad mellitam consistentiam,cui adde

Aloës præp. ℥ iij.
Fæculæ bryoniæ
Fæcul. Iridis ana ℥ j.
Scammoneæ præp.
Extracti trochisc. alhandal ana ʒ iij.
Elaterij præparati,vt docebitur ʒ j.
Salis ceterach
Salis prunellæ ana ʒ j ß.
Trochisc. de eupatorio ʒ j.

Cum syrupo rof.sol.fiat pilularũ massa dosis ℈ j. ß.

Ad pellendam viscerum obstructionem, educẽdas aquas: denique ad cachexiam & omnem hydropis speciem præstantissimum illud est remedium.

Præparationem elaterij vide in capite de extractis purgantibus:& in capite de salibus,quid per salem prunellæ,(qui ex fossilium familia elicitur) intelligamus.

Pilulæ de euphorbio, quæ non nisi in chronicis & extremis morbis,vbi attenuandum,liquefaciendum,& euacuandum est, exhibentur : idque ob materiam quandam adeò tenacem, viscosam & contumacem,vt reliquorum auxiliorum vim tan-

quam irritam & non satis validam respuat: hæ, inquam pilulæ, quibus euphorbium adhuc crudum & sine præparatione additum est, mihi semper fuere suspectę: & si res meo staret arbitrio, illorũ vsum vix ac ne vix quidem approbarem: tale enim remedium, quod non artificiosà quadam præparatione prius emendatum fuerit, in corpus ingeri non potest, quin euidentissimam & nimiam eius simul inducat calefactionem, seditionémque moueat. Ac vtinam ij, qui adeò morosè damnant & proclamant antimonium, paulo accuratiùs discrimen maximum inter hæc duo remedia perpenderent, aduerterétque euphorbium in venenorum numéro, tum à Dioscoride, tum ab aliis, non verò antimonium sicut iam alibi fusiùs ostendimus recenseri.

Interim verò ex eodem Euphorbio, artis industria correcto & præparato, tam excellentissima parantur remedia tum purgantia, tum sudorifica aduersus febres quartanas, & similes indomitos & contumaces affectus, & contra ipsam etiam pestem vt multi hinc medici, viri grauissimi & doctissimi, postquam eius vires certa experientia comprobassent, idem ad vsum medicum vocandum iudicauerint, & proprietates eiusdẽ in scripta retulerint. Sic quoque arrepta occasione, idem euphorbium in pharmacopœam meam introducere volui, addita simul vera & genuina illius correctionę & præparatione, qua vim eius deleteriam & pernitio-

ſam tollo;ac inde medicinam produco ad multos grauiſſimos affectus vtiliſſimam & ſaluberrimam.

Pilulæ de Euphorbio mirabiles contra omnis generis febres chronicas intermittentes, atque quartanas, necnon contra omnes cachexias, hydropiſim, paralyſim & colicos dolores.

℞. *Euphorbij præparati, vt mox docebitur,* ℥ j.
Spicæ nardi
Maſtiches ana ʒ vj.
Opopanacis
Sagapeni præparati,
Bdellij ana ʒ ß.
Agarici trochiſcati
& Trochiſc. alhandal ana ʒ iij.
Syrupi violati aciduli & tincti
colore purpureo, quantum ſuff.
Fiat pilularum maſſa: doſis à ℈ j. *ad* ℈ ij.

Præparatio Euphorbij.

Primò omnium optimè mundetur ab omni fæce: poſteà in exigua redigatur fruſtula, ex quibus cum limonibus ſiue citriis, in orbiculos ſiue rotulas diſſectis, vnà cum ſuis corticibus fiat S.S.S. adeò vt primum & vltimum ſtratum conſtet ex limonū orbiculis, & totum hoc paſtæ inuolucro includatur in panis formam, qui in furno mediocriter ca-

lefacto coquatur, idque in modum biscocti, hoc est, panis ille semel coctus remittatur in furnum, & coquatur secunda vice,

Quo facto, aperi panem, & euphorbium inde perquam accuratissimè separa simul cum orbiculis limonum, quibus illud adhęrebit, & albissimum simul apparebit, separata & abolita omni eius vi venenata.

Huic euphorbij præparationi, quam aliundè acceptam fero, nondum acquiesco, sed illud ita præparatum, in matracium aut vitrum aptum & capax iniicio, superaffundendo succi limonum vel granatorum acidorum optimè depurati tantum, vt supernatet tribus vel quatuor digitis: dein omnia colloco in Baln. Mar. feruentissimum ad digerendum, donec euphorbium dissoluatur à dictis succis, quibus omnibus per linteum traiectis, succi posteà per euaporationem separentur, & euphorbium remanebit in fundo depuratissimum, vtpote à quo omnis calor exuperans & qualitas venenata penitus sit separata. Sed vt ad chymicos sermonem nostrum conuertamus, cum phlegmate vitrioli, totali & integro suo spiritu impraegnato: vel cum citoniorum, aut pomorum curtipédulorum aquis, acido sulphuris, vel ipsius vitrioli spiritu tinctis & acidulis redditis, multò adhuc præstantior fiet eiusdem euphorbij præparatio: quod licet alibi iam dixerimus, non tamen hîc piget idem adhuc semel obiter tantùm repetere.

Vt igitur ex euphorbio concinnẽtur pilulæ, aduersus pestem efficacissimæ, hoc sequenti modo, procedendum erit.

Pilulæ de euphorbio contra pestem Quercetani.

℞. *Euphorbij vt supra præparati ℥ j.*
Extracti nucis vomicæ
Extracti croci orientalis ana ʒ ij.
Extracti rad. angelicæ
& tormentillæ ana ℥ j ß.
Extracti theriaces ℥ ij.
Confect. alkermes
& de hyacintho ana ℥ i.
Essentiæ corallorum ʒ i. ß.
Terræ sigillatæ veræ q. s. vt

reducantur in pilularum consistentiam : dosis ℈ j. ß. Qui peste correpti sunt vtentur iis manè in dosi præscripta, confestim superbibendo aquæ benedictæ ℥ ij. & stragulis tecti multùm sudabunt: quo modo venenum à centro ad circumferentiam prouocabitur, & admirandum percipietur remedium.

Pilulæ mirabiles ad tremorem & spasmum.

℞. *Castorei*
Pyrethri

Cassiæ

Cassiæ ligneæ ana ʒ iij.
Sagapeni præparati, vt docuimus
Extracti trochisc. alhandal
& hieræ picræ Gal. ana ℥ ß.

Misce fiat pilularum massa: Dosis ℈ j. vel ℈ ij.

Pilulæ pestilentiales Alberti Ducis Bauariæ.

℞. *Croci*
Myrrhæ
Camphoræ
Ossis de corde cerui
Spodij ana ʒ j.
Ligni aloës
Been albi ana ʒ ß.
Terræ sigillatæ veræ ʒ ij.
Flor. sulphuris ʒ j.
Cort. & sem. citrij
Garyophyllorum
Zingiberis albi ana ℈ ij.
Ambræ ℈ j.
Fragmentorum hyacinthi
Smaragdorum
Granatorum ana ℈ j. ß.
Agarici electi
Rhabarb. optim. an. ℥ ß.
Aloës ex vesica ad pondus omnium

Misce fiat pilularum massa: dosis ʒ ß.

Si loco horum ingredientium, crasso tantùm

modò præparatorũ recipiantur illorũ extracta, remediũ euadet multò præstantius & vtilius. Has pilulas instar secreti alicuius magni acceptas fero D. Birkmanno, viro doctissimo & medico Coloniensi celeberrimo, quem tum hac præsenti memoria, tum aliâs semper honorificè & peramanter colo.

De pulueribus purgantibus.

CAP. XV.

PVLVERES purgatorij ita diuiduntur, vt alij vel simpliciter purgent quemlibet humorem seorsim, bilem videlicet, pituitam, & succum melãcholicum: alij vel duos saltem, vel omnes pariter educant: alij verò apti & appropriati sint certis corporis partibus, veluti capiti, stomacho, ventri, lieni, peculiariter à varia fæcum illuuie, putredine & corruptione repurgãdis, de quibus solis pulueribus purgatiuis, ne longius ab instituto discedamus, hîc agemus. Quibus si accesserint nonnulli pulueres morbis quibusdam peculiares & specifici, eos ideò addimus, quòd tanquam selectissimi propriáque experientia diutiùs à nobis comprobati sint, quibus lucem aspiciẽdam publici commodi causa, nullomodo denegauimus. De cæteris pulueribus, tam alterantibus quàm roborantibus, variisque aliis medendi scopis accõ-

modatis, amplissima quidem dicendi occasio hîc esset: sed illos reiicimus in cap. de confectionibus aromaticis, vbi de maxima illorum parte tractaturi sumus: plures verò alios in scriptis hinc inde nostris sparsim iam tradidimus.

Puluis cholagogus.

℞. Rhabarbari electi ℥ iij.
Flor. Violarum ʒ ij.
Rosʃ. pallidarum
Hyperici ana ʒ j.
Spec. Diatriasantali,
Masticbes
Cinnamomi ana ℈ ß.
Scammoneæ præp. ℈ j.
Sacchari violati ℥ ß.
Misce fiat puluis: dosis ʒ j. sumatur ex iusculo.

Puluis phlegmagogus.

℞. Spec. Diacarthami ʒ ij.
Agarici trochiscati ʒ ß.
Turbith
Hermodactyl. ana ʒ j.
Misce: dosis ℈ ij. cum iusculo vel vino.

Puluis melanagogus Querc.

℞. Senæ ℥ j.
Anisi

Fœniculi dulcis ana ʒj.
Cinnamomi ℈ ij.
Cryſtallorum tartari ʒ vj.
Sacchari ℥j.ß.

Doſis ʒ ij.

Hic puluis non iniucundi ſaporis eſt: optimè inſuper purgat humores acres, ſalſos, retorridos, & melancholicos: ventriculum à viſcida & mucilaginoſa materia detergit, & ſic quoque eundem roborat. Si huic pulueri, Aquilæ noſtræ cœleſtis (quæ licet planè inſipida ſit, nihilominus tamen 17. granorum pondere, cum vino infuſa & exhibita omnes corruptos & putridos humores è corpore clementer educit) drachmam vnam atque alteram adieceris, excellens remedium habebis: vel contra ipſam luem veneream, addendo nimirum commemoratæ doſi gummi guaiacini ʒ iij. omniáque ſic reducendo in puluerem: de quo ſatis erit pro doſi exhibere ℈ iiij. ſtatim ſuperſorbendo iuſculũ, & admirandos ſortietur effectus. Vſus eiuſdem cõtinuandus eſt 12. vel 15. diebus conſeqnentib. Prima venereæ luis ſpecies, hac methodo ſine negocio expugnatur: Sed ſi fuerit inueterata, cancroſa, nodoſa, doloribus & aliis infeſtis ſymptomatis cõplicata: ſumpto puluere enarrato, æger inſuper de decoctione quadam hydrotica noſtræ deſcriptionis, vt ſuprà, ℥ iiij. vel v. ſuperbibat, & in lecto vltra horam ſudet: probéque linteis abſtergatur, idque tam matutinis horis, quàm à prandio: & potentes mirificóſq; effectus percipiet, quos puluis hic exe-

ret, per inferiora vacuando omnes maleficos venenatosque humores, qui aliàs cæteris remediis nunquam edomarentur.

Præparatio nostrorum crystallorum tartari docebitur cap. de salibus: sic Aquilæ nostræ cælestis descriptio habetur in Tetrade nostra cap. de mercurio.

Pulvis panchymagogus.

℞. *Crystallorum tartari ℥ j.*
Senæ ʒ x.
Hermodactyl.
Turbith. ana ℥ ß.
Rhabarb.
Agarici trochiscati ana ʒ iij.
Scammoneæ præp. ʒ ij.
Macis
Cinnamomi
Galangæ ana ʒ i. ß.
Sacchari violati ad pondus omnium.

Dosis ʒ j. cum iusculo.

Alius.

℞ *Fol. Senæ ℥ j. ß.*
Epithymi
Rhabarbari ana ʒ iij.
Ligni Aloës
Macis
Zingiberis ana ℈ ij.

Salis absinthij ʒ j.ß.
Spec. *Diatriasantali ℈ j.ß.*
Turbith
Hermodactylorum ana ℥ ß.
Sacchari ad pondus omnium.

Misce fiat puluis: dosis semicochleare argenteum superbibendo iusculum.

Puluis purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri.

℞. *Crystallorum tartari*
Foliculorum senæ ana ℥ j.
Hermodactylorum
Turbith ana ℥ ß.
Pulueris foliorum peti ʒ iij.
Calami aromatici
Zedoariæ ana ʒ j.
Sem. *Pæoniæ*
Sileris montani
Fœniculi
Anisi
Ameos
Nardi indici ana ℈ iiij.
Coralli præp.
Margaritarum præparat. ana ʒ j.
Cubebarum.
Macis
Garyophyllorum ana ʒ. ß.
Salis euphragiæ,

Betonicæ ana ʒ j.ß.

Sacchari anthosati ad pondus omnium.

Misce fiat puluis: dosis ʒ j. superbibendo statim iusculum.

Puluis hic manè sumptus bis térve aluum deiicit, caput nebulosis & crassis humoribus, cerebrũ turbantibus liberat: acuendo & roborando visui mirificè confert, memoriam iuuat, & specificum est remedium epilepsiis, apoplexiis, & paralysib. quo diebus alternis ad horum affectuum & symptomatum præseruationem & curationem diu vtendum erit.

Puluis purgans hydropicorum aquas.

℞. *Rad. Asari*
Mechoacæ ana ʒ ij.
Esulæ præparatæ
Soldanellæ ana ʒ j.
Spec. *Diacarthami ʒ j. ß*
Scammoneæ præparatæ
Fœculæ bryoniæ & ireos
ana ℈ iiij.
Trochiscorum de rhabarbaro
De eupatorio ana ℈ ij.
Spec. Diatriasantali
Cinnamomi
Macis ana ℈ j.
Croci martis ʒ ß.
Sacchari rosati ad pondus omnium

Misce, fiat pulvis: dosis ʒ j. cum iusculo aut vino iuniperino.

Hic pulvis accommodatissimum & peculiare est remedium ad omnis generis hydropises, & mirificè purgat aquas, & vna eademque opera iecur corroborat.

Pulvis ad expellandos lumbricos & ad deturbandum eorum seminarium.

℞. *Pulveris*
Flor. *Hyperici*
Centaurij minoris ana ʒ *ij.*
Cornu cervi præparati
Coralli
Sem. *Portulacæ*
Citrij ana ʒ ß.
Corallinæ
Gentianæ
Diptamni ana ℈ *j.*
Rhabarbari
Asari ana ℈ *iiij.*
Myrrhæ
Croci
Scammoneæ præp.
Trochiscorum alhandal ana ℈ *j.*
Cinnamomi
Coriandri ana ʒ *ij.*
Sacchari paràm, ad gratiam gustus

Dosis ℈ j.

Hic pulvis gustui quodammodò ingratus est: sed eius

eius vis tanta est, vermes & lumbricos expellendi, Vermes.
vt ne vnum quidem in corpore relinquat: simili modo etiam corruptos & putrefactos humores, generationis illorũ authores & artifices exturbat. Ex eo quoque formabitur cum syrupo quodam pilula parua, scrupuli vnius pondere, addito pauco saccharo, quæ facillimo negocio deglutietur tam à viris, quàm à fœminis prouecta iam ætate huiusmodi affectibus infestatis, addendo, loco trochiscorum alhandal, scammoneæ præparatæ ʒj. pulueris Aquilæ nostræ cælestis tãtundem; Et sic verum erit specificum, quod vel ipsis infantibus exhiberi poterit, miscẽdo pulueren istum cum pomo. Præcipuum & omnium facillimũ aduersus huiusmodi affectus remedium paratur ex vermibus, quos infantes per anum deiecerunt, vel etiam ex lumbricis terrestribus, qui vino albo priùs sunt lauandi, dein in ollam vitreatam indendi, & olla optimè lutata, in furno, in quo modò panificia cocta fuerãt adeò exsiccandi, vt ad pulueren redigi queant. De hoc puluere sic parato exhibe ʒj. aut aurei vnius pondere ad summum, vel per se, vel cum iusculo, vel vino, & mira inde colligentur.

Puluis alius paratu facilis ad eorundemmet vermium infantum expulsionem.

℞. Pulueris lumbricorum, vt suprà præpar. ʒiij.

Rhabarbari
Cornu cerui præparati
Spodij
Corall.rubr.
Sem. Acetosæ ana ℈ *j.*
Coriandri præparati ℈ *ij.*
Misce:dosis ʒ j.vel ʒ j.ß.

Puluis cachecticus Quercet.

℞. *Limaturæ chalybis in tenuissimum alkool per simplicem aquam redactæ,vel cum sulphure calcinatæ,vt artis est* ℥ *j.*
Fæculæ rad. Aronis ʒ *j.ß.*
Ambræ grisea ʒ *j.ß.*
Essentiæ corallorum,margarit.ana ʒ *ij.*
Succini præparati
Cinnamomi ana ℈ *iiij.*
Sacchari q.s.vt fiat puluis gustui gratus.
Dosis semicochleare argenteum manè.

Hic puluis est summum remedium ad omnes pallidos & deprauatos colores, vt cachexias, tam virginum,mulierum, quàm virorum, iuuenum & senum, quicunque tandem his affectibus obnoxij fiant:quod mali genus vt plurimùm est secundum Auicennam & Aurelianum, hydropis causa antecedens. Sed ad eius vsum non accedo, quin prius corpus præparauerim & repurgauerim, crystallis meis tartari, & pilulis meis polychrestis tum dein-

ceps continuè ad 15. dies vſque hunc puluerem exhibeo: & poſt tertiam vel quartam doſim purgãtur noctu per aluum, materiámque quandam craſſam ac nigram inſtar picis eiiciunt, qui atrabilarius humor, tanquam ſeminarium horum malorum, vacuabitur continuè vſque ad perfectæ ſanationis terminum. In curandis omnibus cachexiis, admiranda vidi huius pulueris experimẽta; nec eius vſus ſpem meam de optimo curationis progreſſu conceptam, vnquam fefellit. Hoc idem inter ſecreta mea medicinalia non vltimum tenet locum: quod tamen publico iure donare non intermitto. Omnẽ verò præcipuámq; curam pone in limatura tua chalybis ritè præparanda: In hac enim conſiſtit remedij baſis & totum fundamentum.

Pæculæ rad. Aronis præparationem alibi docebimus.

DE VOMITORIIS.

Cap. XVI.

Rs in omnibus ſequi debet naturam. Natura verò in corpore humano ſua ſpõte molitur omnis generis euacuationes, tam generales, quàm particulares: ſuperne & infernè, videlicet per ſeceſsũ, per vrinã, per ſudorẽ & per vomitũ: & quidẽ hæ ſunt illius vacuationes generales: particulares autem, quibus eadem vtitur, ſunt

quando cerebrum & ventriculum à pluribus repurgat excrementis, quæ homo per nares emungendo, & per os saliuando & exspuendo reiicit. In his igitur vacuationibus tam vniuersalibus, quàm particularibus ars illam imitatur & sequitur.

Vniuersales igitur purgationes fiunt per secessum & vomitũ, vt docet Gal. Sed de his quæ per secessũ iam suprà in cap. de electuariis, pilulis, & puluerib. egimus: Comprehenduntur autem sub iisdẽ etiam clysteres, de quib. quidem hîc dicendi locus esset: quoniam tamen remedia purgantia, quæ per os exhibentur, priùs ordine persequi constituimus, vomitoria cysteribus iam præmittemus.

Vacuatio per vomitum in longè maiore frequẽtioréque olim vsu erat, quàm iam apud nos. Nonnulli inter medicos recentiores eum idcircò abdicare videntur, quòd corpus plus æquo, vti opinantur, commoueat & disturbet, necnon molestissima plura inducat symptomata: adductis prætereà his ratiunculis, nostras regiones multò frigidiores esse quàm Græcorum: cuius nationis Hippocrates frequentissimè eadem vacuatione vtebatur, & infiniti post illum alij Græci authores, ipsius exemplum secuti: addunt etiam, homines nostrarum regionũ esse multò pituitosiores, & minùs ad vomitũ procliues. Sed his rationibus & argumentis parum põderis inesse, nemo non videt: quę idcirco tanquam friuola explodentur cum econtrà huius vacuationis vsus vtilissimus & summè necessarius sit ad plurimos affectus grauissimos & desperatos profligã-

dos,licet vel iis remediis concitari debeat, quæ timidulis illis & meticulosis medicis ex auditu tantùm horrorem incutiunt. Sed quomodo se naturæ amicos illi iactitant, cùm relictis iis, quæ maxima agendi vi & potestate excellunt, quorúmque ne periculum quidem facere audét, potiùs eiusdem sint inimici? Sic enim naturæ adulatores tantùm sunt, qui imbecillis nimis & inualidis præsidiis eam frustrà propugnare conantur, nec potentibus satis armis, illius hostem ferocissimum adoriri cogitant: qui interim velut inuictus cuncta illorum eccoprotica, imò vomitiua blanda & adulantia ridet, & respuit, quibus elisis vix secundò ad eadem auxilia refugere audent.

At verò non diffitemur, in huiusmodi remediorum vsu summa medici prudentia & circumspectione opus esse, qui primo omnium explorare debet naturam ægri, num facilis sit ad vomitum, nec ne? Nam à laborioso nimis & difficili vomitu, qualis iis plerumque contingere solet, qui carnosiori corporis habitu sunt, prorsus abstinendum est: iuxta præceptum Hippocratis lib. 4. Aphoris. 7. Iis quóque, qui collum habent oblongum, pectus angustum, & per consequens, qui sunt ad tabem dispositi, vomitus non nisi extrema vrgeat necessitas, concedendus est: multò verò minus iis, qui ventriculo sunt nimis imbecillo, & qui obnoxij sunt inflammationibus & abscessibus faucium: auriū item & oculorum doloribus. Præterea verus medicus in his facilè obtemperabit præceptis & doctrinę Aë-

mediocria, etiam vtiliter exhiberi possunt, quando ventriculus nimis repletus est, vel vino, vel cibo, nimiáque horum copia, molestatur & grauatur: vt disertè monet Hippocr. l. 3. de diæta & alibi.

Quod ad tertiam vomitoriorum speciem attinet, quæ sunt violenta, vt veratrum album, de eorũ qualitate, quæ ventriculo prorsus infensa est, & è diametro ipsi aduersatur, suprà satis diximus. Vsus eorundem non vacat periculo. Nam vt Celsus inquit: illud scirè oportet, omne eiusmodi medicamentum (de elleboro verba faciens) quod potui datur, ægris non semper prodesse, semper verò nocere sanis. Si igitur ex necessitate quis coactus ea præscribere, & ægrotis propinare cogitet, varias prius circumstantias considerare debet. Nam prima corporis regio semper priùs purganda est: humores crassi & viscidi incidendi & attenuandi, & vacuationi per vomitum aptiores reddẽdi: omnes meatus corporis reserandi, corpusque optimè nutriendum & humectandum, tam alimentis boni succi, quàm balneis, & fomentationibus peculiaribus: sicut id dilucidè docent Hippocr. & Gal. Aphoris. sect. 5. 6. Epid. aphoris. 9. l. 2. & 13. l. 4. & Celsus l. 2. cap. 13.

Parabant autem olim veteres eiusmodi violenta vomitoria, plerunque ex vtroque helleboro, & potissimum ex albo, thymelea, chamælea, peplio, & similibus violentis, & venenatis purgantibus, quæ penitus improbo, ipsúmque etiam helleborũ, imò & album, quod excitat conuulsiones, si quis enim eo vsus

eo vſus fuerit ſine præparatione, de qua veteribus, niſi eam fortè celarint, nihil conſtitit, non mediocre incurret periculum.

Inventa ſunt noſtra ætate, ſicut fœcundo temporis progreſſu, nova rerum inventio in dies incrementum ſumit, multò præſtantiora vomitiva, multóque tutiora, quorum vſus plurimus hodie exiſtit in diverſis & gravibus affectibus curandis, ijs etiam adiectis, quibus plerique vomitum nocuum & infeſtum exiſtimant: vt verbi gratia in pleuriſibus, quarum pleríſque vomitus valdè neceſſarius eſt, vt peſtilentibus, & in ijs, quæ cum lumbricis ſiue vermibus complicantur, de ijs ſuprà in cap. de aquis, vbi deſcripſimus aquam noſtram benedictam purgatiuam vomitivam, mentionē fecimus.

Noua vomitoria, à recentioribus inventa.

Quoniam autem tot infinita & egregia experimenta deſcripta inveniuntur in centurijs M. Rolandi Med. peritiſſimi & doctiſſimi, quorum effectum aquæ ſuæ benedictæ etiam vomitivæ purgativæ adſcribit, necnon alijs potionibus vomitorijs, quas ad plurimos profligandos morbos & ad ipſam etiam pleuritidem ſolvendā deſcribit: non alienum erit ab inſtituto, ſi noſtram ſententiam ipſius authoritate ſtabilierimus & quanta emergāt commoda ex vomitionibus, oculis ſubiecerimus.

Ex vomitorijs ipſius ordinarijs, vnum tantùm invenio, quod ex vegetabilium familia depromptum, componit ex drachma ſemis pulveris rad. aſari, addendo aquarum hyſſopi, praſſij, meliſſæ, cardui benedicti ana ℥ j. interdum nil præter aquæ

Misce, fiat pulvis: dosis ℥ j. cum iusculo aut vino iuniperino.

Hic pulvis accommodatissimum & peculiare est remedium ad omnis generis hydropises, & mirificè purgat aquas, & vna eademque opera iecur corroborat.

Pulvis ad expellandos lumbricos & ad deturbandum eorum seminarium.

℞. *Pulveris*
Flor. Hyperici
Centaurij minoris ana ʒ ij.
Cornu cervi præparati
Coralli
Sem. Portulacæ
Citrij ana ʒ ß.
Corallinæ
Gentianæ
Diptamni ana ℈ j.
Rhabarbari
Asari ana ℈ iiij.
Myrrhæ
Croci
Scammoneæ præp.
Trochiscorum alhandal ana ℈ j.
Cinnamomi
Coriandri ana ʒ ij.
Sacchari parùm, ad gratiam gustus
Dosis ℈ j.

Hic pulvis gustui quodammodò ingratus est: sed eius

eius vis tanta est, vermes & lumbricos expellendi, vt ne vnum quidem in corpore relinquat: simili modo etiam corruptos & putrefactos humores, generationis illorũ authores & artifices exturbat. Ex eo quoque formabitur cum syrupo quodam pilula parua, scrupuli vnius pondere, addito pauco saccharo, quæ facillimo negocio deglutietur tam à viris, quàm à fœminis prouecta iam ætate huiusmodi affectibus infestatis, addendo, loco trochiscorum alhandal, scammoneæ præparatæ ʒj. pulueris Aquilæ nostræ cælestis tãtundem; Et sic verum erit specificum, quod vel ipsis infantibus exhiberi poterit, miscẽdo puluerem istum cum pomo. Præcipuum & omnium facillimũ aduersus huiusmodi affectus remedium paratur ex vermibus, quos infantes per anum deiecerunt, vel etiam ex lumbricis terrestribus, qui vino albo priùs sunt lauandi, dein in ollam vitreatam indendi, & olla optimè lutata, in furno, in quo modò panificia cocta fuerãt adeò exsiccandi, vt ad puluerem redigi queant. De hoc puluere sic parato exhibe ʒj. aut aurei vnius pondere ad summum, vel per se, vel cum iusculo, vel vino, & mira inde colligentur. Vermes.

Puluis alius paratu facilis ad eorundemmet vermium infantum expulsionem.

℞. Pulueris lumbricorum, vt suprà præpar. ʒ *iij.*

Tt

Rhabarbari
Cornu cerui præparati
Spodij
Corall. rubr.
Sem. *Acetosæ ana* ℈ j.
Coriandri præparati ℈ ij.
Misce: dosis ʒ j. vel ʒ j. ß.

Puluis cachecticus Quercet.

℞. *Limaturæ chalybis in tenuissimum alkool per simplicem aquam redactæ, vel cum sulphure calcinatæ, vt artis est* ℥ j.
Fæculæ rad. Aronis ʒ j. ß.
Ambræ grisea ʒ j. ß.
Essentiæ corallorum, margarit. ana ʒ ij.
Succini præparati
Cinnamomi ana ℈ iiij.
Sacchari q. s. vt fiat puluis gustui gratus.
Dosis semicochleare argenteum manè.

Hic puluis est summum remedium ad omnes pallidos & deprauatos colores, vt cachexias, tam virginum, mulierum, quàm virorum, iuuenum & senum, quicunque tandem his affectibus obnoxij fiant: quod mali genus vt plurimùm est secundum Auicennam & Aurelianum, hydropis causa antecedens. Sed ad eius vsum non accedo, quin prius corpus præparauerim & repurgauerim, crystallis meis tartari, & pilulis meis polychrestis tum dein-

ceps continuè ad 15. dies vſque hunc puluerem exhibeo: & poſt tertiam vel quartam doſim purgātur noctu per aluum, materiámque quandam craſſam ac nigram inſtar picis eiiciunt, qui atrabilarius humor, tanquam ſeminarium horum malorum, vacuabitur continuè vſque ad perfectæ ſanationis terminum. In curandis omnibus cachexiis, admiranda vidi huius pulueris experimēta; nec eius vſus ſpem meam de optimo curationis progreſſu conceptam, vnquam fefellit. Hoc idem inter ſecreta mea medicinalia non vltimum tenet locum: quod tamen publico iure donare non intermitto. Omnē verò præcipuámq; curam pone in limatura tua chalybis ritè præparanda: In hac enim conſiſtit remedij baſis & totum fundamentum.

Fæculæ rad. Aronis præparationem alibi docebimus.

DE VOMITORIIS.

CAP. XVI.

Rs in omnibus ſequi debet naturam. Natura verò in corpore humano ſuā ſpōte molitur omnis generis euacuationes, tam generales, quàm particulares: ſuperne & infernè, videlicet per ſeceſsū, per vrinā, per ſudorē & per vomitū: & quidē hæ ſunt illius euacuationes generales: particulares autem, quibus eadem vtitur, ſunt

quando cerebrum & ventriculum à pluribus repurgat excrementis, quæ homo per nares emungendo,& per os saliuando & exspuendo reiicit. In his igitur vacuationibus, tam vniuersalibus, quàm particularibus ars illam imitatur & sequitur.

Vniuersales igitur purgationes fiunt per secessum & vomitũ, vt docet Gal. Sed de his quæ per secessũ iam suprà in cap. de electuariis, pilulis,& puluerib. egimus: Comprehenduntur autem sub iisdẽ etiam clysteres, de quib. quidem hîc dicendi locus esset: quoniam tamen remedia purgantia, quæ per os exhibentur, priùs ordine persequi constituimus, vomitoria cysteribus iam præmittemus.

Vacuatio per vomitum in longè maiore frequẽtioréque olim vsu erat, quàm iam apud nos. Nonnulli inter medicos recentiores eum idcircò abdicare videntur, quòd corpus plus æquo, vti opinantur, commoueat & disturbet, necnon molestissima plura inducat symptomata: adductis præterea his ratiunculis, nostras regiones multò frigidiores esse quàm Græcorum: cuius nationis Hippocrates frequentissimè eadem vacuatione vtebatur, & infiniti post illum alij Græci authores, ipsius exemplum secuti: addunt etiam, homines nostrarum regionũ esse multò pituitosiores, & minus ad vomitũ procliues. Sed his rationibus & argumentis parum põderis inesse, nemo non videt: quę idcirco tanquam friuola explodentur cum econtrà huius vacuationis vsus vtilissimus, & summè necessarius sit ad plurimos affectus grauissimos & desperatos profligã-

dos,licet vel iis remediis concitari debeat, quæ timidulis illis & meticulosis medicis ex auditu tantùm horrorem incutiunt. Sed quomodo se naturæ amicos illi iactitant, cùm relictis iis, quæ maxima agendi vi & potestate excellunt, quorúmque ne periculum quidem facere audẽt, potiùs eiusdem sint inimici? Sic enim naturæ adulatores tantùm sunt, qui imbecillis nimis & inualidis præsidiis eam frustrà propugnare conantur, nec potentibus satis armis, illius hostem ferocissimum adoriri cogitant: qui interim velut inuictus cuncta illorum eccoprotica, imò vomitiua blanda & adulantia ridet, & respuit, quibus elisis vix secundò ad eadem auxilia refugere audent.

At verò non diffitemur, in huiusmodi remediorum vsu summa medici prudentia & circumspectione opus esse, qui primo omnium explorare debet naturam ægri, num facilis sit ad vomitum, nec ne? Nam à laborioso nimis & difficili vomitu, qualis iis plerumque contingere solet, qui carnosiori corporis habitu sunt, prorsus abstinendum est: iuxta præceptum Hippocratis lib. 4. Aphoris. 7. Iis quóque, qui collum habent oblongum, pectus angustum, & per consequens, qui sunt ad tabem dispositi, vomitus non nisi extrema vrgeat necessitas, concedendus est: multò verò minus iis, qui ventriculo sunt nimis imbecillo, & qui obnoxij sunt inflammationibus & abscessibus faucium: auriũ item & oculorum doloribus. Præterea verus medicus in his facilè obtemperabit præceptis & doctrinę Aë-

tij cap.100.ſerm.3.l.1. necnon aliorum Græcorum plurium: & naturam ægri, necnon medicamenti ſui vires & proprietates probè cognitas habebit & rimabitur: quod deinde medicamentum pro affectus magnitudine ac vehementia, quem expugnare volet, prudenter & cautè admodum in vſum transferet.

Remedia igitur, quæ vomitum prouocare ſolent communi nomine vomitoria nuncupantur. Eorum qualitas ab arte producta, ex iis cauſis indagāda eſt, quæ naturaliter vomitum concitant. Quod cum ita ſit, vomitus naturalis eſt opus & beneficium facultatis expultricis ventriculi, dum ea, quæ ob aggrauantem copiam aut moleſtam qualitatem, aut ſubſtantiam venenatam & prorſus alienam illi aduerſantur & noxia ſunt, per œſophagum vi & impetu expellit, inferioribus ſuis partib. contractis: ſuperioribus verò dilatatis, vt docet Galen. pluribus in locis. Vomitiones arte concitatæ iſtorum ſunt generum, vt vel ventriculum nimia copia & quantitate preſſum moleſtent, ſiue ſit aqua ſiue vinum, ſiue ſimilis quævis potio: aut eundem qualitate ſua acri & mordicante, vellicent, lācinent, aut diſſoluant, & ſic ad vomitum excitent: aut tota ſua ſubſtantia prorſus ipſi contraria ſint, qualia ſunt quæcunque in venenorum numerum veniunt.

Cauſa vomitus tam naturalis quàm artificialis.

3. de ſympt. cauſis & l. 3. de fac. nat.

Hinc tres differentiæ medicamentorum vomitoriorum, æquè ac ſuprà purgantium efficiuntur: ſuntque vel benigna, vel mediocria, vel violenta,

Vomitoriorum differentiæ.

hoc est, quæ summa vi vomitum eliciunt.

Quas tres differentias vomitoriorum remediorum vel ex ipsius Galeni scriptis eruere licet lib. 1. de alimentis cap. de sesamo, & l.15.cap.4. de vsu partium, quò lectorem ablegamus.

Materia igitur, ex qua tria illa vomitoriorum genera componuntur, necessariò quóque triplex statuatur.

Benignis fabricandis sufficiet aqua tepida cum syrupo acetoso vel oxymelite simplici, vel oleo oliuarum, amygdalarum dulc. quæ in quantitate satis magna sunt exhibenda.

Mediocria paulò magis prioribus istis stimulant, & irritant expultricem ventriculi facultatem, quib. sola & simplex accedit decoctio cum rad. & sem. raphani, atriplicis, erucæ, nasturtij, cæpæ: quibus addi potest, vel syrupus acetosus compositus, vel oxymel scilliticum, aut hydromel quoddam compositum cum rad. asari, prout vomitiuum tuum plus minus efficacius reddere voles.

Hìc notandum est, quod vomitoria enarrata primi & secundi ordinis tum vsurpari queant, quando superflui & noxii humores, tunicis stomachi adhærescentes euacuandi veniunt, qui alias progignunt cruditates: vnde ventriculi imbecillitas, flatus, ἀλγοφία, & similia symptomata, tanquam illarum comites indiuidui consequuntur: in quibus purgantibus huic scopo destinatis, semper addenda erunt detergentia.

Commemorata vomitoria tam benigna illa, quã

mediocria, etiam vtiliter exhiberi poſſunt, quando ventriculus nimis repletus eſt, vel vino, vel cibo, nimiáque horum copia, moleſtatur & grauatur: vt diſertè monet Hippocr. l. 3. de diæta & alibi.

Quod ad tertiam vomitoriorum ſpeciem attinet, quæ ſunt violenta, vt veratrum album, de eorũ qualitate, quæ ventriculo prorſus infenſa eſt, & è diametro ipſi aduerſatur, ſuprà ſatis diximus. Vſus eorundem non vacat periculo. Nam vt Celſus inquit: illud ſcirè oportet, omne eiuſmodi medicamentum (de elleboro verba faciens) quod potui datur, ægris non ſemper prodeſſe, ſemper verò nocere ſanis. Si igitur ex neceſſitate quis coactus ea præſcribere, & ægrotis propinare cogitet, varias prius circumſtantias conſiderare debet. Nam prima corporis regio ſemper priùs purganda eſt: humores craſſi & viſcidi incidendi & attenuandi, & vacuationi per vomitum aptiores reddẽdi: omnes meatus corporis reſerandi, corpuſque optimè nutriendum & humectandum, tam alimentis boni ſucci, quàm balneis, & fomentationibus peculiaribus: ſicut id dilucidè docent Hippocr. & Gal. Aphoriſ. ſect. 5. 6. Epid. aphoriſ. 9. l. 2. & 13. l. 4. & Celſus l. 2. cap. 13.

Parabant autem olim veteres eiuſmodi violenta vomitoria, plerunque ex vtroque helleboro, & potiſſimum ex albo, thymelea, chamælea, peplio, & ſimilibus violentis, & venenatis purgantibus, quæ penitus improbo, ipſúmque etiam helleborũ, imò & album, quod excitat conuulſiones, ſi quis enim

eo vſus

eo vſus fuerit ſine præparatione, de qua veteribus, niſi eam fortè celarint, nihil conſtitit, non mediocre incurret periculum.

Inventa ſunt noſtra ætate, ſicut fœcundo temporis progreſſu, nova rerum inventio in dies incrementum ſumit, multò præſtantiora vomitiva, multóque tutiora, quorum vſus plurimus hodie exiſtit in diverſis & gravibus affectibus curandis, ijs etiam adiectis, quibus plerique vomitum nocuum & infeſtum exiſtimant: vt verbi gratia in pleuriſibus, quarum pleríſque vomitus valdè neceſſarius eſt, vt peſtilentibus, & in ijs, quæ cum lumbricis ſiue vermibus complicantur, de ijs ſuprà in cap. de aquis, vbi deſcripſimus aquam noſtram benedictam purgatiuam vomitivam, mentionē fecimus. *Noua vomitoria, à recentioribus inventa.*

Quoniam autem tot infinita & egregia experimenta deſcripta inveniuntur in centurijs M. Rolandi Med. peritiſſimi & doctiſſimi, quorum effectum aquæ ſuæ benedictæ etiam vomitivæ purgativæ adſcribit, necnon alijs potionibus vomitorijs, quas ad plurimos profligandos morbos & ad ipſam etiam pleuritidem ſolvendā deſcribit: non alienum erit ab inſtituto, ſi noſtram ſententiam ipſius authoritate ſtabilierimus & quanta emergāt commoda ex vomitionibus, oculis ſubiecerimus.

Ex vomitorijs ipſius ordinarijs, vnum tantùm invenio, quod ex vegetabilium familia depromptum, componit ex drachma ſemis pulveris rad. aſari, addendo aquarum hyſſopi, praſſij, meliſſæ, cardui benedicti ana ℥ j. interdum nil præter aquæ

cardui benedicti ℥ v. vel vj. adiicit: Et sic parat vomitivum sudorificum: exhibet id cum felicissimo successu in asthmate & diarrhœa, & ipsis etiam febribus quotidianis & tertianis: sicuti videre est in Centur. 6. Curat. siue cap. 5. & Centur. 8. cap. 95. & 97.

A sumpta potione, iubet ægrum suum in lecto benè tectum decumbere, & plurimum sudare, & tandem vomere: & hoc modo ipsum restituit, & à febre in momento liberat.

Reperiuntur adhuc quinque aut sex alia vomitoria in Centuriis eiusdem Rulandi, quæ ex metallico genere desumpta videntur, quorum præcipuũ est aqua illius benedicta, cui tribuit plurimos & admirandos effectus, quos in persanandis diversis affectibus, & præsertim in pleurisibus, siue vermibus complicatis, siue alijs, expertus est.

Aq. benedicta Rulandi.

Remedium hoc appellat vomitoriũ ruptorium: rumpit enim & aperit abscessus & apostemata, in quæ plerumque & promptè degenerant inflammationes. Eodem etiam vtitur in cura anginæ siue scinantiæ. Vide Cent. 1. Curat. 14. siue c. 14. Cent. 2. cap. 52. 53. 62. Cent. 3. cap. 18. Cent. 4. cap. 11. & 16. Cent. 9. cap. 14. 35. 36. Vbi simul invenies annotata, locum, nomen, sexum, & ætatem eorum, quos ab eiusmodi deploratis pleurisibus restituit, imò breuissimo tempore, ante septimum videlicet diem, & plerumque citra sanguinis missionem. Sic in posterum, vbi vsus huius generis remedia fortè expostulat, ille enarrata sua conten-

Vomit. ruptorium eiusdem.

tus eſt aqua vomitiva purgativa, aut vomitorio ſuo ruptorio, vt vocat.

Alibi eadem aqua benedicta, plurimos graviſſimos morbos feliciter percurat, veluti dolores & inflammationes ventriculi, icterum, febres tertianas & quotidianas Cent. j. cap. 8. Cent. 2. cap. 31. 34. 65. Et videre quis poteſt in Centuria 9. c. 51. quàm mirificè prædicet eandem ſuam aquam benedictam, & ſimilia vomitiva purgantia, tam ad præſeruationem, quàm ad curationem ipſius podagræ.

Vtitur præterea alio vomitivo, quod ab eo nominatur *Spiritus aureus*, quo facillimè & laudabili cum ſucceſſu curavit duas fœminas: quarum vna ſexaginta annorum aut circiter fuit, altera quinquaginta: illa hydropica, icterica, aſtmatiqua: hęc verò aſtmate ſuffocatiuo & lethali conflictata. Has curas annotat Cent. cap. 25. & 35. *Spiritus aureus Rulandi.*

Apud eundem Rulandum aliud adhuc habetur vomitivi genus, quod ſudorificum eſt, idque nominat *aquam terræ ſanctæ*, qua elegantia quoque & ſingularia percepit experimenta in epilepſijs, ſtranguriis & iſchuriis. Vide Cent. 4. cap. 31. & 33. *Aq. terræ ſanctæ Rulandi.*

Ibidem etiam ad curam omnium febrium intermittentium, calix quidam chymicus occurrit, parandus (vt arbitror) ex vitro antimonii, vel calce plũbi cum ſilicibus vitrificata, quę in typũ quemdã effuſa, in calicem ſiue vaſculum quoddam fingi- *Calix vomit.*

tur: in quo per noctem macerentur vel vinum vel alius quidam liquor ad ℥ iiii. vel v. quæ postea potio bibenda manè exhibetur: qua haustâ provocatur vomitus, multò benignior, quàm ab antimonij vitro. Et notandum est, quod huiusmodi vasculum, ad eundem vsum semper aptum & idoneum permaneat, citra ponderis sui viriúmque diminutionem: de qua purgandi ratione iam alibi in scriptis nostris egimus.

Tandem adhuc aliud vomitiuum in eodem Rulando se offert, quod est ipsius crocus metallorum, de quo accipit solummodò ad pisi magnitudinem quod macerat per 24. horas in 4. aut 5. vnciis vini albi: Omnia colat & exhibet. Hoc nominat purgatorium vomitivum pantagogum: vtitur eo cōtra anorexiam, apepsiam, & spasmum. Vide cent. v. cap. 13.

Vomitivū Pantagogū Rulandi.

Hic enumeratus metallorum crocus, est, ni fallor, basis aquæ eius benedictæ: Equidem meam inde concinnare soleo, sicut scripsi suprà sub finem cap. de aquis, & modum docui crocum illum fabricandi, quamvis obscurioribus quibusdam verbis, quæ tamen vel minimo chymistæ intellectu facillima sunt.

Crocus metallorum.

Aqua ipsius terræ sanctæ vomitiva sudativa, spiritus item eiusdem aureus vomitivus purgativus, sunt opinor remedia metallica, ex mercurio nimirum & antimonio ritè præparata: ex quibus peritus medicus elipere novit vomitiua, quæ virtute sua vsque ad radices & mineras mali penetrant, &

nihilominus tamen minùs noxia & perniciosa sunt helleboris istis antiquis olim tàm celebratis & vsitatis remediis. De huius generis medicamentis in pharmacopœa nostra spagirica tanquam in loco suo proprio nobis dicendum erit. Elegantes interim præparationes quasdam in Tetrade nostra, ca. de mercurio & antimonio proposuimus, quò lectorem ablegamus. Satis mihi sit, hîc in nostram pharmacopœam vnum saltem vomitivum inserere, quod paratur ex sale vitrioli, de quo accipias grana 7. 8. vel 10. pro ægrotantis viribus, idque dissoluas in vino, iusculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeas iis, qui eo opus habent, & mirandos eliciet effectus. Sal. vitrioli vomitivũ.

Porrò vt palàm fiat, quàm potentes & mirabiles effectus, huiusmodi purgandi ratio, vomitoriis cõgruis, & quæ altiùs mali radices extirpant concitata, exerat, hîc historias duas memoratu dignas enarrare placet.

Prior est de D. de Luynes, & de Fourmentieres qui summa & veneranda authoritate vir erat, piæ memoriæ, regiusque consiliarius parlamenti Parisiensis: is anno ætatis suæ quadragesimo, vt ipsemet mihi sæpius referebat, gravi & diuturno morbo corripiebatur, quem simul febris lenta ac languida comitabatur, ex qua corporis habitus omnino resiccatus, & marasmo consumptus ferè videbatur: ac licet medicorum Parisiensium consilio, & infinitis eorumdem remediis, per annum & dimidium continuè vsus esset, nihil tamen Historia notabilis.

opis & levaminis vnquam inde senserat. Derelicto igitur ab ijs, & tanquam desperato offertur illi à Domina de la Nouë, muliere omni virtutum laude ac splendore clarissima, (quæ adhuc superstes harum rerum ipsamet testis erit) tabella ex floribus albis Antimonij, & saccharo parata, quam ipsa sumere eum hortatur, simulque huius remedij vim & operationem prædicit. Vnde D. de Luynes ad extremum iam redactus, fortunæ aleæ se commisit, hancque oblatam tabellam sumpsit. Aliquot horis post, tam vehementi impetu vomitus prorupit, vt inde quasi obstupesceret: altera verò vice evomuit albugineam quandam & viscosam materiam, formæ rotundæ & conglobatæ, pedis ferè longitudinem, cannæque siue arundinis crassitudinem referentis: qua evomita statim se restitutùm, vt & erat, exclamabat, & sic paucis post diebus perfectè curatus, convaluit: venit, & gratias egit commemoratæ Dominæ, & secretum remedij ab illa petens, obtinuit. Vnde occasione oblata, idem sæpenumerò in alijs pluribus ægrotis expertus est: & indagandis post modum subtilioribus naturæ secretis, ad mortem vsque deditissimus fuit.

Altera mirabilis curæ historia, est de nobili quadam Domina ex provincia Pictaviensi, de cuius affectu, & symptomatis, quibus præterito mense Iunij vehementissimè affligebatur, ad me scriptum fuit: erant autem hæc: frequens lipothymia & animi deliquium, capitis dolores,

vertigines, convulſiones, vomitus, ventriculi dolores, diarrhœa, & infinita alia: & quod notatu dignum eſt, in horum ſymptomatum exacerbatione & vigore, interdiu evomebat pilorum tenuiſſimorum, ſiue capillorum per intervalla copiam, quorum vnus in epiſtola concluſus mihi transmiſſus fuit. De quo malo grauiſſimo ac deterrimo, ſimul in conſilium vocabam D. Turquetum virum doctiſſimum, medicum regium, collegam & amicum meum chariſſimum. Ex communi igitur vtriuſque noſtri conſilio ipſi cum ſcripto, remedia aliquot chymica, nec vulgaria remittimus. Fruſtrà enim ac ſine vllo progreſſu hactenus diuvſa fuerat medicamentis alijs, ex præſcripto primariorum medicorum Pictavienſium ipſi exhibitis. Inter enarrata remedia noſtra, erat etiam Mercurius noſter vitæ in tabellis, qui vomitivus & purgativus eſt: item pilulæ noſtræ polychreſtæ, noſtrum laudanum ſiuè nepenthes, & ſimilia, qualia apud vulgares pharmacopœos proſtare non ſolent; quę ipſi cum regimine atque vtendi modo transmittimus. Quorum remediorum feliciſſimus ſucceſſus ſtatim ſeſe prodidit: nam ſumptis tabellis noſtris purgatiuis vomitivis, tam ſupernè quàm infernè, adeò fœtentem & putrem eiecit materiam, vt & aſtantes inde inficerentur. In ſecunda & tertia exhibitione earundem, tabellarum, à quibus iam magnum perſenſerat levamen, tam

vehementi ſymptomatum inſultu adhuc exagitata, ac aliâs nunquam (mali enim radices vi medicamenti cedere, & extirpari cœperant) tam magnã capillorum copiam euomuit, vt ſeſe inde ſuffocatam iri crederet, idque per duos aut tres integros dies. Tandem ſumpto eodem remedio, molem quandam in faucibus hærentem, & vellicãdo lancinandóque moleſtam perſentiſcebat: paulò poſt verò vomitione prolectâ, vermis adhuc vivus miræ craſſitudinis & longitudinis prorupit, paulò poſt illa adhuc vomuit capillos aliquot, qui ſua ſponte moueri videbantur, & ſimiles erant criſtæ aut faſciculo plumeo, ab vtróque latere diſtinctè diſpoſito: exhibita poſtridiè vnà adhuc de enarratis tabellis, tres tantùm capillos reiectavit, & ſic extirpata morbi cauſa perfectam recuperauit valetudinem: quemadmodum de harum rerum circunſtantiis, & remediorum ſucceſſu, pharmacopœus quidam nomine A. Mayaut, qui ipſi toto curationis ſpatio auxiliatrices præbuerat manus, ad me luculẽter perſcripſit; ídque tunc temporis cùm officiis meis in aduerſa valetudine firmanda adeſſem Excellentiſſ. & Ampliſſ. Domino de Villeroy, auguſtiſſimi Cõſiſtorij Comiti, & Primario Reg. Secretario, viro ſanè non tantùm de Francia, & toto Galliæ regno, non ſecus ac de patria benè merito, ſed etiam apud exteras nationes ob ſingulare ſapientiæ, integritatis & prudentiæ ſtudium, ſummamque in regiis negotiis obeundis dexteritatem cum ſummo animi candore coniunctam, celeberrimo:

rimo:in huius, inquam magni viri & mæcenatis mei arce splendidissima, Villeroy dicta; cùm essem & remotus ab aulæ vrbísque Parisiensis tumultu, liberaliori Musarum fruerer otio, noua hæc nuntia de tam mirabili casu & felici eius exitu, ad me perlata sunt: quo etiam in loco pharmacopœam meã elucubrandam præ manibus habebam, ac in ipso capite de purgantibus vomitiuis pertractandis versabar: vnde data occasione historiam hanc præcedenti annectere visum fuit, vt stupendi huius vacuationis per vomitum effectus, in propatulũ producti, omnibus innotescerent, & hoc modo errorem suum agnoscerent, qui iniquè eundem purgandi modum, ex nescio qua timiditate, plusquàm leporina condemnant.

Docemus præparationem Mercurij nostri vitæ in nostra Tetrade: Breuiter is præparatur ex duabus substantiis metallicis, quarum vna sumitur ex regulo Magnesiæ, altera ex mercurio eiusdem met magnesiæ in meteoron redacto, æqualiter mixtis: ex quibus extrahatur vi ignis per retortã liquor gummosus, qui præcipitatur in aquam frigidam in forma cremoris seu floris lactis, qui optimè à sua aciditate pluribus ablutionibus edulcatus, in puluerem niuei coloris conuertitur: hic ad 4. vel 5. grana ad summum exhibetur, idem etiam si velis cũ sacchararo in tabellas redactus, vel etiam cum quodam liquore, vel secus offerri potest. Est enim omniũ vomitiuorum, & purgatiuorum præstantissimum, vltra quàm dici aut cogitari potest, stupendósq; pla-

nè effectus prodit in diuersis morbis profligandis. Præstantia tam insignis remedij vi quasi è manibus nostris extorsit clariorem eiusdem descriptionem: quam clausulæ loco, huic capiti appendere volui, ne aliâs mancum mutilúmque fortè videri posset.

DE CLYSTERIBVS.

Cap. XVII.

ABSOLVTO tractatu nostro de purgantibus generalibus, quæ per os exhibentur, nunc æquum esse videtur, vt iuxta ordinem nostrum inceptum, etiã de purgantibus liquidis, quæ per anum immissa, corpus ab excrementis prauísq; humorib. repurgare apta sunt, sermonem faciamus. Vocãtur autẽ huiusmodi remedia cõmuni nomine clysteres: nonnullis appellãtur enemata, hoc est infusiones & immissiones iuxta Celsum. *Cels. cap. 12. lib. 1.*

Est igitur clysteris vocabulum generale, & pro variis remediis exhibendis vsurpandísque accipitur: pro alio enim atq; alio partis affectæ, cui is vt remedium adhibetur & in vsum aptatur, situ, aliam quoque nominis appellationem sortitur: vnde clysteres alij sunt auriculares, otenchitæ antiquis dicti; alij sunt clysteres vesicæ, vocati syphones siue catheteres, per quos, quicquid volumus, in vesicam iniicimus.

Alij vterini, metrenchitæ nuncupati.

Eiuſmodi remedia diuerſis affectibus, quibus tres illæ nobiles enumeratæ partes defatigantur, medendis inſeruiunt: hos tamen eoſdem clyſteres in alium locum tractandos reiicimus.

Sufficiet nobis hîc de veris tantùm clyſteribus dicere, quales ſunt, qui in genere ita appellantur, & qui in anum infunduntur: quorum vſum, iuxta Plinium, auis Ibis appellata (quæ longo ſuo roſtro ſibi ipſi clyſterem quaſi per inferiora iniicit) nos primùm edocuit.

Galenus comment. in Aphoriſ. 36. ſect. 2. lib. 6. Epidem. plures tradit clyſterum differentias & cõpoſitiones: quorum alij ventrem nimis ſiccum emolliunt, & facultatem expultricem conſopitam excitant.

Alij emolliunt & purgant ſimul, non tantùm cõmunia illa ventris recrementa, ad ipſius naturæ imitationem (quæ felle ſiue bile in inteſtinum ieiunũ regurgitãte, expultricem facultatem, ad naturalem excrementorum egeſtionem irritat & ſtimulat,) vt Gal. docet lib. 5. de vſu partium: ſed etiam euacuãt & reuellunt pituitoſos, bilioſos, alioſq; ſuperfluos & noxios humores, tum in ipſis inteſtinis, tum in toto meſenterio, & circa hepatis ſinum ſtabulãtes, vt idem Gal. ſcribit comment. aphoriſ. 17. 6. aphoriſ. De his ſolummodò clyſteribus, quorum ope naturalem tantùm vacuationem expedimus, iam tractabimus, tanquam de re quæ ad purgationis ſcopum maximè ſpectat: ſimúlque iis

adiungemus decocta, modò carminativa, modò lenitiva, modò detergentia, & id genus aliis medendi finibus inseruientia, vbi scilicet vel evacuatione, vel revulsione, vel derivatione humorum peccantium opus erit: sed instituti tamen memores non latiùs æquo hinc divagabimur.

Emollientia. Clysmata emollientia, quæ aridas & induratas alvi fæces humectant, componuntur ex rad. & foliis bismalvæ, malvæ, violarum, brancæ vrsinæ, betæ, quibus adduntur olea, butyrum, aut aliæ pinguedines; iura etiam intestinorum vel capitis veruecini sola eidem vsui destinantur.

Vt vis anodyna augeatur, si fortè humor acris, Anodyna. mordax, salsus, siue pituitosus, siue biliosus, intestina obsideat, doloremque inducat, decoctioni adduntur semina lini, fœnugræci, bismalvæ, psyllij, flores camomillæ, meliloti, sambuci & similiũ.

Sin verò dolorem comitetur, vel eundem etiam Carminativa. excitet flatus, & crassus ac pituitosus humor: semimina carminativa adiicivntur, nempè cumini, anisi fœniculi, baccæ lauri, herbæ origani, calamenti, rutæ, summitatum anethi.

Quoniam autem eiusmodi dolores vt plurimũ proveniunt vel ab humore tenui, acri & bilioso, vel etiam à crasso, mucilaginoso & pituitoso, salso & vitreo: biliosus quidem vacuandus est looch ex cassia, diapruno, catholico, lenitiuo, elect. de psyllio, & similibus levioribus cholagogis: pituitosus verò deturbandus hiera picra Galeni, diaphœnico, diacarthamo, benedicta laxativa: & in-

terdum vbi humore existente tenaciore, frigidiore, & glutinosiore, validiùs trahendum purgandumque est, hiera diacolocynthidos assumitur: olea congrua ad vtriusque humoris acrimoniam obtundendam admiscenda sunt, minùs quidem calida & lenientia humori pituitoso conferunt, vt oleum violarum, ol. liliorum, lini & camomillæ: laurinum verò, iuniperinum, sesaminum, anethinum, sambucinum, rutaceum, irinum ad pituitosum, & vbi maiori attenuatione, resolutione, & calefactione opus est.

Si verò dolores huiusmodi, sicut sæpè accidit, oriantur ab inflammatione quadam intestinorum aut circunvicinarum partium, vesicæ nimirum, vteri, aut renum, medicus parùm versatus curiosè & accuratè quid faciendum sit, consideret: hæc enim mala semper cum febre coniuncta sunt. Eiectis igitur cum emolliente aliquo clystere priùs crassioribus alui excrementis, lenitiuis & refrigerãtibus clysmatis vtendũ erit; paratis ex lacte, in quo incoxerint semina lactucæ, psyllii & bismalvæ, vt mucilaginosum fiat, & magis anodynum. Aliquãdo paretur enema ex solo oleo violarum, in quo incoqui possunt aliquot capita papaueris. Sed de his iuniores medici consulant Aëtium cap. 4. 16. & 26. serm. 3. lib. 3. Videndũ prætereà, quid Galenus scribat de clysteribus ex solo sero lactis paratis. 10. simpl. cap. de sero lactis: quos ad pus detergendum, dolorem sedandum, & acrimoniam humorum obtundendam, summoperè cõmendat.

Hæc obiter dicta sint: scopus enim noster est, vti iam protestati sumus, hîc de solis purgantibus enematis verba facere.

His enumeratis communib. & vulgaribus emollientibus, lenientibus, & anodynis, quosdam alios eiusdem ordinis adiicere possem ad huius operis ornamentum, nisi constitutum esset, cap. de extractis annotare plura extracta purgantia simplicia & composita: plura item extracta lenitiua, anodyna, carminatiua, & diuersa alia, omnibus intentionib. curatiuis apta, quæ ad quoslibet clysteres conficiēdos abundè sufficient.

Nam si exempli gratia gratia componendus sit clyster ad dissipandos ventos, extractum carminatiuum iam paratum in promptu aderit, quod diuturno tempore reseruabitur, omnibus virtutibus & proprietatibus baccarum lauri, iuniperi, sem. fœniculi, anisi, anethi, cumini, dauci, herbarum siccarum, rutæ, calamenti, pulegij, origani, florum sambuci, camomillæ, & similium dotatum: cuius varias cōpositionum formulas describemus (sicut & extractionum lenitiuarum & anodynarum: & sufficient commemorati extracti tātùm drachmæ duæ vel tres, cum iusculo quodam aut aqua calida aut vino, prout opus est, permixtæ: qua methodo carminatiuam clysteris decoctionem, sine laboriosa operatione statim parabit: in qua extractum purgans affectui, qui edomandus est, congruum dissoluet, sicut ex variis illis formulis, quas cap. de extractis describemus palàm fiet. Ita vt adhuc magis

ſuperuacaneo labore pharmacopœos ſubleuemus varias quoq; oleorum formulas dabimus, quæ facultate anodyna, lenitiua, carminatiua & purgatiua ſimul prædita erunt. Exempli loco hîc oleum noſtrum diacolocynthidos carminatiuum in mediũ proferemus: quamvis plures eiuſdem formulas in ſecunda ſectione noſtræ pharmacopœæ cap. de oleis ſimus daturi.

Oleum diacolocynthidos carminatiuum purgatiuum Quercetani.

℞. *Herb. ſicc. rutæ*
Calamenti
Origani
Pulegii ana m. j.
Sem. *Dauci*
Cumini
Fœniculi
Baccar. Lauri ana ℥ j.
Ol. *oliuarum* ℔ *ij.*
Vini rubri ℔ j.

Coquantur ad vini conſumptionem: cum hoc oleo ſic præparato decoque pulpæ colocynthidos ℥ ij. digerantur ad ignem B. M. cal. per 12. horas: dein bulliant per duas horas, donec oleum vim totam colocynthidos attraxerit: dein exprimantur & colentur.

Hoc oleum in officinis parari, diúque adſeruari

potest: dosis ℥ j. vel ℥ ij. prout maiori vel minori operandi efficacia opus fuerit: cum iure pingui permixtum, medicamen summum erit ad omnes soporiferos affectus, apoplexiam, lethargum, & similes.

Ex commemorata colocynthide, cocta cum oleis lenitiuis lumbricorum, lini, liliorum, visci pomi & & camomillæ: componere licet oleum compositum lenitiuum purgatiuum, in modum olei carminatiui purgatiui, quod cum iusculo capitis veruecini mixtum, ad omnes dolores singulare est præsidium. Oleum enim mirificè contemperat acrem & venenatam colocynthidos qualitatem, adeòvt sic pręparata, neutiquam noxia aut damnosa sit intestinis, quorum tunicis aliâs vel subtilissimè etiam puluerizata, & in trochiscos redacta, semper aliquãtum adhærere solet: quod incommodum hac præparatione, & oleorum cum ipsius essentia & proprietate permixtione intercipimus: sicque auxiliũ euadit minùs periculosum ipso diaphœnico, & benedicta laxatiua: cuius vsus vtilis erit in variis clysmatis concinnandis, & effectus præstantes felici cum successu ostentabit in sedandis potissimùm intolerabilibus doloribus & passionibus colicis, vt plurimùm à pituita vitrea in intestinis, subortis, in quibus purgantia lenitiua sola exhibita, inefficacia prorsus & inualida comperientur.

Coronidis loco hîc annectam adhuc aliam olei purgatorii descriptionem, quod ad prohibendam vermium generationem, & ad corruptorum, putridorum,

tridorum, & deprauatorum humorum, vnde illi nascuntur expulsionem, præstantissimum est: ex quibus aliâs infinita alia mala progrederentur: Siquidem plures hodie tam inter viros quàm fœminas, iuuenes & adultos videmus his affectibus obnoxios: quibus hoc oleo tam internè in forma clysteris, quàm externè applicato, auxilium gratum & indubitatum sæpenumerò tulimus.

℞. *Aristolochiæ rotundæ*
Gentianæ ana ℥ ß.
Tormentillæ ℥ *j.*
Herb. Centaurij minoris
Summitatum oleæ
Marrubij
Absinthij pontici
Persicariæ
Lupulorum
Diptamni ana m. j.
Sem. Polij montani
Portulacæ
Citrij
Cardui benedicti
Lupinorum
& sem. contra ana ℥ *j.*
Amygd. amararum ℥ *ij.*
Flor. Persicæ arboris
Hyperici
Stœchados ana p. ij.
Myrrhæ ℥ ß.

Turbith
Hermadactylorum ana ℥ j.
Pulpæ colocynthidos ℥ ij.

Contundenda contundantur, & misceantur cum ℔ iiij. olei oliuarum & ℔ j. ß. vini albi generosi: dein bulliant ad vini consumptionem: addendo sub finem duo vel tria bovis fella, priùs ad B. M. optimè depurata seu defæcata, & fiat oleum. Hoc oleum mixtum cum lacte, aut iure quodam congruo in suff. q. ad fingendum enema, summa erit medela adversus lumbricos quosvis: infantibus 3. 4. aut quinque annorum sufficiet exhibere pro dosi ℥ ß. vel ʒ. vi cum lactis ℥ iiij. aut v. vt fiat clyster, vt suprà: mediocriter robustis satis erit ℥ j. robustissimis verò ℥ j. ß. imò & ℥ ij.

Hoc etiam oleum excellentissimum est ad vermes, vngendo aliquot eius guttulis orificium stomachi & regionem vmbilici. Admirandi horum duorum modò descriptorum oleorum effectus indies magis magisque, per ipsam experientiam sese prodent, & dispalabunt.

Sed vt paulò magis caput hoc amplificemus, vnum atque alterum adhuc remedium ex mineralium classe petitum, eidem inseramus: cuius generis medicamenta, cætera purgantia in clysterum compositionem venientia, longissimo intervallo post se relinquunt, siue ad demulcendos & leniendos dolores, à causis frigidis, cruditatibus, flatibus, ac humoribus mucilaginosis, tartareis & arenosis siue calculosis suscitatos: siue ad expellendos vermes, educendam fœtidam humorum illu-

viem & putredinem: vel ad validiùs expurgandos omnes humores, citra tamen calefactionem nimiam, qualem inducere ſolent Hieræ Logadij, vel Pachij diacolocynthid. benedicta laxat, & huius generis alia, quibus pleríq; ad ægros excitandos vtũtur in comatoſis & ſeporiferis ſymptomatis & affectibus: quorum tamen vim, excedens iſtorum medicamentorum calor potiùs auget, cerebrúmque maiori vaporũ copia replet & fatigat, quã vt eoſdẽ diſſipando imminuat. Hoc non cõtingit in remediis aliis, quæ manifeſtis illis & noxiis qualitatibus prorſus ablatis, potiùs formales & ſpiritales produ͂t effectus, quã materiales. Illud medicamentum, de quo loquor, eſt crocus metallorũ, cui⁹ alibi mẽtionẽ fecimus, eiuſque admirandas operãdi actiones, quas etiam per os ſumptus perficit, oſtendimus.

Crocus metallor. in clyſteribus.

Si quis timidulus & inexpertus medicaſter, horũ remediorũ, quorũ nullã habet notitiam, vsũ minus approbauerit, ſi per os aſſumãtur nõ tamẽ credo illum tã ſtupido fore ingenio, vt eadẽ clyſteribus excepta, contẽnere auſit: ſi præſertim eorundẽ sũmos effectus, quos benignè quidẽ, ſed efficaciſſimè pręſtant agnoverit: qui nihil moleſtiarũ neq; ab oleorum ingrato fœtore, neq; à quavis alia re cõciliant, ſicut in vulgaribus plerumque accidere ſolet. Pretium quoque eorumdem non excedet 3. aſſes: cùm quilibet aliorum ad minimum vendatur ſedecim vel etiam 20. aſſibus. Sufficit enim remedii illius enarrati, ſemidrachma vel drachma vna ad ſummum, quod macerandum eſt in 4. vel 5. vnciis

aquæ cuiusdam congruentis, aut vini per noctem integram aut amplius, & sic maceratio hæc misceatur cum quodam iure in suff. quantitate, vt fiat clyster. Eandem macerationem in aqua vel vino factam, potes, si velis, paratam adseruare, eámque in magna copia, aucta singulorum dosi, parare: quam diutissimè reseruabis, & in vsum, vt res postulauerit adaptabis, seruata semper supradicta dosi.

Loco croci metallorum, licet non tanto cum emolumento vti poteris Antimonio vitrificato, quod tamen infusum, colatum & exhibitum in clysteribus, minorē noxam adfert, quàm diaphœnicon, hocque ipso vtiliores & efficaciores multò effectus demonstrat. Sed dum hæc remedia Dogmaticis propono, liberum iudicium cuilibet relinquo, siue iis vti voluerit, siue non. Hoc solùm affirmare possum, me in iis describendis solido certóq; niti experientiæ fundamento, quod nullis argutiarum machinis, à quodam fortè Momo subuectis dirui & subuerti poterit.

Vtut sit, vnus quisque tandem fatebitur, modò non fuerit omnium ingratissimus, hisce Hermeticorum ornamentis & floribus, quibus vulgarem pharmaceutricē amplificauimus, sibi satisfactum: quos licet magnifaciamus, & inter fructus laborum vigiliarúmque nostrarum charissimos habeamus, eos tamen omnibus, propenso & liberali animo impartimur.

His multas alias diuersorum clysterum calefacientium & refrigerantium, detergentium, consolidan-

tium,cicatrices inducentium,adſtringentium,corroborantium,& nutrientium, & pluribus aliis medendi ſcopis inſeruientium, formulas addere poſſem:ſed quia nimis vulgares ſunt, inque antidotariis paſſim deſcriptæ,iis hîc enotandis iam ſuperſedebimus.

Adderem prætereà ad amplificandum hoc opus varios particulares clyſteres auriculares, qui ad aurium dolores,inflammationes,abſceſſus,vlcera,ſonitus, tinnitus, & ſurditatem conferunt: clyſteres quinetiam vterinos, qui ad vteri inflãmationem, vlcera,tumores,ſuffocationem, menſium ſuppreſſionem,fluorem eorumdem immoderatum & album,nimiam vteri humiditatem,ſiccitatem, fœtidorum humorum illuuiem,& ſterilitatem faciunt: clyſmata tandem ſiue enemata particularia ad veſicæ affectus, ipſiuſque ardorem,inflammationem, vlcera,carunculam,gonorrhœam,ſtranguriam, & iſchuriam, & ad ipſius calculi comminutionem & attritionem conducentia,non incommodè hîc adiungere poſſem. Sed omnes hos enumeratos clyſteres peculiares & ſpecificos,affectibus harum triũ enarratarum partium,reſeruamus in tertiam & vltimam ſectionem huius pharmacopœæ, vbi tractabimus de omnibus corporis humani affectibus, tam internis,quàm externis:ibíq; vſum præcipuorum & præſtantiorum remediorum, quæ in hoc opere continentur,ſimul docebimus.

De Caputpurgiis & errhinis remediis.

CAP. XVIII.

ACTENVS de omnibus purgationum generalium speciebus verba fecimus: ordinis ratio postulat, vt nunc dicamus de particularibus, quæ illas sequi debent, vt Gal. docet lib. 2. cap. 2. secundum locos. Exordiamur autem à cerebri vacuatione, vt-pote quę pars corporis suprema omnium humidissima existit, & quę omnium maximè opus habet non vno euacuationis genere.

Nobilis hæc pars præ cæteris obtinuit particularia quædam emunctoria, quorum ope excrementa superflua deponit, inter quæ nares præcipuè numerantur, quarum vsus à natura non tantùm inspirationi & respirationi, & odorum attractioni, sed & crassiorum excrementorum euacuationi destinatus est; veluti monet Gal. lib. 8. de vsu partium, c. 6. & 7.

Ars itaque naturæ imitatrix noxiorum humorum quibus cerebrum nimis repletur, expulsionem & eductionem per easdem narium vias siue canales consuetos operatur, idque congruorum & idoneorum remediorum opera.

Huiusmodi remedia in genere à medicis *nasalia*

siue caputpurgia: à Galeno verò lib. de simpl. errhina dicta sunt, quæ varii generis sunt:

Aut enim liquida infunduntur & attrahuntur.
Aut in oblongam figuram formata narib. indũtur
Aut in forma linimenti naribus illinuntur.
Aut per instrumentum, quod ῥινεγχύτης, dicitur, iniiciuntur.
Aut sicca naribus insufflantur.

Galenus de caputpurgiis canonem ponit, quo hortatur, semper à leuioribus inchoandum, & postremò ad fortiora confugiendum esse, si opus fuerit. Nos obseruato hoc canone, hîc formulas quasdam vtilissimas & maximè necessarias, pluribusque morbis, quorum sedes potissimùm in cerebro stabulatur, peculiares & accõmodatas describemus

Caputpurgium in 1. forma.

Caputpurgia siue errhina formæ liquidæ fiunt ex aquis siue succis, aut decoctionibus radicum, herbarum, & florum conuenientium.

Huic scopo maximè inseruient aquæ maioranæ, saluiæ, rosmarini, betonicæ, hyssopi, pœoniæ, aliæq; cephalicæ, quarũ vel binæ vel plures inuicẽ mixtæ, & tepefactæ, in nares infundũtur, quib. quarta vel sexta pars vini prõptioris penetrationis ergò additur: hæc & similia errhina omnium sunt mitissima.

Vt validiùs attrahant, adde enarratis aquis succos depuratos maioranæ, anagallidis, syrupum stœchados, & oxymel scylliticum.

Si opus fuerit maiori attractione & euacuatione: macera radices ciclaminis, iridis, ac vnũ atq; alterũ

folium peti reficcatum, pulueratum, & in nodulũ inditum, & sic habebis insigne medicamentum, quod cerebrum à nubilosis & turbulentis vaporibus expediet: vertiginibus quóque, lethargis, & epilepsiis idem conueniet, additis horum affectuum specificis, sicut epilepsię est viscus quernus, radix pœoniæ, flores tiliæ & cæt.

Hæ sunt formulæ liquidorum caputpurgiorum siue errhinorum, tam benignorum, quàm mediocrium & fortissimorum.

Caput purgium in 2. forma.

℞. *Pulueris herb. absinthij*
Maioranæ
Morsus gallinæ
Betonicæ
Saluiæ
D*iptamni ana* ℥ *ij.*
Sem. *Nigellæ*
Ameos
Rutæ ana ℥ *j.*
Trochisc. alhandal ℈ *iiij.*

Coquantur cum succo betæ & mercurialis ad succorum consumptionem: dein incorporentur, cum terebinthina, & fiant nasalia ad longitudinem digiti & cordulæ ligatæ: naribus indantur.

Caput

Caputpurgium 3. in forma linimenti paratum.

℞. Pulueris flor. calendulæ
Lauendulæ
Tiliæ arboris ana ʒ j.
Pulu. Senæ
Pæoniæ
Nigellæ
Sileris montani ana ʒ ß.
Castorei ℈ j.
Hellebori ʒ j.
Piperis gr. vj.
Ligni aloës ℈ ß.
Moschi
Ambræ ana gr. vj.
Olei terebinthinæ
& ceræ q. s. ad fingendum linimentum.

De hoc parum digito minimo inde in profundissimum narium locum, & optatos in purgando cerebro effectus videbis. Est quóque aptissimum remedium ad vertigines, epilepsias, & ad ipsum repurgandum in infantibus, ad hæc mala procliuibus cerebrum, quod acidis & serosis humoribus plerúmque obsidetur, ex quibus commemorata mala originem ducunt.

Caputpurgium aliud ad humores, à capite in pectus defluentes, reuellendos, & per nares expurgandos.

℞. *Gummi ammoniaci* ℥ j.
Pyrethri ſubtiliſſimè puluerizati ʒ iij.

Incorporentur optimè cum ſucco radicis ireos in vnguenti conſiſtentiam. De hac mixtione parum baculi ad id aptati extremitati impone, & in narium profunditatem immitte, & ſtatim deſtillari videbis magnam aquæ ſeroſæ quantitatem.

In quarta forma errhinorum, quæ per inſtrumētum, quod ῥινεγχύτης dicitur, apparantur, vt ſuprà, ſi remedium liquidum profundiùs in nares iniici debet, itavt nulla alia ratione validiùs attrahi poſſit. Ad eiuſdem compoſitionem inſeruient aquæ & decoctiones radicum, herbarum, ſeminum & florum huic ſcopo congruentium, vti iam ſuprà diximus.

Supereſt, vt loquamur de caputpurgis in conſiſtentia ſicca, nempè de pulueribus, qui in nares penna, vel ſimili inſtrumento inſufflantur.

Huiuſmodi remedia, licet in genere quidem inter caputpurgia annumerentur: in ſpecie tamen ſternutamentis prouocandis inſeruiunt, idq; ſemper ad ipſius naturæ imitationem.

Sicut enim ſternutatio à natura ſecundum Galenum excitatur, ſiue per rarefactionem aut fuſionē humorum ſeroſorum & acrium, qui in cerebro cōtinentur: ſiue per vim naturæ, quæ conatur reiicere

& expellere ea, quæ naribus noxia & infesta sunt: Sic etiam ars excogitauit sternutamenti concitandi rationem, qua ipsi cerebro vacuando subuenit, idque medicamentis, quæ vel cerebrum calefaciũt, humores crassos & pituitosos in eodem sedem figentes incidunt, & liquefaciunt & sic aptiores expulsioni & euacuationi reddunt: vel mordicant & vellicant nares: vel vtrumque simul efficiunt, & ea ratione sternutationem eliciũt. Vnde materia sternutatoriorum plerúmque est calida, sicca, acris, pungens, & omninò tenuium partium: Quorum aliquot formulas hîc proponere non abs re fuerit.

Pul. sternutationem prouocans.

℞. *Rad. Ireos*
Fol. *Maioranæ ana* ℥ j.
Sem. *Sinapis*
Cubebarum
Garyophyllorum
Piperis albi ana ℈ j.
Castorei ℈ ß.

Misce: fiat puluis, ex quo parum insuffla naribus.

VEL.

℞. *Pulueris rad. ciclaminis*
Maioranæ

Hyssopi ana ʒ j.
Sem. *Nigellæ*
Pyrethri ana ʒ j.ß.
Macis ℈ j.
Hellebori albi ℈ ß.
Moschi gr. viij.
Misce, fiat puluis.

His addemus sternutatorium quoddam Martini Rulandi med. peritissimi, in ipsius Centuriis descriptum, cui excellētissimos effectus author adscribit.

℞. *Sem. Nigellæ*
Hellebori albi ana ℈ j.
Maioranæ
Rosmarini
Saluiæ ana ʒ ß.
Moschi gr. ij.

Nos vtimur alia sternutatorij forma, quæ non in nares insufflatur, vt puluis qui possit, eoquod helleborum excipiat, facilè aliâs cerebrum offendere.

℞. *Pyrethri ℈ ß.*
Hellebori nigri ʒ j.
Nasturtij ʒ ß.

Puluerentur & includantur in nodulo: maceretur nodulus in aqua rosarum, & naso admoueatur subodorandum. Sternutamentum citra molestiam excitat, quæ ratio cæteris multò securior est.

Auicennas quoq; vſurpat ſternutatorium quoddam vaporoſum, paratum ex aceto fortiſſimo, in quo diſſoluit parum caſtorei, cuius vapor in nares immiſſus ſternutationem vehementiſſimè prolicit.

Nonnulli vſum horum remediorum auerſantes, putant, per eadem humorum fluxum potius augeri, quàm reuelli, nec iiſdem niſi extrema vrgẽte neceſſitate, & præmiſſis generalibus vacuationibus vtuntur. Sed ipſi, vt mea quidem fert opinio, grauiter falluntur: quandoquidem eiuſmodi remedia in defluxionibus magnis ſuffocatiuis, & ſubitò ſuperuenientibus, commodè admodum & feliciter exhibentur. Natura enim canales ſiue ductus narium dicauit cerebri vacuationi, quam ars ad ipſius imitationem promouet ita, vt aperto & libero tranſitu, curſus ſeroſorum humorum per eandem viam expediatur: & hoc modo reuellantur, ne in partes nobiles inferiores, thoracem nempè & ventriculum illabantur. Eadem remedia vtiliter quóq; vſurpantur aduerſus epilepſias, lethargos, caros, apoplexias, & ſimiles affectus frigidos, vt ſcribit Gal. lib. de inſtrumento odoratus, & deinde Orib. lib. 10. cap. 3.

Eorundem quóque vſus felici ſucceſſu comperitur in vteri ſuffocatione, partu difficili, & ſecundinæ retentione: ſicut teſtes ſunt Hippocr. & Gal. lib. 5. aphoriſ. aphor. 35. & 31.

Caputpurgia ſiue errhina enumerata, non tãtùm purgant & euacuant cerebrum, ſed ſunt nonnulla

alia quæ conducunt etiam ad calidam eiusdem intemperiem tollendam, ad narium hæmorrhagiam siue sanguinis stillicidium sistendum: ad humores acres exulcerationi gignendæ aptos, contemperãdos: ad narium fœtorem, & ipsum etiam polypum ibidem productum, absque dolore consumendũ. Sed de huius generis cunctis remediis specificis, deinceps in tertia huius pharmacopœæ sectione fusiùs agemus, quò lectorem amandamus.

De Apophlegmatismis & Eclegmatis

CAP. XIX.

ORDINIS nostri ratio postulat, vt particularibus cerebri purgationibus, quæ per nares procurantur absolutis: nunc de præsidiis, ad particularem quoque tam cerebri, quàm thoracis vacuationem accommodatis, & per os exhibendis, tractemus.

Horum medicamentorum alia dicuntur apophlegmatismi, quos privatim & breviter tantùm perstringemus: non enim in ijsdem multa explicanda videntur.

Est igitur apophlegmatismus, vt nominis ratio & etymologia indicat, Gal. enusq; lib. 2. cap. 2. secundum locos docet, remedium, quod trahit

& vacuat pituitam & serosum humorem in cerebro collectum, idque mansticando: Vnde quidam idem barbaro vocabulo vocant masticatorium. *Masticatorium.*

Horum porrò masticatoriorum alia minùs, alia magis attrahunt humores.

Suntque vel simplicia, vel composita.

Masticatoria simplicia & minus attrahentia sunt mastiche sola, siue folia saluiæ, aut lauri manè masticanda, & in ore probè agitanda.

Vel cum mastiche pyrethrum miscetur, vt sequitur,

℞ *Mastiches*
Pyrethri ana ℥ ß.

Adiecta cera fingantur morsuli avellanæ magnitudinis, quæ manducentur, semper expuendo per horam dimidiam: idque per quatuor aut plures dies.

Fortiora & composita sunt,
quæ sequuntur.

℞. *Sem. Staphisagriæ*
Erucæ
Sinapis ana ʒ ij.
Pulu. Flor. betonicæ
Hyssopi ana ℈ j.
Salis ammoniaci ʒ ß.
Pyrethri ʒ j.
Mastiches
& Ceræ q. s.

Fiant trochisci formæ fabæ similes aut paruæ auellanæ, ex quibus vnus teneatur in ore leniter masticando, & continuò saliuam expuendo, idque manè ieiuno ventriculo: mirum in modum sputum prouocat, & cerebrum à recrementis humidiorib. expurgat, & est ad vertiginem & epilepsiam singulare præsidium.

Masticatorium diuulsorium ad
paralysim.

℞. *Diatragacanthi calidi ʒ ij.*
Mastiches ʒ ß.
Staphisagriæ
Pyrethri
Granorum paradisi
Zinziberis
Costi ana ʒ j.
Piperis longi
Garyophyllorum ana ℈ j.
Pulu. Rad. ireos
Turbith gummosi ana ʒ ß.

Dissoluantur cum syrupo de stœchade, & fiat masticatorium, de quo vtendum, vt suprà.

Si pro delicatis masticatorium, quod os calore suo minùs offendat, componere velis, hac via progredi oportet.

℞. *Rad. pyrethri in oxymelite maceratæ, exsiccatæ, & puluerata*

Staphis.

Staphisagriæ
Sacchari candi ana ℥ ß.

Excipiantur mucagine gummi tragacanthi, & fiat masticatorium.

Hæc particularia cerebri purgantia, post generalem vacuationem demùm administranda sunt: cōferunt ad defluxionum reuulsionem, & potissimū iuxta sententiam Gal. ad omnes soporiferos affectus, ad dolorem & grauedinem capitis.

In horum medicamentorum vsu obseruandum est, vt os vtentis ad saliuam attrahendam semiapertum teneatur, & calidioris acriorísque materiæ reliquiæ, quales ex fortiorum vsu plerúmque in ore remanere solent, tollantur lotione aquæ tepidæ, hydromelitis, aceti rosati, aut lactis. Vide de his Orib. lib. 8. collect. cap. 10.

Præterea sciendum est, vsum eorundem interdictúm esse iis, quibus inflammatio quædam circa fauces, palatum aut linguam, aut circa quamlibet oris particulam exorta est, vt scribit Gal. lib. 3. meth. cap. 11.

Reliquum est, vt dicamus de masticatoriis idoneis ad pulmones, & pectoris regionem vacuandā: quæ quoniam non tam valida attrahendi & purgandi facultate pollent, vt pręcedentes, de quibus modò diximus, in numerum purgantium affatim sumptorum & vsurpatorum referri possunt: quandoquidem incidendo, attenuando, detergendo, vel incrassando irritant naturam, & eidem succurrunt ad reiectandas per sputum multas superfluita-

tes excremẽtitias, quæ ipsi infestæ sunt & noxiæ: ac quoniam huiusmodi eiectiones superfluitatũ thoracis & pulmonum, naturaliter à tussi prouocatæ, Galeno sub particularibus euacuationibus comprehenduntur, remedia etiam arte procurata, sub eadem classe comprehendi posse videntur.

Hæc remedia veteribus dicta sunt arteriaca: recentioribus bechica & eclegmata: Arabibus loch & looch, quòd sensim lambendo deglutiantur.

Distingui possunt in duas classes, vel in calefaciẽtia, attenuantia, incidentia, detergentia humores frigidos, lentos, viscidos, & crassos, qui thoracis cauo continentur: vel in refrigerantia, incrassantia & lenientia humores calidos, acres & tenues, qui erosionum & exulcerationum authores existunt. Vtriusque generis exempla petenda sunt ex Gal. lib. 7. secundum loca. Ex his porrò duobus remediorum generibus componitur vnum tertium, quod inter vtrúmque, medium obtinet, attenuando & incrassando simul: quódque confert tam ad caussam coniunctam, quàm antecedentem: ad humorem nempe crassum, in pulmonibus iam collectum, qui incidendus & detergendus est: & ad tenuem, per asperam arteriam in pulmones influẽtem, qui incrassandus: quod breuiter exemplis illustrandum erit.

Eclegmata seu Loch incidentia detergentia sunt.

Looch è succo scyllæ simp. Gal.
compos. Mes.
Looch sanum & expertum Mes.
Looch è pino Mes.
Looch è prassio Pauli.
Looch de ereuo eiusdem Pauli
Looch de carthamo Mes.

Hæc omnia eclegmata de eorum sunt genere, quæ fortiùs attenuant detergúntque materiā crassam in thorace vel pulmonibus contentam. Tussientibus, asthmaticis & difficulter spirantibus, ob purulentæ lentæque pituitæ copiam, respirationis viam opprimentem, auxiliantur.

Minus incidentia & detergentia sunt.

Looch passulatum
Looch de farfara seu tussilagine
Looch de caulibus Gordonij.
Looch è pulmone vulpis Mes.

Incrassantia fortiora sunt.

Looch è papauere
Diacodion simplex Gal.
Diacodion Joan. Bat. Montani.

Horum vsus est in omnibus destillationibus

è capite in asperam arteriam, ex perpetua tussi insomnium parientibus. Tussi quinetiam & gutturis asperitati à tenui destillatione seu catharrho excitata aúxiliantur: defluentes enim illos humores inpissant, mitigántque, excretioni præparant: febribus etiam ardentibus & pectoris inflammationibus interdum exhibentur.

Incrassantia leniora sunt.

Looch de psyllio
Loach de portulaca
Looch ex tragacantha.

Hæc ipsa ad sputum sanguinis commendantur. Posteriora duo partim ex rebus adstringentibus & stipticis composita, venarum rupturis cõstringendis & agglutinandis conueniunt.

Enumeratorum remediorum formulæ, in ipsis authoribus à nobis citatis, & in omnibus dispensatoriis siue antidotariis communibus inquirendæ sunt. Nobis sufficiat de nostris tantùm ea inserere, quæ non vulgaria sunt, & tamen præclarè conferunt asthmaticis, phthisicis, & aliis pulmonum grauissimis & penè incurabilibus affectibus.

Looch de Althea Quercet.

℞. Rad. bismaluæ optimè mundatarum ℔ ß. aut quantum volueris, bulliant in hydromelite communi ad sufficientem decoctionem: optimè coctæ

tundantur, & per setaceum traiiciantur: de quarum mucagine accipe ℥ ij.

Spec. *Diatragacanthi*
Diajreos ana ℥ iij.
Sacchari candi
Penidiorum ana ℥ ß.
Flor. *Sulphuris optimè præparatorum, vt infrà docebimus ℥ ij.*
Syrup. capill. veneris
Tussilaginis ana q. s.

Omnia reducantur in formã Looch: de quo sæpius vtendum cum baculo de liquiritia.

Excellens est remedium contra omnem tussim inueteratã, siue à frigida siue à calida orta sit causa: contra asthma, orthopnœam, & dispnœam, alióſque pulmonum affectus: vsus quóque eius est in maturanda pleuritide, & sputo proliciendo: sicuti horum præcipua curatio per anacatharsim instituenda.

Looch passulatum Quercetani.

℞. *Rad. Tussilaginis*
Liquiritiæ an. ℥ j.
Rad. *Enulæ campanæ ℥ ß.*
Scabiosæ
Herb. *Capill.*
Hyssopi ana m. j.
Flor. *Tussilaginis*

Violarum
Buglossæ
Nymphea ana p.ij.
Sem. *Anisi* ʒ vj.

Coquantur in hydromelite simplici: de colatura clarificata cape ℔ iiij. in quibus decoque

Passularum purgatar. à vinaceis ℔ ß.
Juiubarum
Sebest. ana ℥ ij.

Coquantur ad medietatis consumptionem: dein quamoptimè prælo exprimantur, & addendo

Sacchari candi
Penidiorum ana ℥ iiij.

Coquantur ad mellitam consistentiam: cui adde

Flor. sulphuris ℥ ß.

Misce fiat Looch.

Ad enumeratos pulmonum affectus, vtráq; hæc loch plerúmque offerre soleo: de quibus vtendum præcipio manè, à prandio circiter quartam, hora somni, & noctu primis vigiliis. Præstantissima medicamina sunt, ad illa, vt diximus, mala. Nullis enim laudibus satis prędicari possunt flores sulphuris, quos addimus, vtpotè qui verum pulmonum balsamum sunt, vt alibi in scriptis nostris iam diximus.

Ex commemoratis floribus sulphuris, cum solo butyro, quadam mucagine sem. citoniorum, bismaluæ aut lini permixtis, addendo quemdam syrup. capilli veneris, violarum, roris solis, aut tussilaginis, ad eosdem vsus, vt suprà, bechicum siue loch

parabis excellentißimum.

Ad phtiſim & exulceratos ſiue purulentos pulmonum affectus, loch aliud paratu facillimum cõfici poteſt, quod potentiſſimum & ſummum eſſe auxilium ſæpenumerò in pluribus optimo cum ſucceſſu expertus ſum.

℞. Syrup. de ſucco hederæ terreſtris, noſtræ deſcriptionis ℥ ij.
Flor. Sulphuris q.ſ. ad reducẽda omnia in looch.

De quo Empyicis exhibe quater in die, idque ad dies pluſculos, & mira præſtabis. Multos profectò deſperatos & incurabiles ægrotos iam proclamatos, hoc eodem reſtituimus remedio.

Ad enarrati hederæ terreſtris ſyrupi vncias duas admiſcere poteris guttulas 4. vel ſex rubini noſtri ſulphuris, cuius deſcriptio extat in noſtra pharmacopœa ſpagirica, multis ab hinc annis à nobis edita: ex qua mixtione, medicina ſecurior & promptior in agendo, aduerſus eoſdem affectus euadet.

Eodem modo balſamum, butyrum, lac dulce aut cremor ſulphuris, cum quodam ſyrupo mixta, aut per ſe exhibita, iiſdem affectibus ſingulari & ſpecifica proprietate proſunt: quorum omnium præparationem paulò poſt docebimus. Sulphur enim ritè præparatũ verũ eſt pulmonum balſamũ, verum bechicum, verum loch ſanum & expertum omnib. pulmonũ affectib. aptum & ſalutare, quod admirandis ſuis virtutibus, & effectibus. Loch

illi ſano, & cæteris omnibus, quotquot ſunt bechichica vulgaria, longè præferendum eſt.

De confectionibus aromaticis ſeu ſpeciebus aut pulueribus roborantibus, tabellis & trochiſcis.

Cap. XX.

Atis abundè hactenus tractatum eſt de præparantibus, purgantibus ſeu vacuantibus, necnon de reuellentibus & deriuantibus remediis: ordinis ratio expoſcit, vt nunc dicamus de iis, quæ facultatibus partium nobilium, animalibus nempè, vitalibus, & nutritioni dicatis, roborandis ſiue confortãdis apta & idonea ſunt: necnon de iis, quæ afflictarum partiũ malignam qualitatem ſiue intemperiem corrigunt, & variis earundem ſymptomatis ſiue accidentibus præter naturam ſuccurrunt ac opitulantur. His autem curationum indicationibus, diuerſa inſeruiunt medicamentorum genera, veluti ſunt,

1. *Confectiones aromaticæ, ſpecies ſiue pulueres cordiales.*
2. *Trochiſci*
3. *Tabellæ*

4. Opiatæ

4. *Opiatæ*
5. *Condita*
6. *Conservæ*
7. *Omnis generis antidoti.*

Vt igitur primæ sectioni nostræ pharmacopœæ colophonem siue finem imponamus: de his tantùm enarratis remediorum generibus, quæque ex ijs maximè necessaria videntur, siue ad vulgarem normam, siue per chymicum artificium sint præparata, adhuc nobis dicendum restat: exordio sumpto à confectionibus aromaticis, quarum aliæ calidæ sunt, aliæ frigidæ, aliæ temperatæ.

Calidæ sunt
- *Aromaticum Garyophyllatum Mes.*
- *Aromaticum rosatum Gabrielis*
- *Diamargarit. cal. Auicennæ*
- *Lætificans Rhasis*
- *Diambra Mes.*
- *Diamoschum dulce Mes.*
- *Confectio cordialis Alexandr.* Bened. *& Conf. cord. descripta à Fuchs. 2. cōpos. med. sect.* 4.
- *Diacalamentum Gal.*
- *Diacinnamomum Mes.*
- *Dianthos Nicol.*
- *Diagalanga Mes.*
- *Diahyssopum Mes.*
- *Diairis Nicol.*
- *Diatrionpipereon Mes.*
- *Diacuminum Nicol.*
- *Diaprassium Nicol.*

Diaxyloaloës Mes.
Rosata novella.

Frigidæ { *Diamargarit. frigid.* / *Diatragacant. frigid.* / *Diapenidium*

Temperatæ { *Diatriásantalum* / *Diarrhodon Abbatis* / *Diacurcuma* / *Dialacca maior*

Hæ sunt confectiones aromaticæ, quæ maximè in vsu esse solent, quarum compositionum formulæ adeò sunt communes, vt in omnibus dispensatorijs descriptæ reperiantur. Nobis hîc satis erit, singularum tantùm proprietates & facultates ordine explicare: vbi videre licebit, alias peculiariter convenire capitis affectibus: alias pulmonum & thoracis, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vteri, aliarúmque corporis humani partium morbis.

Aromaticum garyophyllatum præcipuum & singulare roborans est cordis & ventriculi: confert ad nauseam & vomitum: partes nutritioni famulantes à putredine præservat, & ventos flatusque mirificè dissipat.

Aromaticum rosatum auxiliatur imbecillitati vẽtriculi, iuuat concoctionem, stimulat appetitum, & imprimis ijs aptum est, quibus ex longo quodam morbo calor naturalis labefactatus, etiamnum post morbum evictum languescit.

Diamargaritum calidum Avicennæ vtile perhibetur adversus omnes hypothymias, syncopes & cordis deliquia, & breviter omnes vires collapsas reparat & instaurat: prodest suffocationi matricis, asthmaticis, tabidis: ad cruditates item & imbecillitates ventriculi conducit.

Electuarium lætificans Rhasis valet ad palpitationem cordis: ad omnes melancholiæ hypochôdriacæ species, & quia lætitiam & hilaritatem adfert, lætificans appellatũ est. Falluntur autem ij, qui huius descriptionis authorem Galenum fuisse opinantur, & idcircò id nominant lætificans Galeni: sicut alibi quoque monuimus.

Diambra & diamoschum dulce, vtráque à Mesvæo descripta, item conf. cordiales tum Alexandr. Bened. tum Fuchij inter pulveres & confectiones, cordi sunt omnium maximè amicæ & salutares, & ijsdem ferè effectibus ac energiis præditæ, laudantur adversus pestilentes omnes affectus, frigidósq; cerebri morbos, paralyses, vertigines, epilepsias, convulsiones, melancholias: recreãt insuper & instaurant facultatem maximè vitalem, roborãtque ventriculum, aliasque partes nutritioni ancillantes.

Diacalamentum Galeni conducit omnibus thoracis & ventriculi affectibus, à cruditatibus, & causa frigida ortis: mirum in modum attenuat omnes crassos & tartareos humores: dissipat omnes ventos: succurrit febre quartana laborãtibus: tandémque menses & vrinam movet.

Diacinnamomum Mesuæi, Dianthos Nicol. &

Diagalanga Mesvæ: sunt compositiones, quæ ob singularem consensum ijsdem vsibus adaptantur, omnibus nempè frigidis inserviunt affectionibus, intẽperiei cerebri, ventriculi, & cæterarũ nutritionis partium: concoctionem iuvant: cardiacis item & cordis deliquiis subveniunt: & vires exhaustas mirificè reficiunt.

Diahyssopum Mesvæi, Diatragacanthum calidũ Nicol. & Diairis Salomonis Nicolai, magna quoque compositionis societate invicem conveniunt: omnibus etiam pulmonum affectibus, ab humoribus frigidis & viscosis subortis opem ferunt, qualis asthmatum & tussium inveteratarum conditio plerúmque esse solet.

Diazingiber Nicolai, & diatrionpipereon Mesuæi, cruditatibus, ventis & imbecillitatibus ventriculi opitulantur: attenuant & incidunt humores mucilaginosos tunicis ventriculi adhærescentes, altiusque radices agentes: Vnde feliciter in febri quartana post generales evacuationes præscribuntur.

Diacuminum & Dianisum Nicolai & Mesvæi, eiusdem ambo compositionis ferè, flatibus ventriculi, à crassis & pituitosis humoribus procreatis, discutiendis aptissima sunt.

Diathamarum Nicolai, asthmaticis, tussientibus & anhelosis: renúmque porrò imbecillitati optimè convenit.

Diaprassium Nicolai, peculiariter inseruit ad omnes defluxiones tussim excitantes: ad omnia item

aſthmata & diſpnœas.

Diaxyloaloës Meſvæi exhibetur ad quævis ventriculi incommoda à cruditate pronata: quientiam illud idoneum eſt ad vermes & corruptos humores ex eodem expellendos: digeſtionem iuvat, & hominis animum exhilarat.

Roſata novella Nicolai, facultatem habet vomitum inhibendi: confert etiam ad imbecillitates ventriculi, & lipothymias ſiue cordis deliquia, & vires debiles, à divturno morbo contractas, inſolidum inſtaurat.

Diamargaritum frigidum Nicolai, in omnibus febribus ardentibus & peſtilentibus, ad cor & facultatem vitalem recreandam, ſummoperè commendatur.

Diapenidium & diatragacanthum, à Nicolao deſcripta, ad omnes calidos & acres pulmonum affectus, ad tuſſim ab humore ſalſo & ſeroſo provocatam, ad anacatharſim, & expectorationem pleuriticis & peripneumonicis promovendam, commodè offeruntur.

Diatriaſantalum & diarrhodon Abbatis, idonea ſunt ad omnes viſcerum nutritioni inſervientium, intemperies calidas contemperandas: conducunt ictero, oppilationi hepatis & lienis: aliiſque calidis eorumdem viſcerum affectibus, quæ ſimul etiam vna eadémque opera corroborant.

Dialacca maior & diacurcuma ſiue diacrocum Meſuæi, ſimiles habent proprietates, ſicut & eorumdem deſcripſiones parum à ſe invicem diffe-

runt: in frigidis partium nutritioni dicatarum intẽperiebus, ad earundem obstructiones & durities reserandas exhibentur: vbi eadem opera simul roborant hepar & lienem; & idcirco omnibus cachexiis & hydropisibus prosunt: non parum etiã ad vrinam proliciendam apta sunt.

Hactenus de viribus & proprietatibus enumeratorum pulverum sat dictum: quorum descriptionum formulæ petendæ sunt ex antidotariis, in quibus omnes ex veterum scriptis translatæ & congestæ reperiuntur. Non enim operæ-prætium me fecisse arbitror, si in illis denuò huc transcribẽdis desudaro: Veruntamen sicut suprà, pulveres quosdam purgantes, qui non sunt vulgares, descripsimus, ita hîc opus nostrum decorare placet confectionibus siue pulveribus quibusdam cordialibus specificis ad plures affectus, qui vel nostrę sunt descriptionis, vel aliundè nobis à doctis viris communicati, multáque experientia comprobati, digni sunt qui in lucem publicam prodeant.

Tragea ad frigidos omnes capitis affectus.

℞. Pulu. Rad. acori ℥ vj.
Coralli præparati ℥ ij.
Pulu. Florum calendulæ
Betonicæ
Stœchados
Anthos ana ℈ ij
Coriandri præparati

Nucis moschatæ
Cinnamomi ana ℥ ß.
Sem. *Anisi*
Fœniculi dulcis
Pæoniæ
Sileris montani ana ℥ iij.
Cardamomi ℥
Garyophyllorum ana ʒ j.
Sacchar. anthosati q. suff.

Vt fiat pulvis gustui gratus dosis semicochleare argenteum, manè.

Qui ob cerebrum plus ęquo humidum & nubilosum plerúmque existunt torpidi, segnes & obliviosi: qui porrò apoplexiæ, paralysi & soporiferis aliis affectibus sunt obnoxij: præmissa purgatione cum pilulis cephalicis & congruis, singulis matutinis vtantur prædicto pulvere, idque ad dies plures, & non exiguum mali levamen percipient.

Tragema capitale Langij contra vertiginem & apoplexiam.

℞. *Maioranæ*
Betonicæ
Salviæ
Rosmarini
Lavendulæ
Melissæ
Stœchados ana ℈ j.
Nucis moschatæ
Cinnamomi

Coriandri præp. ana ʒ iij.
Cubebarum
Cardamomi
Galangæ
Piperis longi
Sem. Gallitrici
Gran. Pæoniæ ana ʒ j.
Gariophyllorum
Macis
Zedoariæ
Zingiberis
Fœniculi
Carpobalſami
Xyloalöes ana ʒ ß.
Sacchari ℔ j. *miſce, fiat pulvis.*

Tragema ad vertiginem expertum Cratonis.

℞. *Cinabrij non factitij ſed mineralis veri ʒ ß.*
Coralli rubri præparati
Margaritarum præparatarum ana ℈ ij.
Croci ℈ j.
Fol. auri num. xv.

Omnia terantur ſubtiliſſimè ſupra marmor, & miſceantur: doſis gr. x. xii. vel xvi. cum aqua lilii convall. provocat ſudores. Excellens eſt, & multo vſu comprobatum remedium contra vertiginem.

Ad evndem affectum remedium paratu facillimum occurrit, cuius vſu vir quidam magnæ authoritatis, & de tota Gallia perquàm optimè meritus,

ritus, à graui quadam vertigine ſcotomatica feliciter reſtitutus fuit: paratur autem ex ſtercore pauonis maſculi, pro maribus, quod ſiccandum & puluerizandum, dein maceretur de eo drachma vna per noctem integram in vino albo: omnia per linteum traiecta, exhibeantur vertiginoſo, idq; continenter à nouilunio vſque ad plenilunium, aut etiá amplius, ſi opus fuerit. Huius remedij author eſt quidam ruſticus, qui ex hac cura ſingularem laudem & honorem præ multis aliis clariſſimis Medicis reportauit. Vnde colligere licet, medicinæ perfectionem tam exquiſitam non eſſe, quin in eam in dies quid addiſcere, vel à minimo & abiectiſſimo quóvis homine opus habeamus.

Tragea antepileptica Quercetani.

℞. *Eſſentiæ corallorum*
Margaritarum ana ℈ iiij.
Vngulæ Alces veræ
Vnicornu ana ʒ ß.
Salis cranij humani ʒ j. ß.
Pulu. Flor. liliorum conuall.
Calendulæ
Tiliæ arboris
Anthos ana ℈ j ß.
Sem. Pœoniæ
Rutæ
Viſci querni ana ℈ ij.
Lapidis bezoardici veri

Ambræ grisæ ana ℈ j.
Cinnamomi
Cardamomi
Ligni aloës ana ʒ j.
Camphoræ ℈ ß.
Sacchari anthosati q.suff.

Epilepticus, post generalem & congruentem vacuationem, huius trageæ capiat semicochlear, continuando per integrum mensem: qua sumpta, statim vnam atque alteram vnciam nostræ aquæ antepilepticæ, suprà capite Decoctorũ descriptæ, superbibat: móxque sudet, & in cæteris bona victus ratione vtatur.

Tragea ad omnes pectoris affectus.

℞. *Spec. Diaireos*
Diatragacanthi frigidi ana ʒ j.ß.
Pulu. Rad. vngulæ caballinæ
Summitatum hyssopi
Sem. Vrticæ ana ℈ iiij.
Pulmonis vulpis præparati ʒ ß.
Flor. Sulphuris optimè præparatorum ʒ j.ß.
Essentiæ margaritarum
Coralli ana ʒ j.
Sacchari violati q. suff. misce fiat puluis, vel si velis, elect. per tab. concinnabis.

Excellentissimus est puluis aduersus omnes pulmonum affectus, & ipsum etiam asthma, & spirãdi difficultatem: efficax est præterea ad tussim inuete-

ratam, & ipsam etiam phtisim ac vlcera pulmonum.

Tragea antipleuritica.

℞. Salis prunellæ (quem anodynum minerale vocant veri Chymici) ℥ ij.
Pulu. Flor. papaueris rheadis
Coralli rubri ana ℨ j.
Sacchari violati ℥ ß.

Reducantur in puluerem: dosis ℨ ij. superbibendo parum aquæ papaueris rheadis, vel cardui benedicti. Singulare remedium ad pleurisim, cuius eximios effectus ipsis oculis multoties vidi.

Puluis ad omnes ventriculi affectus mirabilis.

℞. Rad. Aronis præparatæ, vt docebitur ℥ ij.
Pulu. Rad. Acori vulgi
Pimpinellæ ana ℥ j.
Oculorum cancri ℥ ß.
Cinnamomi ℨ iij.
Salis absinthij
& Juniperi ana ℨ j.
Sacchari rosati q. suff.

Conficiatur puluis gustui gratus.

CAVTIO.

Tanta est ventriculi affinitas & conspiratio

Diaxyloaloës Mes.
Rosata novella.

Frigidæ { *Diamargarit. frigid.* / *Diatragacant. frigid.* / *Diapenidium*

Temperatæ { *Diatriāsantalum* / *Diarrhodon Abbatis* / *Diacurcuma* / *Dialacca maior*

Hæ sunt confectiones aromaticæ, quæ maximè in vsu esse solent, quarum compositionum formulæ adeò sunt communes, vt in omnibus dispensatorijs descriptæ reperiantur. Nobis hîc satis erit, singularum tantùm proprietates & facultates ordine explicare: vbi videre licebit, alias peculiariter convenire capitis affectibus: alias pulmonum & thoracis, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vteri, aliarúmque corporis humani partium morbis.

Aromaticum garyophyllatum præcipuum & singulare roborans est cordis & ventriculi: confert ad nauseam & vomitum: partes nutritioni famulantes à putredine præservat, & ventos flatusque mirificè dissipat.

Aromaticum rosatum auxiliatur imbecillitati vētriculi, iuuat concoctionem, stimulat appetitum, & imprimis ijs aptum est, quibus ex longo quodam morbo calor naturalis labefactatus, etiamnum post morbum evictum languescit.

Diamargaritum calidum Avicennæ vtile perhibetur adversus omnes hypothymias, syncopes & cordis deliquia, & breviter omnes vires collapsas reparat & instaurat: prodest suffocationi matricis, asthmaticis, tabidis: ad cruditates item & imbecillitates ventriculi conducit.

Electuarium lætificans Rhasis valet ad palpitationem cordis: ad omnes melancholiæ hypochōdriacæ species, & quia lætitiam & hilaritatem adfert, lætificans appellatū est. Falluntur autem ij, qui huius descriptionis authorem Galenum fuisse opinantur, & idcircò id nominant lætificans Galeni: sicut alibi quoque monuimus.

Diambra & diamoschum dulce, vtráque à Mesvæó descripta, item conf. cordiales tum Alexandr. Bened. tum Fuchij inter pulveres & confectiones, cordi sunt omnium maximè amicæ & salutares, & ijsdem ferè effectibus ac energiis præditæ, laudantur adversus pestilentes omnes affectus, frigidósq; cerebri morbos, paralyses, vertigines, epilepsias, convulsiones, melancholias: recreāt insuper & instaurant facultatem maximè vitalem, roborátque ventriculum, aliasque partes nutritioni ancillantes.

Diacalamentum Galeni conducit omnibus thoracis & ventriculi affectibus, à cruditatibus, & caussa frigida ortis: mirum in modum attenuat omnes crassos & tartareos humores: dissipat omnes ventos: succurrit febre quartana laborātibus: tandémque menses & vrinam movet.

Diacinnamomum Mesuæi, Dianthos Nicol. &

Diagalanga Mesvæ: sunt compositiones, quæ ob singularem consensum ijsdem vsibus adaptantur, omnibus nempè frigidis inserviunt affectionibus, intẽperiei cerebri, ventriculi, & cæterarũ nutritionis partium: concoctionem iuvant: cardiacis item & cordis deliquiis subveniunt: & vires exhaustas mirificè reficiunt.

Diahyssopum Mesvæi, Diatragacanthum calidũ Nicol. & Diairis Salomonis Nicolai, magna quoque compositionis societate invicem conveniunt: omnibus etiam pulmonum affectibus, ab humoribus frigidis & viscosis subortis opem ferunt, qualis asthmatum & tussium inveteratarum conditio plerúmque esse solet.

Diazingiber Nicolai, & diatrionpipereon Mesuæi, cruditatibus, ventis & imbecillitatibus ventriculi opitulantur: attenuant & incidunt humores mucilaginosos tunicis ventriculi adhærescentes, altiusque radices agentes: Vnde feliciter in febri quartana post generales evacuationes præscribuntur.

Diacuminum & Dianisum Nicolai & Mesvæi, eiusdem ambo compositionis ferè, flatibus ventriculi, à crassis & pituitosis humoribus procreatis, discutiendis aptissima sunt.

Diathamarum Nicolai, asthmaticis, tussientibus & anhelosis: renúmque porrò imbecillitati optimè convenit.

Diaprassium Nicolai, peculiariter inseruit ad omnes defluxiones tussim excitantes: ad omnia item

asthmata & dispnœas.

Diaxyloaloës Mesvæi exhibetur ad quævis ventriculi incommoda à cruditate pronata: quientiam illud idoneum est ad vermes & corruptos humores ex eodem expellendos: digestionem iuvat, & hominis animum exhilarat.

Rosata novella Nicolai, facultatem habet vomitum inhibendi: confert etiam ad imbecillitates ventriculi, & lipothymias siue cordis deliquia, & vires debiles, à diuturno morbo contractas, insolidum instaurat.

Diamargaritum frigidum Nicolai, in omnibus febribus ardentibus & pestilentibus, ad cor & facultatem vitalem recreandam, summoperè commendatur.

Diapenidium & diatragacanthum, à Nicolao descripta, ad omnes calidos & acres pulmonum affectus, ad tussim ab humore salso & seroso provocatam; ad anacatharsim, & expectorationem pleuriticis & peripneumonicis promovendam, commodè offeruntur.

Diatriasantalum & diarrhodon Abbatis, idonea sunt ad omnes viscerum nutritioni inservientium, intemperies calidas contemperandas: conducunt ictero, oppilationi hepatis & lienis: aliisque calidis eorumdem viscerum affectibus, quæ simul etiam vna eadémque opera corroborant.

Dialacca maior & diacurcuma siue diacrocum Mesuæi, similes habent proprietates, sicut & eorumdem descripsiones parùm à se invicem diffe-

runt:in frigidis partium nutritioni dicatarum intẽperiebus, ad earundem obstructiones & durities reserandas exhibentur: vbi eadem opera simul roborant hepar & lienem, & idcirco omnibus cachexiis & hydropisibus prosunt: non parum etiã ad vrinam proliciendam apta sunt.

Hactenus de viribus & proprietatibus enumeratorum pulverum sat dictum: quorum descriptionum formulæ petendæ sunt ex antidotariis, in quibus omnes ex veterum scriptis translatæ & congestæ reperiuntur. Non enim operæ-prætium me fecisse arbitror, si in illis denuò huc transcribẽdis desudaro: Veruntamen sicut suprà, pulveres quosdam purgantes, qui non sunt vulgares, descripsimus, ita hîc opus nostrum decorare placet confectionibus siue pulveribus quibusdam cordialibus specificis ad plures affectus, qui vel nostrę sunt descriptionis, vel aliundè nobis à doctis viris communicati, multáque experientia comprobati, digni sunt qui in lucem publicam prodeant.

Tragea ad frigidos omnes
capitis affectus.

℞. Pulu. Rad. acori ʒ vj.
Coralli præparati ʒ ij.
Pulu. Florum calendulæ
Betonicæ
Stœchados
Anthos ana ℈ ij
Coriandri præparati

Nucis moschatæ
Cinnamomi ana ℥ ß.
Sem. *Anisi*
Fœniculi dulcis
Pæoniæ
Sileris montani ana ℥ iij.
Cardamomi
Garyophyllorum ana ℥ j.
Sacchar. anthosati q. suff.

Vt fiat pulvis gustui gratus dosis semicochleare argenteum, manè.

Qui ob cerebrum plus ęquo humidum & nubilosum plerúmque existunt torpidi, segnes & obliviosi: qui porrò apoplexiæ, paralysi & soporiferis aliis affectibus sunt obnoxij: præmissa purgatione cum pilulis cephalicis & congruis, singulis matutinis vtantur prædicto pulvere, idque ad dies plures, & non exiguum mali levamen percipient.

Tragema capitale Langij contra vertiginem & apoplexiam.

℞. *Maioranæ*
Betonicæ
Salviæ
Rosmarini
Lavendulæ
Melissæ
Stœchados ana ℈ j.
Nucis moschatæ
Cinnamomi

Coriandri præp. ana ℥ iij.
Cubebarum
Cardamomi
Galangæ
Piperis longi
Sem. *Gallitrici*
Gran. *Pæoniæ ana ℥ j.*
Gariophyllorum
Macis
Zedoariæ
Zingiberis
Fœniculi
Carpobalsami
Xyloaloës ana ℥ ß.
Sacchari ℔ j. *misce, fiat pulvis.*

Tragema ad vertiginem expertum Cratonis.

℞. *Cinabrij non factitij sed mineralis veri* ℥ ß.
Coralli rubri præparati
Margaritarum præparatarum ana ℈ ij.
Croci ℈ j.
Fol. auri num. xv.

Omnia terantur subtilissimè supra marmor, & misceantur: dosis gr. x. xii. vel xvi. cum aqua lilii convall. provocat sudores. Excellens est, & multo vsu comprobatum remedium contra vertiginem.

Ad eundem affectum remedium paratu facillimum occurrit, cuius vsu vir quidam magnæ authoritatis, & de tota Gallia perquàm optimè meritus,

ritus, à graui quadam vertigine ſcotomatica feliciter reſtitutus fuit: paratur autem ex ſtercore pauonis maſculi, pro maribus, quod ſiccandum & puluerizandum, dein maceretur de eo drachma vna per noctem integram in vino albo: omnia per linteum traiecta, exhibeantur vertiginoſo, idq; continenter à nouilunio vſque ad plenilunium, aut etiã amplius, ſi opus fuerit. Huius remedij author eſt quidam ruſticus, qui ex hac cura ſingularem laudem & honorem præ multis aliis clariſſimis Medicis reportauit. Vnde colligere licet, medicinæ perfectionem tam exquiſitam non eſſe, quin in eam in dies quid addiſcere, vel à minimo & abiectiſſimo quóvis homine opus habeamus.

Tragea antepileptica Quercetani.

℞. *Eſſentiæ corallorum*
Margaritarum ana ℈ iiij.
Vngulæ Alces veræ
Vnicornu ana ʒ ß.
Salis cranij humani ʒ j. ß.
Pulu. Flor. liliorum conuall.
Calendulæ
Tiliæ arboris
Anthos ana ℈ j ß.
Sem. Pœoniæ
Rutæ
Viſci querni ana ℈ ij.
Lapidis bezoardici veri

Ambræ grisea ana ℈ j.
Cinnamomi
Cardamomi
Ligni aloës ana ʒ j.
Camphoræ ℈ ß.
Sacchari anthosati q.suff.

Epilepticus, post generalem & congruentem vacuationem, huius trageæ capiat semicochlear, continuando per integrum mensem: qua sumpta, statim vnam atque alteram vnciam nostræ aquæ antepilepticæ, suprà capite Decoctorũ descriptæ, superbibat: móxque sudet, & in cæteris bona victus ratione vtatur.

Tragea ad omnes pectoris affectus.

℞. *Spec. Diaireos*
Diatragacanthi frigidi ana ʒ j. ß.
Pulu. *Rad. vngulæ caballinæ*
Summitatum hyssopi
Sem. *Vrticæ ana ℈ iiij.*
Pulmonis vulpis præparati ʒ ß.
Flor. *Sulphuris optimè præparatorum ʒ j. ß.*
Essentiæ margaritarum
Coralli ana ʒ j.
Sacchari violati q. suff. misce fiat puluis, vel si velis, elect. per tab. concinnabis.

Excellentissimus est puluis aduersus omnes pulmonum affectus, & ipsum etiam asthma, & spirãdi difficultatem: efficax est præterea ad tussim inuete-

ratam, & ipsam etiam phtisim ac vlcera pulmonum.

Tragea antipleuritica.

℞. *Salis prunellæ (quem anodynum minerale vocant veri Chymici)* ʒ ij.
Pulu. Flor. *papaueris rheadis*
Coralli rubri ana ʒ j.
Sacchari violati ℥ ß.

Reducantur in puluerem: dosis ʒ ij. superbibendo parum aquæ papaueris rheadis, vel cardui benedicti. Singulare remedium ad pleurisim, cuius eximios effectus ipsis oculis multoties vidi.

Puluis ad omnes ventriculi affectus mirabilis.

℞. *Rad. Aronis præparatæ, vt docebitur* ℥ ij.
Pulu. *Rad. Acori vulgi*
Pimpinellæ ana ℥ j.
Oculorum cancri ℥ ß.
Cinnamomi ʒ *iij.*
Salis absinthij
& Iuniperi ana ʒ *j.*
Sacchari rosati q. suff.

Conficiatur puluis gustui gratus.

CAVTIO.

Tanta est ventriculi affinitas & conspiratio

cum reliquis totius corporis partibus, vt ex eius vel minimo errore cæteræ particulæ statim in consensum trahantur, & ita infinita propemodum mala procreentur: hinc vitiorum vētriculi medela, complectitur simul pluriumq; aliorum affectuum medicationem. Occasionem horum, quæ dico, mihi præbet admiranda huius pulueris efficacia: qui licet paratu sit facillimus, nec ex numerosa ingrediētium, aut aromatum multitudine præparetur: exhibetur tamen non tantùm ad ventriculum corroborandum, cui propriè conuenit, sed etiam ad capitis affectus, ad hemicranias acutissimas, vertiginem,

Melanchol. Hypochōd. melancholiam hypochōdriacam, cachexiam & similes affectus. Ad calculum quóq; & febrem quartanam porrigitur: habet enim facultatem deoppilādi hepar, lienem & totū mesenterium, & dissoluē di & liquefaciendi tartarum glutinosum, qui plurimorum morborum causa existit: cui negotio peculiariter inseruit sal pungens & piperinum, quem Aronis radix, quæ huius medicamenti basis est & fundamentum, acredine & mordacitate sua satis

Pulu. D. Birckmāni. repræsentat. Id mihi communicatum fuit à D. Birckmanno medico excellentissimo, cuius iam honorificam alibi mentionem fecimus. Is singulis annis parabat huius pulueris plusquam sexaginta aut octuaginta libras: tanti eum faciebat ad medicinæ vsum, vt & eidem locum daret inter secreta sua medica, quorum summa abundantia, is tanquam vnus primariorum medicorum sui seculi diffluebat.

Præparatio radicis Aronis.

Colligenda eſt hæc radix, dum vix inter dumeta germinare incipit,ac antequam eius virtus in folia ſe diſpergat,mundanda optimè & lauanda:poſteà in orbiculos diſſecta infundatur cum vino albo,& maceretur in loco frigido per 24.horas: vino duobus digitis tranſuerſis ſupernatante : enumeratis horis elapſis,effundatur vinum & ſeparetur per inclinationem: & rurſus affundatur nouum vinum album,repetita adhuc maceratione eadem per 12. horas,vt nimia acrimonia & vis pungens eiuſdem ſalis aronici mitigetur,quæ aliâs tangentis manibus bullas ſiue puſtulas inducit, eáſque exulcerat. Sed in eo tamen acri ſale latet vis illa diſſoluens , quæ vero artificio inde eruenda eſt, hoc eſt adeò edulcanda eſt,vt ampliùs linguam non pungat acriùs ac ipſum piper,citra vllam exulcerationem: idque ex guſtu facilè percipitur. Radix itaque poſt macerationem reſiccetur ad ignem lentum in furno videlicet,in quo panificia modò cocta fuerint; dein reducatur in puluerem ad eundem vſum vt ſuprà.

Vt eximiæ huius radicis virtutes clariùs pateſiãt, obiter tantùm hîc addo ex ea mundata & in rotulas,citra cultrum tamen ferreum,diſſecta,& in vmbra reſiccata,ne quid de ſale eiuſdem pereat,puluerem confici,qui verus domitor & expulſor eſt veneni arſenicalis cancri, ſi præſertim ipſi parùm arſenici fixi admiſceatur.De quo fuſiùs dicetur in ſecunda ſectione huius operis,vbi de externis remediis tractabimus.

Tragea ad affectus hepatis.

℞. *Coralli rubri præp.*
Spodij
Spec. Diatragacanthi ana ʒ ij.
Pulueris hepaticæ
Sem. *Acetosæ*
Portulacæ
Berberis ana ʒ j.
Croci martis optimè præparati ʒ ij.ß.
Croci ex oleo sulphuris parati, vt docebitur, ℈ ij.
Conseruæ ros. è siccis, vel sacchari rosati q. libuerit.

Misce fiat puluis: dosis ʒ j.

Hic puluis est admirabilis contra omnes obstructiones, imbecillitates & intemperies hepatis, cui pristinum robur reparat: singularis porrò aduersus omnes fluxus hepaticos & dysentericos, nec vix vllum prætereà contra cachexias, hydropises, icteros, præstantius reperitur remedium: sumpto puluere, post horam bibendum est iusculum.

Nos infrà capite de extractis docebimus quoq; chymicas aliquot præparationes, inter quas dabimus tum croci martis, tum croci, olei acidi sulphuris, præparandi modum, nempè dictum oleum in puluerem & crocum conuertendi, qui verum crocum martis repræsentabit: at illius vires multò superabit interuallo.

Quemadmodum suprà contra vertiginem, facilli-

mam pulueris ex ſtercore pauonis præparationem tradidimus:eodem modo quóq; alios pulueres ex aliorum animalium excrementis præparandos hîc in medium proferemus, qui pluribus diuerſis affectibus erunt idonei & aptiſſimi. Hæc quidem remedia quantumuis facili & ſimplici artificio, vel à quóvis idiota parari queunt:multò tamen certioribus & præſtantioribus effectis ſeſe produnt,in plurib. curandis morbis, quàm varij illi pulueres aromatici,qui iuxta longas & tædioſas receptarum, vt vocant, deſcriptiones,ſcrupuloſè nimis fabrefacti, in theculis deauratis ad pompam potiùs,quàm ad verum aliquem vſum adſeruantur.

Tragea ad icterum.

Horum remediorum vnum paratur ex anſerculi, qui veris tempore herbis paſcitur, ſtercore ſeu excremento: hoc collectum,& in ſole vel alio loco moderatè calido exſiccatum, puluerizandum eſt: de quo puluere exhibeatur ʒ ß.vel ʒ j.ſi malum inueteratum fuerit,vel per ſe,vel cumvino albo.Non eſt morbus auriginoſus,quin hoc medicamine perfectè eradicetur & euellatur,idq; in tertia vel quarta eiuſdem exhibitione,huic pulueri addere poteris cinnamomi,& ſacchari ad libitum.

Ad idem.

Summum & certiſſimum ad eandem icteritiam

medicamentum eſt pullorum gallinaceorum, vel gallinarum excrementum album, ſeorſim collectum: de cuius puluere manè exhibe ℥ ß. & continuando 4. vel 5. matutinis mira percipies. Idē puluis ſumitur ad calculi contritionem & expulſionem, & vrinæ ſuppreſſionem.

CAVTIO.

Nullus hîc miretur ſummos nec incertos effectus quos eiuſmodi auium aliorúmque animalium excrementa, in prædictis morbis edomandis oſtentant. Excrementa enim horum aëreorum animalium, quorum natura eſt calidiſſima, tota ſunt nitroſulphurea, cuiuſmodi quóque eſt columbarum ſtercus, è quo copioſa nitri quantitas educitur, ſicuti alibi enotauimus. Vnde enarrata hæc excrementa mirificam habent incidendi, attenuandi, & diſſoluendi facultatem, viréſque ſimplicium, quibus animalia illa nutriuntur, reſeruant, quæ in quintas quaſi eſſentias, per digeſtionem & concoctionem, in horum aëreorum animalium ventribus conuertuntur: hinc tam efficaci operandi energia, ad plures & diuerſos morbos exſcindendos excellũt. Camillus à Camillis, medicus Genuenſis celeberrimus, cuius antea à nobis facta fuit mentio, aſſerebat, coturnicum helleboro veſcentium, (quod ipſis, vt quidam ſcribunt, in alimentum cedit) excrementa, ſingulari proprietate quadam conferre epilepſiis, quod tamen ipſe non expertus ſum: ſed hiſce in medium

medium allatis, tantùm aliis politiori & exquisitiori ingenio præditis, occasionem præbere volo, vt natura & conditione singulorum alimentorum, quibus & Pauones, & Anserculi, & Gallinæ pascuntur & nutriuntur, philosophica & acuta meditatione penitiùs examinatis & cognitis, tantorum effectuum ab his excrementis productorum causam & rationem faciliùs comprehendant.

Tragea splenitica.

℞. *Pulueris rad. aronis, vt suprà præparatæ,*
℥ ß.
Carpobalsami
Xylobalsami
Zedoariæ ana ʒ j.
Pulu. *Florum genistæ*
Sem. *Nasturtij*
Erucæ
Cardui benedicti
Fœniculi
Anisi ana ʒ j. ß.
Garyophyllorum
Zingiberis
Cubebarum ana ʒ ß.
Cinnamomi ʒ j.
Salis fraxini
Tamarisci
Ceterach ana ℈ iiij.
Sacchari anthosati ad pondus omnium.

Misce fiat puluis. Dosis duo cochlearia argẽtea, conducit ad obstructiones & scirrhosas duritjes lienis, & cæteros affectus inde promanantes.

Tragea antinephritica & ad colicam passionem.

℞. *Tunicæ interioris ventriculi gallinæ, &*
stercoris albi eiusdem ana ℥ ß.
Pulueris pelliculæ interioris, quæ in putaminibus ouorum reperitur ʒ ij. ß.
Herniariæ
Cinnamomi an. ℈ iij.
Nucleorum mespillorum ʒ ij.
Sem. Anisi
Fœniculi ana ʒ j.

Reducantur in puluerem tenuissimum, & misceantur: dosis ʒ ß. vel ʒ j. ad summum cum vino albo.

Certiores & multò efficaciores huius pulueris effectus percipies, in atterendo & expellendo calculo, iis quos alij plures de milio solis simpl. speciebus electuarij lithontribon Iustini, de cicadis de lepore combusto & similes vulgares ad calculũ comminuendum vsurpati prodere solent. Nos descripsimus quidem alibi, in consilio nostro, de calculo, varios pulueres antinephriticos: sed præcedenti huic præ aliis tribuimus præstantiæ palmam.

Tragica hysterica.

℞. *Cassiæ ligneæ*
Calami aromatici an. ℥ß
Sem. *Agni casti*
Pastinacæ
Rutæ
Pœoniæ
Anisi
Fœniculi ana ʒ ij.
Cardamomi
Macis
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒj.
Fæculæ bryoniæ ʒ j.ß.
Sacchari anthosati ad pondus omnium.

Misce fiat puluis. Dosis ʒ j ß. Prodest albo mulierum fluori, & vteri suffocationi.

Solum semen pastinacæ domesticæ exsiccatum puluerizatum, & ad ʒ ß. cum pauco vino, vel quadam aqua congrua hysterica, exhibitum, peculiare quóque est & specificum medicamentum ad eandem vteri suffocationem.

Tragea granorum actes ad dysenteriam.

Exprimatur succus baccarũ sambuci maturarum, tempore videlicet autumni. Ex quo succo & farina secalina, conficiatur pasta siue massa optimè

elaborata, ex qua formentur exigui panes, qui in furno ad biſcocti duritiem coquantur, adeò vt in puluerem tenuiſſimum redigi queant: qui puluis cum eodem ſucco iterum imbibatur, omniáq; denuò reducantur in paſtam, quæ in biſcocti forma coquatur in furno:idq; tertiò repetatur. Poſtremò omnibus probè coctis & reſiccatis, fiat puluis ſubtiliſſimus, qui longiſſimo tempore adſeruabitur: Specificum eſt arcanum aduerſus dyſenterias. De eo accipe ʒ j. & nucis moſchatæ tantundem, mixtis ſimul omnibus cum ouo parùm cocto incorporentur: & ſic omnia ſorbenda exhibeantur, vel miſceantur cum aquæ noſtræ dyſentericæ ſuprà deſcriptæ ſuff. quantitate, & propinentur.

Hoc remedium appellamus trageam granorum actes, quo nomine vocabat is, qui id nobis cõmunicauit, nempe D. Volffius vir doctiſſimus, inclytę academiæ Marpurgenſis profeſſor celeberrimus, & illuſtriſſimi principis Landgrauij Haſſiæ Medicus ordinarius, cui, ſicut & aliis duob. eiuſdem collegis, D. nimirum Moſano, & D. Hartmanno viris celeberrimis & medicis quóq; ordinariis, eiuſdem illuſtriſſimi Principis, adhuc alia plura medica ſecreta, rara & præclara accepta ferimus: quorum auctoritate huic operi noſtro maiorem gratiam & ornamentum conciliare voluimus, idque ob ſummam illorum erga me beneuolentiam, & ſingularem fraternúmque viciſſim meum erga eoſdem affectum.

Tragea ad bronchocelem.

℞. *Spongiarum vel excrescentiarum spongio-*
sarũ, quales in cynosbatis nasci solẽt ℥ ij.
Spongiæ marinæ, tantundem.

Hæ spongiæ simul reducãtur in cineres, vt artis est.

℞ *Cinerum harum spongiarum* ℥ j.
Cinerum chartæ leucopheæ combustæ ʒ ij.
Cinnamomi ℥ ß.
Coralli rubri pulverizati ʒ j. ß.

Misce omnia inuicem, et fiat puluis. Certissimum et præstantissimum est remedium ad bronchocelem, & licet hoc malum commune sit tantùm certorum locorum incolis, vt Morianis in montibus Sabaudiæ inhabitantibus: nihilominus tamen & plures alibi reperiuntur, puellæ præsertim, quas, molestus ille gutturis tumor planè deformes red- *Gutturis tumor.* dit: quibus hoc solo remedio, tanquam optimè comprobato, indubiè subueniri potest: vnde illud nolui publicæ vtilitatis ergò reticere.

Modus vtendi est, vt enarratum pulverem ad *Vsus.* ℥ j. ß. vel ℥ ij. vel amplius, si velis, iniicias in lagenam, vino albo repletam, & ad dies duos vel tres maceres, antequam eo vtaris. Eligat autem æger tempus plenilunij, & quando luna decrescere incipit, de dicto vino bibat ℥ ij. vel tres, singulis matutinis continuando, donec luna amplius non decrescat, sed crescere incipiat. Vbi desistendum, vsque ad alterum plenilunium, & luna decrescẽte,

vini istius vsus iterum per 15. dies repetendus est, si fortè prima vice non integrè curatus esset. Et sicut luna decrescit, ita tumor paulatim de die in diem imminuetur & absumetur.

Sed priùs vtendum erit aliquo purgante eidem affectui congruo, cui instituto medicamenta ex Mercurio parata, omnium sunt accommodatissima.

Puluis ad omnes herniæ species, & ipsam enterocelem.

℞. *Pulu. rad. consolidæ maioris ℥ ß.*
Pulueris herniariæ ℥ j.
Pulu. Spongiarum, cynosbatis adnascentium ʒ iij.
Essentiæ coralli
Essentiæ perlarum an. ʒ ij. ß.
Magisterij lapidis hæmatitis ℈ iiij.
Spodij
Terræ sigillatæ ana ʒ ij.
Cinnamomi
Fœniculi dulcis ana ʒ j.
Sacchari rosati ad lubitum, fiat puluis.

De quo vtatur herniosus manè ad plusculos dies: non neglectis interim perpetuis & commodis ligamentis, ac præsertim balsamo diakibric. nostro, summè igneo exsiccante, ac partes membranosas præhumidas & relaxatas contrahente.

CAVTIO.

Hoc puluere multis experimentis comprobato,

graues admodùm herniç sæpenumerò sanatę sunt: Communicatus est mihi à D. Genandio viro celeberrimo & medico Ducis Sabaudiæ primario. Herniaria, quæ præcipuis huius pulueris ingredientib, annumeratur, non citra rationem ita appellata fuit: eximios enim & singulares effectus in hisce abigẽdis malis prodit. Idem Genandius cum cibo quóq; offerebat eiusdem herniarię puluerem, ipsíque pani admiscebat. Eadem herba conducit etiam ad calculum.

Possemus quidem in pharmacopϾæ nostræ decorationem, huius generis plura hîc introducere remedia: sed beneuolus lector contentus erit his hactenus enarratis trageis, siue pulueribus roborãtibus, & ad plures affectus comparatis, quos priscorum confectionum aromaticarum catalogo annexos, æqui boníque consulet.

Vt enumerati pulueres aromatici, necnon alij, gustui fiant gratiores, in electuaria solida, vel tabellas, vt vocant, effinguntur: idq; cũ saccharo in aqua aliqua conueniente priùs dissoluto & perfectè cocto, cuius octo vel decem vnciis, additur vncia vna pulueris, omnia simul decoquẽdo & commiscẽdo, vt artis est. Eodem modo parantur tabellæ diatriasantali, aromatici rosati, & reliquæ huius generis omnes, quæ iisdem medendi scopis, quib. earundem confectiones siue pulueres inseruiunt.

Ex iisdem pulueribus formantur quóq; varij generis trochisci, vti appellantur, diuersis curationum indicationibus apti.

Ex pulueribus purgatiuis, de quibus suprà nobis

ſermo fuit, finguntur trochiſci alhandal, de rhabarbaro, de agarico, et ſimiles alij.

Ex confectionibus roborantibus etiam varij trochiſci, pro varijs intentionibus curatiuis, quibus illæ inſeruiunt, componuntur.

Horum alij dicuntur ἐπισχέτικοι, id eſt, adſtringentes, vt ſunt trochiſci

De ſpodio
De terra ſigillata
De *Karabe*
Ramich.

Alij corroborant partes nobiles: vt caput roborant trochiſci de gallia moſchata.

Pectus, trochiſci bechici albi, nigri.

Ventriculum plus æquo calidum, trochiſci de camphora & diarrhodon.

Fiunt præterea ex ijs confectionibus, quas viſceribus deoppilandis aptas diximus, trochiſci, qui ijſdem vſibus adaptantur, quique Græcis appellantur ἐκφράκτικοι.

Ad hepatis obſtructionem, idonei ſunt trochiſci

De Rhabarbaro
De Abſinthio
De Eupatorio
De Lacca.

Ad lienis, trochiſci de capparibus.

Ad renum verò oppilationem conferunt trochiſci de halicacabo.

Vterum

Vterū peculiariter ſpectant trochiſci de myrrha. Horum alij plures occurrunt, ſed præcipuos qui maximè in vſu ſunt, hîc enumeraſſe ſufficit: qui plures volet, videat ſect. 8. Antidotarij Meſuæi.

De condîtis, opiatis & conſervis.

CAP. XXI.

OCABVLVM condîti duplici ſignificatione, in medicina accipitur, anguſta videlicet, & lata. In prima ſignificatione denotat compoſitionem quandam, ex ſpeciebus ſiue pulveribus roborantibus & conſervis, affectibus, quos edomare voles, congruis paratā: ídque in forma pulveris grumoſi, qui cochleari argenteo porrigitur: huncque medici moderni propriè dicunt condîtum.

In altera verò lata & generali ſignificatione, ſumitur pro quovis remedio, quod ſaccharo, vel melle condîtur, ſiue ſint fructus, ſiue radices aut flores, vt guſtum acquirant ſuauiorem, & conſervationi diuturniori aptiores fiant. Vnde & ipſæ cōſervæ hac ratione inter condîta annumerantur: De his vide Meſuæum ſect. 1. ſui Antidotarij.

Opiatæ eodem modo componuntur ex dictis conſervis, & diverſis pulveribus, qui varijs indicationum ſcopis, medico propoſitis, accommodantur: ſed illarum conſiſtentia quodammodo *Opiatæ.*

mollior eſt: ob quam cauſam ipſis, aliquot addũtur ſyrupi. Cùm autem horum amborum remediorum baſes exiſtant pulveres & conſeruæ, & iam ſuprà de omnis generis ſpeciebus ſeu confectionibus, abundè ſatis à nobis tractatum ſit: ſupereſt, vt tantùm de conſeruis dicamus, quas, quia pauca in ijs reformanda nobis deſiderati videntur breviſſimè perſtringemus.

Conſeruarum differentia. Inter conſeruas igitur ad partes corroborandas, & tollendas morbi malas qualitates, aliæ ſunt cephalicæ ſeu capitales, ad cerebrum, aliæ thoracicæ ſiue pectorales, aliæ ad cor, ventriculum, iecur, & alias partes nobiles deſtinatæ.

Capitales ſunt, conſeruæ roſmarini, lavendulæ, calendulæ, maioranæ, meliſſæ, primulæ veris, pœoniæ, lilij convall. tiliæ arboris, euphragiæ, betonicæ, ſalviæ.

Harum aliæ ſpecificæ ſunt ad apoplexiam, vt cõſeruæ lavendulæ, ſalviæ, roſmarini: aliæ ad paralyſim, vt conſeru. florum calendulæ: & aliæ ad epilepſiam, vt conſer. flor. tiliæ arboris, lilij convall. peœnię, euphragię, peculiariter prodeſt oculorum affectibus.

Thoracicæ ſunt, conſer. rad. & flor. tuſſilaginis, roris ſolis, enulæ campanæ, hyſſopi, flor. violar. capillorum veneris, papaueris rheadis: quarum aliæ conveniunt calidis pectoris affectibus, alię frigidis.

Cordiales ſunt, conſeruæ florum borraginis, bugloſſæ, acetoſæ, rad. angelicæ, & corticum citrij.

Stomachicæ ſunt, conſeruæ rad. acori, arantio-

rum, menthæ, diacydonium siue citonia condita: quarum aliæ corroborant eundem, ventriculum à cruditatibus aut causis frigidis debilitatum: aliæ eius tollunt intemperiem calidam: vel minimus pharmacopœæ tyro harũ novit differentias, itavt non opus sit diutiùs in ijsdem immorari.

Conseruæ florum cichorij, berberis, ribes, rosaram rubrarum hepati imprimis succurrunt.

Conseruæ de ceterach lieni conferunt.

Conserua symphiti maioris singulari proprietate renum vlceribus prodest: in genere verò omnis generis immoderatas fluxiones siue sanguinis, siue aliorum humorum sistit & cohibet.

Enarratarum conseruarum præparationes non vsque adeò magni momenti sunt: vt de ijs plura dicere necesse sit.

In capitis huius decorationem, aliquot tantùm conseruarum præparandarũ formulas adiiciemus, quæ nõ tam tritæ & vulgares sunt: ac describemus insuper compositiones quasdam, ad pręcipuos & gravissimos corporis affectus accommodandas, quibus benignus lector iucundè & vtiliter perfruetur.

Paradigmatis loco proponemus conservas quorumdam florum, radicum, & fructuum, ad quarum normam alias plures licebit componere.

Prima conseruarũ præparatiò, in Germaniæ quibusdam locis tantũ, nec vbique vsitata est. Cõparãdum primò est vitrum conseruis adservandis aptũ, capax & amplũ, in quo fiat stratum ex saccharo *Modus faciendi conserras.*

EE e ij

pulverato ad digiti transversi altitudinem : huic superspergantur flores, qualescunque condire volueris, ad eiusdem mensuræ quantitatem : oportet autem flores colligere, tunc cum à Solis radiis illuminati, omni rore & superflua humiditate vacãt, dein huic florum strato superiniiciatur novũ saccharum , & adhuc alij flores : & ita fiat S.S.S. vltimúmque stratum ex saccharo conficiatur. Vitrum corio vel membrana crassiuscula optimè clausum, exponatur in æstate ferventissimo Solis ardori per tres septimanas, vel vnum mensem, quo temporis spatio materia duriuscula reddetur, & optimè condietur diúque reseruabitur.

Sic quoque conseruæ parabuntur ex omnibus floribus purgantibus : ex rosis pallidis, violis, floribus persicę arboris, floribus centaurij, & hyperici, & prunorum sylvestrium : quæ purgabunt, & infantibus, alijsque qui à potionibus medicis plerúmque abhorrent, commodè exhibebuntur.

Altera conservarum præparatio, quæ non gregaria est aut communis, & qua flores non solùm integri permanent, sed suos insuper colores, odores & sapores totos conservant, (res sanè perquàm eximia & elegans) fit vt sequitur.

Alius modus melior. Accipe florum, (quoscunque ad conseruas parandas volueris) optimè mundatorum & exsiccatorum ℥ iiij. misce cum sacchari calidi, & ad perfectionem decocti (sicut decoqui solet saccharum rosatum) ℔ j. idem saccharum cum admixtis floribus denuò bulliat ad ignem, donec perfectè co-

ctum apparuerit: cuius perfectionis signum est, dum eiectum cum spatula, bracteas quasdam & veluti folia facit: tunc vas æneum, quo materia continetur, ab igne removeatur, rotula continuò cómovendo, donec in pulverem reducatur saccharum, & additi flores ab eo separabiles, & nihilominus in conseruam conditi existant, integros adhuc conseruantes suos colores, odores & sapores. Hæc est altera conseruarum omnium florum præparatio, quæ provt ex saporis qua fruuntur bonitate facilè colligitur, cæteris vulgaribus, longè præstantior est, ex simplici contusione & mixtione præparatis, fit autem hoc modo:

> ℞. *Florum selectorum, mundatorum & contusorum* ℔ *j.*
> *Sacchari triti* ℔ *ij.*

Omnibus simul contusis & mixtis, fiat conserua.

Vsurpamus ad condiendos fructus & radices aliã viam & methodum: Sed ex elegantioribus & ad medicum vsum præstantioribus, vnam atque alteram tantùm in medium proferemus formulam: ne gulæ potiùs gratificandæ, quam medicinæ amplificandæ gratiâ, huiuscemodi cupediarum delicias, hîc introduxisse videamur: quæ magis mulierculis quam pharmacopœis tractandæ conveniunt, nec quicquam nisi vulgatius & commune suscipiunt.

Proponemus exempli gratia ex fructibus, citria, limonia, & arantia: & ex radicibus, radicem angelicæ: idque ob singularem horum omnium virtutem & præstantiam, qua ad varios vsus excellunt:

ad medicinam quippe summoperè laudãtur, cùm ex ijs pharmaca ad cordis aliarúmq; partiũ corroborationem, & pestis præservationẽ cõponantur.

Accipiatur igitur vnum atque alterum malum citrium summè flavum, de cuius cortice, qui omnium maximè sulphureus, odoratus, & cordialis existit, scalpro apto deradatur omne flavum in eius superficie: quantitas rasuræ ex quolibet malo citrio (etiam satis magno) collectę, erit ad summum ℥ ß.

Hæc rasura vt subtilior & delicatior evadat, optimè contundenda est in mortario marmoreo, adeò vt planè fiat impalpabilis: imò si ita videbitur, instar ipsius cassiæ per cribrum transmittatur.

Sacchari ℔. vna paucâ aquâ rosarum dissoluti instar sacchari rosati, hoc est, ad perfectionem coquatur, in quo sic benè cocto misce rasuræ prædictæ citri ℥ j. saccharũ adhuc parùm bulliat, rasurã cum eodem optimè permiscẽdo; dein effundãtur omnia, vt in conserua rosar. è siccis fieri solet, & sic erit cõserua citri, suavissimi & iucundissimi saporis.

Hæc est prima illa methodus conficiendi conseruas ex citrijs, limonijs & arantijs, hoc est, ex eorumdẽ corticum rasuris. Rasura arantiorũ amarior quodammodo est cæteris, vnde per diem vnũ atque alterũ macerandą est in vino albo; dein linteolis optimè extergenda: ad cuius vnciã vnã adijciatur sacchari perfectè decocti, vt suprà, libra vna.

Conser. ex citrijs, limonijs &c.

Reliqua corticum pars carnosior, succis siue medullis interioribus separatis, (separantur autem

facili momento) bulliat in aqua vel ſola, vel pauco vino albo permixta, per horam vnam atque alteram, donec ex tactu, molliſſima & probè cocta iudicetur: dein ſeparatâ aquâ, cortices hi, quorum ſuperflua humiditas linteolis exquiſite exterſa fuerit, in mortario marmoreo contundantur, & per ſetaceum traijciantur. Ad libram vnam ſacchari ad perfectionem decocti, adiice quatuor vncias paſtæ horum corticũ: omnib⁹ ſimul optimè mixtis & cõtuſis, coquantur ad ignem lentum, donec paſta vaſculo æneo non ampliùs adhæreſcat: dein ſupra chartam madidam effundatur, ad formandas inde, ſi velis tabellas, aut rotulas in forma biſcocti. Hoc conditum eſt ſingulare cordiale, nec tanto calore prȩditũ eſt, ac illud alterũ de raſura eorũdẽ fructuũ.

Vt eiuſmodi conſeruæ guſtui gratiores, magis cordiales & medicamentoſæ fiant, ad enumeratæ vtriúſque paſtȩ vnciam vnam addatur cinnamomi optimè puluerizati ʒ j. moſchi gr. xii. ambræ gr. viij. paſtæ inſuper ab igne remotæ, & iam effundendæ adijciantur adhuc olei aniſi guttulæ decem vel duodecim, olei garyophyllorum guttulæ quatuor. Et ſic habebis conſeruam, & palato gratiſſimam, & ad cor, aliaſque nobiles partes corroborandas vtiliſſimam. Eadem quoque contra peſtem eſt optimum præſeruativum, ſi ſingulis matutinis, antequam domo exeas, parùm de ea ſummas.

Ad radicum condituram, eadem ferè methodo progrediendum eſt. Verbi gratia: Accipe rad. angelicæ, quantum voles: coquatur in aqua, Rad. cõdit.

donec optimè contundi & in pastam redigi possit, huius pastæ per setaceum traiectæ vnciis duabus adde:

Confectionis alkermes ℨ ij.
Confect. de hyacintho ℨ j.
Corallorum præparatorum
Margaritarum præparat. ana ℨ ß.
Pulveris lapidis bezoardici veri ℈ j.
Ambræ gr. xii.

Præservativum contra pestem singulare. Omnia simul mista, & in sacchari cum pauca aqua cinnamomi dissoluti, & ad perfectionē cocti ℥ x. vel xii. iniecta denuò coquantur, donec pasta nō ampliùs adhæreat vasculo æneo, quam supra chartam humectatam, aut lapidem marmoreum, effundes, redigesque in eam quam volueris formā. Ad pestem excellens præseruativum: de quo singulis matutinis vnius drachmæ pondere intrò assumendum est: sed hæc medicina divitibus assignatur. Solam etiam, si velis, & simplicem radicem angelicam coques, & in pastam reductam condies eadem sacchari proportione, qua suprà in conseruis fructuum, seruata. Ad evndem quoque modū Zedoaria sola condiri potest. Et huiusmodi condita ad pestem, pauperibus inservient.

Ad enarratarum conservatum normam, multas alias componere licebit, ad diversos corporis affectus, pro vario pulverum & cordialium rerum additarum discrimine.

Quoniam autem conservas bases & fundamenta esse

esse diximus remediorum, quæ vulgo dicuntur opiatæ & condita: ad finem huius capitis singulorum opiatæ ad cerebrum, & conditi ad cordis roborationem aptissimorum formulã annectemus.

Opiata capitalis.

℞. *Conseru. flor. anthos*
Saluiæ
Betonicæ
Calendulæ ana ℥ j.
Confect. anacardinæ
Diacastorei
Diacori ana ʒ ß.
Spec. Diamoschi dulcis
Diambræ ana ℈ j.

Cum syrupo conseruæ citrij fiat opiata: de qua capiendum ad molem nucis auellanæ.

Ad epilepsiam, addenda sunt, conserua pœoniæ, viscum quernum, vngula alces, sal cranij humani, & similia, huic malo specifica. Sic ad varias indicationes curatiuas, varianda sunt ea, quæ addũtur. Ad corroborandas enim partes nobiles, veluti ad cor, adiicienda sunt cordialia, ad stomachũ stomachica ad hepar hepatica, & sic de cæteris idẽ esto iudiciũ: addendo simul parũm syrupi, vt remediũ, formam electuarij liquidi, opiatæ dicti, acquirat. Eodẽ modo condĩtum parabitur, miscendo nimirũ & crasso modo contundendo conseruas cũ puluerib. & cõfectionib. cordialib. sicut ex seq. formula patefiet.

Condîtum ad cordis roborationem.

℞. *Conseruarum corticis citrij, vt suprà conditi ℥ j.*
Conser. Flor. buglossæ
Violarum ana ℥ ß.
Confect. Alkermes ʒ j. ß.
Confect. Liberantis
Cordialis
Elect. De gemmis ana ʒ ß.
Spec. *Aromat. rosʃ.*
Dianthos ana ℈ j.
Coralli præparati
Margaritarum præparat. ana ʒ j.
Ossis de corde cerui
Vnicornu ℈ j.
Lapidis beZoardici ℈ ß.
Ambr. gr. x.
Aliquot auri folia

Contundantur omnia: misceantur, & fiat conditum. Exhibeatur ex cochleari: Conducit ad omnes lipothymias, cordis deliquia, febres pestilentes, & ipsam pestem. Ad eundem modum poterunt infinita alia, ad plurimas medendi intentiones concinnari.

De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbos curandos, necnon ad pestem conducentibus.

CAP. XXII.

NTIDOTI vocabulum græcum est, & perquàm generale: idémque significat, quod apud Latinos *Electuaria*, quasi dicas selectiora & præstantiora remedia, quib. conseruatur valetudo prospera, & depellitur aduersa. *Al. preseruatiua siue remedia cōtra venenum.*

Hoc remediorum genere comprehenduntur electuaria mollia purgantia, & confectiones siue trageæ aromaticæ, ac cordiales, de quibus iam egimus; nunc ergo dicendum tantum restat de iis, quæ in consistentia molli, ad diuersos vsus sunt accommodata.

Huiusmodi antidotorum, in genere sic dictarum numero continentur *Differētia.*

Aurea Alexandrina
Confectio anacardina
Diamoschum dulce & amarum
Diacorum
Elect. Diapœonia.

Quas generatim frigidis tantùm cereb. affectibus conuenire dicimus. Nimis enim longum foret, ac nullius ferè commodi, omnium proprietates, quæ ipsis attribuuntur, sigillatim enumerare quando-

quidem earundem vsus non sit adeò frequens in plerísque officinis.

Ad pectus confert electuarium resumptiuum.

Ad cordis corroboratione summè cōmendātur

Confectio de hyacintho

Confectio alkermes

quæ vbíque maximè in vsu esse solent.

Ad ventriculum.

Electuarium ex citro Mes.

quod calefacit stomachum. Ad eiusdem affectus frigidos conducit.

Diacitonium, itémque

Miua citoniorum

Ad hepatis oppilationem, frigidámque eius intemperiem, & ad icterum prædicantur

Diacostum

Diamorusia

Confectio rauedseni

Ad obstructionem & duritiem lienis, aliáq, eiusdem vitia valent

Elect. è scoria ferri

Diacapparis

Triophyllon Nicolai.

Ad hystericas affectiones, & ad calefaciendum præsertim vterum, efficacia sunt

Elect. Ducis

& ex asa

Ad partes genitales, & copiosi seminis fœcunditatem, valdè laudantur.

Diasatyrion Nicolai

Et Diasatyrion Mesuæi

Ad omnes quarumlibet corporis partium affectiones frigidas & melancholicas, prodest Tryphera magna, specifica imprimis malis muliebribus à frigiditate natis: colorem prætereà corporis floridum, elegantem & delicatum efficit: vnde etiam nomen Trypheræ, hoc est, delicatæ obtinuit. Alui quóque & mensium fluores immodicos sistit.

Tryphera maior Phenonis Mesuçi, ventriculum, hepar, cæterasque partes nutritioni dicatas corroborat.

Tryphera Saracenica Mes. coctionem ventriculi suo calore iuuat, humores in ventriculo putres & crudos absumit, flatusque dissipat.

Omnibus inflammationibus opitulatur Tryphera Persica Io. Damasceni: valet ad omnes febres acutas, ad omnem hepatis & ventriculi intemperiem, & morbis omnibus ex humorum vstione factis auxiliatur.

Omnes capitis catarrhos sistit Diacódion Mesuçi.

Dysentericis & lientericis fluxibus succurrunt & medentur Mychleta Nicolai, & Diacodiō Actuarij.

Ad flatus omnes discutiendos & colicos dolores sedandos, prodest electuarium de baccis lauri.

Ad renum calculos comminuendos & atterendos, & ad nephriticos dolores, confert Elect. Iustini, Ducis, lithontribon, elect. de cicadis Manilij, de lepore combusto Montani, nephrocatharcticum Nicolai.

Elect. Guidonis, quod alij electuarium contra pestem vocant:

Elect. contra pestem Ferdinandi Imperatoris:
Elect. de ouo Maxim. 1. Imperatoris
Diascordium Hier. Fracastorei

Hæc quatuor enumerata, remedia sunt singularia contra pestem, tam præseruatiua, quàm curatiua, eadémque ab infantibus & prægnantibus, quæ aliâs à theriacæ vsu arcentur, tutò, extráque periculi aleam, intùs assumi possunt.

Sed satis erit nobis, in capitis huius ornamentum quasdam duntaxat antidotos adiungere, quæ principalibus & nobilibus corporis partibus roborandis aptæ, & grauissimis earundem affectibus, quib. infestari solent, specificæ sint.

Cùm autem inter cætera mala, quæ corpus humanum exagitant, nullum existat grauius peste, humano generi tanquam in singularem pœnam à Deo immissa, cuius horrenda sæuitia hoc ipso anno, (dum in manibus elaborandum hoc præsens opus aggrediebar,) nec pepercit & amplissimæ & populosissimæ vrbi nostræ Parisiensi: ad Antidota quædam huc inserēda me accingam, ad huius tam immanissimi mali, tum præcautionem, tum sanationem vtilissima, quæ partim nostro labore inuēta, partim nobis aliundè à doctissimis quibusdam viris communicata, certissimis experimentis comprobauimus.

Antidotus cephalica maior.

℞. *Extracti cephalici maioris ℥ ij.*
Magisterij crany humani ʒ j. ß.
Salis crany ʒ ij.

Eſſentiæ caſtorei ℈ iiij.
Spec. Diambræ
Diamoſchi dulcis ana ʒ j.
Ol. *Garyophyllorum*
Nucis moſchatæ, chymicè extractorum ana gutt. x.
Syr. *Conſeruæ citrij q. ſ.*

Vt fiat antidotus, vel electuarium mollis conſiſtentiæ: doſis ℈ j. Formabis inde, ſi voles, exiguam pilulam: aut de ea parum diſſolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus eſt, congruente. Hæc antidotus iuuat imprimis ad omnes cerebri affectiones, eiuſq; ſubſtantiam, facultatem animalem mirificè corroborat: prodeſt apoplexiis, paralyſib. epilepſiis, vertiginibus: fumóſque vaporoſos, qui in ſublimi cerebri regione ſuſpenſi, ſomnolẽtiam, torporem, & ſtupiditatem plerúmque inducunt, diſpellit & diſcutit: memoriam roborat: oculorum hebetudinem acuit: ad aurium tinnitum, & ſurditatem confert: & humores lentos ac craſſos, tanquam horum malorum cauſas antecedentes extenuat & diſſipat: ſed generalium tamen vſus ſemper præmitti debet.

CAVTIO.

At nouã hanc formularum præſcriptionem, quæ ab extracto maiori cephalico, & à magiſteriis & eſſentiis ſumit initiũ, fortè quis mirabitur, & in eruẽdo horum verborum ſenſu, Oedipo opus eſſe cõtendet. Cui vt ſatisfiat, paulò poſt dabim⁹ eorundẽ

remediorum amplas & perſpicuas deſcriptiones: & deſcribemus cap. de extractis magiſterium cranij humani, & eſſentiam caſtorei: & cap. de ſalibus præparationem ſalis cranij. Ne tamen quemquam fors offendat quamtulacunq; laboris moleſtia, hîc cōpoſitionem extracti huius maioris delineare, æquum eſſe duximus, vt poſtquam ſicut hîc præcipua capitalia, & ea, quæ cerebri affectibus grauiſſimis ſunt ſpecifica & appropriata, non omiſſa eſſe conſtiterit, ſimile fiat iudicium de cæteris extractis, paulò poſt deſcribendis, quæ pariter reliquis nobilibus partibus confirmandis, earum intemperiebus corrigendis, morbiſque & ſymptomatis indè contractis edomandis, accommodabimus.

Extractum igitur cephalicum maius præparatur

Cum rad. acori
Pæoniæ
Viſco querno
Ligno aloës
Baccis iuniperi
Sem. pæoniæ

Ex quibus omnibus contuſis & inuicem mixtis, fit extractum, vt docebimus. Itèm extractum ex aromatibus elicitur, nempe ex

Cinnamomo
Garyophyllis
Macis
Nuce moſchata

Cardamomo

Cardamomo, &
Fructibus anacordorum,

necnon ex floribus

Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pæoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arab.
Flor. lilij conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris

Ex triplici horum extractorum seorsim præparatorum genere fit (per mixtionem) extractum vnũ maius, hoc est, ex his omnibus elicitur vna vera & essentialis agendi operandíque virtus, quæ, tanquã nucleus, cortice suo longè præstantior & nobilior existit: sicut quilibet, nisi fortè ingenij stupiditas & crassities obstet, facilè colligere potest, ex quo maiore extracto, additis magisteriis, essentiis, & aliis remediis commemoratis, componitur prædicta maior antidotus. Antidotus cephalica minor in sui compositionem recipit tãtùm extracta herbarum & florum melissæ, betonicæ, pœoniæ, saluiæ, rosmarini, & extracta quorundam seminum & aromatum cephalicorũ: quæ præparatio nec tam exacti, difficilis, & laboriosi est artificij: nec ad tot tan-

tosque cerebri affectus est efficax, ac altera illa antidotus maior: velut statim ex diversa vtriúsque cōpositione elucescet. Hinc in illis idem æquè statuimus discrimen observandum, ac in cæteris minoribus: quas, vt videre licebit, reliquis corporis partibus nobilibus adaptabimus: vbi non tam exquisitis artis ritibus, nec tot impensis, nec etiam tam longo temporis spatio opus est, ac in maioribus istis, quas ditioribus tantùm dicatas volumus: sunt minores, tenuioris fortunæ hominibus: quod tantum obiter monere placuit.

Præparationes extractorum, essentiarum, magisteriorum, & salium, ex quibus antidota nostra componimus, ad calcem huius primi pharmacopœæ nostræ libri, vti modò dictum est, facili methodo & ordine edocebimus. Hoc etiam obiter notandum est, antidotos eiusmodi diuturnæ adservationi præ reliquis vulgaribus, longè aptiores esse. Sequitur nunc descriptio siue formula antidoti nostræ cephalicæ minoris.

Antidotus cephalica minor pro gregarijs.

℞. *Extr. minoris cephalici* ℥ *iij.*
Diacori
Confect. anacardinæ ana ʒ *ij.*
Ol. de nuce moschata ℈ *j.*

Misce: dosis ʒ ß. vel ʒ j. manè

Cerebrum nubilum serenat, omnibusque frigidis ipsius affectibus conducit: totá massá sanguinis spiritúsq;, præsertim animales reddit puriores & te-

nuiores: inde ad reſtaurandos omnes ſenſus tam internos, quàm externos, ac memoriam pręſertim, mirificè confert.

Antidotus thoracica maior
pro ditioribus.

℞. *Extracti maioris thoracici ℥ iij.*
Extracti pulmonum vulpis
& Leporis invicem præparati ℥ j.
Butyri ſeu lactis ſulphuris ℥ ß.
Rubini ſulphuris terebinthinati ʒ j.
Syrupi hederæ terreſtris q. ſuff.
Fiat antidotus: doſis ℈ j.

Præparationem extracti noſtri maioris thoracici, necnon extracti pulmonum vulpis & leporis: butyri item ſiue lactis ſulphuris, eiuſdemque balſami ſiue rubini, infrà deſcriptam reperies: præparantur enim diverſis operationum methodis: omnia tamen & ſingula maximè oportuna & ſpecifica ſunt deploratis pulmonum affectibus, vt ſunt phthiſis, empyema, aſthma, diſpnœa, & orthopnœa: in quibus deſperatis & ferè incurabilibus morbis extirpandis, mira præſtabit antidotus noſtra maior.

Antidotus thoracica minor
pro gregarijs.

℞. *Extracti minoris thoracici ℥ ij.*
Flor. Sulphuris optimè præparatorum ʒ ij.

Spec. Diajreos simpl. ʒ j.
Spec. Diatragacanthi frig. ʒ j.ß.
Pulmonis vulpis vulgari modo præparat.
Elect. resumptiui
& Diapapaueris ana ℈ iiij.
cum syrupo violato fiat Antidotus.
Dosis ʒ j.ß. vel ʒ ij.

Valet etiam aduersus omnem thoracis noxam: lenit, humectat & confortat pulmones, ad anacatharsim conciliandam: semper prodest tussiculosis, & purulenta extussientibus mirificè succurrit: itemque extenuatis & hecticis: defluxiones etiam sistit & somnum conciliat.

Antidotus cardiaca maior pro ditioribus.

℞. *Extracti cardiaci maioris* ℥ iij.
Magisterij corallorum
Magisterij hyacinthorum ana ʒ ij.
Essentiæ fructuum anacard. ℥ ß.
Essentiæ croci ℈ ij.
Essentiæ camphoræ ℈ j.
Lapidis bezoardici veri
Unicornu ana ʒ j.
Ambræ griseæ ʒ ß.
Ol. corticis citrij
& cinnamomi chymicè extractorum, ana gutt. xij.

Aquæ theriacalis cardiacæ, vel elixiris vitæ q.suff.vt fiat antidotus: dosis ℈ j.

Admirabilis est huius antidoti efficacia aduersus omnes cordis affectus, syncopes, lipothymias, cardialgias. Tuetur cor ab omni veneno: estque præstantissima medicina tam ad præseruationem, quã ad curationem pestis, siue interiùs assumpta, siue exteriùs in forma epithematis cordi apposita: dissoluendo vnam atque alteram drachmam huius antidoti, in quadam aqua theriacali aut cordiali.

Antidotus cardiaca minor pro gregariis.

℞. *Extracti minoris cardiaci ℥ iij.*
Confect. de hyacintho
Confect. alkermes ana ʒ iij.
Elect. de gemmis
& Dianthos ana ʒ ij.
Diambræ
Diamoschi dulcis ana ʒ j.
Margaritarum præparatarum
Corallorum præparatorum,
Ossis de corde cerui ana ʒ j. ß.
Trochiscorum diarrhodon, & de
Camphora ana ʒ ß.
Syrupi conseruæ citrij q.s.

Et fiat antidotus: dosis ʒ j. ß. vel ʒ ij.

Vtilis est ad eosdem cordis affectus, sed virtutem

tam potentem & efficacem non habet, vt prior.

Antidotus ſtomachica maior pro ditioribus.

℞. *Extracti ſtomachici maioris ℥ ij.*
Extracti tunicarum interiorum ventriculi gallinæ
Extracti baccarum iuniperi
& myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Roſatæ nouellæ ℥ j.
Olei è nuce moſchata chymicè extracti ʒ ß
Oleorum garyophydorum
Et corticum citrij, chymicè etiam extractorum ana ℈ j.
cum ſyrupo corallorum fiat antidotus: doſis ʒ ß.

Omnibus ſtomachi vitiis & imbecillitatibus opitulatur, eúmq; corroborat aduerſus vomitũ, & omnem intemperiem frigidam, à pituitoſis & mucilaginoſis humoribus, tunicis eius inhærentibus, ortam: inde cruditates tollit, flatus & ventos diſſipat, & vna eadémque opera ciborum concoctionem mirificè iuuat.

Antidotus ſtomachica minor pro gregariis.

℞. *Extracti ſtomachici minoris ℥ ij.*
Spec. *Aromatici roſati ʒ ij.*
Elect. *Diagalangæ*
Dianiſi
Diacinnamomi ana ʒ ij. ß.

Ambræ griseæ ℈ j.

Cum syrupo conf. citrij, vel de mentha fiat antidotus.

Dosis ʒ j. vel ʒ j. ß.

Præstans quóque est ad omnes ventriculi affectus, à frigida causa productos.

Si roboratione & adstrictione simul opus est, sicut vsus in diarrhœis postulat: adiicies miuæ cotoneorum, electuarij de sorbis, & de baccis myrti, quantum voles.

Antidotus hepatica maior pro ditioribus.

℞. *Extracti hepatici maioris ℥ iij.*
Extracti santalorum omnium ʒ vj.
Extracti chelidoniæ ℥ ß.
Extracti hepatis vituli ℥ j.
Arcani tartari ʒ ij. ß.
Magisterij corallorum ʒ iij.
Olei sulphuris in crocum conuersi, vt docebitur ʒ j.
Olei martis ʒ j.
Syrupi corallorum q. suff.

Vt fiat antidotus: dosis ℈ j. per se vel cum iusculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti.

Hermetici nobis veniam dabunt, quod ipsorum arcanis & magisteriis, ad Dogmaticorum pharmacopœā expoliendā & illustrādam, vtamur, hûc me impellit aliorum remediorū inopia: quādoquidē hoc, non præstantius occurrat medicamentum ad

corroborandum hepar & facultatem naturalem, quam instaurat & confirmat adeò, vt iis, qui ex hepatis imbecillitate procliues sunt ad hydropisim (vt-pote dum sanguifica eius vis vitiata, serosos tãtum generat humores, vnde istius mali scaturigo & fons promanat) præsentissimum inde auxilium & leuamen percipiant, sicut & omnes cachectici & icterici. Idem remedium specifica sua proprietate iecur quóque liberat ab humorum infarctu: omnibúsque prodest dysenteriis, lienteriis, & fluxib. hepaticis: eius quóque efficacia summa, nullo satis encomio potest prædicari, vti abundè id testabuntur suspiciendi eiusdem effectus. De pręparatione omnium enarratorum extractorum, vt magisterij corallorum, aliorúmque similium remediorum specificorum, in prædictam antidotum ingrediẽtium, & neutiquam vulgarium, infrà ad finem huius libri dicetur, vt iam suprà promisimus.

Antidotus hepatica minor pro gregariis.

℞. *Extracti hepatici minoris ℥ iiij.*
Trochisc. Diarrhodon
Coralli præparati ana ℥ ß.
Trochiscorum de eupatorio
Trochiscorum de rhabarbaro ana ℥ ij.
Spec. Dialaccæ maioris
Diacurcumæ minoris an. ℈ iiij.
Croci martis optimè præparati ℥ ij.

Tincturæ

Tincturæ rosarum q.suff.

Vt fiat antidotus: dosis ʒ j ß.vel ʒ ij.

Excellens etiam est ad omnem debilitatem & obstructionem hepatis: vnde prouenire solent hydropes, cachexiæ, fluxus hepaticus, & similia plura mala: sed tamen vi & præstantia non accedit ad priorem antidotum maiorē. Cōmuni enim plebeculæ & vulgo, tantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus splenitica maior.

℞. *Extracti splenitici maioris ℥ ij.*
Extracti lienis bouis ℥ j. ß.
Extracti seu fæculæ rad. Aronis ʒ ij.
Salis ceterach
Salis fraxini ana ʒ j. ß.
Croci martis cum sulphure præparati, vt artis est ℈ iiij.
Vini chalybeati q.suff.

Vt fiat electuarium: dosis ʒ ß.vel ʒ j.

Nobilis est & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius mesenterij: & ad quæuis vitia ac symptomata, quæ inde promanare queunt: veluti sunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, suppressiones mensium, & similia.

Antidotus splenitica minor.

℞. *Extracti splenitici minoris ℥ iiij.*
Elect. Diacapparis ℥ ß.

Elect. è scoria ferri ℥ vj.
Diacosti ℥ ij.
Diatrionpipereon ℈ iij.
Syrupi de pomis redolentibus q. suff.

Vt fiat antidotus.

Conducit quoque ad splenis durities & obstructiones: & imprimis ad febrem quartanam.

Antidotus nephritica maior.

℞. *Extracti maioris nephritici ℥ ij.*
Extracti oculorum cancri
Extracti testarum ovorum ana ℥ ij.
Magisterij lapidis Iudaici
Magisterij lapidis lyncis ana ℈ j.
Olei terebinthinæ guttulas xx.

Misce fiat antidotus: dosis ℈ ß. vel ℈ j. ad summũ cum aqua antinephritica, vel cum vino albo.

Admirandum remedium ad attritionem, comminutionem & expulsionem calculi renum, & ad omnem datur vrinæ retentionem: provocando statim vrinam. Parum tantũ de ea antidoto capiẽdũ est. In fortissima enim vrinæ suppressione sufficiunt duo vel tria grana ad summum solius magisterij lapidis Iudaici, vel lapidis lyncis: tanta penetrandi vi & potestate huiusmodi pollent medicamina. Nulla enim ischuria aut vrinæ suppressio tã fortis erit, quin prædicta antidoto solvi & evinci queat. Methodus autem horum extractorum & magisteriorum præparandorum, inferiùs suo tradetur loco.

Antidotus nephritica minor.

℞. *Extr. Nephritici minoris ℥ iij.*
Pulu. pelliculæ internæ testarum ovorum
Pelliculæ internæ ventriculi gallinarum ana ʒ ij.
Salis restæ bovis
Salis prunellæ ana ʒ j. ß.
Succi limonum q. s.

Vt fiat antidotus: dosis ʒ ß. vel ʒ j.

Antidotus hæc excellentissima quoque est ad eosdem effectus vt prior: nisi quod operandi effectus ostentet paulò debiliores & tardiores: cuius vsus quoque est in extremis malis, hoc est, quando à calculo, arenulis, & simili materia tartarea vtrorúmque renum facta est obstructio, adeòvt vrinâ penitus suppressa, æger præ angore & dolore, perpetuum emittat clamorem, & in summo vitæ discrimine versetur. Huius nihilominus antidoti nephriticæ minoris experimentum fieri potest, vtpote quæ ad suprà enumeratos effectus longè profectò efficacior, existit, quàm electuar. Iustini, lithontribon, de cicadis, & similia nephritica remedia vulgaria, quorum suprà mentio facta est. Quid per sal prunellæ intelligatur, etiam suprà declaratum est.

Antidotus hysterica.

℞. *Extracti hysterici maioris & minoris ana ℥ iij.*

Extracti vuluæ seu matricis leporis ℥ j.
Extracti seu fæculæ bryoniæ ℥ ß.
Extracti castorei ʒ ij.
Olei gagatis cum colcothare redistillati & rectificati ʒ ß.
Olei succini flaui ʒ j.
Nepenthes nostræ hystericæ ʒ j.ß.
Syrupi cinnamomi q.suff.

vt fiat antidotus: dosis ℈ j,vel ʒ ß.cum iusculo vel liquore aliquo conuenienti.

Mirabilis est in genere ad quævis matricis vitia: in specie verò medetur omni vteri præfocationi, siue epilepticæ, siue alterius generis:albis item mensium fluoribus,cruditatibus,flatibus, & doloribus, inde excitatis,confert : sterilibus etiam prodest ad cōceptionem & prolis fœcunditatem: si nimirum extractum secundinæ de fœcunda quadam muliere addideris:de cuius præparatione, sicut & de matricis leporinæ præparandæ modo , suo loco , agetur.

Posteaquàm igitur de antidotis,quæ principibus corporis partibus roborandis, morbísque & symptomatis, quibus eædem defatigantur,expellendis aptæ sunt & idoneæ,hactenus diximus:superest,vt antequam huic capiti finem imponamus,promissi nostri memores simus,& nunc de antidotis, tam ad præcautionem , quàm ad curationem pestis (si inter nos fortè tam horrendum malum,diuina permissione grassetur , aptis & accommodis dicamus.

Et quamuis ad eandem intentionem remedia alia vt aquas theriacales, syrupos, confectiones & electuaria sicca, iam descripserimus: visum tamen fuit, eorundem catalogo, quædam adhuc antidota annumerare: siquidem antidoti vocabulum propriè sumptum, nihil aliud significat, quàm medicamen venena pellens & abigens.

Antidotus maior contra pestem.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Scorzioneræ
Tormentillæ
Petasitidis
Santali rubei
Lignei aloës ana ℥ *iij. vel quatuor.*

Ex his omnibus crasso modo contusis, fiat cum succo limonum extractum, vt artis est, & cap. de extractis docebitur.

ITEM.

℞. *Corticis citry* ℥ *iiij.*
Sem. *Cardui benedicti*
Rutæ
Acetosæ
Baccarum iuniperi
Fol. *Dictamni*
Cinnamomi

Cardui benedicti
Vlmariæ
Menthæ crispæ
Salviæ ana ℨ iiij. vel plus minus.

Omnes hi ſucci in alembicum, vel matracium vitreum & capax inditi, digerantur in Baln, & depurentur: ſeparando multoties terreum craſſamentũ & fæces, quæ in fundo reſidebunt, vt alibi cap. de ſyrupis iam perſpicuè docuimus.

Ad vncias decem horum ſuccorum optimè depuratorum adde

Rad. Angelicæ
Zedoariæ ana ℥ j.
Dictamni
Sem. Cardui benedicti
Cort. citrij ana ℥ ß.
Cinnamomi ʒ vj.
Myrrhæ ℥ ij.
Croci ʒ iij.
Camphoræ ʒ j.

Omnibus contuſis & ſimul cum prædictis ſuccis mixtis, fiat digeſtio in Baln. per biduum vel triduum: dein omnia adhuc calentia per torcular fortiter exprimantur. In qua expreſſione denuò adde

Theriacæ optimæ ℥ j. ß.
Confect. hyacinthi
& alkermes ana ℥ j.
Perlarum præparatarũ
Corrallor. præparatorum
Cornu cervi præparati

Spec.

Spec. Diambræ
De gemmis ana ʒ ij.
Unicornu ʒ ß.
Lapidis bezoardici ʒ j.

Omnia adhuc semel digerãtur in B.M.per duos vel tres dies: dein per alembicum ad ignem Baln. vaporosi destilletur omnis liquor, donec in fundo remaneat cõsistentia inter durum & molle media, sicque antidotus erit præstantissima: de qua capiẽdum manè duarum auellanarum magnitudinẽ: ad curationem verò pondere vnius drachmæ, vel drachmæ vnius & semis: dissolvendo in duabus vnciis suæ propriæ aquæ inde destillatæ & adseruatæ: quę per se iam efficax est & pręstans ad idem malum, & ad omnes putredines & venenà, quæ in corpore progenerantur. Inter communia huius generis pharmaca, nullum paratu facilius, nullúmque virtute præstantius, hoc ipso datur: cuius dispensationem vel quívis pharmacopola facilè imitabitur.

Antidotus alia de granis maturis Iuniperi, dicta Theriaca Germanica pro gregariis.

Accipe granorum iuniperi maturorum magnam quantitatem, nempe ℔.vj.vij.viij.vel x. hæc infusa & macerata in vino albo generoso, vel hydromelite vinoso, ad ignem parum bulliant, dein conquassentur & per setaceum in modum cassiæ traiiciantur, & fiat extractum: Aut alia quóque via ac methodo idem paretur extractum, sicut cap. de extractis ostendetur.

Ad librã vnam cõmemorati extracti iuniperi adde

corroborandum hepar & facultatem naturalem, quam inſtaurat & confirmat adeò, vt iis, qui ex hepatis imbecillitate procliues ſunt ad hydropiſim (vt-pote dum ſanguifica eius vis vitiata, ſeroſos tãtum generat humores, vnde iſtius mali ſcaturigo & fons promanat) præſentiſſimum inde auxilium & leuamen percipiant, ſicut & omnes cachectici & icterici. Idem remedium ſpecifica ſua proprietate iecur quóque liberat ab humorum infarctu: omnibúſque prodeſt dyſenteriis, lienteriis, & fluxib. hepaticis: eius quóque efficacia ſumma, nullo ſatis encomio poteſt prædicari, vti abundè id teſtabuntur ſuſpiciendi eiuſdem effectus. De pręparatione omnium enarratorum extractorum, vt magiſterij corallorum, aliorúmque ſimilium remediorum ſpecificorum, in prædictam antidotum ingrediẽtium, & neutiquam vulgarium, infrà ad finem huius libri dicetur, vt iam ſuprà promiſimus.

Antidotus hepatica minor pro gregariis.

℞. *Extracti hepatici minoris ℥ iiij.*
Trochiſc. Diarrhodon
Coralli præparati ana ℥ ß.
Trochiſcorum de eupatorio
Trochiſcorum de rhabarbaro ana ℥ ij.
Spec. Dialaccæ maioris
Diacurcumæ minoris an. ℈ iiij.
Croci martis optimè præparati ℥ ij.
Tincturæ

Tincturæ rosarum q.suff.

Vt fiat antidotus: dosis ʒ j ß. vel ʒ ij.

Excellens etiam est ad omnem debilitatem & obstructionem hepatis: vnde prouenire solent hydropes, cachexiæ, fluxus hepaticus, & similia plura mala: sed tamen vi & præstantia non accedit ad priorem antidotum maiorẽ. Cõmuni enim plebeculæ & vulgo, tantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus splenitica maior.

℞. *Extracti splenitici maioris ℥ ij.*
Extracti lienis bouis ℥ j. ß.
Extracti seu fæculæ rad. Aronis ʒ ij.
Salis ceterach
Salis fraxini ana ʒ j. ß.
Croci martis cum sulphure præparati, vt artis est ℈ iiij.
Vini chalybeati q.suff.

Vt fiat electuarium: dosis ʒ ß. vel ʒ j.

Nobilis est & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius mesenterij: & ad quæuis vitia ac symptomata, quæ inde promanare queunt: veluti sunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, suppressiones mensium, & similia.

Antidotus splenitica minor.

℞. *Extracti splenitici minoris ℥ iiij.*
Elect. Diacapparis ℥ ß.

Elect. è scoria ferri ℥ vj.
Diacosti ℥ ij.
Diatrionpipereon ℈ iiij.
Syrupi de pomis redolentibus q. suff.

Vt fiat antidotus.

Conducit quoque ad splenis durities & obstructiones: & imprimis ad febrem quartanam.

Antidotus nephritica maior.

℞. *Extracti maioris nephritici ℥ ij.*
Extracti oculorum cancri
Extracti testarum ovorum ana ℥ ij.
Magisterij lapidis Iudaici
Magisterij lapidis lyncis ana ℈ j.
Olei terebinthinæ guttulas xx.

Misce fiat antidotus: dosis ℈ ß. vel ℈ j. ad summũ cum aqua antinephritica, vel cum vino albo.

Admirandum remedium ad attritionem, comminutionem & expulsionem calculi renum, & ad omnem datur vrinæ retentionem: provocando statim vrinam. Parum tantũ de ea antidoto capiẽdũ est. In fortissima enim vrinæ suppressione sufficiunt duo vel tria grana ad summum solius magisterij lapidis Iudaici, vel lapidis lyncis: tanta penetrandi vi & potestate huiusmodi pollent medicamina. Nulla enim ischuria aut vrinæ suppressio tã fortis erit, quin prædicta antidoto solvi & evinci queat. Methodus autem horum extractorum & magisteriorum præparandorum, inferiùs suo tradetur loco.

Antidotus nephritica minor.

℞. *Extr. Nephritici minoris ℥ iij.*
Pulu. pelliculæ internæ testarum ovorum
Pelliculæ internæ ventriculi gallinarum ana ʒ ij.
Salis restæ bovis
Salis prunellæ ana ʒ j. ß.
Succi limonum q. s.

Vt fiat antidotus: dosis ʒ ß. vel ʒ j.

Antidotus hæc excellentissima quoque est ad eosdem effectus vt prior: nisi quod operandi effectus ostentet paulò debiliores & tardiores: cuius vsus quoque est in extremis malis, hoc est, quando à calculo, arenulis, & simili materia tartarea vtrorúmque renum facta est obstructio, adeò vt vrinâ penitus suppressa, æger præ angore & dolore, perpetuum emittat clamorem, & in summo vitæ discrimine versetur. Huius nihilominus antidoti nephriticæ minoris experimentum fieri potest, vtpote quæ ad suprà enumeratos effectus longè profectò efficacior, existit, quàm electuar. Iustini, lithontribon, de cicadis, & similia nephritica remedia vulgaria, quorum suprà mentio facta est. Quid per sal prunellæ intelligatur, etiam suprà declaratum est.

Antidotus hysterica.

℞. *Extracti hysterici maioris & minoris ana ℥ iij.*

Extracti vuluæ seu matricis leporis ℥ j.
Extracti seu fæculæ bryoniæ ℥ ß.
Extracti castorei ʒ ij.
Olei *gagatis cum colcothare redistillati & rectificati* ʒ ß.
Olei *succini flaui* ʒ j.
Nepenthes nostræ hystericæ ʒ j. ß.
Syrupi cinnamomi q. suff.

vt fiat antidotus: dosis ℈ j, vel ʒ ß. cum iusculo vel liquore aliquo conuenienti.

Mirabilis est in genere ad quævis matricis vitia: in specie verò medetur omni vteri præfocationi, siue epilepticæ, siue alterius generis: albis item mensium fluoribus, cruditatibus, flatibus, & doloribus, inde excitatis, confert: sterilibus etiam prodest ad cōceptionem & prolis fœcunditatem: si nimirum extractum secundinæ de fœcunda quadam muliere addideris: de cuius præparatione, sicut & de matricis leporinæ præparandæ modo, suo loco, agetur.

Posteaquàm igitur de antidotis, quæ principibus corporis partibus roborandis, morbísque & symptomatis, quibus eædem defatigantur, expellendis aptæ sunt & idoneæ, hactenus diximus: superest, vt antequam huic capiti finem imponamus, promissi nostri memores simus, & nunc de antidotis, tam ad præcautionem, quàm ad curationem pestis (si inter nos fortè tam horrendum malum, diuina permissione grassetur, aptis & accommodis dicamus.

Et quamuis ad eandem intentionem remedia alia vt aquas theriacales, ſyrupos, confectiones & electuaria ſicca, iam deſcripſerimus: viſum tamen fuit, eorundem catalogo, quædam adhuc antidota annumerare: ſiquidem antidoti vocabulum propriè ſumptum, nihil aliud ſignificat, quàm medicamen venena pellens & abigens.

Antidotus maior contra peſtem.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Scorzioneræ
Tormentillæ
Petaſitidis
Santali rubei
Lignei aloës ana ℥ iij. vel quatuor.

Ex his omnibus craſſo modo contuſis, fiat cum ſucco limonum extractum, vt artis eſt, & cap. de extractis docebitur.

ITEM.

℞. *Corticis citry ℥ iiij.*
Sem. *Cardui benedicti*
Rutæ
Acetoſæ
Baccarum iuniperi
Fol. *Dictamni*
Cinnamomi

Macis ana ℥ ij.

Flor. *Rosmarini*

Buglossæ

Hyperici ana p. ij.

Spec. *De gemmis*

Diambræ

Diamoschi

Dianthos ana ℥ ij.

Omnis contusis & inuicem mixtis, in vase quodam apto, fiat extractum, cum aqua vitæ iuniperi, aut aqua vitæ communi iuxta artem, & vt inferiùs enodabitur.

Hæc duo extracta fortiter exprimantur prælo, quæ ob dissoluentium in ipsis contentorum naturam, liquidissima erunt: ex ambobus fiat mistura, & abstrahatur liquor siue aqua per alembicum, ad ignem Baln. vaporosi, donec materia in fundo cõsistentiam electuarij, mediam inter durum & molle formam obtinentis, acquirat: aqua exinde destillata seorsim seruetur, cuius vsus erit in aliis extractis componendis, & per se iam est summum cardiacum. Ad vncias quatuor prædicti extracti adiice

Magisterij perlarum

Magist. corallorum

Essentiæ croci ana ℥ iij.

Essentiæ camphoræ ℥ j.

Sulphuris aurati diaphoretici

Balsami lactei sulphuris

Salis prunellæ ana ℥ ß.

Ex quibus omnibus fiat antidotus admirandæ virtutis,ad præseruationem pestis, si de ea singulis matutinis, ex cultri cuspide, pisi magnitudinē capias: Sed peste iam correptus de eodem sumat ʒ ß. vel ʒ j. dissoluendo in ℥ ij. suæ propriæ aquæ distillatæ, & vt suprà, seorsim adseruatæ: vel cuiusdam aquæ theriacalis, cardui benedicti, vel vlmariæ: sudorem mirificè prouocat, & cor corroborat aduersus quodvis venenum, id à centro euocans ad circumferentiam. Inter antidota præstantiora, huic pestiferæ lui dicata, hoc facilè principem obtinet locum: cuius summa virtus & præstantia, laboris & temporis iacturam, quam fortè quis in eius præparatione prætendere possit, vberrimo compensat fœnore & lucro. Sulphuris aurati descriptionem suo loco dabimus. Sic quóque alibi tractandum reseruamus modum parandi magisterium gemmarum, magist. corallorum, balsamum, & lac sulphuris necnon essentiam croci & camphoræ. In huiusmodi remediorum apparatu, quæ ditioribus, ad vitæ & sanitatis suæ tutelam præscribuntur, nullis parcendum est sumptibus: pauperes & tenuioris fortunæ homines contenti erunt antidoto minori, cuius descriptio proximè sequitur, quæ pari modo excellentissima est, tam ad præseruationem, quàm ad curationem pestis.

Antidotus minor contra pestem pro gregariis.

℞. *Succi scordij*

Rutæ

Cardui benedicti
Vlmariæ
Menthæ crispæ
Salviæ ana ℥ iiij. vel plus minus.

Omnes hi ſucci in alembicum, vel matracium vitreum & capax inditi, digerantur in Baln, & depurentur: ſeparando multoties terreum craſſamentũ & fæces, quæ in fundo reſidebunt, vt alibi cap. de ſyrupis iam perſpicuè docuimus.

Ad vncias decem horum ſuccorum optimè depuratorum adde

Rad. Angelicæ
Zedoariæ ana ℥ j.
Dictamni
Sem. Cardui benedicti
Cort. citrij ana ℥ ß.
Cinnamomi ʒ vj.
Myrrhæ ℥ ij.
Croci ʒ iij.
Camphoræ ʒ j.

Omnibus contuſis & ſimul cum prædictis ſuccis mixtis, fiat digeſtio in Baln. per biduum vel triduum: dein omnia adhuc calentia per torcular fortiter exprimantur. In qua expreſſione denuò adde

Theriacæ optimæ ℥ j. ß.
Confect. hyacinthi
& alkermes ana ℥ j.
Perlarum præparatarũ
Corrallor. præparatorum
Cornu cervi præparati

Spec.

Spec. Diambræ
De gemmis ana ʒ ij.
Vnicornu ʒ ß.
Lapidis bezoardici ʒ j.

Omnia adhuc semel digerātur in B.M. per duos vel tres dies: dein per alembicum ad ignem Baln. vaporosi destilletur omnis liquor, donec in fundo remaneat cōsistentia inter durum & molle media, sicque antidotus erit præstantissima: de qua capiē-dum manè duarum auellanarum magnitudinē: ad curationem verò pondere vnius drachmæ, vel drachmæ vnius & semis: dissolvendo in duabus vnciis suæ propriæ aquæ inde destillatæ & adseruatæ: quę per se iam efficax est & pręstans ad idem malum, & ad omnes putredines & venenà, quæ in corpore progenerantur. Inter communia huius generis pharmaca, nullum paratu facilius, nullúmque virtute præstantius, hoc ipso datur: cuius dispensationem vel quívis pharmacopola facilè imitabitur.

Antidotus alia de granis maturis Iuniperi, dicta Theriaca Germanica pro gregariis.

Accipe granorum iuniperi maturorum magnam quantitatem, nempe ℔.vj.vij.viij.vel x. hæc infusa & macerata in vino albo generoso, vel hydromelite vinoso, ad ignem parum bulliant, dein conquassentur & per setaceum in modum cassiæ traiiciantur, & fiat extractum : Aut alia quóque via ac methodo idem paretur extractum, sicut cap. de extractis ostendetur.

Ad librā vnam cōmemorati extracti iuniperi adde

Pulu. Rad. Angelicæ ʒ vj.
Pulu. Dictamni
Cinnamomi ana ℥ ß.
Terræ sigillatæ
Corallorum præparatorum
Perlarum præparatarum
Cornu cerui etiam præparati ana ʒ ij.
Elect. de gemmis
Diambræ ana ʒ j. ß.
Croci ʒ j.
Camphoræ ℈ ij.

Reducendo omnia cum aqua quadam theriacali in formā electuarij mollis siue antidoti: quod erit summum præseruatiuum & curatiuum contra pestem: exhibetur vsque ad ʒ ij. Solum extractum iuniperi citra alterius ingredientis additionē, eidem quóque scopo peroportunum est. Præter cætera additamenta suprà enarrata, quidam adiiciunt theriacæ vel mithridatij, quantum lubet.

Electuarium de ouo.

Quoniam hoc electuarium siue antidotus de ouo, contra pestem magnoperè celebrata, in nullis ferè pharmacopœis, præsertim in Gallia nostra descripta reperitur: huc eius descriptionem in medium producam, qualis illa in Augustano habetur dispensatorio: in quo elaborando sedulam ac felicem nauauit operam Adolphus Occo percelebris admodum medicus, idque opera & con-

ſenſu ſuorum collegarum, virorum quoque celeberrimorum: ſicut Germania hanc gloriæ prærogativam ſibi iurè vẽdicat, quod ſit vera doctorum & celebrium virorum nutrix, & infinitorum egregiorum medicamẽtorum, tanquam novorum ingenii fœtuũ excludendorum parens fœcundiſſima & feliciſſima. Deſcribamus itaque dictam antidotum de ouo, quæ modo quiſequitur, paratur.

Electuarium de ovo Maximiliani I. imperatoris.

℞. ovum gallinæ recens, & educto per apicem albumine, id quod vacuum eſt, croco orientali non pulveriſato impleatur: poſteà cum alio putamine iterum occlude ne quid tranſpiret, & lento igne vel poſt fornacem tamdiu aſſa in ollula, donec tota ovi teſta nigreſcere incipiat, diligenter cavendo ne crocus comburatur: Exempta è teſta materia, exſiccetur, vt in mortario exquiſitiſſimè contundi, & in pulverem redigi queat: addendo pulveris erucæ ſeu ſinapis, quantum reliqua duo ponderant: poſteà

Pulu. Rad. dictamni albi
Tormentillæ ana ℥ ij.
Pulu. Myrrhæ
Cornu cerui
Nucis vomicæ ana ℥ j.
Pul. Radicis angelicæ
Pimpinellæ

Granorum iuniperi
Zedoariæ
Camphoræ ana ℥ ß.

Misce omnia simul in mortario: & tandem appone Theriacæ ad pondus omnium, & iterum pistillo fortiter contunde, & commisce per tres integras horas agitando, fiat electuarium vt artis est.

Eius vsus maximus est in peste, & præseruatione à venenis deleteriis.

In antidotario Vveckeri viri doctissimi, & de re medica, prout hoc perelegans & eruditum opus vberrimè testatur, optimè meriti. Aliæ occurrunt descriptionum formulę, eiusdem electuarij de ouo Anton. Chalmetei præclaræ eruditionis viri, tum etiam aliorum.

Sed vt liberè dicam, quid sentiam, vix credibile esse puto, quod vsq; adeò singulares inde effectus produci possint: si albuminis abiecti loco, ouum solo croco repleatur, & dein eodem probè obturato, omnia simul coquantur, vsque dum in puluerem redigi queant.

Vis totius secreti in eo consistere videtur, vt crocus & vitellus oui in puluerẽ redigantur: hac tamen conditione, vt planè nihil expiret. Neq; enim adeò magnũ id esset mysteriũ, rationẽ istius pulueris vitelli oui & croci cõficiendi, cognitã habere. Nã miscellanea reliqua puluerũ quorũdã, & theriacæ, nõ nisi merũ vulgare quid sapiunt, vt & reuera sunt.

Non tamen diffiteor, possibile esse, vt medicamẽ summum & efficacissimum, ex ovo parari possit,

contra ipſammet peſtem: idque eâ, quam mox trademus, methodo. Eſſentiæ namque in ovum inditæ, cum eiuſdem vitello perfectè miſcentur: qui aliàs ſuâ natura ſulphureus, ſummam penetrãdi, necnon nutriendi vim obtinet: quâ facultate reliquorum ingredientium virtutem adeò intendit, vt multò citiùs penetrent, & in venas transferantur. Adde quod per eandem coquendi rationem ſpirituales rerum eſſentiæ, vim & virtutem ſuam longè perfectiùs conſervent. Quæ tamẽ verba in bonam partem accipiantur velim: nec quis exiſtimet, me plus æquo iactabundum, fortè hîc inanem aucupari gloriolam: à qua tamen animus penitùs abhorret, nec niſi in publico commodo fideliter iuvando, totus eſt. Quercet. modus.

Electuarium de ovo maius pro ditioribus. Quercetani.

Accipe vnum, vel plura ova recentia gallinæ: de quorum vno, apicem teſtæ tam ſubtili artificio aufer, vt poſtquam educta fuerit illa teſta, rurſus in priſtinum locum commodè reponi, & glutino ſeu luto quodam tam induſtriè agglutinari poſſit, vt nihil reſpiret: Abiecto itaque albumine, vitello ovi reſiduo admiſce

Lactis ſiue butyri ſulphuris ℥ j. ß.
Sulphuris auri diaphoretici
Eſſentiæ croci ana ℥ j.
Pulueris anodyni mineralis, hoc eſt, ſalis prunellæ ℨ. ß.
Ambræ griſeæ ℈ j.

Lapidis beZoardici ℈ ß.

Omnia cum dicto vitello oui simul misce, vt optimè incorporentur: dein apex putaminis perquàm aptissimè suo apponatur loco, cũ tenuissimo ligamẽto lineo superposito, vel glutino ex oui albumine & polline facto, superinducto, adeò vt ouo exquisitissimè clauso, nil transpirare possit.

Ad eundem modum plura oua apparari & accommodari queunt, prout magnam huius electuarij quantitatem simul componere volueris

Aliâs vel vno vel pluribus ouis, à quibus eodem artificio apertis, albumen separatum est, addes theriacę, confect. alkermes, & hyacinthi ana: vel ex his omnibus simul fiat mistura, de qua adde ouo vel ovis, quantùm capere possunt: probè clauso foraminulo cum sua propria testa, superinductoq́; glutine, vt antè, itavt nihil respiret

Enarrata hæc oua ita præparata, aptè simul imponantur vasi terreo capaci, quod operculo clausum, in furnum mittatur, in quo panificia modò cocta & ex eodem recens exempta fuerint, & secunda aut tertia vice in eodem reponantur, donec omnia in vnã massam, quæ puluerari queat, redacta sint.

Accipiatur ovum vnum iuxta primam methodum præparatum, & vnum iuxta alteram: vel ova duo aut tria vtriusque præparationis, provt animus est maiorem vel minorem electuarij quantitatem simul conficere: omnia quæ in dictis ovis continentur, terantur, & optimè invicem misceantur in mortario marmoreo, eadem paulò post hu-

mectando pauca aqua theriacali contra pestem, aut elixire quodam vitæ, cuius plures descriptionū formulas suprà dedimus: ita vt omnia reducantur in formam electuarij, quod multorum in annorum spatio reservabitur: pro dosi sufficit ℈ j. tum ad præservationem, tum ad curationem pestis.

Electuarium de ovo minus pro gregarijs.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Cinnamomi ana ℥ j. ß.
Garyophyllorum
Macis ana ℥ ß.
Myrrhæ
Nucis vomicæ
Carlinæ ana ʒ iij.
Granorum iuniperi ℥ j
Croci camphoræ
Spec. diambræ
De gemmis ana ʒ iij.
Theriaces Alexandrinæ ℥ iij.

Contundenda contundantur, & omnia simul mixta, indantur in matracium vitreum, superaffundēdo fortissimum spiritum vini: vase clauso, ne quid evaporare possit, digerantur in B. M. per 4. vel 5. dies. Dein omnia adhuc calentia fortiter exprimantur. Hæc expressio denuò indatur in Alembicum cum suo capitello & recipiente, &

inde ad ignem Baln. Mar. destilletur liquor, qui seorsim seruetur, & cum extracto, quod in fundo remanet in mellis consistentia, impleatur ouum vnum, vel plura, si velis, & optimè misceatur cum vitello oui: dein occludantur singula oua cum suo proprio putamine, vt suprà diximus: Postea coquãtur in furno, post exempta scilicet panificia, idque continuando & repetendo, sine calore intenso, donec materia ita exsiccata fuerit, vt puluerisari ferè possit: quæ dein irrorãda est sua propria aqua, vt suprà reseruata, & sic perficiatur elect. molle, siue antidotum pretiosum ad præseruationem & curationem pestis. Exhibendum de eo est, pestifero vsque ad ℈ ij. vel ʒ j. dissoluendo cum ℥ ij. vel tribus aquæ theriacalis, cardui benedicti, vlmariæ. Præstantissimum sudativum est, quod omne venenum ab internis & profundis partibus, in exteriorem corporis superficiem propellit: corroborat cor, ipsúmque ab omni veneno vindicat ac tuetur.

De his igitur electuariis de ouo, alij nunc suum interponant iudicium: vtra harum præparandi methodorum sit laudabilior ac præstantior: nostráne, an verò communis: quam tamen, vt verum fateamur, non contemnimus. Sed primam inuentionis gloriam ipsi libenter assignamus, eámque addidicisse nequaquam erubescimus.

De

De antidotis, Alexipharmacis, & alexiterijs,

SEV

De Theriacis.

CAP. XXIII.

ESTAT nunc, vt dicamus de antidotis siue alexipharmacis, quę adversus omnis generis venena, & ipsas bestias virus eiaculantes cōferunt: vt potè quibus iuxtą modernos, propriè competit antidoti nomen: nec interim silentio aut obliuione suo loco prætermittemus antidota anodyna, narcotica & opiatica.

Hæc duo antidotorum genera, quæ tam apud antiquos, quàm adhuc hodie apud nos in magno fuerunt vsu & æstimatione, ad diversos & deploratos affectus depellendos, nos quasi adigunt atque compellunt, vt singula in istis tractandis paulò minutiùs & exquisitiùs pervestigemus, quàm in nonnullis alijs hactenus à nobis factitatum est. Oculis enim manifestè contemplandum subijciemus, hæc ipsa tanti hactenus vbivis gentium æstimata, mendis scatere quamplurimis, præque cæteris maxima reformatione opus habere: itavt mirer, multos authores, licet doctrina & authoritate conspicuos, quorum me discipulum non puderet

profiteri, illud ipsum segniùs obseruasse, ne dicã æterno silentio obruisse. Verùm id vnũ deposco, ne benevolus lector, me ex temeraria quadam laudis gloriæve cupiditate, in hæc prorupisse verba existimet: Sed deposito affectu, recta rationis bilance rem libret, expendat & consideret. Iampridẽ enim alibi protestati sumus, & adhuc protestamur, omnia à nobis ita proponi, vt nõ vereamur ea doctorum virorum censuræ submittere: quodsi in ijsdẽ fortè quid occurrat ab Asclepiadea doctrina, veráque disciplina alienum, id quasi non dictum, aut literis consignatum habeatur.

Inter enumerata antidota alexiteria, meritò primus locus theriacis debetur.

Theriacarum duo genera. Theriacas ideò dico, quòd tam apud veteres, quã apud recentiores, duo earumdẽ genera statuantur: quarum vnum in compositione recipiat carnes viperæ: reliqua verò sine ijs componantur. Illi, quę vulgò theriaca magna, priscis autem gloriosa & liberatrix appellatur, tot tãtæque laudes & proprietates tribuuntur, ad infinitos & deploratissimos affectus propulsandos, vt nihil suprà commendationis valeat asciscere.

Cæteræ autem, quæ nihilominus contra venena specificæ sunt antidoti, sine trochiscis de vipera parantur, suntque huiusmodi

Theriaca
- *Democratis*
- *Oribasij*
- *Esdræ*
- *Diatessaron*

Ex pæonia
Ex terra sigillata.

Quarum descriptiones reperiuntur apud Oribasiũ Aëginetam, Actuarium, filium Serapionis, Rhasin, Avicennam, Celsum, pluresque alios tam Græcos, quàm Arabes, & Latinos authores.

Inter hæc antidota alexiteria, non mediocris existimationis erat Mithridatium, quod antecessit theriacam, quam Andromachus sua ætate medicæ rei peritissimus, parabat ex carnibus viperæ, tanquam singulare adversus lepras, & quævis alia venena pharmacum & experimentum, quod solũ & per se omnibus venenis tanquam summum antidotum conferre noverat. *Mithridatium.*

Mithridatium ex infinitis simplicium generibus compositum, authoris sui, Mithridatis nempe regis Ponti nomen obtinuit: qui ex diuturniori eius vsu, adeò laudabilem corporis habitum sibi comparauerat, vt, sicut historiæ narrant, & mox dicturi sumus, nullo veneno assumpto sibi vitam adimere posset. De qua antidoto Avicenna ita loquens, nostram confirmat sententiam: Confectio, inquit, „ Mithridatis nobilis est confectio, quã fecit Mi- „ thridates & nominavit suo nomine. Et Aët. tetr. „ 4. serm. 1. cap. 96. ita scribit. De Mithridate sa- „ nè magno illo belli duce referunt, quòd the- „ riacen quidẽ non biberit: neque enim adhuc in „ vsu erat: verùm ex alterius antidoti, quæ po- „ stea mithridatica ab illo appellata est, vsu ita „

Mithridat. venena perire non potuit.

„ corpus apparavit, vt nulla veneni vi lædi posset: Et cum etiã lethale pharmacum accepisset, mori non posset: cùm enim ab hostibus devictus seipsum interficere meditaretur, nullo veneni haustu mortem sibi conciscere prævaluit: sed vocato cuidam ex amicis se iugulandum præbuit. Plinius fusiorem huius historiæ enarrationem tradit lib. 23 cap. 9. & militis quinetiam nomen exprimit, cuius opera ad mortem sibi conciliandam vsus fuerat: cũ omnium venenorũ sumptorum vim adversus tam insignem antidoti efficaciam, invalidam nimis & irritam prorsus expertus fuisset.

Theriaces nomen etiã solis quibusdam simplicibus olim competebat.

Notandum porrò est, olim non tantùm compositis istis remediis, (è quorum numero suprà 5. aut 6. recensuimus, paulò post eorumdem descriptiones in medium allaturi) theriacę nomen impositum, sed eodem quoque nomine sola quædam simplicia insignita fuisse. Quod vtique Avicennæ authoritate comprobare licet, qui squillam appellat theriacam contra venena, & gummi opopanax, & aristolochiam theriacam ad puncturas.

Vnde complures tam philosophos, quàm medicos, imò & eos, qui eruditiorum & celebriorum ordini annumerantur, non parum lapsos esse constat: dum theriacæ vocabulum, à serpente quodã (quem thirum vocari, & eiusdem compositionem ingredi putarunt) derivatum & ab eodem quoque troschiscos theriacos appellatos crediderunt.

Li. de Animalibus.

Albertus magnus vnus ex illorum numero, Aristotelis textum, qui habet echin vel echidnam,

quæ verba nihil aliud quàm viperam significant, perperam de thiro serpēte interpretatus est: quem distinxit à vipera, & peculiare de eodem caput conscripsit.

Hanc falsam opinionem secutus est Aggregator Patavus, qui thirum tanquam animal à vipera diversum constituit, illudque basim trochiscorum, quos excipit theriaca, esse putat.

Petrus de Apono eodem errore irretitus, ita scriptum reliquit. Dicitur autem theriaca à thiro serpente, quia eiusdem excipit carnes, quę sunt veluti radix & basis istius medicinæ: Et differ. 179. Sciendum, inquit, quod theriaca est multiplex secundum diversitatem componentium, cui tamen nomē illud proprius convenit, theriaca est magna Andromachi & Galeni, in qua caro ingreditur Thiri serpentis, vnde nominationem est sortita: quæ autem hanc non suscipit, theriaca metaphoricè dicitur, vt Diatessarum, ideò quod ad illius similitudinem venenorum depellat nocumenta. *Lib. concil. differ. 177 de ther.*

Imò & ipse Nicolaus à sinistra hac opinione non immunis videtur, dum ita in capite de trochiscis scribit: Trochisci, inquit, de thiro, qui in magna Galeni theriaca recipiuntur, sic fiunt. Invehias, inquit, Thiros longitudinis vnius palmi, &c.

Huic errori occasionem dedit nomen, ab antiquis olim, trochiscis istis, tanquam præcipuæ theriacæ basi inditū. Galenus enim illos appellat theriacáles; & post illum idem nomen retinuerūt Aëtius, Oribasius, aliique Græci. Plinius eos vocat *Trochisci theriacales*

trochiscos theriacos : Et Avicenna quibusdam in locis eosdem nominat trochiscos thiri, vel thirios, hoc est, ferales. Sed si quis penitiùs veterum scripta perpendat, facilè perspiciet, eos nunquam aliud serpentum genus, hoc vocabulo præter ipsam viperam intellexisse. Gal. in lib. de Antidotis & de Theriaca ad pisonem & alibi disertè viperarum facit mentionem. Vide quid post illum Aëtius scribat lib. Tetr. 4. serm. 1. cap. 87.

„ Hoc caput primò ita inscribit : De theriaca
„ viperis Andromachi : Posteà idem in hunc
„ modum incipit. Ordiemur à Theriaca An-
„ dromachi ex viperis, cuius admiratione du-
„ ctus Galenus hæc de ea scribit : Cùm multa
„ discordia sit circa theriaces descriptiones,
„ nos Andromachi descriptione vt longè op-
„ tima vtemur, quæ etiam in regum vsus appa-
„ ratur. Et cap. 9. eiusdem lib. vbi de trochis-
„ corum siue pastillorum præparatione agit,
„ ita exorditur : Cæterum pastillos theriaces
„ hoc modo apparato : Viperas fæminas ac-
„ cipito, non quocunque tempore captas,
„ sed desinente Vere, &c. Et Avicenna lib. 4.
„ fen 6. tractatu 3. cap. 33. vbi loquitur de cu-
„ ratione morsus viperæ, his verbis sermonem
„ inchoat : Considera, inquit, radices com-
„ munes in curatione : deinde fortior curatio
„ est properare ad theriacam viperarum. Inde

apparet diſcrimen inter theriacam, quæ viperas recipit, & eas, quarum mentionem facit lib. 5. ſumma 1. tract. 12. videlicet theriacæ Eſdræ & Diateſſaron, quas contra graviſſimos totius corporis affectus laudat. Idem Avicenna lib. 5. ſumma 1. tract. 1. vbi de theriaca agit, eius deſcriptionis tale facit exordium. ℞. Trochiſcorum ſquillæ, trochiſcorum viperæ &c. ex quibus manifeſtè liquet, quod etſi alibi eoſdem troſchiſcos nominet thiri ſeu thirios, non tamen alios intelligat, quàm viperinos.

Hinc concludimus, Theriacam non à ſerpente quodam Thiro, qui eius compoſitionem ingrediatur, ſed à Græco vocabulo, quod eſt θηρίον ſiue θὴρ, id eſt fera, denominationem ſuam accepiſſe: neque id propterea, quòd eiuſdem compoſitio feram vel viperam excipiat, vt quidam fallò opinantur, ſed quòd eadem theriaca, ſiue cum vipera, ſiue abſque vipera parata ſit, omnibus morſibus venenatis, à quacunque fera ſiue animali illatis ſuccurrat: Sic & ab antiquis & à neotericis (vt iam diximus) trochiſci dicuntur theriacales, non ratione ingredientis, ſed ab eorumdem effectu quem in pellendo lethalium animalium veneno manifeſtè oſtendunt: aliâs enim non theriacales, ſed viperini nominandi eſſent. Eadem ratione quædam remedia vocamus nephritica & hyſterica, non quòd eadem componantur ex renum vel vteri additione, ſed quod

Theriaca à Græco θὴρ vel θηρίον.

tanquam medicamenta ſpecifica iiſdem partibus, morbo exagitatis, opem & medelam afferant.

Præter dictas rationes, etiam orthographia & ſcriptio huius nominis noſtram ſententiam confirmat. Nam à Thiro ſcribendum eſſet Thiriaca cum I. non Theriaca. Sed quia ſcribitur Theriaca cum e longo, veriſimile eſt, quod à dictione deriuetur, quæ parem dictionem longam habeat in eadem ſyllaba, qualis ſanè eſt θὴρ vel θήριον hoc eſt, fera. H enim Græcũ in latinis dictionibus à Græcis deriuatis, vertitur in e longum, quaſi diceres theriacam antidotum, contra ferarum tàm minorum, quàm maiorum ictus & venena.

Hæc de Theriacæ differentijs, eiuſdemque nominis etymologia, hîc enodanda duximus.

Non diu hîc immorabimur in enarrandis diuerſis horum theriacalium medicamentorum compoſitionibus; ſiuè inuicem differant ratione ingredientium, quæ modò ab hoc, modò ab illo vel imminuuntur vel adduntur: ſiue ratione ponderis, quod diuerſum quoque in diuerſis deſcriptionibus eſſe deprehenditur. Hæc enim non ſunt tam magni momenti, neque hîc quęrendus eſt nodus ille Gordius, circa quem rei cardo verſetur: ita vt non poſſim hîc opinioni Auicēnæ ſubſcribere, qui lib. & tract. de Theriacis ſuprà iam citatis, ſelecta præ cæteris Andromachi deſcriptione tanquam
„ longè optimâ, in hæc ferè verba ſcribit: Et iam
„ niſi ſũt plures medicorũ, ſicut Gal. & alij addere
„ & minuere aliquid in ea, non propter neceſſitatē neceſſarium

necessariam neque propter aliquid fortè quod eos "
ad illud commoueret, sed quærentes, vt rememo- "
rarentur, & remaneret ab eis in ipsa vestigium, si- "
cut remansit Andromacho: Et meum quidem cō- "
silium est vt non remoueatur aliquid, quod expe- "
rimentum iuuativum inuenit: fortasse enim illa "
complexio cum illo pondere exigit illud, cuius iu- "
vamentum inuenit experientiam, quamquidem "
dum res ipsa mouetur à suo pondere, non conse- "
quitur illam proprietatem, &c. Fœcunda hodie est "
artium inuentrix, eáque in dies magis magísque incrementum sumit: hac duce & auspice plurimorū remediorum vsum, quem veteres tanquam vtilem comprobauerant abdicauimus: & in illorum locū alia nostro artificio inuenta introduximus, quæ ipsis inaudita & incognita prorsus erant. Sic hodie infinitæ præparationes, vel plerísque etiam antiquorum tam elegantia, quàm saporis suauitate & vtilitate longè præferendæ sunt. Neque enim vlla erroris suspicio hinc oriri potest, si rei, quam per se bonam iudicamus, aliam superaddimus bonitate multò præstantiorem: hoc enim pacto rei bonitas vires sumit, & magis magísque accumulatur. Eodem planè modo in diminutione eorum, quæ vel inutilia, vel superflua, vel noxia sunt, nemo erroris redarguēdus vnquam videbitur si industrius fuerit: frustrà.n. fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Suo itáque loco circa eandem de Theriacis tractationem demonstrabimus, ob quam causam Arabis huius, aliâs doctissimi & celeberrimi autho-

ris opinionem, minus recipiendam statuamus.

Redibimus nunc ad Theriacas illas antiquorum earúmque aliquot in medium proferemus descriptiones, vt ex illarum comparatione facta cum iis, quas ex nostra officina informatoria producturi sumus, eò melius de vtriusque generis bonitate & præstantia iudicari possit. Si quis prouocet ad experientiam: sciat is, nos nihil magis in votis habere, quàm vt per eandem, tanquam per ignem & aquã fortem, perfectum hoc & splendidum operis nostri aurum examinetur ac probetur: quamvis nemo adeò stupido crassóque sit ingenio, modò in eo vel exigua tantùm candoris, rectæq; rationis scintillula supersit, qui non ex solo lydio lapide, hoc est ex prima statim earum descriptionum, compositionum, & præparationum inspectione, de earumdem præstantia summa, rectum sanúmque laturus sit iudicium.

Theriaca Diatessaron Mesuæi.

℞. *Gentianæ*
Baccarum lauri
Myrrhæ
Aristolochiæ rotundæ ana ℥ *ij.*
Mellis ℔ *ij.*

Theriaca Democratis.

℞. *Iridis illyricæ.*

Zingiberis
Opopanacis
Opij
Herb. Rosmarini
Myrrhæ
Sem. Trifolij bitumen olentis ana ℥ j.
Aristolochiæ ʒ xj.
Sem. Rutæ syluestris ℥ j. ß.
Rad. bryoniæ aridæ albiss. ℥ ij.
Serpilli
Castorei
Rad. Eryngij
Sem. Apij
Cumini Æthiopici recentis ana ʒ vj.
Farinæ ervi rufi ℥ iij.

Omnia hæc contundito & cribrato: opopanaca verò cum vino dissoluito, eíque arida inspergito, & in pastillos reducito, & ex iis ʒ j. cum vino veteri meraco bibendum præbeto.

Theriaca ex bryonia Oribasij.

℞. *Rad. bryoniæ*
Opopanacis
Jridis
Rosmarini
Opij
Myrrhæ ana ℥ ß.
Aristolochiæ ʒ v.
Thuris

Sem. Rutæ syluestris ana ʒ vj.
Cumini ʒ iij.
Farinæ ervi ℥ ij.

cum vino pastillos informato, atque ter cum vino præbeto.

Sat sit nobis, harum trium tantùm Theriacarum descriptiones hîc proposuisse. Quod ad compositionem Theriacæ Esdræ attinet, eius ingredientium series nimis numerosa est, & longa, in qua opium, euphorbium, sulphur viuum, semen hyosciami ci-
" tra vllam præparationem recipiuntur: nec præter-
" missus in eadem est venter mergi, & stercus in eo
" repertum, ad suauiorem scilicet gustum confectio-
" ni inducendum. Nihilominus interim videre licet,
" quàm admirandos & incredibiles effectus illi adscribit Aëtius tetr. 4, serm. 1. cap. 101. 107. 111. vbi eandem descriptam reperies.

De duobus huius farinæ præcipuis alexiteriis, adhuc nobis dicendum restat: de Mithridatio nimirum, & de Theriaca magna. Mithridatij descriptio tam varia est, tamque variis authoribus, Andromacho, Democrati, Antipatri, aliisque ascribitur, vt, ne fortè in eam, quæ nõ vera & genuina sit, incidam, nullam prorsus ex iis hìc describendam aggrediar. Adde quod vt suprà iam dictum, non vsque adeò magnum discrimen sit inter compositionem Mithridatij & Theriacæ: si vnicos excipias trochiscos ex viperis, sicut iam diximus: quodque insuper cõfirmat Auicennas lib. 5. summa 1. tract. 1. vbi de nobili loquitur Mithridatica confectione: & statim

eiuſdem deſcripſionem ex Galeno, ex Paulo, Aëtio, & ex ipſo Nicolao expromptam, adiungit.

Mithridatij deſcriptio facilè eluceſcet ex ipſius Theriacæ Andromachi deſcriptione, cuius vnicam formulam pharmacopœæ noſtræ inſerendam iudicauimus: ſed præ cæteris, quæ variæ hinc inde reperiuntur, ſeligemus eam, quam Galenus lib. de Antidotis, & de Theriaca ad Piſonem, in hunc, qui ſequitur, modum habet deſcriptam.

Theriacæ magnæ Andromachi deſcriptio vulgaris.

℞. *Trochiſcorum ſcylliticorum* ℥ *vj.*
Trochiſcorum de vipera
Opij Thebaici
Magmatis hedychroi ana ℥ *iij.*
Piperis longi
Roſ. rubrarum exſiccatarum
Iridis Illyricæ, aut Florentinæ
Succi glycyrrhizæ
Sem. Napi agreſtis
Et ſatiui
Comarum ſcordij cretici
Opobalſami, ſeu olei ex nuce moſchata expreſſi
Cinnamomi
Agarici ana ℥ *j ß.*
Myrrhæ
Coſti odorati ſeu zedoariæ

Croci orientalis
Cassiæ ligneæ veræ
Nardi indicæ
Schœnātos seu iunci odor.
Thuris masculi pellucidi
Piperis nigri
& albi
Fol. Dictamni cretici
Comarum marrubij
Rhabarbari rhei
Stœchados Arab.
Sem. Petroselini Macedonici
Nepetæ, seu calaminthæ montanæ odoratæ
Terebinthinæ
Zingiberis
Rad. Pentaphylli ana ℥ vj.
Polij cretici
Ramulorum chamæpytios
Styracis calamitæ
Meu
Angelicæ
Amomi racemosi seu calami aromatici
Nardi celticæ
Terræ Lemniæ veræ
Phu pontici seu valerianæ nostræ
Comarum chamædryos creticis
Fol. Malobathri
Macis
Garyophyllorum ana ℥ ß.
Chalcitidis tostæ
Rad. Gentianæ

Anisi torrefacti vel fricti
Succi hypocistidis
Carpobalsami
Cubebæ
Gummi Arabici splendidi vermiculati
Sem. Fœniculi dulcis
Cardamomi maioris
Seseleos
Acaciæ
Thlaspios
Comarum hyperici cretici
Ameos
Sagapeni ana ℥ ß.
Castorei
Aristolochiæ longæ
Sem. Dauci cretici
Bituminis Iudaici seu asphalti
Opopanacis
Comarum centaurij minoris
Galbani recentis ana ʒ ij.
Mellis despumati triplum, id est ℔. quatuor, & vncias quinque, drachmas duas.

Hæc sunt varia illa huius tam magni magisterij ingredientia variis diuersisque proprietatibus dotata atque ditata: quod ab omni antiquitate pro miraculo & remedio maximo & incomparabili fuit existimatum: & adhuc hodie in summo habetur pretio & æstimatione, quod vel ex eiusdem dispensatione, quæ soléni quadam pompa & apparatu celebratur, facilè colligitur.

Questa descrittione di theriaca non corrisponde all'vsuale di Gal.° et che s'usa a Venetia il giorno d'hoggi....

componendi ratio secundum Gal.

Sed eius conficiendi artificium, ingeniosum scilicet & subtile, vel secundum ipsum Galenum tale est. Trochisci, radices, folia, flores, semina & fructus, terra Lemnia, chalcitis, bitumen, in mortario æneo cum pistillo ferreo in subtilissimum puluerem rediguntur, omniáque tenuissima redduntur, hoc est cribro subtilissimè traiiciũtur, seminibus thlaspios, napi syluestris, & croco exceptis, quæ seorsim teruntur, & pauco vino irrorantur, ne mortario facilè adhærescant.

Gummi, succi, & castoreum, seorsim etiam contunduntur, & pauco vino irrorantur, vt faciliùs puluerisentur. His omnibus ita probè apparatis, paulò antequam compositio & mixtio fiat, terebinthina in duplici vase cum pauco melle liquefit, in qua gummi liquescunt, & omnia dein coquuntur ad iustam consistentiam, addita sensim pulueris in vino dissoluti parte, donec mellitam acquirant consistentiam: Dein omnia in mortarium magnum & capax, vel in ahenum magnum iniiciuntur, sensimque vel ad solem, vel ad lentum calorem simul optimè commiscentur, rudicula agitando, idque ad plusculos dies, donec omnia probè vnita sint: Post septem autem vel octo dies repetenda est eadem agitatio, & continuanda ad duos menses, vt materia meliùs fermentetur: quo tempore elapso hoc mirabile pharmacum reseruandum includitur in vasis elegantissimè perpolitis, argenteis, stanneis terreis, vitreatis, & vitreis: cuius virtus integra conseruatur ad mediam vsque hominis ætatem. Theriaca

riaca enim eſt validum pharmacum vſque ad 30. annũ in his affectibus, in quibus non tanta eſt nocentis cauſa, vt vult Gal.

Avicenna adhuc vlterius progreditur lib. 5. tract. 1. de Theriacis: ipſi tribuens ſingularum ætatum, imò vitæ mortiſque conditiones. Theriacæ quidem, inquit, adſunt infantia & pubertas, & adoleſcentia, & ſenectus, & mors: Et fit infans poſt ſex menſes: deinde incipit in pubertate, & augmento vſque ad tempus, in quo ſtatu per decem permanet annos in regionibus calidis, & per xx. annos in regionibus frigidis: deinde ſtat decem annis aut viginti: deinde declinat aut poſt viginti aut poſt quadraginta annos: deinde ſpoliatur virtute Theriacæ: aut poſt lx. & fit vna confectionum declinata à gradu Theriacæ.

Nimis longum foret hîc virtutes, & varias alias qualitates, quas ipſi attribuunt, articulatim enarrare. Non n. bonas horas in eo perdendas, ſed vtilius collocandas cenſemus.

Sunt quidam præclari medici, qui legem illam duriorem, ab Avicenna prolatam, vt ſuprà diximus, ſuſque déque ferentes, in enumerata illa Theriacæ compoſitione, auſi fuerunt vti diminutione, additione, & correctione: Et in eiuſdem diſpenſationis methodo, alium ordinem, quàm Galenus, de quo paulò ante locuti ſumus, obſeruarũt. *Neoterici reformarunt theriacam.*

Romani & Bononienſes medici addiderunt trochiſcos camphoræ, & loco roſarum ſubſtituerunt earumdem extractum: ipſimet etiã adiecerũt

insuper baccas lauri, omnia myrobalanorum genera, rad. angelicæ, zedoariæ, imperatoriæ, vincetoxici, asari, serpentariæ, enulæ campanæ, pimpinellam scabiosam, cornu cerui vstum, & eiusmodi simplicia, quæ hodiè tanquam specifica remedia præscribuntur contra pestem & venena, quæ nos ipsi ad aquarum nostrarum Theriacalium & antidotorum contra eandem luem pestiferam, iuxta compositiones suprà à nobis descriptas, adhibuimus.

Bartholomæus Marantha vir doctissimus, eodem iure vt cæteri, in præparatione & mixtione commemoratæ Theriacæ, alium ordinem quàm Gal. sequitur, & vult vt simplicia humida, vt succi, gummi, & lachrymæ dissoluantur in vino generoso, quale est malvaticum: cuius ad eundem vsum accipit ℥ xxxx. quæ faciunt duas pintas siue mensuras parisienses, aut circirer.

Interim támen illi mihi parùm vel omninò nihil sollićiti videntur fuisse de cortice externo & materiali separando & abiiciendo, neque eò animum appulerunt, vt nucleum internum ac formalem, in quo tanquam parte efficaciori, & virtutibus longè præstantioribus prædita, vnicum correctionis fundamentum consistit, eruerent. Eò tamen peruenerunt, vt contra Auicennam demonstrarint, remedium hoc adeò perfectum non esse', quin tam in compositione, quàm in præparatione eius aliquid desiderari possit. Potissimùm autem aliis, suo exemplo, amplissimam aperuerunt viam & occasionem, non tantùm eorum vestigiis

inhærendi, sed etiam vlterius progrediendi: intereà tamen id, quantulumcúmque fuerit, quod Deus apud illos deposuerat, publici emolumenti causa, largiter erogarunt.

Eundem scopum sibi præfixum tenere debet quilibet verus medicus; hæcque vnica fuit causa, quæ mihi, meæ conditionis minimo animum addidit, vt correctioni & reformationi huius remedij laudatissimi, vsitatissimi, & comprobatissimi, & à tota antiquitate ad miraculum vsque commendati manus admouere haud dubitarem; interim tamen obnixè rogamus, ne benevolus lector id fortè tribuat inanis gloriæ concupiscentiæ, aut temerariæ leuitati, sed honestæ huic & laudabili ambitioni, pióque instituto, cuius ductu omnes hactenus labores & vigilias nostras, soli vtilitati publicæ iuuandæ consecrauimus, & in posterum semper consecrabimus.

Vt igitur palàm fiat, propositum nostrum non eò spectare, vt pharmaceutrici ædificij structuram veterem funditùs euertamus, sed vt eandem potiùs ex eodem fundamento magis magisque exædificemus & extruamus, in prima Theriacæ reformatione cuius compositionis formulam nunc describendam aggrediemur, eadem simplicia & ingredientia, imò & eandem dosim, idem pondus & mensuram, quæ à Galeno, aliisq; in Theriacæ magnæ, Andromacho adscriptæ, descriptione fuerunt adhibita, reseruabimus: eandémque quàm nunc publicandã præsumimus correctionẽ, correctioni

censuræ aliorum, modò deposito omni affectu adhibeatur rectæ rationis iudicium, libenter subiicimus.

Ne itaque in confusum quoddam chaos, aut labyrinthum inextricabilem, beneuolum lectorem fortè præcipitemus: nostram Theriacæ compositionem & dispensationem, nunc ordine facili, & in certas classes distincto proponemus.

In prima autem classe collocabimus
Pastillos

De scylla
Hedychroï

Et potissimùm Theriacales, vt-potè qui præcipuæ basis & fundamenti vicem subministrant in magna huius Alexiterij compositione.

2. Secundæ classis locum meritò obtinebũt præcipua hæc & principalia duo anodyna, nempe

Opium
& *Crocus:*

Quæ à singulari sua vi & virtute anodyna, quam dictæ compositioni impertiunt, necnon ab insigni sua, dolores & cruciatus intolerabiles sedandi, & summam corporis ac spirituum tranquillitatem inducendi efficacia, occasionem dederũt antiquis eam Γαλήνη appellãdi. Vt autem hæc enarrata duo anodyna, conuenienti inuicem glutine associentur & colligantur, & illorum proprietas insistendis & coërcendis omnis generis impetuosis defluxio-

nibus & hæmorrhagiis, magis inualescat: iis sub hac eadem classe adiungere placet

Terram sigillatam
Acaciam
Hypocistida
& gummi Arabicum.

In tertiam classem veniunt, radices, folia, flores, & fructus, quæ contra omnia venena & corruptiones conferunt, suntque cardiaca, & corroborandis partibus nutritioni dicatis apta, quas proprietates huic magnæ compositioni contribuunt: eáque sunt

Radices
Zedoariæ
Gentianæ
Pentaphylli
Iridis Florentinæ
Valerianæ
Iunci odorati
Aristolochiæ
Cassiæ ligneæ veræ

Folia dictamni
Calamenthæ montanæ odoratæ
Malobathri

Comæ Scordij Cretici
Hyperici
Centaurij minoris
Marrubij
Chamædryos Cretic.
Chamæpityos
Nardi celticæ

Sem. Rutæ syluestris ana ℨ vj.
Cumini ℨ iij.
Farinæ ervi ℥ ij.

cum vino pastillos informato, atque ter cum vino præbeto.

Sat sit nobis, harum trium tantùm Theriacarum descriptiones hîc proposuisse. Quod ad compositionem Theriacæ Esdræ attinet, eius ingredientium series nimis numerosa est, & longa, in qua opium, euphorbium, sulphur viuum, semen hyosciami citra vllam præparationem recipiuntur: nec prætermissus in eadem est venter mergi, & stercus in eo repertum, ad suauiorem scilicet gustum confectioni inducendum. Nihilominus interim videre licet, quàm admirandos & incredibiles effectus illi adscribit Aëtius tetr. 4, serm. 1. cap. 101. 107. 111. vbi eandem descriptam reperies.

De duobus huius farinæ præcipuis alexiteriis, adhuc nobis dicendum restat: de Mithridatio nimirum, & de Theriaca magna. Mithridatij descriptio tam varia est, tamque variis authoribus, Andromacho, Democrati, Antipatri, aliisque ascribitur, vt, ne fortè in eam, quæ nõ vera & genuina sit, incidam, nullam prorsus ex iis hìc describendam aggrediar. Adde quod vt suprà iam dictum, non vsque adeò magnum discrimen sit inter compositionem Mithridatij & Theriacæ: si vnicos excipias trochiscos ex viperis, sicut iam diximus: quodque insuper cõfirmat Auicennas lib. 5. summa 1. tract. 1. vbi de nobili loquitur Mithridatica confectione: & statim

eiusdem descripsionem ex Galeno, ex Paulo, Aëtio, & ex ipso Nicolao expromptam, adiungit.

Mithridatij descriptio facilè elucescet ex ipsius Theriacæ Andromachi descriptione, cuius vnicam formulam pharmacopœæ nostræ inserendam iudicauimus: sed præ cæteris, quæ variæ hinc inde reperiuntur, seligemus eam, quam Galenus lib. de Antidotis, & de Theriaca ad Pisonem, in hunc, qui sequitur, modum habet descriptam.

Theriacæ magnæ Andromachi descriptio vulgaris.

℞. *Trochiscorum scylliticorum* ℥ vj.
Trochiscorum de vipera
Opij Thebaici
Magmatis hedychroi ana ℥ iij.
Piperis longi
Ros. rubrarum exsiccatarum
Iridis Illyricæ, aut Florentinæ
Succi glycyrrhizæ
Sem. Napi agrestis
Et satiui
Comarum scordij cretici
Opobalsami, seu olei ex nuce moschata expressi
Cinnamomi
Agarici ana ℥ j ß.
Myrrhæ
Costi odorati seu zedoariæ

Croci orientalis
Cassiæ ligneæ veræ
Nardi indicæ
Schœnãtos seu iunci odor.
Thuris masculi pellucidi
Piperis nigri
& albi
Fol. Dictamni cretici
Comarum marrubij
Rhabarbari rhei
Stœchados Arab.
Sem. Petroselini Macedonici
Nepetæ, seu calaminthæ montanæ odoratæ
Terebinthinæ
Zingiberis
Rad. Pentaphylli ana ʒ vj.
Polij cretici
Ramulorum chamæpytios
Styracis calamitæ
Meu
Angelicæ
Amomi racemosi seu calami aromatici
Nardi celticæ
Terræ Lemniæ veræ
Phu pontici seu valerianæ nostræ
Comarum chamædryos creticis
Fol. Malobathri
Macis
Garyophyllorum ana ʒ ß.
Chalcitidis tostæ
Rad. Gentianæ

Anisi torrefacti vel fricti
Succi hypocistidis
Carpobalsami
Cubebæ
Gummi Arabici splendidi vermiculati
Sem. Fœniculi dulcis
Cardamomi maioris
Seseleos
Acaciæ
Thlaspios
Comarum hyperici cretici
Ameos
S. Clau. *Sagapeni ana* ℥ ß.
Castorei
Aristolochiæ longæ.
Sem. Dauci cretici
Bituminis Iudaici seu asphalti.
Opopanacis
Comarum centaurij minoris
Galbani recentis ana ʒ ij.
Mellis despumati triplum, id est ℔. *quatuor, & vntias quinque, drachmas duas.*

Hæc sunt varia illa huius tam magni magisterij ingredientia variis diuersisque proprietatibus dotata atque ditata: quod ab omni antiquitate pro miraculo & remedio maximo & incomparabili fuit existimatum: & adhuc hodiè in summo habetur pretio & æstimatione, quod vel ex eiusdem dispensatione, quæ soléni quadam pompa & apparatu celebratur, facilè colligitur.

Questa descritione di Theriaca non corrisponde all'usuale di Gal.° et che s'usa a Ven.ª il giorno d'oggi

Componendi ratio secundum Gal.

Sed eius conficiendi artificium, ingeniosum scilicet & subtile, vel secundum ipsum Galenum tale est. Trochisci, radices, folia, flores, semina & fructus, terra Lemnia, chalcitis, bitumen, in mortario æneo cum pistillo ferreo in subtilissimum puluerem rediguntur, omniáque tenuissima redduntur, hoc est cribro subtilissimè traiiciũtur, seminibus thlaspios, napi syluestris, & croco exceptis, quæ seorsim teruntur, & pauco vino irrorantur, ne mortario facilè adhærescant.

Gummi, succi, & castoreum, seorsim etiam contunduntur, & pauco vino irrorantur, vt faciliùs puluerisentur. His omnibus ita probè apparatis, paulò antequam compositio & mixtio fiat, terebinthina in duplici vase cum pauco melle liquefit, in qua gummi liquescunt, & omnia dein coquuntur ad iustam consistentiam, addita sensim pulueris in vino dissoluti parte, donec mellitam acquirant consistentiam: Dein omnia in mortarium magnum & capax, vel in ahenum magnum iniiciuntur, sensimque vel ad solem, vel ad lentum calorem simul optimè commiscentur, rudicula agitando, idque ad plusculos dies, donec omnia probè vnita sint: Post septem autem vel octo dies repetenda est eadem agitatio, & continuanda ad duos menses, vt materia meliùs fermentetur: quo tempore elapso hoc mirabile pharmacum reseruandum includitur in vasis elegantissimè perpolitis, argenteis, stanneis terreis, vitreatis, & vitreis: cuius virtus integra conseruatur ad mediam vsque hominis ætatem. Theriaca

riaca enim eſt validum pharmacum vſque ad 30. annũ in his affectibus, in quibus non tanta eſt nocentis cauſa, vt vult Gal.

Avicenna adhuc vlteriùs progreditur lib. 5. tract. 1. de Theriacis: ipſi tribuens ſingularum ætatum, imò vitæ mortíſque conditiones. Theriacæ qui-„ dem, inquit, adſunt infantia & pubertas, & ado-„ leſcentia, & ſenectus, & mors: Et fit infans poſt „ ſex menſes: deinde incipit in pubertate, & aug-„ mento vſque ad tempus, in quo ſtatu per decem „ permanet annos in regionibus calidis, & per xx. „ annos in regionibus frigidis: deinde ſtat decem „ annis aut viginti: deinde declinat aut poſt viginti „ aut poſt quadraginta annos: deinde ſpoliatur vir-„ tute Theriacæ: aut poſt lx. & fit vna confectio-„ num declinata à gradu Theriacæ.

Nimis longum foret hîc virtutes, & varias alias qualitates, quas ipſi attribuunt, articulatim enarrare. Non n. bonas horas in eo perdendas, ſed vtiliùs collocandas cenſemus.

Sunt quidam præclari medici, qui legem illam duriorem, ab Avicenna prolatam, vt ſuprà diximus, ſuſque déque ferentes, in enumerata illa Theriacæ compoſitione, auſi fuerunt vti diminutione, additione, & correctione: Et in eiuſdem diſpenſationis methodo, alium ordinem, quàm Galenus, de quo paulò ante locuti ſumus, obſeruarũt.

Neoterici reformarunt theriacam.

Romani & Bononienſes medici addiderunt trochiſcos camphoræ, & loco roſarum ſubſtituerunt earumdem extractum: ipſimet etiã adiecerũt

insuper baccas lauri, omnia myrobalanorum genera, rad. angelicæ, zedoariæ, imperatoriæ, vincetoxici, asari, serpentariæ, enulæ campanæ, pimpinellam scabiosam, cornu cerui vstum, & eiusmodi simplicia, quæ hodiè tanquam specifica remedia præscribuntur contra pestem & venena, quæ nos ipsi ad aquarum nostrarum Theriacalium & antidotorum contra eandem luem pestiferam, iuxta compositiones suprà à nobis descriptas, adhibuimus.

Bartholomæus Marantha vir doctissimus, eodem iure vt cæteri, in præparatione & mixtione commemoratæ Theriacæ, alium ordinem quàm Gal. sequitur, & vult vt simplicia humida, vt succi, gummi, & lachrymæ dissoluantur in vino generoso, quale est malvaticum: cuius ad eundem vsum accipit ℥ xxxx. quæ faciunt duas pintas siue mensuras parisienses, aut circirer.

Interim tamen illi mihi parùm vel omninò nihil solliciti videntur fuisse de cortice externo & materiali separando & abiiciendo, neque eò animum appulerunt, vt nucleum internum ac formalem, in quo tanquam parte efficaciori, & virtutibus longè præstantioribus prædita, vnicum correctionis fundamentum consistit, eruerent. Eò tamen peruenerunt, vt contra Auicennam demonstrarint, remedium hoc adeò perfectum non esse, quin tam in compositione, quàm in præparatione eius aliquid desiderari possit. Potissimùm autem aliis, suo exemplo, amplissimam aperuerunt viam & occasionem, non tantùm eorum vestigiis

inhærendi,ſed etiam vlteriùs progrediendi: intereà tamen id, quantulumcúmque fuerit, quod Deus apud illos depoſuerat, publici emolumenti cauſa,largiter erogarunt.

Eundem ſcopum ſibi præfixum tenere debet quilibet verus medicus; hæcque vnica fuit cauſa, quæ mihi, meæ conditionis minimo animum addidit,vt correctioni & reformationi huius remedij laudatiſſimi,vſitatiſſimi, & comprobatiſſimi, & à tota antiquitate ad miraculum vſque commendati manus admouere haud dubitarem; interim tamen obnixè rogamus,ne benevolus lector id fortè tribuat inanis gloriæ concupiſcentiæ, aut temerariæ leuitati, ſed honeſtæ huic & laudabili ambitioni, pióque inſtituto, cuius ductu omnes hactenus labores & vigilias noſtras, ſoli vtilitati publicæ iuuandæ conſecrauimus,& in poſterum ſemper conſecrabimus.

Vt igitur palàm fiat, propoſitum noſtrum non eò ſpectare, vt pharmaceutrici ædificij ſtructuram veterem funditùs euertamus, ſed vt eandem potiùs ex eodem fundamento magis magiſque exædificemus & extruamus,in prima Theriacæ reformatione cuius compoſitionis formulam nunc deſcribendam,aggrediemur,eadem ſimplicia & ingredientia, imò & eandem doſim, idem pondus & menſuram,quæ à Galeno, aliiſq; in Theriacæ magnæ,Andromacho adſcriptæ,deſcriptione fuerunt adhibita, reſeruabimus: eandémque quàm nunc publicandã præſumimus correctionẽ, correctioni

censuræ aliorum, modò deposito omni affectu adhibeatur rectæ rationis iudicium, libenter subiicimus.

Ne itaque in confusum quoddam chaos, aut labyrinthum inextricabilem, beneuolum lectorem fortè præcipitemus: nostram Theriacæ compositionem & dispensationem, nunc ordine facili, & in certas classes distincto proponemus.

In prima autem classe collocabimus Pastillos

De scylla
Hedychroï

Et potissimùm Theriacales, vt-potè qui præcipuæ basis & fundamenti vicem subministrant in magna huius Alexiterij compositione.

2. Secundæ classis locum meritò obtinebũt præcipua hæc & principalia duo anodyna, nempe

Opium
& Crocus:

Quæ à singulari sua vi & virtute anodyna, quam dictæ compositioni impertiunt, necnon ab insigni sua, dolores & cruciatus intolerabiles sedandi, & summam corporis ac spirituum tranquillitatem inducendi efficacia, occasionem dederũt antiquis eam Γαλήνη appellãdi. Vt autem hæc enarrata duo anodyna, conuenienti inuicem glutine associentur & colligantur, & illorum proprietas insistendis & coërcendis omnis generis impetuosis defluxio-

nibus & hæmorrhagiis, magis inualescat: iis sub hac eadem classe adiungere placet

Terram sigillatam
Acaciam
Hypocistida
& gummi Arabicum.

In tertiam classem veniunt, radices, folia, flores, & fructus, quæ contra omnia venena & corruptiones conferunt, suntque cardiaca, & corroborandis partibus nutritioni dicatis apta, quas proprietates huic magnæ compositioni contribuunt: eáque sunt

Radices
Zedoariæ
Gentianæ
Pentaphylli
Iridis Florentinæ
Valerianæ
Iunci odorati
Aristolochiæ
Cassiæ ligneæ veræ

Folia dictamni
Calamenthæ montanæ odoratæ
Malobathri

Comæ Scordij Cretici
Hyperici
Centaurij minoris
Marrubij
Chamædryos Cretic.
Chamæpityos
Nardi celticæ.

Nardi Indicæ

Flores Roſ.rubrarum

Stœchados Arabicæ

Sem. Seſeleos

Thlaſpios

Aniſi torrefacti

Fœniculi dulcis

Dauci

Napi agreſtis

& ſatiui

In quarta claſſe ponenda erunt aromata, ſanguinem & ſpiritus calefacientia, & naturam noſtram inſtaurantia & corroborantia: quorum alia balſami perfunguntur officio, corpus noſtrum à corruptione præſeruando: alia hanc antidotum elegantiſſimis alijs ditant qualitatibus: Huiuſmodi ſunt

Cinnamomum

Garyophylla

Macis

Carpobalſamum ſiue cubebæ

Zingiber

Piper album

Piper nigrum

Piper longum

Opobalſamum ſiue oleum nucis moſchatæ

5. Statim poſt aromata, in quinta nempe claſſe, caſtra metabuntur lachrymæ ſulphureę pretioſiſſimæ & excellentiſſimæ, aromatum iſtorum ſorores germanæ, quæque tanquam balſamum, ad radica-

le corporis nostri balsamum, ab omni putredinis & corruptionis infectione tuendum & præcauendum inseruiunt: sunt autem

Myrrha
Thus masculum
& styrax calamita.

Huic eidem ordini siue classi (sed quasi vno gradu inferiùs) inseremus terebinthinam, quæ similiter sulphurea siue balsamica, tribus istis lachrymis loco veri & idonei dissoluentis erit, illarúmq; proprietates multò efficiet validiores & efficaciores.

Sextæ & vltimæ classis sedem occupandam sibi reseruarunt gummi attenuantia, dissoluentia, deoppilantia, cephalica, hysterica, quæ ideò addita sunt huic antidoto, ne quid in ea desideretur, quod ad eius profectionem pertinere videatur: ita vt nō tantùm fiat alexipharmacum, sed vniuersale quoddam medicamentum contra grauissimos quosvis totius corporis affectus & symptomata: Huius generis sunt gummi

Opopanax
Sagapenum
Galbanum
Castoreum
Bitumen Iudaicum

Singulorum horum enumeratorum simplicium dosis petēda est ex Galeni Theriacæ formula, quā ex Andernaco deprōptam, suprà iā descripsimus.

Videmur itaq; oīa huius tā lōgę & magnę cōpositionis simplicia, quæ anteà tā cōfusa & inordinata

ſerie diſlocata erant, ordine ſatis perſpicuo & diſtincto tradidiſſe.

Non ſatis nobis conſtat, cui ordini vel claſſi annumerare debeamus tria quæ reſtant ſimplicia, adeò parum compendij ac vtilitatis illa conferunt, vnde minùs appoſitè à nobis videntur apponi, nẽpè rhabarbarum, agaricus, & chalcitis. Agarici nãq; ℥ j.ß. & rhabarbari ʒ vj. qua doſi parui, ne dicam nullius ferè momenti ſunt ad tantam huius antidoti molem & quantitatem, ſi ad euacuandi ſcopum referantur, cui minùs prædicta antidotus dicatur. Sin vero quis rhabarbarum pro hepate roborãdo, & agaricum pro cerebro additum eſſe inferat: nihil adhuc promovet, adeovt ratum firmúmque maneat, nullum digniorem & aptiorem hîc ipſis locũ, quàm patet præ foribus, relinqui: vt & chalcitidi, cuius pharmaci loco, nuperi vitriolum capiunt: quod mea quidem ſententia non meretur, vt in hac recipiatur compoſitione, quamuis ſint, qui id, tãquam totius antiquitatis calculo comprobatum, nullomodo expungendum propugnent: nõ tantùm eoquod fucum & colorem nigrum medicamento inducat, ſed etiam quod facultatem exſiccantem & adſtringentem exhibeat. Vt vt ſit, pluris inde detrimenti, quàm boni proficiſci mihi ipſi perſuadeo. Eſt enim omnino crudum remedium, quamvis vel mediocriter calcinatum aſſatúmque fuerit, veluti id præparandum eſſe aiunt, ſemper tamen pernicioſum eſt, vomitúmque vehementer prouocat, ad 8. vel 10. tantùm grana exhibitum.

Sed

Sed verum quidem est, quod dimidia tantùm vncia, quæ huius antidoti compositionem ingreditur, non possit adeò magnum inducere vel commodum, vel incommodum.

Interim tamen per nos licebit cuiuis illa admittere, & in eo, quo voluerit, loco collocare. Nos autem sex istis constitutis modò classibus contenti, singularum nunc paulò specialius & exquisitius instituemus examen, idque clarè & ad amussim, adeò vt efficacia tam admirandi antidoti, tantíque ab omnibus hactenus æstimati, præstantior, mirabilior, multóque reddatur commendatior.

Exordiemur autem examẽ nostrũ à primo ordine siue classe, quæ continet triplicia suprà cõmemoratorũ trochiscorũ genera: & propositis primùm illorum formulis, provt vulgò componuntur, nostram superaddemus correctionem & reformationem: quàm tamen, vt suprà, sub exacti iudicij cẽsuram revocare poterit quilibet æquus ac eruditus lector. Faciemus autẽ initiũ à trochiscis scilliticis.

Hi describuntur à Gal. lib. de antidotis, & de Theriaca ad Pisonẽ: & post illum ad Aëtio tetra. 4. serm. 1. cap. 88. & ab Ægineta de re med. lib. 7. ca. 11. & inter Arabes ab Avicenna lib. 5. tract. 1. Hæc trochiscorum de scilla præparatio nihil prę se fert, quod politum aut industriosum sit. Ægineta eam duobus ferè verbis delineat: Scillam, inquit, luto, aut farinæ massa oblitam, moderatè, assato, & acceptis internæ partis ipsius partibus, duabus, & farinæ erui parte vna terito, & similiter,, *Trochisci scillitici.*

„ pastillos efformato. Aliqui adijciūt ęquas farinę partes. Sed priusquam vlterius progrediamur, paulò minutius discutiamus singula, quæ in scillæ præparatione consideranda sunt, vbi simul deprehendemus scrupulos aliquot, quos veteres circa eandē pręparat. nobis in animadversionib⁹ suis reliquerūt

Prima consideratio, in scillarū electione consistit. Aliæ enim aliis sunt perniciosiores, vnde & idcircò à Mesvæo & Arabibus, inter ipsa venena relatæ. Huiusmodi sunt, quæ non cum aliis consitæ, sed solę in locis stagnātibus, fœdis ac fœtidis nascūtur. Scillæ hispanicæ, foliis suis, aloës foliis respōdētes, vt pote crassiores, & melius ob calidiorem illam regionem coctæ, bonitate sua superant vulgares nostras, quæ istis inefficaciores sunt & impares, tam quoad materialē crassitiē, quā ad formalē qualitatē

Secundo tēpus quo colligūtur, obseruādū. Antiqui autem omnes, eas colligi iubent in perfecta sua maturitate, foliisq; & caulibus ficciorib⁹: quod plerūq; accidit circa messis tēpora in ęstate: nō autē reseruatas, sed recentes, hoc est, simul ac collectæ sint in vsum transferēdas præcipiunt: sunt nōnulli, qui nescio quos scrupulos, qui hîc inijci possint, prætēdāt: quorū tamen opinio tāquā frivola nihili nauciq; est facienda: inferunt a. illi quod posita hac lege corruant cæteræ, in quibus plus momenti situ sit. Trochisci enim viperarū, authoritate & sētētia antiquorū celebriorum authorū, præparari debent tēpore vernali, simul ac animalia illa è latebris suis prorepserint, & parati statim in vsum transferri. Ex quib⁹ clarè patet, theriacę cōpositionē procura

ri debere sub finẽ veris: trochiscos autem de scillis esse adhuc imparatos, hoc est, eos nõdũ, vt res postulat, exsiccatos esse, circa finẽ videlicet ęstatis, sed quomodo scrupulus iste facilè eximatur, nõ preuideo. Vt autẽ liberè dicã, quod rationi magis consẽtaneũ sit, mihi illorum opinio erronea & absurda videtur, qui trochiscorum de scillis cõpositionẽ, in instanti, simul ac collectæ sint, aggrediẽdã enũciant. Saluis enim & integris illarũ succis, & substãtia, per totã hyemẽ adseruari queũt. Tẽporis præterea interuẽtu magis coquũtur, edulcãtur, & meliores euadũt, et ita nimiam suã amaritudinẽ & acrimoniã exuunt: quæ ratio ad trochiscos hos cõficiẽdos lõgè cõmodior in medio vere habẽda est: quo ipso tẽpore & trochisci de vipera commodissimè præparari possũt, vtpote qui magnæ huius cõpositionis primarij ingredientis & fundamenti vicem obeũt, in quorũ preparatione imprimis temporis ratio spectanda est. Accedit insuper veterum authoritas, qui theriacam sub veris finem tanquam tempus accommodatissimum, componendã iudicant, vt æstatis insequentis calore, meliùs fermentari possit, quod hîc, si quid aliud, omniũ maximè notari debet. Iã verò, si cõtrarię opinioni locus daretur, tẽpus istud iã præterlapsũ esset, siquidẽ iuxta eãdẽ trochisci circa Augusti finẽ præparãdi essent. Tertiò in scillarum coctione quædam obseruanda veniunt. Interdum enim coquuntur inter carbones aut in clibano, vel argilla, vel quod melius pasta inuolvuntur, donec probè

coctæ ſint. Aliâs enim plurimùm noxæ adferrent iuxta Dioſcoridem: qui ad incommoda eiuſmodi propulſanda, eas coquit in pluribus & diverſis aquis, donec iudice guſtu, deponant ſuam amaritudinem & acrimoniam.

Vltimò & quartò expendenda eſt illarum mixtio & compoſitió: quæ fit cum cepæ huius parte interiore, molli & optimè cocta, trita, & cum erui vel orobi, vt pharmacopœi vocant, farina permixta: Hîc tamen authorum quædam occurrit diſſenſio in quantitate farinæ addendæ: cuius alij æquas partes, alij tertiam tantùm ſumendam ſtatuũt.

Sed vt de his quæ hactenus enarrata ſunt, meam liberè exponam ſententiam, huius ſecreti componendi ratio, nimis craſſa mihi videtur ac materialis, adeovt mirandum ſit, quòd tot labores in re tam vili & exili deſcribenda, multi hactenus egregiæ notæ authores inſumpſerint, nempe in cepæ duntaxat præparatione, cui inſuper in magnæ theriacæ compoſitione primum ingredientis locum vendicare non veriti ſunt. Non tamen interim abnuo, cepas eiuſmodi, quæ in maritimis locis, iiſdẽq; ſalſis naſcuntur, ſingulari vi ac virtute incidẽdi, attenuandi, penetrandi, deoppilandi, & detergendi præditas eſſe. Sed opus habent exquiſita præparatione, aliàs, vt ait Avicenna, omnes ſcillæ vel etiam ſelectiſſimæ ſunt venena. Vſus enim illarũ diuturnior, exulcerat viſcera: Et vt ſcribit Dioſcorides: ſcilla habet virtutem acrem & exurentem. Vt igitur rectè præparentur, ſola hæc illarum co-

Lib. 4 fen. 17.

Lib. 2. cap. 167.

ctio in igne vel aqua bulliente, non mihi sufficere videtur. Non equidem ignoro, omnia igne dulcescere, sic enim cepæ communes in quotidianũ ciborum vsum dulcorantur: Sed hoc pacto vel imperfectiùs coctæ, noxiã qualitatẽ, de qua suprà nõ deponunt, vel nimium coctæ & edulcatæ, omni virtute attenuandi, incidendi, & detergendi privantur, inutilesque & prorsus inefficaces redduntur, itavt difficillimum sit, huius coctionis mediocritatem adeò exactè servari posse, quin alicubi vel in defectu, vel in excessu delinquatur. Aliâs ad scillæ exurentem & exulcerantem vim & acrimoniam corrigendam, additur farinæ erui, & orobi media vel tertia pars, quæ insignis est amaritudinis: & sanguinis fluorem insuper, tam per vesicam, quàm per anum, non sine maximis torsionibus prolicit, vt scribit Dioscorides. Id ipsum Galenus confirmat *Lib. 2. cap. 102.* dum in lib. 8. simpl. & lib. 1. aliment. subiungit, eiusmodi farinam non hominum vsui deberi, tum propter tetrum eius saporem, tum quod sanguinẽ generet vitiosum: Vnde meritò & optimo iure, hanc mixtionem in trochiscorum scilliticorũ præparatione, crassam nimis & agrestẽ esse censemus: itavt mirum sit, eam hactenus excultam, nec ex codicibus proscriptam & relegatam fuisse, sicut aliæ plurimæ iampridem exularunt, licet vtiliores & præstantiores, imò hodie adeò explodũtur, vt ex omni ferè hominum memoria deletę videãtur, sed trochiscos hos superstites adhuc eam ob causam videmus, quòd principem teneant locum, in

admiranda huius theriacæ compositione, quam antiquitas miraculosè excoluit, sicut, & eadem hodierno adhuc seculo, multò maiori in pretio habetur, quàm cætera quævis alexiteria.

In horum trochiscorum correctione, sequenti has progrediar methodo. primò præparatione omnem scillæ tollerem acrimoniam & adurentem facultatem, conservatis interim eius viribus integrè valentibus, Hispanicasque præ cæteris, tota adseruatas hyeme deligerem: iam suprà cap. de vinis & oxymelitibus, vbi de aceto & melle scillitico egimus, præparationem quidem scillæ, sed communem tantùm edocuimus. Suaderem deinde ijs, qui istis in regionibus commorantur, vbi recentes haberi possunt, vt è locis maritimis, eas in hortos trásferrent, & in terram bonam & excultam transplátarent, ibíque per tempus aliquod, sedula adhibita cultura, & industria, sinerent, donec vim suam venenatam omnem exuerent. Eadem methodo sæpenumerò vsi fuimus in helleboro nigro, aliisque simplicibus venenatis emendandis: cum adhuc vicini essemus montibus, & sic omne venenum illorum sustulimus. Magni & admirandi sunt transplantationis effectus, cuius beneficio innumerorum simplicium acris, amara, & infesta qualitas cum dulci, & suaui commutatur, provt in carduo siue herba cinare, in cichorio, & similibus pluribus euidenter innotescit. Quibus autem occasio ista & commoditas denegata est, hanc sequantur praxim.

Malignitatis in scilla artificiosè correctiones.

Accipienda est scillæ pars media, optima & tenerrima, quam cor vocant, ea minutim incidēda Solíque exponenda est, donec mollescere, & ferè in liquorem redigi incipiat: ea videlicet ratione, qua Galenus scillas præparare, & viribus ipsarum integris seruatis, ad solem æstivalem coquere solebat. Quibus verò tantum otij non superest, vt æstastis tempus, huic coctioni, ob intensissimum solis ardorē, dicatū expectent, hanc sequantur formulā.

℞. Eandem scillæ partem optimam, cor vocatā, hanc minutim incisam inijce in matracium aut vas vitreum cum collo longo, itavt ad mediam impleatur partem. *Fæcula scillæ.*

Hoc vas, minimè, vel leviter tantùm, si velis, clausum, nullo affuso alio liquore, ponatur in Baln. Mar. feruens per vnum aut duos dies tantùm, aut donec scilla redigatur in pultis formam, aut liquorem spissum, edulcatum, omnibusque suis viribus insignitum, qui solus sine quavis alia admixtione idoneus est, vt recipiatur in theriacæ compositionē: vel si placet post tēporis aliquod spatiū, eūdem adhuc calentē transcola per setaceū, & exsicca, aut ad solem, aut ad ignem lentum cinerum, & erit instar fæculæ, aut amili sicci, quod seruabitur diu omnib⁹ suis virtutib⁹ dotatū. Adde si velis tātillū gū mi tragacāthi, aut amili, & inde forma trochiscos: tātillū, inquā, gūmi & amili additū, incidendi, detergēdi, scillę vires minimé obtūdet: hæcq; eadē magis familiaria & amica sunt naturę nostrę, quā farina erui. Sed hanc de industria addi quidā cōtendunt, *Fæcula scillam trochiscos redigi potest, qui dicentur trochisci fæculæ scillæ.*

ad scillæ nimirum vim incidentem & detergentem actuosiorem reddendam: sed hoc simpliciter negatur. Farina enim in tanta quantitate addita, potius obstruendi & oppilandi vim exeret. Adhæc, cùm eiusdem vi detergendi, vt & suprà notauimus, perniciosa simul atque adeò noxia coniuncta est facultas, vt sanguinis fluxũ prouocet, tã per ventrem, quàm per vesicam.

Quod si velis scillam pasta inuolutam, iuxta crassam communemque viam, in furno quodam coquere, ita, vt nullæ in ipsa nocendi vires remaneant, licet minus cocta sit, & incidendi vi acríque qualitate abundè adhuc vigeat: Scilla probè trita per setaceum traijcienda est, cuius vncias quatuor inijce in octo vel decem ℥. sacchari, in tantillo aceti scillitici dissoluti & ad perfectionem cocti: recoquendo totum adhuc supra ignem, agitando & probè miscendo cum spatula, donec amplius non adhæreat vasculi fundo: ita facies saccharum scilliticum excellentissimum, ex quo formare poteris trochiscos, rotulas, seu cuiuscũque formæ aliç: tum ad theriacæ, tum ad quosvis alios vsus, quibus scilla destinata est: cuius venenum per hanc vltimam coctionem, & sacchari admixtionem penitùs secernitur.

Saccharũ scilliticum.

Extr. scill. Optima, emendatior, certior & securior præparatio scillæ est, si ea in extracti formam redigatur vt sequitur. ℞. optimam eius partem siue cor, vt suprà, hanc crasso modo incisam inijce in vas vitreum aptum, superaffundendo acetum rosatum,

vt duos digitos materiam ſupernatet: omnia in infuſione ſtent in loco frigido per xxiv. horas: deinde effunde acetum per inclinationem, quo cepa fermentata, omne venenum deponet: dein adde lac vaccinum vel ovium optimum, & recens mulctum: omnia ſinantur in Baln. Mar. bulliente, donec liquefacta ſint, colentur per linteum: dein ad ignem lentum cinerum fiat euaporatio & reductio in extractum ſiccum, cuius vſus erit ſi velis, loco trochiſcorum in dicta theriaca, & in doſi debita.

Videbimur fortè vltra modum, hoc argumẽtum de vnius cepæ præparatione pertractaſſe. Sed multa in ea fuerunt conſideratione digniſſima, quæ nullo modo intacta præterire voluimus: nec quicquam à nobis dictum putamus, quod non ſit proprium huius loci, & ex quo non percipi poſſit magnum emolumentum.

Nunc ſequuntur trochiſci hedychroi dicti, qui huic magnæ Andromachi Theriacæ admiſcendi quóque ſunt: eos deſcribit Gal. lib. de Antid. Aët. & Ægin. lib. & cap. ſuprà citatis. Eorundem quoq; deſcriptio ab Auic. lib. 5. tract. 1. traditur, qui eos vocat alindaracos: horum tres differentes deſcribit formulas: ſicut & omnes authores in iis deſcribendis à ſe invicem diſcrepant. Non video tamen, quę nam neceſſitas horum trochiſcorum præparationem introduxerit: quandoquidem maxima pars illorum ingredientium ſiue ſimplicium, in longa illa ſimpliciũ ſerie, quæ theriaca recipit, continetur

Nihilominus tamen ex Galeni lib. præcitato, formulam hûc transcribere non grauabimur: si enim multũ haud proficiunt, nócere tamen nõ possunt.

Trochisci Hedychroi

℞. *Mari*
Asari
Amaraci
Aspalathi cum santalo citrino ana ʒ ij.
Schœnanthi
Calami aromat.
Phu pontici
Xylobalsami vel ligni aloës
Opobalsami
Cinnamomi
Costi ana ʒ iij.
Myrrhæ
Folij
Nardi Indicæ
Croci
Mastiches ʒ ß.

Omnia optimè trita, & in puluerem tenuissimũ redacta excipiantur vino albo odorifero, & pastillos efforma digitis, opobalsamo vel oleo garyophyllorum tinctis, dein in vmbra exsiccentur.

Trochisci de viperis.

Restat tertium trochiscorum genus, qui præcipui sunt inter reliquos, & in hoc magno & admirando remedio, basis & fundamenti partes subeunt, in quibus minutiùs discutiendis, paulò diutius immorabimur. Eorum descriptio habetur apud Gal. in libris suprà citatis: sed nos eam hûc inseremus, quam scripto protulit Æginecta: quámq; ex eodem Gal.

depromptam fuiſſe, magna vtriúſq; ſimilitudo & affinitas facilè coarguit.

Viperas quatuor aut quinque fuluiores ac recens captas ſumito,& de ipſis ad caput & ad caudam quatuor digitorum magnitudinem abſcindito, & tota pelle interaneiſque ipſarum ablatis :reliqua in ollã noua vitreata cum ſale & anetho coquito, donec ſpina de carnibus diſcedat, deinde ablatis ac diligẽter à ſpinis purgatis carnibus,puri panis tritici æqualem portionem ipſis admiſceto,& benè ſimul trita in paſtillos efformato, digitis opobalſamo tinctis;& in vmbra ſiccato.

CAVTIO.

Præcipuũ horũ trochiſcorũ fundamentum ſunt viperæ,ſicut iam alibi diximus,ſimulq; clarè oſtendimus, quàm turpiter lapſi ſint ij, qui pro iis aliud ſerpentum genus quos falſo nomine Thiros appellarunt,introduxerunt.

Cõſtat itaq; totius antiquitatis ſuffragio & authoritate,& in hũc vſq; diẽ conſtãs manet ſentẽtia, viperas eſſe illud ingrediẽs primariũ,ex quo cõficiantur trochiſci theriacales:non verò alias quaſvis ſerpentum ſpecies.

Inter viperas autem fœminæ potiùs deliguntur, quàm mares: noſcuntur autem illæ ex dentium numero, quorum quatuor habent: maſculi verò duos tantũ.Sed vtero gerẽtes accipiẽdas eſſe negãt. De cæteris ſignis vide Aëtiũ, iuxta quæ inſtituendus eſt delectus harũ viperarũ fœminarum potiùs,

quàm marium, aut aliorum ſerpentum, quæ formæ ſimilitudine ad eas accedunt. Sunt autem alia animalia (inquit Aët. de viperis fœminis loquens) ſubflaua, ingentia & agilia: oculos ſubrubros habent, collum anguſtum, latiùs caput, & caudam aceruatim in tenuitatem abeuntem, ac carne penitùs nudam: ventrem autem ſinuoſiorem habent, &c.

Sunt adhuc plura alia ſigna & indicia, ab authore notata, ex quibus aptitudo viperarum ad trochiſcorum compoſitionem iudicanda eſt. Nam ſi abſciſis capite & cauda, tanquam immobiles iaceant, ad vſum ineptæ ſunt: ſi verò prædictis partib. amputatis (ſubiungit Aëtius) motum quendam videris in reliquo corpore ſuperſtitem, & animalia ipſa cruorem aliquamdiu in ſe conſeruant: hæc ipſa vt optima in Antidoti confectionem ſunt admiſcenda. Et ſicut Auicenna circa idem propoſitum his ſcribit verbis, licet nõ ita diſertis: Quod ſi cucurrerit ex ea ſanguis plurimus (loquẽs de vipera, capite & cauda truncata) & fuerit motus eius in illa diſpoſitione plurimus, & mors ipſius tarda, tuus erit electus.

Lib. 5. ſumma 1. tract. 2.

Temporis præterea conſideratio in prædictis viperis ad trochiſcorum præparationem capiendis, admodum eſt neceſſaria. Quóvis enim tempore captæ, non ſunt bonæ: qua in re tam inter priſcos, quàm modernos diſcrepantiam deprehendo: nõnulli in ea ſunt opinione, viperas non ſtatim, ſemel ac è latebris ſuis prodierint, accipiendas: hæcq; fuit

opinio Galeni lib. de antidotis: alij verò cōtrarium statuunt, & volunt, vt in instanti statim tempore, simul ac captæ sint, si fieri possit, aut ad summum per vnum aut duos dies reseruatæ, in trochiscorum compositionem recipiantur: idque sine mora ex Auicenna: & Ægin. lib. 1. de re medica cap. 11. *lib. 5. tract. 1.* vbi loquitur de salis theriacalis præparatione: Viperas (inquit) sumito recens captas quatuor &c. Cui vltimæ sententiæ & nos subscribimus, idq; ob rationem, quam mox reddemus, vbi de causis, ob quas veteres moti in tam venenatissimo animali, tam præclaram & excellentem venati fuerint antidotum, accurata disquisitione disseremus. Digna quippe est materia, vt in altam & diligentem vocetur contemplationem.

Longè ante Theriacæ inuētionem, cuius author fuit Andromachus, iam viperarum aliorúmq; serpentum vsus in medicina existebat, vt colligere licet ex Dioscoride, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui antidoto à se compositę, suum proprium indidit nomen, eíque magnam conciliauit existimationem. Dioscorides enim lib. 2. cap. 16. Loquens de viperis docet, quomodo sint excoriandræ, capite & cauda truncandę, reliqua illarum caro in frusta dissecanda, & in oleo, vino, sale & anetho coquenda. Ita coctas viperas comedendas præbebat ad visus claritatem, ad roborandos nervos debilitatos, ad scrophularum generationē inhibendam: ad hæc se ex auditu nouisse ait, quòd ij, qui hisce vescuntur carnibus, diuturnam tradu-

cant vitam:vbi prætereà videre est, quomodo eodem authore Sal ex iis eliciatur, qui enarratos modò præstat effectus.

Hæc præparatio & coctio nihil ferè differt ab hodierna,imò ex vini oleiq; superadditione præstantior multò est, quàm quæ cum sola aqua fieri solet.Hinc recẽtiores,& qui eos secuti sunt,panem ad diuturniorem conseruationem addiderunt,indéque pastillos efformarunt.

Ac licet Dioscorides suo tempore plenioré nondum assecutus esset notitiam de viperinarum carnium præstantia & vtilitate:eius tamen successores vt facili coniectura præsumitur(progressu námque temporis magis magisq; accrescunt inuenta & experimenta)vlteriùs processerũt,periculúmq; fecerunt,num caro viperarũ adeò sit efficax,vt propriũ venenum,quadam similitudine & familiaritate, à centro ad superficiem attrahat,edomet,&expellat. Sicut nihil noui est, rerúmq; experiẽtia abũdè cõfirmat, plura animalia venenata reperiri, quæ suo „ proprio veneno,veræ existant antidoti. Scorpio „ sibi ipsi pulcherrimum medicamentum est,inquit „ Celsus l.6.c.27.quidam cum vino contritũ bibũt: „ quidã similiter cõtritũ super vuln⁹ imponũt: quidã „ super prunam eo imposito vulnus suffumigãt.&c.

De pluribus tantùm animalibus venenatis locuti sumus.Nã ex omnib.in vniuersũ non extrahũtur Alexipharmaca: sed cõtrà,quę ex ipsis remedia educta putes,lethalia sunt venena.Hinc Aristoteles 8.l.hist.anim.ait:Aspis angnis,ex quo medicamẽtũ illud putrificum componunt,in Aphrica gignitur,

ad cuius ictum, nullum invenitur remedium.

Sed hîc nobis notanda & excutienda venit nobilis illa quæstio, quibus nimirum causis & argumentis patres antiqui compulsi, huic se immiserint indagationi, vt ex animali tam venenato, quale viperam esse constat, tam insigne medicamentum & antidotum eruerent.

Cum verò in re tam ardua ac difficili, omnia paulò longiùs sim repetiturus, philosophandíque rationem, non trivialem, aut omnibus obuiam adhibiturus, benevolus lector fortè grauiter & anxiè tulisset, si de tanta prorsus tacuissem quæstione, aut pisce taciturnior factus, ne verbulum quidem de eadem protulissem. Aduersarios autem meos, ex tã innumeris maledicentiæ ac inuidiæ telis, quib. me quotidiè impetunt, contracto quasi callo, amplius non moror: quò fortius enim insurgunt in honores meos deprimendos, eò auspicatius & splendidius eosdem indies emergere, vel inviti intuentur: Propugnaculi loco nunc istis oppono solas antidotos meas, quarum solus aspectus & odor gratissimus, virus illud viperinum, quod in me expuunt procul hinc fugabit, & in auras dissipabit.

Aristoteles lib. 8. hist. animal. cap. 17. scribit: quòd serpentes, suas veteres deponant exuvias tẽpore verno, quo è terræ latebris rursus proreptare solent, & autumnali: similiter id faciunt viperę, veris & autumni tempore.

Per serpentis vocabulum nõ intelligit quoslibet serpẽtes, quorum genus multiplex est, sed in specie

colubros, vt pote qui ſunt cæteris communiores, notiores, & numero multò plures: vnde vulgò ſerpentes vocantur, quorum exuviæ etiam plerũque in campis inter ſaxa & dumeta reperiuntur, idque paſſim tam in Francia quàm alibi.

Si ſerpentis nomen generaliter ſumpſiſſet Ariſtoteles, eius ſpeciale nomen, vt de viperis facit non expreſſiſſet. Sed patefiet in poſterum ex continuata huius tractationis ſerie, nihil hîc à nobis dici ſine cauſa.

Nullum eſt dubium, quin multi olim ſublimi ingenio præditi, viri doctiſſimi, ac naturalium arcanorum perveſtigandorum cupidiſſimi, cauſam cur exuvias detrahant ſibi ſerpẽtes & viperæ, rimati ſint, necnon alias circumſtantias probè expenderint, & imprimis tempus veris & autumni conſiderarint, quo iſta animalia è latibulis ſuis ſubterraneis egrediuntur. Vnde meridiana luce clarius patet, quod hoc nempè tempore tam copioſo, & per totam ſuam naturam diſperſo abundent balſamo, tãque validiſſimè vigeant ſpiritalibus eſſentiis, & vero nectare vitæ, ſiue balſamo naturæ pretioſo & radicali, in ampliſſimo terræ ſinu', tanquam in proprio ſuo loco, matrice & ſeminario contento & incluſo: vt prædicta animalia tum vetere abiecta pelle, ſe noua induere & renouare queant.

Sed quia inter reliquos ſerpentes non ſunt, niſi hi duo enumerati, coluber nempe (vulgò ſerpens dictus) & vipera, qui exuvias ſtatis deponant temporibus: præſumendum hinc eſt atque credendum

his

his duobus animalibus, non tantùm ad ſui conſeruationem, ſed in aliorum quòque vſum, conceſſum eſſe naturalem quendam inſtinctum, quo deligunt, exugunt, & in alimentum attrahunt, non materiali aut craſſo modo cibum corporeum, viſibilem, & palpabilem (ſiquidem authore Ariſtotele, & teſte quotidiana experientia, eiu,modi animalia, citra cibum aut potum vitam multo tempore ſiue ſubtus terram, ſiue ſuprâ tranſigunt terram) ſed meré formalem & ſpiritualem, hunc nempe ſalem ſulphureum, & pretioſum naturæ balſamum, quo omnia animantur & vegetantur, idque potiſſimum, dum circa æquinoctium vernale, calore ſiue igne Athanoris, magnæ lampadis cęleſtis, potenter operante & attrahente, ſublimatur & eleuatur: quod naturæ ſulphur per mirabilem hanc ſublimationem, totam terræ ſuperficiem irrorat ſpiritibus balſamicis, eiuſque interiorem ſinum irrigat pretioſæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis ſaluberrimo & vtiliſſimo liquore: Vnde omnia reuireſcunt & effloreſcunt, & quæ mortis ſpeciem referebant, vitam recipiunt, & reuiuiſcunt. Eadem ſublimatio fit etiam ſub æquinoctio autumnali, ſed decreſcēte paulatim calore, ſydereóque igne longiùs regreſſo, magnum terræ ſublimatorium refrigeratur, omneſque ſpiritus vegetales & balſamici reuertuntur in ſuum chaos ſiue matricem. Serpentes & viperæ, quæ in terræ ſinu & domicilio commorantur, naturali quodam inſtinctu vt diximus, exugunt & in alimentum alliciūt

cibũ æthereũ qui tã insigni, viuifica & specifica facultate pollet aduersus venenatã & deleteriã illorũ naturam: vt si eo satis reficiantur & instaurentur, non solùm vim acquirant & virtutem, spolia sua vtróque tempore stato exuendi, séque renouandi: sed ob exuberans illud balsamum, quo abundè vigent, instar medicinæ insuper vniuersalis sunt, ad omnem cutem leprosam, scabiosam, vlcerosam, & quávis alia labe fœdatam, tollendam & renouandã & ad corpus quávis ex parte vitiosum, putidũ, & in frusta mox collapsurum, ita emundandũ, vt in purũ floridum & sanum euadat: ita quóq; fiunt, eiusdémet balsami virtute, qua abundant, alexiteriũ summũ cõtra omnia lethifera & pręsentissima venena. Et hęc quidẽ de hoc subiecto philosophari placuit.

Si quis fortè scire desideret, ex quibusnam scriptorum ac monumentorum codicib. didicerimus animalia hæc subtus terram hoc radicali naturæ balsamo nutriri posse: is ad admirandos eorundem respiciat effectus, quos arguit propria exuuiarum detractio: facultatem insuper quam habent lepram nullis aliis remediis medicabilem, sanandi rimetur: necnon præclara, quæ ex eis eliciuntur antidota cõtra omnis generis venena expendat. Quæquidem summa & admiranda effectuum præstantia aliũdè proficisci nequit, quàm ex radicib. & principiis magnæ istius & vniuersalis medicinæ, cũ qua serpẽtes illi participare, necessariò colliguntur. Sequitur igitur, vt vel eam scientia innata & naturali, peculiariter deligant ac alliciant in profundis terræ latibulis, vbi acervatim congregati, variisq; inuicẽ nexib. im-

plicati,in longũ tempus degũt citra alterius alimenti fruitionẽ: vel necesse est, vt tum tẽporis, quando spiritus sulphurei & vegetales, qui reb. omnib. animam & vitam, mediante hoc pretioso naturæ balsamo, infundunt, eleuati & sublimati penetrant durissimas etiam arborum radices, truncos & cortices ipsisq; vigorem & virorẽ impartiuntur, florescereque faciunt, imò & reuiuiscere: necesse est inquam vt hi spiritus balsamici, simili ratione per serpẽtum corpora tanquã multò molliora penetrent, eáq; in medicinã efficacissimam, tam pro seipsis, quã pro aliis abundè & largiter condire queant. Hinc ipsis facultas illa, deponendi cutem, tẽpore videlicet, vt iam diximus, vernali & autumnali, quando spiritus isti sulphurei sunt in sua exaltatione: quib. temporibus(ac in ipso præsertim Vere) videmus etiam arborum cortices, balsamicis succis tum maximè abundantes, truncis suis, & ligno solidiori nõ adhærescere, sed facillimo momento ab ipsis auelli & separari: non secus ac serpentes, qui circa idem tempus, & ab iisdem causis, veterem dimittunt cutem.

Vlteriùs si quis quærat, cur cœteri serpentes & animantia, in interioribus terræ domiciliis habitantia, careant hoc naturali instinctu, vt cum delectu in alimentum sibi attrahãt hoc radicale naturæ balsamum, & cur non æquè eodem perfundantur, & in medicinam condiãtur, ac colubri & viperæ. Respõdetur, quòd hæc proprietas peculiariter his solis à natura indita sit animalib. nõ secus ac in Tora, quæ herba est venenosa, accidere videmus: iuxta quã proximè connascitur Antitora, quæ vt alteri sit in

alexipharmacum, eoſdem ſpiritus ex eadem terra exugit. Prætereà reflectamus paulò oculos noſtros ad fucos, veſpas, & huius generis infinitas alias muſcas, quæ licet dulciſſimum omnis generis floſculorum, herbarum, ac fructuum ſuccum, in alimẽtum exugant, inter illas tamen omnes, vnica tãtùm apis vt inquit Riplæus, naturalem illam ſcientiam obtinuit, cœleſtem eiuſmodi mannam in ceram & mel conuertendi. Res certè ſummæ admirationis & myſterij plena. Annon idem in ſerpentibus contingere poſſe exiſtimandum?

Si quis interrogando acriùs vrgeat, quare, cùm tanta ſit huius balſami efficacia, non eadem opera tollatur omne ſimul venenum in ſerpentibus & viperis, cuius ſcintillulas ipſis adhùc inhærere produnt venenati eorundem ictus: huic eaſdem contemplandas opponimus apes, quæ nihilominus aculeum ſuum retinent pungentem ac venenatum, licet totum illarum corpus abundè diffluat cœleſti, dulci, & balſamico liquore, qui proprij veneni aptiſſimum eſt remedium. Idem de ſerpentibus eſto iudicium.

Hîc Hermeticos philoſophos vno tantùm verbo admonitos velim, vt accurata mentis attentione perpendant, cur poëtæ, qui ſub fabulis ſuis ſemper occultarunt ſumma naturæ ſecreta, velleri aureo, & pretioſis in horto Heſperidum fructib. cuſtodiendis, terribiles & venenatos Dracones præeſſe finxerint. Ex hoc enim ſi mentis oculis rem intentius inſpixerint, facilè agnoſcent: in rebus etiam

extrinſecus venenatis,opus ſuum magnum, medicinámque ſuam catholicam vniuerſalem inquirendam eſſe: non videlicet in primo ſtatim operis limine,quod plerúmque tactu aſperũ, viſu horribile,odoratu fœtidum,guſtu ingratum,qualitate venenatum apparet,hoc eſt,non ab exteriori cortice ſed ab interiore nucleo,arcanum eruendum: non ſecus ac in externis ſerpentis & viperæ partib. nempè in eorum dentibus, pernicioſum deliteſcit venenum, ex quorum tamen interiori corpore ſummum & admirandum educitur alexipharmacum.

Poſſem in hanc rem, pluribus aliis meditationib. haud iniucundis, & penitiùs in arcanorum adyta deducentibus animos omnium in ſummam protrahere admirationem,méque in aliorum gratiam & vtilitatem iiſdem magis oblectare: ſed ſatis ſit, philoſophico & chriſtiano medico hîc ruminandum conſiderandúmque relinquere, Deum nempè & naturam nihil facere ſine admiranda & incomprehenſibili prouidentia. Qui itaque omnes omnium effectuum cauſas perueſtigãdas recipiet, magnum ſubibit onus, nec habebit vnquã, quod de rerum obiectarum penuria conqueratur: præſertim illarum,quas Natura in penetralibus ſuis clã abſcondit. Sexcenta enim ſunt alia animalia, quorum certis ſolummodò partibus venenum inſidet, quæ tamen in cæteris,ad varios vſus proſunt. Draco marinus, Gallis *la viue*, piſcis, habet ſpinã in dorſo planè venenatam: Hic in partibus tamen cæteris cibus eſt delicatiſſimus. Eodem modo ſerpens

& vipera, licet dentibus ſuis venenatis lethalia infligant vulnera, cætera tamen eorundem pars ſalubris & ſalutifera exiſtit.

Sed de his hactenus. Nunc autem fuſiùs oculis ſubiiciemus, num trochiſcorum horum præparatio, quæ adhuc hodiè in vſu eſt, talis ſit, vt neq; additionem, neque diminutionem vllius rei patiatur, an verò correctione & reformatione quadam opus habeat.

Suprà in trochiſcorum de viperis deſcriptione declaratum fuit, quod à ſola vera & legitima carnium iſtarum coctione, totius magiſterij fundamentum dependeat. Hæc coctio, ſicuti videre eſt ex correctione Bartholomei Marantæ viri celeberrimi, tanti momenti eſt, vt in ea omnis conſiſtat bonitas aut imperfectio Antidoti. In ſumma ſingulari cura & induſtria opus eſt in carne iſta perfectè coquenda: quæ ab oſſe ſpinæ ſeparata diligenter tundenda eſt in mortario, adiecto pane ex pura & recenti farina triticea confecto, & optimè cocto atque fermentato: inde poſteà formãdi trochiſci. Quidam prædictum panem ſeorſim exſiccant, eúmque in puluerem redactum per cribrum traiiciunt, & admixta carne optimè quóque ſeorſim trita, inde efformant trochiſcos, quæ mixtio longè eſt facilior & præſtantior.

De quantitate panis cum dicta carne commiſcendi, diuerſa eſt authorum opinio: alij enim addendas cenſent æquas partes, alij mediam, alij tertiã, & alij tãdem quintam ſolummodò partem.

Notandum prætereà, quod veterum nonnulli intertundendum & miſcendum panem cum carne viperarum, parum earundem iuſculi adiiciant, vt oĩa melius miſceantur & ſubigantur: inter quos eſt Aëtius: Alij verò de prædicto iuſculo nihil prorſus addunt, vt Ægineta & Auicenna, ſolius carnis vſu contenti: quæ ratio præ cæteris communiſſima fuit: iuris enim admixtione citiùs corrumpuntur, & acidi fiunt trochiſci: Prænominatus Maranta in " correctione enumeratorum trochiſcorum viperarum, in hanc abit ſententiam, vt ſcilicet formentur " ſi, vt ipſemet ſcribit, fieri poſſit, ſine iuſculo, aut ſaltem ipſius exigua quantitate: hoc enim modo celeriùs exſiccantur: contrà (addit) ſi panis in iuſculo " viperarum maceretur, & poſteà ſimul cum carne " tundatur, tales trochiſci difficulter exſiccantur, & " ſunt in cauſa, vt poſteà caro putreſcat, & panis fiat " acidus. "

Formatis ita trochiſcis, dicti antiqui, vt & adhuc hodiè moderni, ſummam adhibent curam in iis probè exſiccandis, eos ſubindè vertendo, mox in vnum, mox in alterum latus: idque in loco à ventis & pluuiis tuto ac ſecuro: vt iuxta nonnullos ſpectent, vel plagã ſeptemtrionalẽ: vel iuxta alios, meridionalem, quam Sol maxima diei parte colluſtrat: ſed ſingulari adhibita cautione, ne Solis radij ferient dictos trochiſcos. Sol námque vt Auicenna ſcribit, deſtruit & ſpoliat eos virtute appropriata " carnibus viperarum, oppoſita venenis, quæ ſunt ex " morſione, & venenis ebibitis.

lib. 5. ſumma 1. tract. 1.

Hæc ſunt omnia illa,tam antiquorum, quàm modernorum myſteria, quæ tanquam notatu digniſſima circa horum trochiſcorum compoſitionem tradiderunt, quos præcipuum huius magnæ antidoti,huius inquam magnæ Theriacæ adeò ab omnibus hactenus commendatæ & celebratæ fundamentum eſſe diximus.

Cogor equidem fateri, me non ſatis admirari poſſe,quod ij,qui hactenus in Theriaca hac vtcúnque corrigenda operam &laborem impenderunt, errores & defectus iſtos non deprehenderint in enarratis viperarum trochiſcis: in quorum tamen correctione (tanquam in re maximi momenti) omnes potiùs ingenij neruos,neceſſariò intendere debuiſſent, quàm aliis ſe quæſtiunculis de cinnamomo vero,de opobalſamo,de chalcitide,& ſimilibus huius antidoti ingredientibus,inuoluiſſe.

Hic enim eſt præcipuus rei ſtatus, de quo in poſterum nobis agendum erit: vt hoc fundamento, quod imminentem minatur ruinam, reſtabilito, priſtinus medicamenti ſplendor ac virtus, quæ multùm defecerunt, minúſq; antiquorum elogiis reſpondent,poſtlíminio reuocentur. Quod propoſitum noſtrum ad publicum iuuandum ſolummodò dirigitur,vt nuper ante profeſſi ſumus, ne quis nobis inanis gloriæ,aut temeritatis labem impingat.

Solæ viperæ,magnæ huius antidoti baſis ſunt, ſicut communis fert opinio, omnium calculo comprobata.

Circa

Circa has viperas, veteres nihil aliud meditabantur, quàm vt inde conficerent trochiſcos, ea qua diximus methodo: qui in hoc magno arcano fundamenti ſeu baſis obtinebant locum, ſicut aliquoties iam à nobis ſatis abundè dictum eſt.

De his tres mouebimus quæſtiones, quas iam in publici commodum, ea qua poſſumus diligentia & fide, ſolvemus & eventilabimus

Prima eſt, num lex ſit quædam Leſbia, quæ inevitabili neceſſitate nos adſtringat huic vulgari trochiſcorum præparationi.

Secunda an nil addendum, nil detrahendum, aut immutandum ſit in hodierna trochiſcorum illorum præparatione: num verò in meliorem ſtatem corrigi & reformari poſſint.

Tertia num ſalva antiquitatis authoritate, dictæ viperæ debeant, aut poſſint in præſtantiores alias remediorum formulas, velut in eſſentias, balſama, confectiones & ſales præparari: quæ ſua vi & energia communes illos trochiſcos de vipera, in omnibus illis curativis ſcopis, quibus aliâs appropriati perhibentur, longè latéque ſuperent. Illis dubiis vt ſuprà, exactè & fideliter diſcuſſis, ſpes nobis certa & indubitata arridet, omnibus aperiendi viam, non ad vnam tantummodò, ſed ad varia & diverſa Theriacarum genera componenda, quarum effectus admirandi admodū, cum optatiſſimo ſucceſſu ſeſe prodant adverſus omnis generis venena, vel in corporibus noſtris nata, vel exhibita & aſſumpta, vel ab animalium venenatorum ictibus

ac morſibus in nobis excitata.

Ad primæ quæſtionis ſolutionẽ quod attinet abſurdum eſt, exiſtimare, nobis, in cõpoſitione theriacæ, neceſſariò confugiendum eſſe ad conſuetam & vulgarem huiuſmodi trochiſcorum præparationem: quaſi verò viperæ in nullum alium remediorum vſum aptandæ ſint, neque vim & efficaciã ſuã aliter exerere poſſint, quàm ſi in trochiſcos redigantur. Cùm tamen res longè ſecus ſe habeat, vel ipſo Galeno teſte, qui. lib ſimpl. 11. & li. de antid. memorabilem refert hiſtoriam de duobus leproſis, quos ipſemet opera viperarum, non in trochiſcos redactarum, ſed vino impoſitarum, priſtinæ valetudini reſtitutos fuiſſe, teſtis vidit oculatus. Cùm enim dictis leproſis, vitam miſerã & ærumnoſam diu agentibus, ex commiſeratione ad mortem ipſis accelerandam, vinum, in quo vipera caſu immerſa & mortua fuerat, bibendũ offerretur: accidit contrà, vt hauſto potu oblato, non tandẽ cutem vlceroſam, ſquamoſam, & fœtidam, cum ſana & florida permutarent, ſed integram inſuper, perfectàmque inde ſanitatem recuperarent.

Hiſtoria de duobus leproſis ope viperarum reſtitutis.

Curatio hæc, quæ à Galeno citatur, mirabilis admodum, & breviſſimo temporis ſpatio abſoluta, ſolis viperis vino immerſis, & emortuis, accepta ferenda eſt: quod vinum veri menſtrui & vehiculi vicem gerebat, ad eliciendam ex vipera alexiterij vim & virtutem. Nec refert vtrum ipſæ integro manſerint corpore, quia virtus illarum præ-

cipua vino fuit communicata, ex cuius potu vſúque, commemorati leproſi à lepra, quę nullis alijs cedit remedijs, perfectè liberati remanſerunt. Ex quo manifeſtò evincitur, viperas nihilominus potenter ſuos demōſtrare effectus: licet neque coctę, neque in trochiſcos ſint redactæ: hincq; facilè cōcluditur, legem de ijſdē parandis non eſſe perpetuò neceſſariam: quandoquidem inſignis earumdem virtus & alexiterium aliis modis oſtentatur.

Antiquitati porrò illiuſq; ſequacibus, vt enarratā carnē viperinā in trochiſcos effingerēt, cauſa fuit maior (ni fallor) difficultas olim, quā hodie, colligēdi eiuſmodi animalia. Vnde hoc remediū, in magna copia, ad aliquot annos reſeruandū pręparare voluerunt, ne toties repetere cogerētur eiuſdē pręparationē. Hinc Galenus ſummā requirebat induſtriā in ijs rectè præparandis & exſiccandis, vt integris valentibuſque viribus adſervari poſſent ad duos vel tres annos. Sic noſtro quoq; ſeculo acci-diſſe legimus, vt loco viperarum, quæ ob inopiam ægrè tum haberi poterant, vſurparētur radices tormentillæ & dictamni. Ante paucos annos, inquit Barth. Maranta vix cognoſcebantur viperæ, colligíque poterant: propterea maiores noſtri barbaros medicos ſecuti, pro illa ſumebant tormentillam & dictamnum. Nunc autem adhibito rectæ rationis iudicio, perpendite quæſo, quàm egregia & præſtans iſta foret theriaca, & quàm aptè hoc ipſi nomen conveniret.

De ſecunda quęſtione ſciendum eſt, vulgarē illā

parandi methodũ multa opus habere correctione: aliasque insuper formulas, multò præstantiores & vtiliores, quàm vulgaris illa est posse dari. Quod perspicuè admodum declarabimus omnibus ijs, qui remota crassa & nubilosa ignorantiæ cataracta, rem mentis oculis acutiùs intuentur: quíque ingenio minus stupido, præ nimio contradicendi studio, antiquis suis somnijs, mordicus propugnandis non inhærent: quod vitium hodiè adeò commune est, vt multi, qui hactenus in cineribus & vmbra consenuerunt, eo contaminati videantur. Sed missis verbis, ad rem ipsam accedamus.

Ostensum est suprà, præparationem trochiscorum viperinorũ consistere in recta carniũ illarũ coctione, quæ fit cum aqua cõmuni, addito pauco anetho & sale: donec os spinæ promptè avellatur à carne: per quam coctionẽ, virtus illarũ prima & substantifica, penitus, ni fallor, cũ iusculo confunditur, carnisq; vix dimidia pars, vel tantillũ solũmodò restat. Interim tamen non nisi caro sumitur ad trochiscorum illorum compositionem. Cùm cocta fuerit, inquit, Paulus, ollam ab igne depones, & „ carnes diligenter à spinis exemptas per se cõtundes „ nulla iusculi addita parte. Sũt quidã, vt diximus, qui „ de eodẽ parum addunt, quod tamẽ nullius momẽti æstimandũ. Nã posita eius additione, necessariò quoq; panis quãtitas ad trochiscos efformãdos, augenda erit, & sic imminuetur trochiscorũ virtus, manebũtq; illi nihilominus corruptioni & aciditati

contrahẽdæ multò magis obnoxij, quàm si ex sola carne sine iusculo confecti essent, vt id iam suprà authoritate antiquissimorum medicorum cõprobauimus.

Dic amabo, qualenam præseruativum, conseruatiuum aut alexiterium erit id, quod seipsum à corruptione præservare nequeat? Ad condiendum cadauer, & ad id præservandum à vermibus & facili corruptione, nonne adhibentur sal, aloë, myrrha, & similia, quæ balsamica virtute prædita, sibiipsis ad diuturnam cõservationem inseruiunt, nec facilè corrumpuntur? At trochisci viperæ, nisi alterna & frequens illa, de vno latere in alterũ, accederet versio, & desiccatio, momentaneã facilè incurrerent alteratione͂, & destructione͂: vel post ipsã etiã opobalsami inunctionem, quod ipsis pro solemni quasi corollario, ad diuturniorem conservationem additur. Hoc cõfirmat Aëtius in hæc verba scribens: postquam verò sicciores fuerint facti, eos opobalsamo optimè oblinito, & in vitreo vase asservato: ac quicquid pulverulenti, & albi ex eis per situm productum est, post dies aliquot, linteo extergito: perforantur enim, si idpsum eis divtius adhæreseat. *Tetr. 4. serm. 1. cap. 90.*

Vides ergo, quàm imperfecta mutiláque sit trochiscorum viperarum præparatio: cuius correctionem tribus modis aggrediemur, in quibus singulis liquidò patebit, virtutem & proprietatem viperarum integram conservari, imò & accrescere augeríque: cùm in vulgari illa cõpositione potiùs im-

minuatur & dissipetur, vt paulò ante dictum.

Non ideò tamen confuse, sed distinctò quodam ordine, tres enumeratas correctiones & reformationes proponamus: primam appellare libet confectionem viperinam aromaticam: Alteram confectionem viperinam saccharinam: tertiam confectionem viperinam iuniperinam. Ex quibus confectionibus tribus, tria quoque, si ita videbitur, trochiscorum genera efformari poterunt, iisdem servatis nominibus: singulorum autem præparationis & compositionis formulæ, horum nominum rationem, plus satis indicabunt.

Triplex correctio viperarum.

1. Confectio viperina aromatica.

℞. Carnem de quatuor viperis recens captis, gregaria via præparatã, hoc est, capitibus, caudis & visceribus internis abiectis, optimè lotam cum vino, & in frusta incisam: hanc indes in matracium vitreũ capax, superaffundendo aquæ cinnamomi excellentis, & vini canariæ vel. hydromelitis vinosi ana ℥ v. vel vj. vel tantum, quantum ad irrigandam solummodò dictam carnem sufficiet: his adde

Cinnamomi
Garyophyllorum
Macis
Piperis nigri
Zingiberis
Cubebæ
Cardamomi ana ℥ ß,
Summit. Anethi
Hyssopi

Thymi ana p. j.
Salis communis p. ß.
Elect. de gemmis
Pulveris aromatici rosati
Diambræ ana ℥ j.

Dein vase clauso, vt nihil expirare possit, pone in Baln. Mar. ad bulliendum: & omnia decoque ad ignem luculentissimum per 7. vel 8. horarum spatium, aut donec viperarum carnes in liquoré redactæ videantur: Aperto vase, omnia effundantur in patinam argenteam, aut vas terreum vitreatū & mundum, ac inde separatis omnibus ossibus, colentur & exprimantur omnia perquàm optimè, quæ cum iusculo siue liquore ferè omnia pér setaceum transmittuntur: Et hoc modò habebis essentiam, seu integram ac substantificam viperarum virtutem: quæ odoris erit fragrātissimi, vt pote virtutibus rerum aromaticarum imprægnata, quæ balsami siue opobalsami (ab antiquis additi) locum tenent. Materia excipiatur alembico apto & capaci cum suo capitello & recipiente, vt ad ignem baln. vaporosi exquisitè separetur omnis liquor, quem seorsim seruabis, & erit summum alexiterium, & aqua theriacalis præstantissima: in fundo remanebit gelatina pretiosissima, in forma essentiæ siue extracti viperarum, & in consistētia inter molle & durum media: quæ iam, vel nulla, accedēte alia præparatiône, vsui apta erit. Hæc statim cum cæteris theriacæ ingredientibus, vt paulò

2. Confectio viperina saccharina.

Accipe carnem de quatuor viperis, frustatim incisam vt suprà: hanc impone patinæ magnæ argẽteæ, superaffundendo aquam vitæ fortissimam, & perfectè dephlegmatam, vt supernatet 4. aut 5. digitos: admoto igne cum charta accensa, aqua vitæ flammam concipiet, sicque ardendo viperas coquet: affunde deinceps nouam aquam vitæ, quoties priorem flamma absumptam perspexeris: affusio verò hæc fiat per ampullam superiùs occlusam, cum collo perquam angusto: aliâs hæc aqua vitæ, ignis flamma apprehensa ardere incipiet. Hæc coctio continuanda est, donec carnes illæ sufficienter coctæ appareant: aquæ vitæ quãtitas pro vnius aurei pretio, huic viperarum decoctioni satis erit: Tandem fac, vt tota aquæ vitæ substantia inardescat, & consumatur, ceu in ea, quæ optimæ notæ est, probéque rectificata, accidere solet. Si quid incombustibilis supersit liquoris, is viperarum adscribendus est carni, quam (separatis spinæ ossibus) tundas in mortario marmoreo, admiscendo sensim proprium liquorem, donec huius opera redigatur in pultem tenuem, & fiat apta, vt per cribrũ simul transmitti queat: eámque post ad ignem lentum reducas in extractum. Hęc caro ita præparata, omníque sua substantifica virtute dotata, iam idonea est, vt recipiatur in theriacæ compositionem: neque opus est, eam prius transformare in trochiscos, aut aliud quid addere. Sin verò libeat fortè trochiscos inde effingere, qui longiori temporis spa-

tio citra corruptionis metũ adſeruãdi ſint, eos parabis cũ duab. drachmis gũmi diatragacãthi, in muccaginẽ redacti cũ ſufficiẽte quantitate aquæ cinnamomi, mucillagini dictæ adiicies carnis huius ita præparatæ ℥.iiij. & ℥.ij. vel tres ſacchari cãdi puluerisati: omnib. ſimul mixtis, confice inde trochiſcos ſiue tabellas, quæ ad lentum calorem exſiccatæ diutiſſimè adſeruari poterunt. Comiſcebis etiam cum dicta maſſa ante trochiſcorum cõfectionem, oleorum nucis muſcatæ & garyophyllorum ana ℈ j.ß. ſiue ſingulorum guttas xxx.

3. Confectio viperina iuniperina.

Tertia præparatio carnium viperarum, quæ fit nulla prorſus virium abolitione, ſed potiùs earundem conſeruatione & augmentatione, ſe habet eo qui ſequitur, modo.

Commemorata caro viperina ſufficienter imbibatur ſpiritu ſalis balſamici, & rerum omnium cõſeruatoris: idque vel materiali & craſſo tantummodò, carnem dictam ſale aſpergendo marino, vt vulgò ſolent: vel formaliter & philoſophicè eandem imbibẽdo vero illo nitro ſulphureo ſiue ſpiritu acido ſolis philoſophis cognito: quæ vltima method⁹ omniũ præſtãtiſſima, priori illi lõgè præferẽda eſt.

Hæc caro ſummo & principali naturæ balſamo, ſic condita, appoſitè locetur in cribrũ ex ſerico factum, & quodam inſtrumento, ſiue ex ferro albo, ſiue ex ligno, ſiue ex panno cerato incluſum, ita vt, facta ſuffumigatione, per prędictũ cribrũ penetrare poſſit fumus: ſitq; idem cribrum vndiquáq; probè munitum, ad prohibendam vel quantulãcunq;

euaporationem, & ad fumum trāſverſim id ferientem excipiendum: Hoc autē ſuffimento ita parato.

℞. *Bacc. iuniperi* ℔ j. ß.
Bacc. *Lauri* ℥ *iiij.*
Myrrhæ ℥ *ij.*
Garyophyllorum ℥ *j.*
Granorum alkermes
Succini aut Karabes
Beniomi ana ℥ ß.

Omnibus craſſo modo conquaſſatis, & ignitis carbonibus iniectis, fiat ſuffitus, in loco conueniēti, & carnibus, ter vel quater in die ſuffumigandis apto: ipſumque continua ad 4. vel 5. dies, donec ſuffumigationis perfectionem odor approbauerit.

Quo facto, carnes prędictas, inter duas ollulas terreas vitreatas, exquiſitiſſimè lutatas, ne quid expiret, incluſas mitte in furnū, è quo recēs exēpta ſint panificia, aut qui ſimili moderato regatur calore: ibiq; ſine cōtinenter ſtare, donec tota harū carniū ſubſtantia, ſimul cum oſſiculis ſuis, in puluerē redigi poſſit tenuiſſimū & ſubtiliſſimum, qui ſubſtantifica carniū virtute nequaquam ſpoliatus erit, vt in cōmuni decoctione vſu venire ſolet, ſed multò auctior & potētior euadet, ſpirituum balſamicorum, ſalis, & prædicti ſuffitus ingredientium acceſſione.

Hic pretioſiſſimus puluis, ex tam venenatiſſimo animali eductus, ſuperat quævis alia alexiteria & alexipharmaca, ſiue eo vtaris ad compoſitionem Theriacæ, citra trochiſcorum cōfectionem cū pane, quod opus nullius eſt pretij (hic enim pulvis poteſt perpetuò cōſeruari) ſiue exhibeas eundē cōtra

omnis generis venena, vel in nobis progenita, vel ex quodam ictu aut morsu animalis, vel secus excitata: siue per se ad ℈ j. porrigas: siue inde varia alexipharmaca, quorum is præcipuum & primarium fundamentum semper erit, componere velis.

Sed quæras, cur de re mihi inexperta, audeam tamen tam fidenter & audacter verba facere? Respondeo, quod propositum nostrum triplici nitatur fundamento, ratione videlicet, experientia, & authoritate.

Suprà audiuistis rationem, cur viperæ & serpẽtes non tantùm in propriis, sed & in aliorũ exuuiis detrahendis renouandísque, vim atque virtutem suã exerceant, qua de causa pro tam insignibus ac præclaris alexipharmacis hactenus vsurpati fuerunt.

Si igitur trochisci cõmunes ex carnibus viperarũ parati, virtutéque sua substantifica per coctionem illam ferè orbati, nihilominus adhuc eximios produnt effectus: non possum mihi non persuadere, quin eorundem effectus, beneficio nostrę præparationis, quæ viribus & proprietatibus istis non solùm conseruandis, sed & augendis, maximè incumbit, longè præstantiores nobilioré sque sint futuri.

Porrò vt id confirmemus experientia, eam vidit illustrissimus ille ac verè Princeps Anhaltinus, Dom. meus clementissimus, cui hoc dicatum est opus, cuius verba tam dignam amplámque merentur fidem, vt nefas sit, ea in dubium reuocare, qui ex solo serpente communi, colubro dicta, puluerem eduxit sine alterius rei additione, sinéque ma-

gno apparatu ſolemni aut laborioſo, contra omnia venena, vel nocentiſſima & lethifera: certáque & incredibilia huius experimenta fecit ac vidit. Horum inſuper fidem confirmauit (vel præſentibus ipſis DD. Laurentio, & Lormio, illo primario Regis medico, hoc verò Reginæ, ambo viris excellentiſſimis & clariſſimis ſeculi noſtri luminibus) illuſtriſſimus Dux de Boullon, heros fortiſſimus, ac vnus è præcipuis Franciæ noſtræ Ducibus: qui ſe audiuiſſe aiebat ex illuſtri ac generoſiſſ. Comiti. D. Otth. de Solmus in rei veritate ita ſe habere, omnia, quę modò de hoc ſerpentum puluere diximus. Idem Comes pulueris huius conficiendi artificium tanquam maximum & incomparabile ſecretum impertiuit prædicto Duci de Boullon, indéque magnam ab eo gratiam ſe initurum ſperauit. Hicque haud dubiè eſt ille idem puluis, de quo Ioan. Hartmannus, Mathemat. in inclyta Marpurgenſium Academia profeſſor celeberrimus, ac vir doctiſſimus, frater & amicus meus intimus, paucos ante menſes, his ad me ſcripſit verbis: Pollicebor, inquit, tibi forſan breui nõnulla de puluere etiam aliquo magno certè alexipharmaco, contra omnia cuiuſcúnque generis venena: vidi (addit) oculis meis δοκιμασίαν eius, contra grauiſſima venena ſublimati, arſenici, & napelli, tribus diebus continuè ab experto medico aſſumptorum intra corpus, ſed paulò poſt ſine omni noxa ab exhibito puluere expulſorum, cum magna & admirabili admiratione aſtantium. Nullum certè venenum tam graue

„ eſt, quin eo ſtatim abigatur: dignum mehercle „ omnium regum & principum deſiderio artificiū: „ eſt enim prorſus mirabile & propè diuinum. Et „ neſcio ſane an forſan ſimile vnquam audiveris: Sed de eo & cæteris omnibus paulò poſt plura.

Quod ſi ſerpens, vti ſuprà enodavimus, ſingulis annis, non ſecus ac viperæ, exuvias deponens, tot tantiſque polleat virtutibus: minimum erit dubiū quin iiſdem, vel etiam præſtantioribus viperæ ſint præditæ: de quarum admirandis effectibus, omnis antiquitas hactenus mira ſcripſiſſe, palam conſtat.

Supereſt, vt adducta veterum authoritate, eximium noſtrarum confectionum viperinarū ſplendorem & præſtantiam ſtabiliamus: oſtēdamuſque quantum illę conveniant cum antiquorum formulis, qui non perpetuò trochiſcorū vt ſuprà præparatorum, ſed iuſculorum etiam, ſalium & pulverum viperinorum vſum interdum admiſerunt: vt in ſequentibus ampliùs declarabitur.

Tetr. 4. ſerm. 1. ca. 123. Mirabile, (inquit Aëtius ex Archigene) elephan- „ tiaſis remedium viperarum vſus exiſtit. Eas verò „ hoc modo apparatas edere oportet: primùm qui- „ dem amputato capite & cauda, & detracta pel- „ le, exemptiſque interioribus viſceribus omnibus, „ carnem aqua pura bis aut ter lotam in olla in- „ ſtar anguillarum coquito, aqua quidem ſuffici- „ ente affuſa & oleo modico cum anetho & por- „ ro: Poſt ſufficientem deinde coctură iuſculū mo- „ derato ſale condiatur, atq; ita ægro in Sole deſidē- „ ti exhibeatur, capite tamen probè velato.

Si iuſculum carnium viperarum ſimplex, cui ex omnibus cardiacis roborantibus, & bezoardicis ſimplicibus, non niſi anethum & porrum additur, quodq; plus continet ſterilis & rerollaceæ aquæ, quàm vtilis & efficacis eſſentiæ, nihilominus tanti æſtimatum fuit ab antiquis, vt aduerſus lepram, affectum grauiſſimum & incurabilem id conducere omnes vno ore affirmarint. Quid dicemus de primis duabus noſtris confectionibus viperinis, quæ aliud nihil ſunt, quàm vera quinta eſſentia, ſiue extractum totius virtutis ſubſtantificæ viperarum?

Cæcus igitur is erit, quiſquis non primo ſtatim intuitu videbit, quantum hæc duo inter ſe diſtent remedia: mentis inſuper caligine, iudicióque deprauato laborabit, quicúnque pari efficientiæ virtutíſque gradu modulóque eadem metietur. Idem enim eſſet, ac ſi vellet iuſculum inſipidum, quod non niſi puram putam aquam redoleret, æqua nutriendi lance librare cum optimo quodam reſtaurante, & conſummato, aut quadam gelatina delicatiſſima, & ſumma nutriendi vi prædita.

Quinetiam video ipſum momum hîc piſce taciturniorem, ad priores duas confectiones meas prorſus obmuteſcere, eaſque vel propria victus cõfeſſione efficaciores & excellentiores iudicare, quã ſimplex eiuſmodi iuſculum craſſo modo, iuxta Aëtij deſcriptionem coctum. Contra verò nonnullos, diſpicio inſulſo riſu ludibrióque excipere tertiã meam confectionem, iuniperinam appellatam, quaſi ea, nihil aliud ſit, quàm caro viperarum ſalita, infumata, exſiccata, & velut calcinata, & in

puluerem vel cineres redacta, idque vi ignis, qui res humore suo primigenio spoliet, & sic omnem agendi potentiam ac facultatem in ipsis corrumpat aut aboleat. Quibus obiectionibus, necnon aliis similibus alibi iam copiosè à nobis fuit satisfactum.

Sed vt omissis longis ambagibus: intra præparationis viperarum cancellos nos contineamus, ipsis interim respondeamus, & ad confirmationem illorum, quæ diximus, tam authoritates, quàm exẽpla ab antiquis, qui iisdem remediorum præparationibus vsi sunt, sumpta, in medium proferamus. De quorum vtrorúmque præstantia & vtilitate, ipsimet iudicium ferre poterunt.

Antiqui vsurpabant viperæ sales, qui Dioscoridis tempore iam in vsu erant, vt per ea, quæ lib. 2. cap. scripsit demonstrauimus.

Inter Græcos longo tempore post Dioscoridem fusè admodum de ratione eiusmodi sales præparandi tractat Galenus: & post illum Ægineta lib. 7. de re med. cap. 11. omnium autem exactissimè de iisdem scribit Aëtius,

Tetr. 4. serm. 1. cap. 97.

In pauca verba contraham modum quem tradunt sales eiusmodi præparandi: qui tot ferè recipiunt ingredientia ac ipsamet theriaca.

Salium Theriacalium præparatio secundum Antiquos.

Accipiebant autem quatuor viperas, recens captas, hoc est, reseruatas tantùm ad vnum, vel ad summum duos dies, quas viuas imponebant ollæ magnæ mundæ, ac ex optima terra fictæ: super has in momento iniiciebant salis ammoniaci, aut salis albi communis ℔ xx. hácque primam perficiebãt opera-

operationem tempore matutino, quo dictæ viperæ tardiores esse solēt ad motum: Dein viperis hoc salis pondere oppressis, adiiciebant pastillos, quos parabant ex sequentibus in magna dosi, hoc est, aliquot librarum pondo: Sunt autem ea,

Gentiana
Aristolochia rotunda
Centaurium minus
Cardamomum
Marrubium
Scordium
Apium
Chamædrys
Semen rutæ domesticæ,

Et addito melle ex eis quinque vel sex pastillos concinnabant, & vnà cum sale superiniiciebāt: his insuper addebant quinque scillas prægrandes recenter in minuta frustula dissectas: & post enumeratos pastillos & scillas, adhuc superindebant salis communis albi ℔ xx. Quo facto ollam optimè occludebant operculo, in quo tria erant spiracula, eámque forinsecus probè vndiquáque lutatam, vt ignem fortiùs sustinere possent, furno imponebant: & succenso igne materiam gradatim fovebant, tandémque flammis vehementissimè vrgebant. Fumus qui multus, caliginosus & turbatus primùm per spiracula operculi exibat, signum ipsis erat, quod ignis iam ageret in viperas: & tunc summa diligentia cavebant, ne ab eodem, quem venenatum iudicabant, inficerentur. Tādem cùm

obſeruaſſent,per eadem operculi foramina, flammam lucidam & claram exire,perfectæ viperarum vſtionis indicium augurabantur. Hoc peracto, ignéque paulatim extincto vaſéque per 24. horas refrigerato,materiam illam in cineres redactam,& tenuiſſimè tritam per cribrum tranſmittebant,denuò addendo

Semen rutæ
Grana Juniperi
Sem.fœniculi
Coriandrum
Mentham
Piper longum etiam in magna copia.

Et ſimilia alia ſimplicia,quorum plurima pars ingreditur Theriacæ compoſitionem: Omnib. probè inuicem mixtis & cribratis,fiebat puluis vel potiùs cinis aut ſal, & ſicut eum nominabant, ſalem theriacalem : nec certè immeritò : ſalis enim ammoniaci, vel ſalis communis quadraginta addebãt libras,vt ex deſcriptione illa videre licet.

En totum ſalium theriacalium myſterium,antiquorum, in quibus tamen parandis Galenus peculiare ſibi reſeruabat ſecretum: viperas enim viuas non exurebat(fortaſſis ex metu,ne inde malignum quendam vaporem attraheret) ſed paſtillos ex eis factos quales theriaca excipit, cum reliquis, quæ calcinari debebant admiſcebat.

„ Ego verò, inquit Galenus, beſtias ipſas non
„ exuro,ſed paſtillos ex ipſis,quorum confectionem
„ in theriaca docui, reliquis quæ cum beſtiis vrun-

tur admiſceo,& ſemel exuro,quo eam quam in ſe „
habent amaritudinem,per exuſtionem abiiciant: „
tantam autem paſtillorum menſuram adiicio quã- „
tum coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero „
viperas excipere,& ſanè ſales verè optimi euaſerunt „
vtpote,qui neque exuſtione cinerum retulerint ſa- „
porem,neque nigrum calorem,ſed & ob qualitatẽ „
vſui gratiſſimi fuerint facti & aſſecuti efficaciorem „
virtutem & præſtantiam. „

His verbis vltimis manifeſtè Galenus probat,calcinationis beneficio, viperarũ trochiſcos & guſtu gratiores,& efficacia præſtãtiores euadere, ita vt opinionẽ illorũ,qui incognita cauſa adeò acriter impugnãt calcinationẽ,& innatã rei tẽperiem ac proprietatem eadem corrumpi, obſtinatè nimis contendunt,funditus euertat.Sed videamus,quæſo circa hanc tractationem de viperarum ſale ac calcinatione,quàm apertè quorundã cenſorum opinioni Aëtius non ſolũ aduerſetur, ſed eandẽ etiã tanquã friuolã expungendã prorſus repudiandãq́;cenſeat: dũ capite de ſalib. theriacalib.in hæc verba ſcribit. Quanquã ſint,qui eorũ auxiliarem potentiam penitus negẽt, per exuſtionẽ diſſipari affirmãtes ferarũ facultatẽ: Ego verò dicere auſim (addit Aëtius) *Aet. tetr. 4.ſerm.1. cap.97.*
eandẽ quidẽ potentiam cum theriaca ſales nõ ha- „
bere,non tamẽ eorũ vim per ignem perire,cũ mul- „
ta ſint quę per ignis familiaritatem meliora reddita „
conſpiciuntur,velut eſt aurũ,calx & ſimilia.Viperæ „
n.integræ vſtæ,intenſiorẽ & malignã vim per exu- „
ſtionẽ deponunt:temperamentũ verò auxiliare & „
ſymmetriam ab igne ſumunt. „

Aëtius igitur hac ſua ſententia, de calcinatione & ſalibus theriacalibus prolata, confirmat confectionem meam viperinam iuniperinam, in qua viperas calcino, & in pulverem redigo, qui deinde pulvis ſiue cinis à me ægris præbetur pro ſummo alexiterio, non ſecus ac ſales theriacales, qui à veteribus ad eundem vſum, exhibebantur.

Sed conſideret, amabo, æquus lector, & accuratiori paulò mentis agitatione ſecum pervoluat differentiam inter vtramque viperarum præparationem: inter vtriuſque ingredientium mixtionem: compoſitionis progreſſum, ignis gradus, & quaſcumque alias operationum circunſtantias. Probè inquam, & diligenter conſideret hæc omnia benevolus lector, & ſano incorruptóque prolato iudicio, tandem decernat: vtra ſit præſtantior, & vtilior, antiquorum-ne, an vero noſtra? At, vt totum negotium penitiùs intelligatur, omnia minutiùs examinentur.

Antiqui accipiebant numero quatuor viperas vivas, abiectis neq; capite neq; cauda (in quib⁹ tamẽ partib⁹ latere aiunt venenatã illarũ vim maximam) nos non tantũ has partes, ſed cutẽ & viſcera interna in ſuper ſecernimus: reliqua in fruſtula diſcindimus: cũ vino exquiſitè lavamus, qua præparatione prima (quæ nõ multũ abeſt à trochiſcorum de viperis confectione) nos horrida & incõvenienti illa beſtiarũ vivarũ exuſtione ſuperſedemus, nec in periculo illo, quod ab ipſarũ venenata infectione erat timendũ, verſamur ſicut veteres, qui cogebantur

obturare nares, & sibi à malignis vaporibus, qui inter calcinandum exhalabāt,& venenata sua qualitate infectionis periculum minabantur,præcauere: velúti ipsimet suis scriptis palàm profitentur.

Ad quatuor numero viperas, antiqui adiiciebant salis ammoniaci,aut salis marini albi & præparati libras quadraginta. Monstrosa hæc salis quantitas & additio,ad tam exiguum viperarum numerū quæ ad summum ad tres vel quatuor vncias tātùm cineris aut salis viperini reducuntur (in quo tamen sale omnis fundamenti cardo vertitur) hæc immēsa,inquam,salis communis quantitas,quæ non nisi confusam & ineptam misturam redolet,me cogit, vt antequam ad instituti examinis calcem perueniam, confestim nunc & clarè ostendam, huius mixtionis atque compositionis modum adeò mācum ac mutilum esse, vt in eo vix vlla methodus, mensura,ac ratio appareat.

Nos contrà,viperas condimus spiritu salis: aut tanta salis quantitate easdem aspergimus,quantam ipsæmet ad conditurам suam & conseruationem capere possunt: Et loco gentianæ,aristolochiæ,cētaureæ,cardamomi,rutæ,& aliorum simplicium,in magna dosi addendorum,& cum viperis simul incinerandorum,nenon eorum, quæ neque incinerata,neque calcinata in magna insuper dosi addūtur: veluti sūt baccę lauri,piper,zingiber,&c. Loco horum omnium,inquam, quæ ob materialem nimis & crassam suam substantiam, & efficaciam perquam exiguam, nulli alteri vsui esse possunt,

quàm vt paucissimi huius generis, è quatuor tantum viperis educti, vim & virtutem obtundant & reprimant: nos eas infumamus, & condîmus solo spiritu quorumdam simplicium balsamica virtute abundantium, & ita non solùm in suo statu conservamus pristinam illarum viperarum virtutem, sed illam insuper hoc spirituali ac formali artificio, non verò crassa quadam, corporali & materiali mixtura, augemus.

Quod ad ignis gradus attinet, illi peccant in excessu, partésque mercuriales & sulphureas, ignis violentia dissipant, ita vt sub magna cinerum confusa mole, paucissima tantũ salis quantitas, in quo tamen præcipua agendi vis & facultas inest, remaneat. Ego verò contrà adhibeo ignem lentissimum, qui activa illa substantia illæsa, humorẽ tantum passivum, excrementitium & corruptibilem exsiccat & consumit, adeò vt viperæ hac ratione in pulverem reductæ, integris valentibusque viribus, divtius ac rectiùs conservari queant.

Proprietates salium theriacaliũ secundum Antiquos.

Videamus interim, quàm insignes, & admirandas virtutes antiqui, enumeratis suis salibus theriacalibus, crasso hoc modo præparatis tribuant.

Tetr. 4. ser. 1. cap. 97.

Propriè autem, scribit Aëtius, in affectionibus cutis curandis sales theriacales commendãtur, cu-
„ ius generis sunt leuce, lepra, impetigo, elephan-
„ tiasis, alphos, scabies, defluuium capillorum.
„ Huiusmodi enim cutis vitia confestim delent,
„ & acria recrementa subter cutem redundantia op-
„ timè discutiunt.

Suffusiones incipientes & nondum congelatas ,,
egregiè dissolvunt. ,,

Purgationes itē lunares propter obturationē ali- ,,
quā, aut sanguinis coactionē suppressas cient, ijdem ,,
etiā largū & impetuosum mensiū defluxū sistunt. ,,

Quisquis eos sales præsumpserit omnes veneno- ,,
rum & virus iaculantium bestiarum insidias evin- ,,
cet: neque etiam, cùm infectus fuerit, & postea ,,
statim sales acceperit, periculum incurret, ,,

Præstat & pestilenti constitutione instante, ad au- ,,
xiliare hoc, & mali depulsoriū pharmacū cōfugere. ,,
Morborū præterea omniū medici sales existūt, ma- ,,
ximè tamē eorū, qui in renib⁹ existūt: lapides enim ,,
in eis atterunt, & planè renes marcidos restituunt. ,,

Vertigini, dolori capitis inveterato, morbóq; co- ,,
mitiali, nulla alia cōsimilis medela exhiberi potest. ,,

Arquato morbo diuturno laborātes, colici, sple- ,,
nitici, hydropici per eos sanantur. ,,

Tabidos item mirificè ad bonam corporis habi- ,,
tudinem reducunt. ,,

Exolutos à languore perfectè reviviscere faciūt: ,,
scio namque (addit Aëtius) plurimos membris re- ,,
solutos per ipsos sanatos. ,,

Ad podagram maximè incipientem, & ad om- ,,
nes articulari morbo affectos, vnicum hoc edu- ,,
lium contractum esse videtur. ,,

Quartanis diuturnis & atrabilarijs affectibus om- ,,
nibus conducunt. ,,

Enecant omne lumbricorum genus. ,,

In summa, nullus ferè est morbus, quantumvis ,,

deploratiſſimus, qui non edometur his ſalibus: tot támque mirabiles illis adſcribuntur effectus: miror quod tam pręclari remedij vſus, iam quaſi è memoria hominum deletus & prorſus ſepultus euanuerit.

Si præterea ſcire deſideras doſim, ac horam idem remedium exhibendi, quáve ſaporis ſuauitate præditum ſit: vide, quid ſubiungat idem Aëtius: Licet
" autem (inquit) tum in prandio, tum in cœna eis ſa-
" libus vti, cum quibuſcúnque eduliis eos accipere
" velis, neque vltra ad eorum acceptionem prouo-
" care oportet: tanta enim ipſis inſita ſuauitas eſt, vt
" magis voluptatis gratia eos confectos, quis dicere
" poſſit: Licet igitur vſq; ad tria cochlearia per diem
" ex eis ſumere, maximè ſi cibus prius in ventre ſit
" benè coctus. Qui enim eos accipiunt, concoquunt
" meliùs, & cibi appetentiores fiunt: floridius etiam
" corpus habent, & ſenſus omnes vegetiores.

Huiuſmodi inſignes & admirandi effectus iſtorum ſalium antiquorum, neque à ſale marino, vel ammoniaco torrefacto, neque à cineribus aliorum ſimplicium, ex quibus componuntur, proficiſci poſſunt: reſtat itaque, vt accepti ferendi ſint ſolis viperarum cineribus. Quodſi igitur in tam exigua quantitate, reſpectu aliorum ingredientium, quæ illam millecuplo ferè exuperant, enarrati cineres tam eximios nihilominus effectus oſtentant: quid de noſtro dicemus ſolo & ſimplici viperarum puluere, qui antiquorum ſales, millecuplo virtutum dono, longè latéque poſt ſe relinquet? Sed dicet aliquis

aliquis, vſu iam comprobatos eſſe veterum ſales, de meo autem ſimplici puluere id affirmari non poſſe. Cui obiectioni ſolùm oppono ſerpentum pulverem, qui ſine alterius rei commixtione tam mirabiles edit effectus aduerſus maxima cuiuſcunque generis venena: néque res caret authoritate & exẽplis. Veteres enim ipſi, in curatione grauiſſimorum morborum, vſi ſunt viperis exſiccatis, & in pulverem citra admixtionem alterius rei redactis. Quidam (ſcribit Aëtius præcit. lib. & cap. viperas totas extendunt, & ſiccant, poſteáque terunt, ac eas in potu contra morbum articularem exhibent, &c.

Hac authoritatum & exemplorum ſerie, vt nihil dicam de argumentis & rationibus inſuper allatis, plus ſatis demonſtratum eſſe exiſtimo: confectionem noſtram Iuniperinam, in formam pulveris redactam, eſſe maximum & excellentiſſimum alexiterium, quod virtute ſua cæteris omnibus, ipſiſque ſalibus theriacalibus antiquorum, multis præcurrat paraſangis: ſicut per examen & comparationem, inter vtriuſque compoſitionis operationes præcipuas factam, manifeſtè dilucet. Reformabimus etiam paulò poſt ſuo loco ſales theriacales, ipſoſque ex languenti & ſterili cinere, in medicamentum efficax & viuificum reſuſcitabimus, priſtinóque antiquitatis ſplendori & honori reſtituemus.

At eſſentia viperarum cum ſpiritu terebinthinæ parata, & à nobis in Sclopetario noſtro ante 30. ferè annos deſcripta: Item arcanum viperarum *Viperarum eſſentia, arcanum tinctura.*

TTt

cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, vegetatiuo naturæ paratum: ſunt duo remedia, quæ cæteris omnibus multiplici nomine ſupereminent.

His verò cunctis longè prælucet viperarum tinctura: quæ inter cætera opera mirabilia, quæ ex viperis educuntur, facilè primùm occupat locum: ſed longiſſimo tempore opus eſt ad eius præparationem.

Poſſem quidem affirmare,me illam vidiſſe; præparaſſe verò minimè: Quidam enim vir doctus, & medicus eruditus ciuitatis Solodurenſis in Heluetia,vbi Galliæ legatus commorari ſolet, me primũ in huius notitiam introduxit,hoc eſt, mihi tincturam hanc videndam obtulit, quæ rubicunda erat, clara,& pellucida,rubini inſtar,odoríſque ſuauiſſimi.Sed de his plura alibi me dicturum fore confido.

Hæc tinctura tamen, quaſi accenſo quodam lumine,viam mihi præmonſtrauit ad veram & legitimam viperarum pręparationem eruendam: quamvis aliâs ratio & methodus eaſdem in eſſentias reducendi,mihi iam à triginta quinque ferè annis impertita ſit à Guinterio Andernaco, medico tum temporis Argentinenſi celeberrimo, quem pro mirabili & ſingulari hoc alexiterio,viciſſim arcani tartari,& Laudani mei participem reddidi.

Hanc viperarum eſſentiam, vt iam ſuprà diximus,deſcriptam inuenies in Sclopetario meo: ex quo eandem tranſcriptam habet Vvckerus in ſuo Antidot.Gen.lib.2.ſect.18.fol.694.

Hîc reprehensione quadam haud immeritò digni videri possumus, quod in primo ordine huius Theriacæ, in trochiscis videlicet examinandis paulò diutiùs immorati simus: sed quia iidem, primariæ basis vicem subministrant in hac magna antidoto, singula in eorundem correctione minutius discutiēda, atque enucleanda necessariò fuisse statuimus. Quod, quicquid sit, benevolus lector æqui boníque consulet. In examinandis corrigendísque cæteris breuiores erimus. Pergamus igitur nunc ad secundum.

In secundo itáque ordine, solum opium examinandum venit, quod in Theriacæ compositione, primum post viperarum trochiscos, obtinet locum. A sola sua energia, γαληνὸν, hoc est tranquillū vocant: Ex eius enim vsu partibus cōciliatur quies: proinde in summis & præcipuis antiquorum antidotis, quæ ad diuersos affectus summè laudantur, opium inter prima ingredientia semper relatum reperitur. Pauci enim sunt morbi, qui non simul complicentur vel ardoribus, vel inflammationibus vel inquietudinibus, commotionibus, langoribus, oppressionibus, vigiliis, defluxionibus, vel varij generis doloribus, capitis, pectoris, ventriculi, ventris, vel cuiuscúnque alterius partis: ad quorum omniū symptomatum ferociam compescendam opium specificam & peculiarem quandam habet proprietatē, qua vel vnum ex his symptomatis seorsim, vel plura cum malo coniuncta, simul, cum admirabili astantium & ipsorum ægrorum admiratione euin-

Opÿ castigatio & reformatio.

cit ac ſubigit. Vnde ſępenumerò in eiuſmodi caſib. tam mirandos ſanationum effectus prodere videmus theriacam, mithridatium, antidotos Eſdrę, Adriani & ſimiles, quæ opium excipiunt. Aëtius verba faciens de viribus ac proprietatibus confectionis de pœonia, quam nonnulli vt diximus theriacis annumerant, & in qua opium non prætermittitur, hæc ſubiungit. Verùm ſomnum tandiu detinet
" quouſque pharmacum penetrarit, & cauſas dolo-
" rum diſſoluerit. Et ſanè multi ex ægris à ſomno ſur-
" rexerunt, adeò concoquendi facultate præſtantes,
" vt obliti ſint, an vnquam aliquid à principio do-
" luerint.

Opium baſis plurimarum antidotorum.

Sed vlterius aduertere licet, idem opium baſis & fundamenti locum obire vel in ſelectiſſimis ac præſtantiſſimis quibuſvis antidotis, quibus nomina ſuperbiora & ſignificantiora, quæ ſingulares & ſtupendos in grauiſſimis depellendis morbis, illarum velut indices, effectus proderēt, impoſuerunt.

Huiuſmodi eſt antidotus ἀχάριστος ab ipſis dicta, eò quod ipſi digna gratia referri non poſſit.

Antidotus θεοδώρητος, quaſi diuinū munus cōferēs.

Antidotus ἀθανασία, ſic appellata ob immenſam eius efficaciam, quòd videatur propemodum ſuo vſu homines reddere immortales.

Antidotus πάνχρηστος, hoc eſt ad multos affectus accommodata.

Antidotus σύμφωνος, à concordi & conuenienti efficacia ad affectus, quibus eſt deſtinata, curandos.

Antidotus ἐκλογὴ, quaſi ſelecta.

Antidotus σωτήριος, id est salutaris.

Antidotus πανάκεια, sic nuncupata ab omni medelæ efficacia.

Antidotus ἀργυροφορά, ita dicta ob eius præstantiam, quod scilicet sit sumptuosa, nec mediocrem pecuniæ collectionem exigat,

Antidotus sanitas, & antidotus mysterium, ita nominatæ ab admirabili vtriusque effectu in sanitate perdita restituenda, & integra conseruanda.

Illi etiam huc vsque progressi sunt, vt vnam ex antidotis suis ἰσόθεον, quasi parem Deo vim obtineat, appellare non erubuerint, quod sanè non caret summa blasphemia.

Si hîc omnes antidotos, in quibus opium principale est fundamentum, enumerarem, nunquam daretur finis. In Myrepso vltra octuaginta eiusmodi habentur, è quarum numero selectiores tantùm & nominum supercilio splẽdidiores excerpsimus. Si illarum compositiones inspexeris, maximam earundem partem, tantùm theriacas esse intelliges, hoc est, compositas ex variis simplicibus, calefaciẽdi facultate præditis: & ex quarum pleráque parte sulphur, euphorbium, & similia ingredientia non excluduntur: ita vt facilè appareat pręcipuos illorũ antidotorũ effectus in sedandis illis vehemẽtissimis motib. & tẽpestatib. naturæ, quales sunt oĩs generis inquietudines, catharri, dolores, languores, vigiliæ, & similia grauissima symptomata, versari & cõsistere, nec huiusmodi vim & proprietatẽ enarratarũ antidotorũ aliũdè depẽdere quàm ob opij

virtute soporifera & narcotica, & specifica ad omnem spirituum exagitationem, magnámque humorum commotionem, & seditionem compescendam atque sedandam. Vnde præclari illi & eximij Theriacæ effectus, quam à quietis inductione, tranquillam appellarunt (vt iam diximus) nullam aliam quàm ab eodem opio mutuantur originem atque virtutem. Quod ita esse vel ex ipsius Theriacæ examinatione colligitur. Nam si bona est, purgantium medicamentorum effectum & actionem „ impedit: sin inefficax, contrà. Si enim valida & vi- „ gore efficax fuerit (inquit Aëtius) purgationem mi- „ nimè fieri permittit, sua vi exuperans pharmaci „ purgatiui facultatem. Si verò æquè purgetur homo „ veluti si antidotum non accepisset, manifestum fit, „ eam Theriacam inualidam & exilem esse, vt quæ „ retinere non potuit purgatiui medicamenti flu- „ xum.

Quemadmodum enim videmus, pleráque remedia opiatica, & præcipuè quodlibet laudanum (vt appellant) cum opio ritè paratum, ab eodem vim habere, & virtutem sistendi & inhibēdi quamcúmque superpurgationem, siue arte, siue natura irritatam: sic quóque eandem vim & energiam in Theriaca, eidem solo opio acceptam ferendam esse meritò iudicamus. E quibus sanè cuilibet considerandam relinquo huius ingredientis excellentiam & præstantiam summam.

Sed notandum est, opium hîc in quintam essentiam redactum, longè aliam meliorem præpa-

rationem in laudano, quàm in Theriaca assequi & obtinere: ob quam causam non opus habet lõgiore fermentatione, aut temporis prorogatione. Laudani enim vsus statim post præparationem citra vllum periculum conceditur: contrà verò Theriaca ad sui fermentationem nõ aliquot septimanarum, sed plurium mensium, imò annorum spatium requirit, antequam tuta & vsui apta euadat. Cuius rei causa soli opio tribuenda est, quod crudum solummodo, & absque vllo præparationis artificio addatur. Si enim cætera totius compositionis simplicia, vel quodlibet per se, vel plura inter se inuicẽ mixta consideres: non occurret vllum, quod non statim quovis tẽpore vsurpari possit, excepto vnico opio quod solum indigestum in causa est, cur Theriacæ vsus in tam longum tempus protrahendus sit, & eousque expectandum, donec idem opium ritè fermentatum, decoctum, depuratum, & noxio suo & pernicioso sulphure spoliatum fuerit: quod temporis spatium satis longum est. Nam (vt scribit Aëtius de Theriacæ vsu loquens) tempore ad concoctionem nõ modico opus habet, quo matura vsui antidotus fiat, & iustè concoquatur: vt plurimum verò per duodecim mensium tempus coadunatur & concoquitur: Et Ægineta circa idem propositum sic ait. Vsus ipsius est si res vrget in morsis à bestiis venenatis, & iis qui venenum acceperunt, post septimum à præparatione annum.

Tetr. 4. serm. 1. cap. 92.

lib 7. de re med. cap. 11.

Opium itaque indiget reformatione, quæ non in sola temporis illa longitudine & vsus dilatione,

Vbi cõsistat vera opij correctio.

ſed in vera & legitima eius præparatione conſiſtit. Deplorandus enim error eſt, nobili huius Alexipharmaci compoſitioni, in tam magna, trium ſcilicet vnciarum doſi admiſcere tantum venenum, quale opium, crudum & minus præparatum eſſe conſtat: quod paucorum granorum pondere, vitæ ſpiritum ſuffocat & extinguit, & letheum æternũque ſomnum, hoc eſt, mortem ipſam inducit: ſicut id ſæpenumerò contingere ſolet. At contrà, ſi illud rectè præparatum fuerit, quod paucis horis & facillimo negocio fieri poteſt, ex noxio innoxiũ, & ex pernicioſo & lethifero ſoporiferóque veneno, vtile & viuificum anodynum reddetur: quod inſtaurabit & ſedabit ſpiritus perturbatos & nimiũ à natura exagitatos, ipſiſque ſuauem & dulcem inducet quietem. Præparatio huius eſſentiæ opij, tanquam ſummè neceſſaria docebitur cap. ſequenti, vbi de antidotis opiaticis tractabimus: neque adeò leuis hæc in theriaca cenſenda erit correctio, & reformatio: ſicuti quivis facilè colligere poterit.

Cætera huius ſecundi ordinis ingredientia, qualia ſunt crocus, terra ſigillata, acacia, hypociſtis, & gummi Arabicum intacta relinquimus, quia noxia non ſunt, licet vel ſine præparatione adiecta fuerint. Sed vt obiter tantùm dicam, in croci eſſentia longè efficacior ineſt anodyna facultas, quàm in tota eius corporea mole. Ad theriacæ verò compoſitionem, eundem vel præparare, vel non præparare, perinde erit cuiuis liberum.

De tertia ingredientium classe, quæ sub se complectitur radices, folia, comas, flores, & semina diuersorum simplicium, quæ omnia propemodum calida, bezoardica & corroborantia, vulgò in pulverem solummodo rediguntur, & citra aliam præparationem invicem miscentur, constitui (propter Avicennistas quosdam) nihil in ijs omnibus immutare, vel diminuere. Nam si eiusmodi simplicia crasso & vulgari modo adhibita, minoris sunt efficaciæ, quàm eorumdem extracta, minus etiam nocebunt, etsi in crassa sua substantia, in theriacæ compositionem recepta fuerint.

Tertij ordinis ingredientia author incorrecta (certis de caussis) prætergreditur. Nec non ea quæ quarto quintoque continẽtur ordine.

Eandem sententiam ferre licet, de ingredientibus & simplicibus, quæ sub quarta cõtinentur classe, de aromatis videlicet: necnon de ijs, quæ sub quinta, nempe de lachrymis sulphureis, quæ in oleo terebinthinæ dissolutæ, adhuc multò efficaciores redduntur, sicuti id à quibusdam iam animadversum observatúmque ante me fuit.

De quintæ classis prioribus tribus gummi, opopanace nimirum, sagapeno, & galbano: sciendum est, ea esse naturæ aqueæ, & plerúmque in se continere impuram terrestrémque substantiam. Vt autem exactè depurentur, & validiorem attenuandi ac dissolvendi vim acquirant, imprimis expediet, illa modo vulgari, qui penè omnibus hodie vsitatus, præparare, hoc est, in aceto forti dissolvere, & per cribrum transmittere: & ita dissoluta, traiecta & præparata theriacæ admiscere.

Obiter dicemus, præ cæteris correctivis, quorum

Aceti mira virtutes.

opera, gummi calefacientia, & ipſi etiam ſucci venenati corriguntur, acetum (quod inter omnia vegetabilia proximè ad vitrioli naturam accedit) facilè primas tenet: quod ſæpius iam monuimus, nec temperare nobis poſſumus, quin idem iterum atq; iterũ moneamus. Acetũ per ſeipsũ, ſingulare eſt remediũ adverſus ictus ſerpentũ, etiã ipſorũ venenatiſſimorum, quales ſunt aſpides, vt teſtatur Celſus lib. 6. cap. 27. qui de varijs præſtãtibus remedijs contra omnes ſerpẽtum ictus in genere diſſerens, tandem hæc in ſpecie ſubiungit verba: Hæc adverſus omnes ictus communia ſunt: Vſus tamen ipſe docuit eum, quẽ aſpis percuſſit, acetũ potius bibere debere: quod demõſtraſſe dicitur caſus cuiuſdam pueri, qui cùm ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum vulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum quod fortè ſecũ habebat ebibit, & liberatus eſt. Credo (addit) licet id refrigerandi vim habeat: tamen habet etiam diſſipandi: quo fit vt terra reſperſa eo ſpumet. Eadem ergo vi veriſimile eſt quoque humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.

Tantùm examinanda adhuc reſtat chalcitis. Hìc autem non adeò multas perdemus horas in ſcrupuloſa illa inquiſitione, quænam antiquorum fuerit chalcitis. Qualis, qualis fuerit, manifeſtè conſtat, illam numeratam fuiſſe in remedijs cruſtam inducentibus & vrentibus cum magna adſtrictione. Quod cùm ita ſit, clarè patet, ma-

gnam admodum ſimilitudinis familiaritatem eſſe inter chalcitidem, myſin, & Sorin. Galenus ipſemet fatetur, ſe mutuã horum trãſmutationẽ ſæpius obſervaſſe. Nonnulli recentiorũ nihil ferè diſcriminis ſtatuũt inter chalcitidẽ, & calcanthũ ſeu vitriolũ, & hinc impropriè appellant emplãſtrũ diachalciteos, quod veriùs diacalchãtũ nũcupandũ erat. In theriacæ deſcriptione quidam hodie loco chalcitidis recipiunt calcanthum album igne calcinatum, & in colchotar redactum: ex quo partem rubicundiore colore tinctã ſeligunt. Si potius illi ſtudioſiùs peruestigarent ſelectiſſimum quoddam vitriolũ Hungaricum, Romanũ, aut Cypriũ, quo præſtabilius nihil eſt ad hoc opus, indéq; elicerent ſulphur dulce, quod verum anodynum & narcoticum, cæteris quibuſcumque, ipſíque adeò opio longè præcellit, non ex ingredientiũ numero, tanquã magis nocuum, excluderemus: ſed ſecundæ potius claſſi annumeratũ, vel ipſi etiam opio præferre nõ extimeſceremus. Huius ſulphuris extrahendi modus perſpectus eſt pleriſque Hermeticis: cùm verò id baſim ſuſtineat in meo Nepenthe, ſecretorum meorum facilè primo, id mihi reſervo: neque verò propterea mihi ſuccenſeas velim: quandoquidẽ in pluribus alijs iam abundè tibi ſatisfecimus: adeò vt vel hoc nomine plurimam nobis debeas gratiam, niſi omnium ingratiſſimus haberi velis.

De chalcitide notanda.

Si cõpoſitioni (loco vitrioli calcinati) ſpiritus aciduli & excellẽtis ab eodem educti ℥ ß. addideris, res multò meliùs procedet: & ipsã p̃dictę antidoti fer-

mentationem, tanquam maximè necessariam, plurimùm promovebis.

Quod ad rhabarbarum & agaricum attinet, parum refert, siue addantur siue non: non enim adeò operosus hîc est eorumdem vsus, vti iam supra enodauimus.

Theriacarum formulæ secundù authorem.

Vt igitur vtilitas quædam emergat ex fusiori, & exquisitiori nostro examine, superest, vt nunc describamus quasdam theriacarum formulas diversorum generum, tam pro infimæ mediocrisque conditionis hominibus, quàm pro summis principibus ac monarchis, quorum salus ac vitæ conservatio longè carior ac pretiosior habenda est, quàm cæterorum omnium. Vt autem constet, nos antiquitatem, ea qua decet obseruantia, reverenter percolere, eiusdem vestigia in prima hac descriptione sequemur in omnibus, nisi fortè ab eadem paulò discedendum nobis fuerit, ob paucula quædam, quæ vel omnium iudicio, necessariam sibi exposcant reformationem.

1. Reformatio Theriacæ, vulgari proximè respondens, & eâdem paratu facilior.

℞. *Trochisc. faculæ scillæ*
Trochisc. confect. viperinæ aromat.
Trochisc. hedychroi ana ℥ *ij.*
Essentiæ opij ℥ *ij.*
Croci
Terræ Lemniæ ana ℥ *vj.*
Hypocistidis

Acaciæ
Gummi Arabici ana ℥ ß.
Succi liquiritiæ ℥ j. ß.
Myrrhæ
Thuris masculi
Styracis calamitæ
Terebinthinæ venetæ ana ʒ *vj.*

Hæc sunt ingredientia trium primarum classium cum eadem dosi, quam Andromachus in communi illa descriptione adhibuit. Præparationes tam trochiscorum, quos fæculam scillæ appellamus, quàm confect. viperinæ aromaticæ iam docuimus. Modum a. essentiæ opij præparandæ, capite sequenti edocebimus.

Pulverisanda subtilissimè pulverisentur, & per cribrum traijciantur, híque pulveres omnes inuicem probè mixti, inijciantur in mortarium marmoreum, addendo

Essentiam opij, in mellitam consistentiam redactam
Terebinthinam
Hypochist.
& Acaciam:

quæ omnia cum pulveribus permixta in vnum corpus redigantur, & paulatim perfundantur hydromelite vinoso, aut vino malvatico: optimè terendo in mortario cum pistillo ligneo, donec omnia in liquidiorem sinapi consistentiam redacta fuerint: His in matraciũ siue vas aliud capax impositis, inque mortario perquã exactè cũ eodẽ

hydromelite vinoso eloto, ne quid materiæ in eo remaneat: contusis adde simplicium sexti ordinis, videlicet

Sagapeni ℥ ß.
Opopanacis
Galbani ana ʒ ij.

quæ dissoluta priùs in aceto rosato, transmittenda sunt per setaceum iuxta communem ritum. Quia verò separata terrestri impuritate, pōdus imminuitur, paulò plus de ijs addes, donec eundē ponderis gradum attigeris. Castoreum & bitumen Iudaicum dissolvenda sunt in vino albo, & traijciēda per setaceum, de quib⁹ singulis accipiēdę erunt duę drachmæ. Hęc omnia in vas vitreū, quo cætera cōtinētur, indātur, & loco drachmarum quatuor chalcitidis, adde olei vel spiritus vitrioli semivnciā: quo promptiùs procedat omniū fermētatio: & loco opobalsalmi, olei muschatæ ℥ j. ß. Vase clauso cum subere vel cera hispanica, omnia digerantur in Baln. Mar. calido per 3. aut 4. dies. Intereà hæc, quæ sequuntur, seorsim in pulverem redigenda sunt, nempe

Iridis Florentinæ ℥ *j*. ß.
Zedoariæ
Cassiæ ligneæ veræ
Iunci odorati
Pentaphylli
Calami aromatici
Valerianæ ana ʒ vj.
Gentianæ ℥ ß.
Aristolochiæ rotundæ ʒ *ij*.

Pulverentur radices seorsim: & seorsim quoq; fiat pulverisatio foliorum, comarum, & florum: veluti

Dictamni
Calamenthæ montanæ
Marrubij
Polij Cretici ana ℥ vj.
Comarum scordij ℥ j. ß.
Comarum marrubij
Chamæpityos
Chamædryos ana ℥ vj.
Comarum hyperici ℥ ß.
Comarum centaurij minoris ℥ ij.
Flor. rosf. rubrarum ℥ j. ß.
Stœchados Arab.
Nardi Indicæ ana ℥ vj.

Ex his omnibus in prædicta dosi simul mixtis, fiat pulvis subtilissimus. Sic etiam seorsim pulverisabis

Sem. Buniadis dulcis, seu napi agrestis ℥ j. ß.
Sem. Petroselini Macedonici
Anisi torrefacti,
Fœniculi dulcis,
Seseleos,
Thlaspios
Ameos ana ℥ ß.
Sem. Dauci Cretici ℥ ij.

Et, vt satisfiat cuidam Avicennistæ, nimis fortè curioso & scrupuloso, nihilque prorsus omittatur, adde, si velis

Agarici ℥ j. ß.

Rhabarbari ℥ vj.

Omnes enumeratos pulveres, ex radicibus, folijs, comis, seminibus factos, optimè invicem misce & per cribrum transmitte. Ecce omnes tuas præparationes, quæ iuxta methodum modò præscriptam, facillimè dispensari poterunt. Quinimò omnia illa parata servari possunt, priusquam prima fiat mixtio, de qua iam diximus, & digestio in B.M. & altera illa, de qua mox dicemus: & omnia simul cum melle permiscebimus: ne longiùs fortè ab antiquorũ pręparatione deflectamus.

De mellis additione, & eius delectu. Est quædam opinionum diversitas de mellis, toti compositioni admiscendi quantitate. Alij enim communiori viæ insistentes, triplum accipiendũ cõtendunt: & ex ponderũ omniũ specierũ materialiũ supputatione invenerunt ℔ iiij. & ℥ x. vel circiter: & sic per consequens mellis ℔ xiiij. & aliquot vncias admiscendas esse censent. Alij, qui & ipsi inter antiquorũ celebriores numerãtur, decẽ tantũ libras adijciendas esse statuũt. Sed vt mea fert sentẽtia, levicula planè & ridicula res est, adeò exactè tũ pulverũ, tũ mellis doses supputare. Illi verò qui minori dosi subscribunt, mihi videntur ingredientiũ medicamentorũ efficaciã validiorẽ cõservare. Vnde in minori illa quãtitate mel sumẽdũ esse evincitur: cũ eius vsus nullus sit alius, quã vt pulveres eodem excepti, commodiùs invicem commisceantur, & in electuarij mollis formam reducantur. Cũ autem ex dissolutione nõ adeò magna puluerũ moles, sed media tãtùm totius cõpositionis pars, in

liquidiorem

liquidiorem iam consistentiam redacta, nobis redundet: tanta idcirco mellis quantitate opus non habemus: sed sufficiet tantùm sex accipere libras mellis Hispanici, vel Narbonensis albi & granulati, quodque productum & elaboratum fuerit ab apibus, quæ solummodo pascuntur manna cœlesti & ex floribus odoriferis, suauissimis ac delicatissimis fructib. succisq; alimentum exugunt. Hoc infundendum & liquefaciendum est in suff. quantitate hydromelitis vinosi, vel vini Cretici, vt optimè despumetur & depuretur. Post perfectam eius decoctionem, ea omnia, quæ in dissolutione stant in vase vitreo, sensim adiicies, probè inuicem omnia commiscendo cum spatula, vasque semper igni moderato adhibendo: qua mixtione prima peracta: paulatim miscebis omnes prædictos pulueres (vas tuum nunquam ab igne dimouendo) donec perfectè mixta sint omnia, & materia spatulæ adhærescere incipiat: tunc vas ab igne remouendum est, continuò tamen agitando, vsque dum refrigerata fuerit: tum enim facilè agnosces, num electuarij iustam adepta sit consistentiam, nec ne. Quibus autem veri balsami orientalis habendi datur copia, illius ℥ j. ß. adiicient, materia iam ab igne remota, & refrigescere incipiente. Vel eius loco addi possunt aliquot drachmæ oleorum aromaticorũ, cinnamomi, nucis muscatæ chymicè extractorum. Ad materiæ, ex vase nondum exemptæ, fermentationem 7. vel 8. dierum spacium sufficiet: opium enim rectè iam præparatum longiori tempore opus non

habet. Quo temporis spatio materia tua instar pastæ eleuabitur, quam benè commouere oportet bis vel ter in die, & posteà eam adseruandam ponere in vasis mundis argenteis, vel terreis expolitis, & vitreatis: Et sic citra omne dubium, theriacam

Dosis. habebis excellentissimam. Vulgaris illa theriaca pro dosi, ad auellanæ nucis magnitudinem præscribitur: at verò nostram pisi tantùm magnitudine exhibere sufficiet. Diligentem nauabis operam in materiæ tuæ decoctione, ne postquam refrixerit, plus æquo dura aut mollis appareat: quod peritus & solers artifex facilè præcauebit.

Obiectio. Excipiet fortè hîc aliquis, me hanc materiam tam exactè & articulatè tractare, ac si ipsa manuum operatione rem sæpius tentassem, & ad præscriptum modum multoties theriacas confecissem.

Responsio. Cui primùm respondeo nihil tale de me visum vnquam fuisse, neque in publico, neque inter priuatos parietes illam confectionem aggressum.

Deinde liberè quidem fatebor hanc descriptionis fœturam, nunc primò & recens à me editam, & in hanc lucem productam esse: sed in eius formatione præfixum me habuisse typum infinitorum laudanorum, quæ manibus propriis, diuersis temporum ætatibus, vsque in húc diem strenuè elaboraui & præparaui: modò cum pulueribus bezoardicis, & cum omnibus ferè theriacæ ingredientibus: modò cum extractis, quintis essẽtiis, & magisteriis, ab iisdem eductis.

Posito itaque tam certo fundamento in omnib.

meis laudanis, opio videlicet ritè præparato, reliquum compoſitionis ædificium facilè mihi fuit ad felicem perducere finem: neque ſpes mea me vnquam fefellit: quin medicamentum inde tantis virtutibus præditum extruerem, vt ſi non æquaret, tamen ſuperaret omnes illas theriacæ magnas & varias proprietates, quæ ipſi ad diuerſorum morborũ curationem, & præcipuè, vbi ſpirituum nimia cõmotio & ſeditio, à variis cauſis orta, cohibenda eſt, vti iam ſuprà diximus, attribuuntur, quæque à ſolo opio potiſſimùm proficiſcuntur.

Neque in dubium vocandum eſt, quin laudana noſtra æquè ac ipſamet theriaca, ſpecifica & appropriata ſint remedia aduerſus omnis generis venena tam interna, quàm externa, additis ſaltẽ quibuſdam remediis è viperis extractis, indubia itaq; ſummorum & admirandorum effectuum certitudo, quos laudana noſtra, in quacúmque forma exhibita, procreant, & exacta illa præparationis ſimilitudo, quam eadem habent cum theriaca, modò deſcripta, mihi occaſionem præbent, vt nulli non auſim perſuadere, de ſumma huius antidoti præſtantia minimè dubitandum.

In hac theriacę deſcriptione, viam ac methodum veterum, quantum potuimus, ſecuti ſumus, nec ab illa, niſi iubente neceſſitate, declinauimus. Nõ tamen opinor, ſemper cõmuni illa, & regia via, vt vocãt, incedendũ eſſe: ſiquidẽ ea non perpetuò coniunctã habet gratã breuitatẽ & facilitatem, ſed trita ab omnibus vix caret corruptionis ſuſpicione

& vitio. Aliam igitur nobis, faciliorem & commodiorem ſeligemus, quæque cum maiore voluptate & emolumento nos ad propoſiti metam deducat: & ſic omnem calumniandi conuitiamdíq; anſam aduerſariis noſtris facilè præcidemus.

2. Theriaca, benedicta appellata.

In hac ſecunda theriacę præparatione, pro virili quóque conabimur, veteris compoſitionis veſtigiis inſiſtere, hoc eſt, eadem ſeruabimus ingredientia, ex quibus tantùm virtutem eliciemus magis eſſentialem, abiecta & ſeparata omni fæculenta & materiali craſſitie.

Vulgaris theriacæ proprietates ſecundù antiquos.

Facultatem vtique theriaca habere dicitur ſanandi, & è medio tollendi grauiſſimos quoſque verè aſtrales, ſydereos, aut occultos corporis noſtri morbos, in quorum numero cenſetur epilepſia, lepra, & contagioſus quilibet affectus: domitrix item perhibetur venenorum, quæ vel intus aſſumpta, vel ictu cuiuſdam venenatæ beſtię in nos trãſlata ſunt: antidotus inſuper eſſe iudicatur præſtantiſſima, ad ſpirituum noſtrorum roborationem & conſeruationem, & primarium quaſi vitæ noſtræ fulcrum ac ſuſtentaculum. Quò igitur ſpiritualior ei acceſſerit præparatio, eò efficacior multò euadet eiuſdem vis & poteſtas, longéque mirabiliores & laudabiliores proferet effectus.

Cùm itaque longa hæc compoſitio, in eum ordinem iam à nobis redacta ſit, quaquidem confu-

ſam inordinatamque illam ingredientium congeriem, in ſex diſtinctas claſſes reduximus: quáque oculis, promptè ſubiicitur omnium illorum ſimplicium proprietas atque natura: eandem nunc ordinis rationem, facilioris doctrinæ cauſa, in hac deſcriptione ſequemur, quò omnis pharmacopœus, tam laborioſo variæ illius præparationis, diſpenſationis & mixtionis onere, in veteri illa præparatione requiſito, ſubleuetur.

Præparationes ſcillarum & viperarum, quæ præcipua primi ordinis ingredientia ſunt, ſuprà iam à nobis traditæ ſunt.

Docuimus præterea, loco opij crudi & nullo artificio præparati, eſſentiam eiuſdem extrahendam, & venenatam eius naturam in ſalutarem cõmutandam eſſe. In hoc enim vno, principalis rei cardo vertitur: totúmque arcanum & myſterium huius magnæ antidoti, conſiſtit in recta viperarum & opij præparatione.

Accipies itáque eſſentiæ opij ritè præparatæ, ℥ iij. vt mox ſpecialiùs docebimus: hæc eſſentia in mellitam conſiſtentiam redacta diſſoluatur in ſucci limoniorum optimè depurati ℔ j. omniáq; poſt diſſolutionem imponantur vaſi ęneo, vel pollubro argenteo capaci: opium ita diſſolutum, inſtar baſis erit ad faciliorem omniũ mixtionem procurandã.

Huic diſſolutioni in vaſe æneo inditæ, adde in locum trochiſcorum theriacalium confectionis viperinæ præparatæ, vt ſuprà edocuimus, ℥ iij.

Parari quoque poſſet ex trochiſcis hedychroi ex-

tractum, & superioribus istis addi: sed omitti facilè possunt. Adiice quoque

Essentiæ croci præparatæ, vt mox dicemus ℥ j.
Terræ sigillatæ ʒ vj.
Acaciæ
Hypocistidis
Gummi Arabici, singulorum nulla arte præparatorum ℥ ß.
Chalcitidis loco, cape liquoris aciduli vitrioli ℥ ß.

Myrrha, thus, & storax calamita in oleo terebinthinæ dissoluantur, & omnia reliquis, quæ vase æneo continentur, adiiciantur.

Intereà paratum habebis extractum ex omnib. radicib. herbis, seminib. & floribus ingredientium quarti ordinis factum, cum aqua vitæ vini, vel vino malvatico, aut canarię. Quę tota extractio ex omnibus istis ingredientib. iuxta singulorũ doses suprà præscriptas, præparata, addatur in eodẽ vase æneo.

His quóque adde extractum, quod conficies ex omnibus aromatis quinti ordinis: hoc verò extractum paretur cum aqua cinnamomi, aut hydromelite optimo vinoso, idque cum reliquis admisce.

Adiice tandem gummi opopanax, & galbanũ in aceto dissoluta, & per setaceum more communi traiecta: item essentiam castorei & bituminis Iudaici paratam iuxta eum, quem trademus, modum cap. de extractis. Et sic omnes omnium ingredientium virtutes substantificas siue essentiales, cũ suis

liquoribus & propriis dissoluentibus pariter mixtas habebis in vase isto æneo. Quæ omnia simul vno eodémque tempore fieri possunt, ac tãta cum facilitate, vt planè crasso & stupido sit cerebro, qui hæc capere non possit.

Ex fæcibus horum enarratorum bezoardicorum simplicium & aromatum omnium calcinatis, & in cineres redactis, extrahatur sal, qui in aqua cõmuni aliquoties dissolutus, filtratus, & coagulatus, tandem dissoluatur aqua cardui benedicti aut vlmariæ: hæcque posteà aqua commemorati salis viribus sufficienter impręgnata, addatur compositioni in prędicto vase æneo.

Tota hæc mixtura, ex magna ista diuersorum liquorum dissoluentium quantitate concinnata, & in vnum vel plura Alembica cum suis recipientib. indita, ponatur in Baln. vaporosum, vt liquor exhalet, & materia in mellis consistentia aut paulò duriori in fundo subsideat. Hanc aquam diligenter adseruabis. Est enim vera aqua theriacalis tam pretiosa, vt satis celebrari nequeat. Extractum autem siue mellita consistentia, quæ in fundo remãsit, in vase aliquo minus profundo, ad ignem moderatum ponatur, vt in iustam electuarij liquidi consistentiam redigatur: neque opus est hîc triplæ illius mellis quantitatis additione, quæ frustranéa planè, & nullius momenti est. Et sic theriacam habebis, quam propter mirabiles eius effectus, benedictam appellamus: de qua pro dosi, exgui pisi magnitudine tantùm exhibebis, & mira percipies.

Patebit autem cuivis ex effectis huius theriacæ, non sine causa factum, cur benedictæ nomine eãdem insigniri voluerimus: facilèque proinde videre erit, quantum hæc ipsa à vulgari differat, tum bonitatis, tum maioris efficaciæ ratione: quam tamen efficaciam & vim in ea amplificare & intendere nitemur: quemadmodum cætera quævis remedia virtutem & actionis potestatem validiorem & potentiorem sortiri, & in quintam cælestemque essentiam exaltari possunt: quorum effectus postea evadunt prorsus admirandi & diuini: idque beneficio & opera solius artis Spagiricæ, siue veræ & legitimæ Chymiæ.

3. *Theriaca in cælestem & sublimiorem redacta essentiam.*

Accipe igitur huius theriacæ benedictæ, ad perfectionem iam, iuxta præscriptam modò compositionis formulam adductæ ℔ j. huic in matracium vitreũ inditæ affunde aquæ vitæ iuniperinæ, cuius vsus admodum frequens existit in Germania: vel aquæ destillatæ ex cornibus ceruorũ mollibus adhuc & teneris (quæ magnates sibi in magna copia ad hunc vsum comparabunt) ex his itaque aquis alterutram affunde, vel etiam elixir nostrum vitæ magnum, vel quamcumque aliam ex nostris aquis theriacalibus, summè bezoardicis & cardiacis, vt materiam quatuor quinquéve digitos superemineat: vase accuratissimè clauso, ne quid expiret,

fiat

fiat digestio omnium in B. M. vaporoso (hic enim digestionis modus est omnium tutissimus & vtilissimus) per 6. aut 7. dies, donec enumerata aqua colore claro, diaphano & rubicundissimo tincta, & cunctis prædictæ theriacæ virtutibus ac proprietatibus impraegnata fuerit.

Hanc aquam ita tinctam, & impraegnatam, effunde per inclinationem, & caue ne quid fæculenti aut turbidi, cũ ipsa simul mixti, effluat. Hunc liquorem depuratum serua, & materiæ in fundo remanenti adhuc novas affunde aquas, ad virtutes & proprietates penitus inde extrahendas, procedẽdo vt suprà, idque toties reiterando, donec aqua, quã affundis, non ampliùs tingatur: quod certum signũ erit materiam illam omni essentiali & substantifica virtute spoliatam esse.

Materiam in fundo vasis residuam crassam nec in essentiam redactam, seorsim serva, & in patinam vitream, optimè lutatam, impositã, in reverberio athanoris calcina: vbi continuò exigua flamma, in gyrum se circumagẽs tamdiu apparebit, donec dicta materia in cineres prorsus cõversa fuerit: ex qua elicies salem pretiosum cum aqua cardui benedicti, aut quadam alia cardiaca, in qua hunc salem solves, filtrabis & coagulabis toties, donec in summam albedinem & diaphanitatem depuretur. Hic sal seorsim servetur.

Interim, dum circa hanc salis confectionem versaris, omnes tuos liquores tinctos, cum sale hoc, vno eodemque tempore in alembicum inijcies, &

applicatis alembici capitello & recipiente, inde per Baln. Mar. vaporosum, omnem destillabis liquorem, qui aquæ theriacalis & bezoardicæ longè præstantiss. vicem subministrabit. Et in fundo residebit vera theriacæ essentia (quæ anteà solummodò extracti gradum adepta fuerat) in consistentia mellis, miræque & stupendæ virtutis ac energiæ, cui addere poteris ad lentum ignem, vt reducantur in bonam opiatæ consistentiam

Essentiæ coralliorum
Et perlarum ana ℥ ij.
Pulueris beZoardici veri
Terræ sigillatæ
Unicornu
Ossis de corde cerui ana ℥ j. ß.
Ambræ ʒ j.

CAVTIO.

Quamvis vix fieri possit, vt rem apertiùs clariusque declarem, non tamen dubito, quin nonnulli sint tam inter medicos quàm pharmacopœos crasso nimis ac obtuso ingenio præditi, qui huius rei raritatem & insuetudinem accusabunt, & se tam elegantibus & exactis præparationibus elaborãdis nunquam operam dedisse, multóque minus manum iisdem vnquam admovisse, prætendent. Sed philosophi & filii artis, me satis intelligent, quibus satisfecisse sufficit: iis enim solis offerre cõuenit prętiosas has raritatis margaritas: ne ab indignis fortè

profanentur, pedibúsque proculcentur. Ob quam causam theriacæ nostræ cælestis compositioni, quá nunc describendam aggredimur, quædam inseremus magisteria, quæ nonnisi ab iis, qui artem ex professo colũt, & manualem operationem crebrò exercuerunt, intelligi ac capi poterunt. Hi soli, inquam dicta mea percipient, & theriacam cęlestem talem, qualem iam in sequentibus describemus, ritè ex arte præparabunt.

4. *Theriaca cælestis dicta.*

Accipe itaque quintæ essentiæ prædictæ theriacæ ℥ iiij. vel plus minus, prout primæ quantitatis ratio exigit.

His quatuor vnciis in mellitæ consistentiæ forma adde

Magisterij coralliorum
Mag. Perlarum ana ℥ ß.
Mag. Hyacinthorum
Mag. Rubinorum
Mag. Smaragdorum ana ʒ iij.
Mag. Bezordici animalis
Mag. Bezoardici mineralis ana ʒ ij.

Supradicta theriaca in quintam essentiã redacta, patinæq; argenteę imposita, & cinerib. calidis admota, statim liquescet: huic ita liquefactæ, posteà prædicta illa magisteria, & essentias pedetentim adde, continuò agitando omnia cum spatula argẽtea: omnia ad cõtinuum ignem relinquẽdo: donec materia eam assecuta sit consistentiam, vt inde pilulæ si vsus requirat, formari possint. Hæc theriaca

conseruabitur longissimo tempore, ita vt duratio-nis diuturnitate excedat ternam, vel cuiuslibet viuacissimi hominis ætatem, hoc est, sine corruptione aut alteratione vlla, perpetuò integris valentibúsque viribus vigeat.

Tempus exhibendi & dosis. Exhiberi potest statim à primo præparationis die, & sufficient pro dosi duo vel tria grana ad plurimum, & habebis theriacam admirabilem, cuius effectus sunt cœlestes ac diuini, contra omnia cuiuscúnque generis venena, & affectus pestiferos contagiosos, deploratos & incurabiles: In summa hæ sunt veræ illæ theriacæ & alexiteria prætiosa & inæstimabilia, digna profectò, vt Regibus & potentibus offerantur: quorum vtique præparatio longa est ac difficilis: nec magisteriorum horũ, quæ huic vltimæ adduntur, præparandorum ratio omnibus obuia est, sed magno ingenio, & solida eruditione præditis viris, verísque philosophis, & chymicomedicis: quibus, hæc arcana potissimùm dedicare ac consecrare volui, reseruatur. Cæteræ verò turbæ & plebeculæ communi, abundè iam aliàs satisfactum est.

Porrò ne philosophis fortè ansam præbeamus nobiscum expostulandi, quod horum magisteriorum pręparationes inexplicatas relinquamus: eas in illorum gratiam, quãta possumus perspicuitate, sub philosophica tamen loquendi ratione & consuetudine, in medium proferemus.

Præparatio septem magisteriorum Ad septem horum magisteriorum ingredientia calcinanda & dissoluenda, nulla alia re vtimur, quã

ſolo menſtruo, extracto ex ſpiritibus balſamicis Salis & ſulphuris naturæ, quod in terræ chaos, omnibus obuio & paucis noto deliteſcit: ex quo chaos verus philoſophus æquè facili artificio extrahit ſalem illum balſamicum & pretioſum, quàm vulgaris artifex nitrarius ſalem ſuum petræ ex terra pingui & communi. At differentia non exigua eſt inter hos duos ſales, licet in plurib⁹ magnam inuicem habeant ſimilitudinem: ſiquidem ex eadem matre & radice producti ſunt ambo. Sed horum vnus eſt frigidus & humidus, volatilis, fœminæq; naturam referens: alter verò calidus ſiccus, fixus, hermaphroditus, tam maſculi, quàm fœminæ naturam participans, ſimulque eſt mercurius, ſulphur & ſal: cuius mater eſt virgo quædam, virtutibus tamen primi entis rerum bezoardicarum ditata & imprægnata: hanc inprimis quærunt & ſeligunt philoſophi, ſuúmque inde ſulphur philoſophorum eliciunt. Crede mihi veriſſimè loquenti: hanc rem tam occultam, nullomodo poſſe dilucidiùs aut apertiùs explicari.

Cum balſamico vtique huius materiæ pretioſæ ſpiritu calcinabis, & ſolues vna eademque opera opera, corallia, gemmas, hyacinthos, rubinos, & ſmaragdos: quibus philoſophica ſolutione ſolutis, idem inde ſeparabis menſtruum cœleſte, opera cuiuſdam ſalis vegetabilis, & ſtatim videbis, magiſteria illa pretioſorum illorum lapidum, vaſis fundum petere, quæ poſtea cum noſtra theriaca cœleſti vti iam ſuprà diximus, admiſcenda ſunt,

Magisteriũ bezoardicũ animale quid.

Per magisterium bezoardicum animale intelligimus magisterium ex puluere viperarum extractũ idq; opera eiusdẽ menstrui siue sulphuris, aut ignis naturę: quo philosophicè calcinantur & soluuntur enarratę viperæ, quæ iã in terræ latibulis à sola balsamica illa virtute, eiusdẽ salis & ignis naturæ, summã alexiterij vim acquisiuerũt, vt iam suprà fusè & & clarè satis exposuimus. Ope.n. horum spirituum balsamicorũ prædicti ignis naturæ, viperinæ carnis virtus alexiterica & bezoardica in infinitam virium potestatem excrescit. Vnde ei basis principalis locum designauimus in nostra theriaca cælesti: non secus ac crassa & materialis earundem caro, basis locum tenet in communi illa & materiali theriaca.

Bezoardici mineralis proprietates & eiusdem metaphorica descriptio.

Septimum magisterium, quod addimus, & bezoardicum minerale, quod per se solum, magnum est alexiterium, cui vix aliud æquiparari potest: per sudores, quos in dosi quatuor tantùm granorum potenter euocat, omnis generis venena & pestilentes corruptiones ę corpore nostro abigit & expellit. Cuius vtique compositio mirabilis, mirabilis item eius mixtio, & stupẽdi planè, imò diuini eiusdem sunt effectus.

Compositio fit per spumam venenosam, quam euomunt duo dracones, simul coniuncti, agitati, & tandem calefacti manu Artistæ. Hæc spuma venenata ad temperiẽ adducitur, & bezoardica redditur sola admixtione illius ignis balsamici naturæ: quæ mixtio nõ fit sine magnarũ turbarũ, ebullitionũ & seditionũ excitatione: tandẽ imbecilliori & fortiori superato: bellóq; cõfecto, amica & salutaris

inducitur pax, adeò vt venenum tantum, quodq; vel ipso viperino longè deterius & nocentius est, convertatur in summam theriacam, in summũ alexiterium, summúmque saluberrimum remedium bezoardicum: quod tantùm sudores provocando, effectus demonstrat suspiciendos in omnibus pestilentibus & venenatis affectionibus, vt suprà.

Hîc quidam Censor, auditis eiusmodi locutionibus metaphoricis, more suo cynico, vix risum tenebit: Sed Hartmannus, vir ille doctissimus & celeberrimus, cui hoc vltimum elegans sanè & admirandum magisterium acceptum fero, huius instituti nostri rationem collaudabit & plurimi faciet, necnon cum illo, alij viri gravissimi, veri Philosophi, qui proprium & genuinum dictorum meorũ sensum percipient. Quin-imo, vt verè loquar, opus hoc, licet prima fronte plurimùm difficultatis habere videatur, tamen opus tantùm est mulierum, hoc est, levi tantùm mulierculæ alicuius ope & opera perfici facillimè poterit.

Vt autem nihil, quod ad reformationẽ, restaurationẽ, & decorationem theriacarum facere videtur omittamus, superest adhuc, antequã finẽ huic tractationi imponamus, vt ad antiquorũ imitationem theriacã aliquã diatessaron, salesq; theriacales describamus. Quod vtique fieri vix potest, nisi vtrorumque horum remediorum quandã instituamus reformationem, quandoquidem eorumdem præparatio aliâs adeò crassa est, vt nihil suprà.

Theriaca diatessarõ antiquorũ, ex quinq; ingredientub⁹ cõficiebatur, cuius cõpositionis formulã *Theriaca diatessaron antiquorũ.*

memoriæ cauſa paulò repetemus: quæ fit ex radicis gentianę, baccarum lauri, myrrhę, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ ij. cum mellis ℔ ij. Totum verò præparationis artificium conſiſtit in eo, vt puluerentur omnia, & cum melle inuicem permiſceantur. Hanc quæſo compoſitionem vnusquisque paulò altiùs mecum expendat & iudicet, num ei tam ſplendidum & auguſtum theriacæ nomen competat. Nos huiusmodi diateſſaron idcirco relinquemus communi & imperitæ plebeculæ: aliãque eius loco deſcribendam aggrediemur, quæ ſolos deceat magnates & principes, eámque à ſingulari ſua præſtantia diateſſaron regiam vocabimus.

Theriaca diateſſaron regia Quercet.

5. Theriaca diateſſaron regia Quercetani.

℞. *Tinctura auri*
Tinctura coralliorum
Tinctura omnium lapidum pretioſorum
Tinctura viperarum ana ℥ j.
Nepenthes noſtri maioris ℥ ij.

Enumeratum modò nepenthes adhuc manens in molli conſiſtentia imponatur in patina argentea, vt igne lento liqueſcat: huic ita ſoluto admiſce primùm tincturam auri: dein tincturam coralliorum: tum tincturam lapidum pretioſorum: & tandem tincturam viperarum, modicè agitando, & incorporando continuò materiam ad ignem lentiſ-
ſimum

ſimum, donec in iuſtam conſiſtentiam redigatur, ex qua formare poſſis pilulam grani piperis magnitudine, aut paulò maiori: cuius admirandi effectus ſe prodent in omni peſte, & venenis, alijſque morbis deploratis: potiſſimùm autem in proliciendis ſudoribus: præterea reparat ac reficit collapſas & proſtratas vires, & duplo robuſtius efficit balſamũ noſtrum radicale, cui ſoli vis medicatrix morborũ debetur. Vnde ſępenumerò contingit, vt idem remedium tot támque admirabiles effectus etiã per inſenſibilem tranſpirationem exerere cõſpiciatur. *Doſis.* *Proprietates.*

Hæ quatuor tincturæ, vna eadémque via ac methodo extrahuntur, cum vnico videlicet & ſolo ſulphure bezoardico ex re vegetabili elicito.

Aurum verò philoſophicè tantùm calcinandum eſt: cui calci optimè ablutæ & eclipſin patienti, nigricantique, adde prædicti ſulphuris bezoardici tãtum, vt ſupernatet tres vel quatuor digitos, idque in matracio Hermeticè ſigillato, ad ignem cinerũ in Athanore: & ad minimum in octo dierum ſpatio tinctura tua apparebit omni rubino rubicũdior & ſplendidior: quam poſteà ſeparabis, & in perfectam tincturam Solarem decoquens, vt artis eſt. *Calcinatio auri philoſophica.*

Tinctura coralliorum fit ex eorum magiſterio, parato vt ſuprà: ex hoc enim corallio anteà in magiſterium exquiſitiſſimè redacto vt docuimus, extrahes tincturam, cum eodem menſtruo aut ſulphure bezoardico, eodémque ignis gradu adhibito: in cæteris auri operationem ſequeris, & ita conficies veram tincturam coralliorum. *Tinctura Coralliorũ.*

Tinctura lapidum pretiosorũ. Similis eſt proceſſus in fabricanda tinctura lapidum pretioſorum, cum eorundem videlicet magiſterio, eo, vt paulò ſuprà, modo parato.

Tinctura è magiſterio viperarum. Sic ad eundem modum ex magiſterio viperarum, de quo etiam anteà dictum eſt, cum eodem ſulphure bezoardico vegetabili, vt ſupernatet 3. vel 4. digitos, tincturam inſtar rubini rubicundiſſimam elicies, idq́ue eadem methodo, qua vſus es in auri præparatione.

Minima harum tincturarum, potentiſſimos & admirandos eliciet effectus contra omnia venena, peſtem, morbos contagioſos, & deploratos. Ex mixtione enim illa peracta, & Nepẽthes mei additione vis illarum in infinitum multiplicabitur. Nullum enim eſt cordiale corroborans, & bezoardicum alexiterium, quod non ſub his comprehendatur, & ſimul includatur: ſiquidem Nepenthes meũ in ſe continet eſſentias omnium ſimplicium verè bezoardicorum, omnium aromatum, lachrymarum, gummi, & lapidũ pretioſorũ, itémq; eſſentias ambræ & moſchi: eſſentias croci & camphoræ: eſſentias lunæ: extractum ſulphuris dulcis vitrioli & (ne fortè vnum ex ingredientibus magnæ huius theriacæ vulgaris negligamus) ipſius etiam opij eſſentię non obliuiſcemur in hac Diateſſaron regalis compoſitione: remedium certè, verè regium, dignúmq; regib. ac ſummis potentiſſimíſq; principibus, ob ſingularem eius efficaciam & admirabiles effectus, tum ad deploratiſſimorum morborum curationem, tùm ad ſanitatis conſeruationem. Horum elegantiſſimorum effectuum, vel ex ſolo meo

Nepenthe promanantium, testes erunt tres totius Franciæ, facilè primi & celeberrimi medici, necnō doctus & expertus quidā chirurgus regius, qui vnà interfuimus curationi matronæ cuiusdā amplissimæ, nec infimo loco natæ, quæ gravi quodam affectu hysterico correpta, intolerabilib. continēter affligebatur dolorib. convulsivis, qui neq; Philonio neq; pilulis Cynoglossæ, neq; alijs remedijs siue internis siue externis mitigari poterāt. Tandē nobis confugiendum fuit ad Nepenthes nostrum: ex cuius vsu continuo prædicta matrona per quinq; sexve menses, singulis noctibus semel & interdum bis nullum vnquam in capite stuporem persentiebat, neq; etiam spe sua frustrabatur vnquā, in doloribus subitò sedandis, & quiete corpori concilianda. Interdum quidem ipsi, fallēdi causa, pilulā aliā vtcūq; animi causa formatā, & magnitudine ac colore, veris Nepenthes pilulis respondentē exhibebamus: sed sequētē totā noctem inde lamentando & eiulando miserè transigebat. Vndè altero die post, certa grauíq; obiurgatione, verbisq; satis asperis ac duris nos excipiebat, séq; immeritò à nobis delusā, & nostra culpa & permissione, per totā noctē tātis dolorib. & cruciatib. exagitatā conquerebatur. Quæ omnia à nobis in eū finē dicūtur, vt oculis omniū obijciamus tā præclaros & in fallibiles Nepēthes nostri effectus, quod vnius tantū piperis grani magnitudine exhibetur, cōtra omnes dolores à quacūq; causa ortos. Nō minori etiā pollet facultate idē Nepēthes in subitò cohibēdis oīs generis defluxionib.

Singulares effectus Nepenthes Quercet.

Salium theriacalium reformatio.

Transſeamus nunc ad ſales theriacales, quorum mendoſam præparationem plus ſatis ſuprà excuſſimus, ita vt non opus ſit, plura de ea dicere. Nam quilibet adhuc recenti tenebit memoria, immenſam illam ſalis quantitatem, quadraginta videlicet librarum, quatuor tantùm viperis additam: necnon reliqua ingredientia, tam antè quàm poſt calcinationem adiecta, omniáque tam craſſè parata, vt mirum ſit, tot admirandas & ſingulares virtutes ab antiquis, hiſcè ſalibus adeò ruſticè confectis adſcriptas fuiſſe.

Horum igitur reformatio & recta præparandi ratio eſt, vt ſequitur.

℞. *Rad. Angelicæ*
Gentianæ
Imperatoriæ
Zedoariæ
Tormentillæ rec. ana ℥ ij.
Herb. Diptamni
Scordij
ScorZoneræ
Scabioſæ
Rutæ
Meliſſæ recent. ana p. ij.
Gran. iuniperi recent. ℥ iiij.
Sem. Rutæ
Cardui benedicti
Coriandri
Fœniculi dulcis ana ℥ j. ß.

Flor. Centaurij minoris
Hyperici ana p.ij.
Cardamomi
Piperis longi
Et albi ana ℥ j.

Contusis & simul mixtis omnibus, adde
Succ. Limonum ℔ *j.*
Succ. Scordij
Vlmariæ ana ℔ j.ß.
Vini Canariæ ℥ *viij.*

Macerentur omnia per 24. horas in magno Alembico cupreo, cum suo refrigerio, quo destillari solent olea: dein inde distilletur aqua siue totus liquor ad siccitatem vsque: caue tamen ne ex nimia ignis violentia materia aduratur. Quod periculum facilè præcauetur destillatione in balneo vaporoso facta. Nam, sicut & alibi diximus, ea tutissima est & optima destillandi ratio: liquor inde destillatus accuratè seruetur seorsim: fæces siccæ redigantur in puluerem, & seorsim etiam ad vsum seruentur, vt infrà dicemus.

Interim dum hæc destillatio fit, accipe salis marini, puri & pellucidi ℔ iiij. ad summum: Si fortè impurus sit, aqua lauandus & repurgandus est, dein ad ignem probè exsiccandus: cui posteà puluerizato adiice

Corălliorum rubr. puluerisatorum
℥ *iiij.*
Perlarum tantumdem

Omnia cum ſale permixta iniiciantur in cruſibulum capax (quod eſt artis vocabulum) vrgendo ignem fuſionis, ita vt prædictus ſal ignis violentia fundatur, qui inſtar metalli fluet. Vbi hîc obiter monebimus, non prorſus veritati conſentaneum videri Axioma iſtud Ariſtotelis, quod quicquid coagulatur in calido, diſſoluatur in frigido & humido, cùm contrà ſal, qui Solis calore coagulatur, igne violento diſſolvatur, fundatúrque inſtar metalli, vel ipſa experientia teſté.

Sed redeamus ad ſalium noſtrorum theriacaliũ præparationem. His quatuor libris ſalis fuſi, ſimul cum corallis & gemmis, in dicta proportione calcinatis & puluериſatis, adiice libras duas fæcum ſiccarum ſimplicium bezoardicorum & aromatum, ex quib. extraxiſti aquam, vt ſuprà, reſeruatam: ex media parte horum omnium inuicem mixtorum fac ſtratum in olla terrea apta: in qua appoſitè collocabis carnes quatuor viperarum, in fruſta inciſarum: his ſuperiniice reſiduam omnium materialiũ partẽ: manu omnia benè premendo, & claudendo dictã ollam cũ ſuo operculo, támq; exquiſitè lutando, vt nihil trãſpirare poſſit. Dicta olla ponatur ad ignem calcinationis ſiue reuerberij per 24. horas, donec materia reducatur in cinerem album: quo iam vti poteris multò cum maiori emolumento, quã cineri b. ſiue ſalib. iſtis theriacalib. vulgari modo paratis.

Sed huic operi hucúſque elaborato, nondum acquieſcendum erit, adhûc enim materiale nimis eſt, craſſum & imperfectum. Vlterius igitur per-

gendum, totúſq; ille cinis in manicam Hippocratis iniiciendus, & cum aqua ſimplicium deſtillata, & vt ſuprà, reſeruata, & ad ignem rurſus calefacta, inde eliciendus eſt ſal ſecundum artem: reiteratis toties diſſolutionibus, filtrationibus & coagulationibus, donec ſalem allicias exactiſſimè repurgatum & verè theriacalem: qui imprægnatus erit virtutib. ſalium viperarum, & rerum bezoardicarum & aromaticarum, vt & ſalium gemmarum & coralliorũ, quorum copiam etiam augebit additio librarum quatuor ſalis marini, qui iam per ſe ſpiritu ſuo balſamico, contra morſus tum ſerpentum, tum aliarũ beſtiarum venenatarum condîtas ſalitáſq; omnes carnes aptiſſimas reddit.

Ταρίχιον id eſt, ſalſamentorũ caro (inquit Ægineta „ l.7. de re med. c.3. initio literæ τ.) acrem & ſiccãtem „ vim habet. A præſtere itáq; vipera morſis datur, vt „ quamplurimum edant, & vinum bibãt copiosè & „ reuomant: conuenit etiam ad acrium eſum: vtiliter „ quóq; in canis morſu imponitur, itemq́; in aliorum „ reptilium morſib. Fieri igitur nõ poteſt, quin enu- „ merati ſales theriacales noſtræ deſcriptionis ſint magnæ efficaciæ & virtutis, longéq; alterius conditionis, quàm communes iſti, idq; ob varias cauſas, quas vnuſquiſq; ipſemet ſecum paulò diligentiùs ruminabit & expendet. Loco trium cochlearium, quæ pro doſi de vulgarib. dantur, nos de noſtris exhibemus tantùm 10. vel 12. grana, ſiue ſcrupulũ vnũ ad ſummum, & mirabiles exerunt effectus. Doſis.

Vt centuplo adhuc efficaciores reddantur, verus

philoſophus loco ſalis communis, accipiet ſalem ſulphureum & balſamicum naturæ, cum quo fundet & calcinabit philoſophicè, non tantùm corallia & gemmas, ſed etiam fragmēta hyacinthorum, rubinorum, ſmaragdorum, & aliorum lapidū pretioſorum, in quanta copia libuerit: quæ virtutes ſuas ſpirituales, quæ potentiſſimæ & efficaciſſimæ ſunt, impertient dictis ſalibus, ope ſulphuris naturę, quod eſt illorum proprium & verum diſſoluens.

Et ſic tandem fructibus omnibus in hoc magno Theriacarum mari ſuperatis, tempus nunc eſt, vt ad tranquillum portum nos conferamus: & deinceps nauiculæ noſtræ curſū conuertamus ad remedia ſiue antidota opiatica, quę lima & reformatione noſtra ſummoperè indigere dignoſcentur.

De Antidotis Narcoticis, quæ & Opiatæ appellantur.

CAP. XXIV.

EXPOSVIMVS ſuprà, quanta ſit opij dignitas atque præſtantia, & quàm multæ ac præclaræ reperiantur antidoti, quæ magnificis & ſuperbis nominibus, ob egregios & mirandos effectus, quos in grauibus & deploratis morbis propulſandis exerunt inſignitæ ſint, quæq; opium, quamuis nulla arte præparatum, pro baſi tamen & fundamento primario

primario recipiant.

Opium itáque, cùm in tot remediorum compositionibus fulcri vicem obeat: plurimum vtique in eo situm esse videtur, vt probè & exactè cognoscatur, quid sit, antequam in vsum recipiatur.

Ex papauere nigro elicitur duplex liquor concretus, alter ex eiusdem papaueris capitibus, herbis foliis & caulibus contusis, prælóque subiectis fortiter exprimitur, idque circa finem mensis Maij aut Iunij, hocque extractum liquorem in trochiscos redigunt, & nominant Meconium iuxta Actuar. *Meconium quid.* meth. med. cap. vj. de Antidotis. Quod extracti genus vnum est de extractis antiquorum: vbi in nostris hodiè conficiendis longè exquisitius & ingeniosius adhibetur artificium, ad tollédam omnem impuritatem, & purum ad impuro separandum.

Alter liquor, propriè opium dictus, est sola lachryma, *Opium est lachryma papaueris.* quæ effluens ex capitibus tantùm papaueris incisis, mense quóque Maio aut Iunio colligitur.

Veri opij signa & indicia sunt secundum Oribasium ferè hæc: *Orib. lib. 11. med. collect. à litera M incipientiū.* Probatissimus autem liquor est "densus, ponderosus, odore soporiferus, gustu ama-"rus, qui facilè aqua diluitur, læuis, albus, non asper, "non grumosus, quíque inter colandum non coëat "veluti cera, & in Sole diffunditur, & ad lucernã, non "atra tamen flamma ardet: quíque vbi restinctus sit, "odoris vim conseruat. (Sed addit Oribasius præcitato loco.) Hunc adulterant miscendo glaucium, "aut gummi, aut agrestis lactucæ succum. "

Idem Oribaſius in ſequentibus quóque oſtendit modum colligendi liquorem papaueris ad cõficiendum opium: quem locum de induſtria huc transferre placet. Nos enim iuxta eãdem normam & rationem docebimus ex noſtro quóq; papauere opium educere, quod ſua præſtantia ac virib. veterum opio longè latéque anteferendum erit. Sed ornamentum hoc acceſſorium ſoli veræ Chymiæ
„ debetur. Aliqui igitur (addit Oribaſius) capita & fo-
„ lia contundunt & prælo exprimunt: tũ in morta-
„ rio terũt, & in paſtillos redigunt: idque Meconiũ
„ nominatur, poteſtate multò ignauius, quã liquor
„ ſit. In liquore autem colligendo oportet, cùm ros
„ exaruerit, cultello aſteriſco circundante, ne ad inte-
„ riora deſcendat, ex obliquo in rectum ſummam
„ capitum ſuperficiem incidere, & lachrymam ex-
„ euntem in conchulam digito detergere, & non ita
„ multò poſt, redire, ſiquidem concreta inuenietur, &c. Hæc igitur eſt ratio & methodus verum opiũ, more veterum concinnandi.

Signa veri opij. Præter cætera veri opij ſigna ab Oribaſio vt ſuprà declarata (inter quæ & albedo non vltimum eſt) hoc vnicum imprimis conſiderandum venit, quòd facilè inflammari poſſit, tanquam lachryma ſulphurea ex papaueris capitibus ſeminum plenis extillata, & tota oleaginoſa, quæ lampadi aut igni admota flãmæ concipiendę causã præbet, nõ ſecus ac res quælibet pinguis, ſulphurea & oleaginoſa.

In Meconio autem ſiue opio vulgari idem animaduerti difficillimum erit: ſiquidem in eius præparatione, partes ſulphureæ ab aqueis ſiue mer-

curialibus obtunduntur, simulque tam herbæ siue folia quàm capita recipiuntur, ex quibus omnibus contusis exprimitur succus, (in opium nigrum postea, siue mauis Meconium quod hodie in officinis habemus) concretus: quod tamen vulgare opium quodammodo flammam etiam concipere posse percipies, si lampadi admoveris. Hoc autem, mea quidem sententia, tam theriacarum, quàm laudanorum compositioni æquè, vel etiam rectius destinari posse existimo, quàm verum opium ex sola lachryma suo tempore in ea, qua fieri potest quantitate collecta, factum. Nam cùm id adeò sulphureum sit, vt sicut videre est ex eius descriptionis historia, flammam facillimè concipiat: & ardeat; & odorem suum narcoticum, post ignis examen, adhuc integrum retineat; fieri non potest nisi interveniente alia præparatione, quin cerebro mirum in modum infensum sit, idque hostiliter lædat, & perniciosa & lethifera inducat symptomata, qualia ipsi tribuit Scribonius lib. de cōpos. medic. c. 48. Facit autē (de opio loquens) grauedinē, gelationē, & liuorē aurium frigidosque sudores manare, præterea spirationem impedit, mentem sopolat, sensusque alienat &c. Quod si ignis ab eo nequeat separare, fœtidum istud & narcoticum sulphur: multò minus id præstabit, vel calor quidam lentus cinerum, vel coctio quædam, ac digestio B. M. Nihilominus tamen, vt mox patefiet, nos hoc imprimis tentabimus, vt in præparatione opij nostri ordinarij, sulphur istud narcoticū flāmā cōcipiēs, odore fœtēs & abhominabile penitus arte secernamus: Et sic ipsū opiū,

Opium à sulphure suo inflammabile est.

quod tam ab antiquis, quàm recentioribus, pro ſummo & nocentiſſimo veneno æſtimatur, in doſi etiam paucorum tantùm granorum exhibitum, facillimo artificio transformabimus invtiliſſimum & ſaluberrimum remedium.

Vt ea, quæ diximus, confirmemus, ſcire primũ conuenit, veteres ſolum hoc papauer, quod vtcúnque incultis & ſyluestribus camporum locis natum & repertum fuerit, in vſum recepiſſe, ex quo ſuum opium pararunt: quod vel hoc ſaltem nomine crudius, indigeſtius, & per conſequens inde pernicioſius iudicandum eſt, quàm id, quod nos temporis, progreſſu edocti, è papauere ſatiuo & tranſplantato educimus: Hortos enim noſtros hodiè videmus infinito papaueris genere conſitos, cuius flores colorum varietate & elegantia pulchrè depicti, & nobiſcum quaſi ridentes, animum mirificè oblectãt,

Quanta tranſplantationis & culturæ vtilitas. quod ſoli tranſplãtationi acceptum ferendum eſt, cuius laus ſatis extolli nequit: tanta eſt illius energia & proprietas in rebus amaris edulcandis, & noxiis corrigendis, ſicut & id paucis ſuprà delibauimus, adductis quibuſdam exemplis, cynaræ nempe, cichoreæ & hellebori. Huius nimirum trãſplantationis & coctionis, Solis ardore & æſtu proritatæ, beneficio, in Natolia & Aſia minori (vbi Turci papauer in magna copia & ſingulari diligentia plantant, tranſplantant & excolunt) ex ſucco eius extracto præparatur ab incolis opium, quod vernacula

Maslac Turcorum opium. ſua lingua appellant Maſlac, quo plerúmq; vtũtur ad piſi magnitudinem, non pro ſomnolentia, ſed

animositate comparanda: idem quóque aucta dosi accipiunt in ipso certaminis procinctu: vnde veluti insani & furibundi, disturbato nimirum cerebro in obuia quæq́ue pericula feruntur, néque ipsam etiam mortem expauescunt.

Vnde constat, opium hodierno seculo in terram meliorem, diligenti & accurata cultura transplantatum, & educatum, minùs venenosum esse, quàm illud antiquorum. Nobis autem idem transplantationis auxilium concessum esse æquè ac Asiaticis istis populis, minimè dubitandum. Ac licet radiorum Solarium tanta apud nos vis & impressio non sit: præstò tamen nobis sunt coctiones & digestiones, vario ignis regimine excitatæ: habemus quinetiam ignem lampadis, fimi, B. Mar. vaporos. &c. Sic ars imitando naturam, eandem superat, lóngéque vtiliori & exquisitiori coctione materiale à formali, terrestre à cælesti, purum ab impuro separat, quod ignis naturalis per se, sine artis adminiculo vix ac ne vixquidem efficere posset: sicut id omnib. plus satis compertum cognitúmque est, nósq; paulò post clariùs ostensuri sumus, vbi ex papauere nostro domestico & transplantato, opiũ quoddam parabimus, quod proprietatibus & effectibus suis vulgari isto, quantumvis longissimè aduecto respondeat. Quod tanquam scitu dignum monere voluimus, priusquam accederemus ad tractationem remediorum, siue antidotorum narcoticorũ. Horum autem omnium cùm præcipuum sit fundamentum ipsum opium, super eo firmum ac con-

Naturæ defectus arte corrigitur.

stans extruere ædificium vix licebit, nisi priùs, quid sit probè cognouerimus.

Inter cætera igitur remedia narcotica, in maiori æstimatione & frequentiori vsu, ad sedandos dolores & cohibēdas hæmorrhagias ac defluxiones, sūt

Diacodion
Pilulæ cynoglossæ
Requies Nicolai
Philonium.

Huius vltimi quatuor sunt genera siue descriptiones, veluti

Philonium Tharsense Galeni.
Philonium Romanum Nicolai.
Philonium Persicum.
Philonium Mesuæi.

Inter hæc enumerata remedia minus noxium est Diacodion, & benignius tutiúsque exhibetur. Cōponitur autem ex capitibus papaueris albi mediocris magnitudinis, quæ neq; immatura, néque matura nimis sunt, néque nimis humida, aut sicca.

Quidam pro dosi accipiunt viginti eiusmodi capita, quæ macerant per 24. horas in duabus vel tribus libris aquæ, & posteà coquunt donec contabuerint: expressis & colatis omnibus, cum sufficienti quantitate sacchari, mellis vel sapæ, aut vini dulcis, fit electuarium solidum siue molle. Galenus hoc modo parat Diacodion suum simplex.

Actuarius componit Diacodion suū solidæ consistētiæ, coquendo capita papaueris vt suprà, sed iis adiicit. *Rosarum rubrarum* ℥ ij.
Croci orientalis

Acatiæ
Liquiritiæ ana ℥ j.
Boli armeni ℥ ß.
Cinnamomi electi
Rad. consolid. maioris
Hypocistidis
Balaustiorum ana ℥ j.
Myrti
Daucuana ℥ j.
Coralli vtriusque
Sumac
Sanguinis draconis
Flor. Altheæ ana ℥ ij.
Sem. Portulacæ ℥ ß.

Ex his omnibus redactis in puluerem, conficit electuarium solidum, ad ℥ j. pulueris accipiendo ℔ j. sacchari dissoluti, & ad perfectionem decocti, idque cum decoctione prædicta papaueris.

Montagnana præparat Diacodion, accipiendo

Capitum papaueris N. xx.
Siliquarũ dulciũ à granis suis spoliat. ℥ iij.
Rad. Altheæ
Liquiritiæ ana ℥ ß.

Omnia coquit in decem vel duodecim libris aquæ fontanæ vel pluuiæ vsque ad duas tertias. Expressioni & colaturæ addit

Sacchari rosati
& penidiorum ana ℔ j.

Coquendo omnia in consistentiam mollem.

Huiusmodi Diacodion propriè confert ad cohi-

bendas defluxiones acres, serosas tenues, & biliosas, à cerebro in pectus irruentes: conducit quóque ad omnem tussim, somnum & quietem interrūpentem. Hoc ipsum Montagnanæ diacodion, primas tenet inter arteriacas compositiones, estque remedium inter vulgaria eius generis præstantissimum.

Diacodion Actuarij, ex pluribus adstringentibus compositum præcipuè prodest cæliacis, dysentericis, & omnibus ventris fluorib. immoderatis, hæmorrhagiis, & spuitioni siue vomitioni sanguinis.

Pilulæ cynoglossæ. Pilulæ cynoglossæ à Nicolao Præposito descriptæ, in frequenti admodum vsu quóque sunt: vnū quoque sunt ex remediis opiaticis, quæ securiùs prębentur ad suadendum somnum, & mitigandos maximos quosque dolores, à quacúnque causa genitos: Conferunt etiam ad sistendas tenues destillationes: illarum descriptio est talis.

℞. *Rad. cynoglossæ aridæ*
Sem. *Hyosciami albi*
Opij, ana ℥ ß.
Myrrhæ ʒ *vj.*
Thuris ʒ *v.*
Garyophyllorum
Cinnamomi
Styracis calamitæ ana ʒ *ij.*

cum aqua rosarum formetur massa.

Requies Nicolai. Requies Nicolai, quod nomen habet à singulari sua vi & proprietate, qua quietem & tranquillitatem inducit iis qui infestantur quodam dolore, inquietu-

inquietudine aut ardore febrili vnũ quoque est ex moderatioribus narcoticis, & quod inter reliqua tutiùs offerri potest: Eius compositio hæc est

℞. *Rosarum rubrarum*
Violarum ana ʒ ij.
Opij
Sem. hyosciami
Papaveris albi
Scariolæ
Lactucæ
Portulacæ
Psyllij
Corticis rad. mandragoræ
Nucis muscatæ
Cinnamomi
Zingiberis ana ʒ j. ß.
Sacchari candi ʒ j.
Santali albi, rubri
Spodij
Tragacanthæ ana ℈ ij.
Sacchar. in aqua ros. dissoluti ad triplum omnium.

Philonium est omnium validissimum narcoticum: maiorem enim præ cæteris opij partem recipit: Ob quam causam, ad corrigendam scilicet nimiam eius frigiditatem, ei adduntur summè calefacientia, nempe pyrethrum, piper album, neque ibidem omittuntur ea, quæ vehementer vrunt, & incendium extremum excitant, & in venenorum classe numerantur, velut euphorbium &c. *Philonium.*

BBbb

Deſcriptio philonij Tharſenſis Gal. eſt, vt ſequitur.

℞. *Croci*
Pyrethri
Euphorbij
Nardi Jndicæ ana ʒ. j.
Piperis albi
Sem. hyoſciami ana ʒ.xx.
Opij ʒ. *x*.
Mellis q. ſuff.

Cum hac convenit ferè deſcriptio Meſvæi: Eadē quoque eſt vtrobique opij doſis: hoc tantùm intereſt, quòd in alterutra loco euphorbij caſtoreum ſubſtituatur.

Philonium Romanum & philonium perſicum. Deſcriptiones à Myrepſo traditæ Philonij Romani, &Philonij Perſici, differunt à præcedentibus duabus, tum in opij doſi, tum in cæteris ingrediētibus. Interim tamen euphorbium, pyrethrum, piper album, &alia calidiſſima ſimplicia, correctionis cauſa, omiſſa non ſunt, quæ tamen tam exceſſiuè calida ſunt, vt vix ori admota (ſicut illorum vſus frequens eſſe ſolet in colicis paſſionibus & alijs extremis cruciatibus) faucium & vicinarum partium calamitoſum excitent incendium. Has autem hactenus enumeratorum remediorum narcoticorum deſcriptiones, de induſtria in hunc librum introducere placuit: vt ex illorum collatione cum noſtris, quæ laudana appellant, facta, cuilibet de vtrorúmque diſcrimine in præparatione

& præstantia liquidò constet.

Laudani nomine insigniuntur remedia nostra anodyna opiatica: quasi dicas laudatum remedium. Theodorus Zuinguerus, vir summus, & insignis medicus, primus eadem appellari censuit Nepenthes nomine: quod remedium Helenæ fuisse dicitur, quo omnes è corde languores & ægritudines sustulit, & hilaritatem lætitiamque induxit: vt legitur apud Homerum. Quod vtique nomen, ob summos & admirabiles effectus, quos exerit laudanum, ei aptissimè & summo iure competit. Superest, vt eius aliquot formulas atque descriptiones in medium proferamus, simulque ostendamus, quanto errore veteres opium, citra omne præparationis artificium, additis insuper correctionis loco alijs ingredientibus adeò calefacientibus, narcoticis suis adhibuerint. *Laudana Vnde dicta* *Nepenthes.*

Iam alibi in scriptis nostris ampliter de proprietatibus opij disseruimus, & perspicuè demonstravimus, qualitatem eius narcoticam & soporiferam, dependere potiùs à sulphure quodam inflammabili fœtente & indigesto, quo plurimùm abundat, quàm à causa quadam frigida. Nam & fumus sulphureus carbonum, & vapor sulphureus tam vini, quàm croci multò citiùs hominem in somnum præcipitabunt profundum & letheum, quàm aqua nivis aut glaciei montium, quantumvis in summo excessu frigidissima. Hæc enim frigiditas caret spiritibus vaporosis & sulphureis, qui cerebri ventriculos *Opij proprietas vnde.*

opplentes, eiusmodi soporiferas inducunt affectiones: quíque æquè in vino, carbonibus, & croco reperiuntur, ac in ipso opio, licet non tam noxij ac lethales. Odor prętcrea opij fœtidus, certissimus index est eius, qui in eo inest copiosi sulphuris & olei. Sic ex cæteris signis, quibus veteres verum opiũ discernebant, hoc quoque vnum erat quod flammam conciperet. Sed cùm de his omnibus copiosè alibi disputatum sit, satis nobis est, hæc paucula tantùm obiter attigisse: vt proprietate enumerati opij probè cognita, eò magis id rectius corrigere, & de noxio innoxium reddere queamus, sicuti paulò post videre licebit.

Sulphur itáque narcoticum istud & stupefactivum, eo quo sequitur modo inde separandum est.

Vera præparatio opij.

Primum accipe opij ℥ iij. vel iiij. aut quantum voles, habita ratione quantitatis laudani conficiendi. Hoc opium cultro quodam in exigua incidatur frustula, quæ appositè in patina aut orbe quadrave quadam collocantur, ne se inuicem attingant, vt meliùs in ea operari queat calor moderatus, cuius ope & virtute sensim exhalabit enarratum sulphur vaporosum, fœtidum & narcoticum: fiat autem hæc operatio sub camino quodam, vbi cauendum, ne fumus fortè naribus exceptus damnum inferat, hicque ignis eousque continuabitur, donec opium omnem ferè amittat odorem, &

omnino ſiccum redatur inſtar aloës, & facilè in pulverem redigi poſſit. Hæc eſt prima ratio & methodus veræ pręparationis opij, quod vix tunc temporis concipiet flammam.

Pulverizatum inijciatur in matracium vitreum capax, & inde extrahatur eſſentia ſiue extractum, & loco aquæ vitæ, quâ aliâs pleríque vtuntur ad hãc extractionem, accipiatur acetum fortiſſimum album, vel ſuccus limonum: hi enim liquores vitriolati ſola veriſſima opij corre&tiva exiſtunt.

Modus huius extracti ſiue eſſentiæ educendæ, idem eſt ac cæterorum, hoc eſt, oportet opio pulveriſato alterutrum ex his liquoribus affundere, vt tres quatuorve digitos ſupereminea t: & omnia digerere B. M. mediocriter calido, donec liquor tinctus ſit, & clarùs rubicundúſque inſtar granati appareat. Separa id quod clarum eſt, per inclinationem, & rurſus affunde novum liquorem acidulum, iterúmque omnium fiat digeſtio, donec tinctus ſit liquor, non tamen tam intensè, vt priùs: hæc ita continuabis, donec aqua non amplius tingatur, niſi colore àd flavedinem tendente: quam non miſceas cum cætero liquore, quia inutilis planè eſt: Tincturam rubicundam & claram in Alembicum indas, & per baln. vaporoſum liquorem ſepara, & remanebit in fundo opij eſſentia.

Fæces quæ poſt tincturam extractam remanent, ſerventur. Vſus enim illarum erit, vel ad cataplaſmata, anodyna, & dolorificis affectibus, qualis eſt podagra, apta, paranda: vel ad aquas hypnoticas, &

ſimilia alia remedia inde concinnanda.

Ex quatuor vncijs opij, veri extracti ſiue eſſentiæ vnciæ duæ, aut circiter remanebunt, quod extractum præcipuum laudani tui fundamentum erit: cuius compoſitio ſe habet, vt ſequitur.

Laudanum præſtantiſſimum, & præ cunctis cæteris opiaticis (puta quæ opium excipiunt) paratu facillimum.

℞. *Eſſentiæ opij, à ſuo diſſolvente per B. vaporoſum vt ſuprà ſeparatæ ℥ ij.*
Eſſentiæ croci, cum aqua limonum extractæ ℥ j.

Hæ duæ eſſentiæ confundantur invicem in paruo quodam vaſculo argenteo: his adde

Magiſt. Gemmarum
Hyacinthorum
Et corallorum ana ʒ j. ß.
Terræ ſigillatæ veræ ʒ j.
Pulveris bezoardici veri
Unicornu
Ambræ griſeæ anà ℈ ij.

Hi pulveres ſufficient ad bonam cõſiſtentiam laudano inducendã: miſcendo & agitando omnia cõtinuò ad ignẽ lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari poſſint: ſufficit exhibere de hoc laudano, magnitudine piperis grani: Et inſignes ac ſuſpiciendos percipies huius anodyni effectus, quod te ſpe tua nunquam fruſtrabit: Nam confert citra moleſtiam & cerebri vllam perturbationem, ad-

Proprietates laudani opiatici.

versus omnis generis dolores à quacumque causa subortos: contra omnes hæmorrhagias siue fluxus sanguinis in quacunque corporis parte fuerint: contra omnes defluxiones & fluores ventris, dysentericos, hepaticos, lientericos, & similes: & ad inducendam gratam tranquillitatem in febribus ardentissimis, in quibus ipsis rationis sensus lęditur, & in phrenesim ęger plerúmque delabitur.

Non ignoro, quosdam ex viris doctissimis, opij essentiam elicere cum spiritu vini: in quo priùs macerant pulverem Diambræ: & compositioni insuper adijciunt extracta aromatica, & bezoardica, vt & olea anisi, fœniculi, & similium. Sed, vt verum fatear, ego hîc exhibui laudani opiatici descriptionem, qua nulla esse possit inter opiaticas compendiosior, nulla facilior, aut præstantior. Nec, vt obiter & hoc addam, vera opij correctiva in pyrethro, piperibus, euphorbio, & igneis aut summè calidis illis rebus indaganda sunt, sed in aceto potius, tam montano quàm vulgari, in succo acidulo limonum & similibus, quæ vim & proprietatem vitriolatam participant. Philosophus, qui mentem meam percipiet, poterit etiam sine opio plura alia laudana multò efficaciora & præstantiora componere. *Vera opij corr. ctiva quæ.*

Alius modus laudani, nostræ descriptionis.

℞. Mense Martio vel Septembri, quando radices sunt in vigore, copiam rad. hyosciami, in Veris principio i, . simul cum germinibus suis,

tenellis adhuc, & vix è terra protuberantibus, accipiendæ sunt: Omnibus ritè contusis, succus prælo perquàm exquisitissimè exprimatur, ita vt ad minimum libram vnam & dimidiam, vel duas libras succi habeas: qui depuretur in Baln. Mar. mediocriter calido: separando inde fæces, vt iam suprà docuimus modum depurandi omnes succos tam radicum, quàm herbarum & florum. *Nota*: succus hic, qui antea colore albus existebat, per digestionem hanc vertitur in summam rubedinem, instar vini rubicundissimi: Et hæc est eius perfecta depuratio: quam accuratè seorsim serves. Dum interim præparas extractum hyosciami iuxta modũ præscriptum, circa idem tempus, si voles præparabis opium vulgare, illud nempe in exigua incides frustula, quæ ad ignem lentum collocabis, vt vi caloris sulphur eius narcoticum exhalet, & pulverisari facilè queat, vt suprà docuimus.

Primus modus mixtionis duorum inter se narcoticorum.

℞. *Itaque commemorati succi hyosciami depurati & perfectè rubicundi, vt suprà ℥ x.*

Opij præparati, & in pulverem redacti, vt suprà ℥ v. vel ℥ vj.

Omnibus simul coniunctis, & in patinam paruam terream vitreatam inditis, videbis horum duorum narcoticorum tam firmam & indissolubilem fieri copulationem,

copulationem, vt in vnum corpus & conſiſtentiã vnam duriuſculam coiuiſſe videantur. Quibus omnibus Soli aut lento calori cinerum per 3. aut 4. dies expoſitis, opium attrahet tantum ſucci hyoſciami, quantum ſufficiet: quod reſiduum erit, ſeorſim ſeparabitur per inclinationem vt vocant, vel exhalabitur: quicquid coagulatum fuerit, fruſtulatim in matracium vitreum capax inijciendum eſt: ſuperaffundendo ſuccum limonum perfectè depuratum, vt quatuor vel quinque digitos ſupernatet: iſque tingetur in Baln. Mar. in rubini colorem quem ſeparabis per inclinationem, quàm potes ſtudioſiſſimè, ne quid craſſi aut impuri ſimul immiſceatur: affundendo iterum nouum ſuccum limonum, & digerendo in Baln. Mar. donec denuò tingatur colore rubini: & ita progredieris donec advertas ſuccum non ampliùs colorari rubini colore, ſed ſubpallidum manere, qui tum inutilis erit ad hanc operationem. Omnis tuus liquor in rubini colorem tinctus reponatur in digeſtione Baln. Mar. vt denuò digeratur, omniſque ſubſtantia craſſa fundum petens inde ſecernatur. Et ita ſummam & perfectam depurationem ei conciliabis, veramque eſſentiam opij & hyoſciami coniunctim præparabis, quam curioſè adſervabis: huius eſſentiæ habebis circiter ℥ vj.

Appetitus Naturæ in opio, non excedit attrahendi menſuram.

Interim dum circa hanc depurandi operationem verſaris, extractum hoc, ſiue eſſentiam, vt ſequitur, parabis.

Præparatio extracti bezoardici.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Galangæ
Tormentillæ
Corticum Citrij
Ligni aloës
Santali rubri & citrini ana ℥ j.
Granorum alkermes
Diptamni
Cinnamomi
Spicæ nardi
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ
Macis
Cardamomi
Been albi & rubei an. ℥ ß.
Camphoræ ʒ j.

Omnibus conquaſſatis in matracio vitreo cum aqua vitæ Iuniperi fiat extractum iuxta modum, quem cap. de extractis docemus.

ITEM.

Extractum myrrhæ & mumiæ.

℞. *Myrrhæ*
Mumiæ ana ℥ ß.

Diſſolve in patina ad ignem cum hydromelite

vinoſo, aut cum quodam alio vino, & quoniam ipſa ſunt viſcoſa, calentia adhuc per linteum traiicienda, & cum ſupradicto extracto bezoardico coniungenda ſunt.

Item ℞. Croci ℥ iij. ex quo extrahe eſſentiam cum aqua deſtillata ex ſucco limoniorum, vel cum aqua pomorum redolentium, (quam priùs acidulam reddideris cum ſpiritu vitrioli, vel liquore ſulphuris) omnia colabis iterum atque iterum per chartam leucophæam: Et ex his tribus croci vnciis reſtabit ℥ j. eſſentiæ, quam ipſam quóque miſcebis cum extracto illo bezoardico. *Croci eſſentia.*

Item ℞. Ambræ flauæ ſelectiſſimæ ℥ ß. hanc impone patinæ argenteæ, affundendo ſpiritum vini optimum, & prædicto ambræ puluere ritè miſcendo: Poſtea charta accenſa admoue ignem, agitando ſemper omnia cum ſpatula: Spiritu vini cõſumpto alium nouum affunde, admoto igne vt priùs, idque continuando quater. Tãdem omnem humiditatem igne ſepara, & enarratam ambram ſiue ſuccinum contere in puluerem ſiccum benè præparatum, quem ſeruabis ad vſum vt mox dicetur. *Ambræ præparatio.*

Item Extrahe ſalem corallorum, & gemmarum cum ſucco limonum ſiue berberorum optimè depurato, vt docebimus cap. de extr. *Sales corallioru͂ & gemmarum*

Et hæ ſunt omnes illæ præparationes, quas ad hoc inſtitutum in promptu habere conuenit.

Processus secundæ ac vniuersalis mixtionis est, vt sequitur.

Extractum totum bezoardicum, vnà cum extractis myrrhæ, mumiæ, coniungatur & misceatur cum tota essentia opij, & hyosciami reseruata, vt suprà: & omnibus in Alembicum positis, fiat exhalatio siue destillatio ad ignem lentum, donec materia in syrupi consistentiam redigatur, quam adhuc calentem eximes ex Alembico, & effundes in patinam argenteam, vt eò meliùs & perfectiùs fieri possit omnium mixtio & coctio.

Quando materia redacta fuerit in bonam mellis vel sapæ consistentiam, ei admiscebis & incorporabis hunc sequentem puluerem.

℞. *Succini præparati vt suprà* ℈ *iiij.*
Salis perlarum
Salis corallorum ana ʒ*ij.*
Terræ sigillatæ optimæ ʒ j. ß.
Pulueris bezoardici veri
Ossis de corde cerui
Vnicornu ana. ʒ j.
Ambræ griseæ ʒ ß.

Omnia puluerata subtilissimè inuicem misceantur: hæcq; mixtura sensim admisceatur materiæ in formam mellitam redactæ, quam semper igni lento admotam tenebis, agitando & probè miscendo omnia diu cum spatula eburnea vel argentea: donec percipies, omnia in bonam consistentiam redacta esse, & ex materia refrigerata, pilulas formare possis: adde rursus (materiam videlicet ab igne di-

motam) oleorum anisi & fœniculi dulcis chymicè extractorũ ana gutt. 12. vel 15. omnia optimè commiscendo & serua hanc compositionem in vasculis burneis vel argenteis. Dosis est magnitudo grani piperis, & eosdem quos primum laudanum effectus demonstrabit: quorum virtus non minuitur temporis longitudine, sed potius augetur, tãquam res in præstantiorem commutata substantiam.

Ad normam & exemplar horum duorum laudanorum, quæ modò descripsimus, poterit verus philosophus & medicus tot alia, quot voluerit, parare: & præclara inde alexiteria, & veras theriacas componere, aliáque remedia aduersus omnis generis venena: vbi tantùm opus erit additione pulveris salium theriacalium, siue extractorum viperarum, præparatorum eo, quo suprà edocuimus modo.

Vt specifica fiant ad certum quendam morbum, grauem & deploratum, qualis est epilepsia: adde parum extracti cuiusdam epileptici, & essentiæ castorei.

In vteri suffocatione adiice parti vni dimidiam extracti cuiusdam hysterici, cuius descriptio sequẽti capite dabitur. Laudana enim sunt generalia remedia, & pluribus grauissimis affectibus quibuscúnque corporis nostri partibus inhærentibus accommodata.

Nepenthes nostrum maius sine opio descriptum est in consilio quodã nostro, quod habetur sub finem tractatus de priscorũ philosophorũ medicinæ: *Nepenthes maius Querceti.*

materia &c. Cuius descriptio si fortè obscurior quibusdam videatur, quàm vtriusque huius laudani modò à nobis expositi declaratio, id propterea molestius aut stomachosius non ferat cum alias variis laboribus atque vigiliis meis, omnibus plus abũdè satisfactum esse, vnusquisque, nisi fortè grauissimo insipientiæ, aut liuoris vitio teneatur facilè deprehendat.

Quoniam autem opium omnium prædictorum remediorum ac laudanorum pręcipuum fundamentum existit: nos hîc opij conficiendi modũ ex nostro papauere hortensi subnectemus, qui fit, vt sequitur.

Elegans methodus conficiendi opium ex papauere nostro domestico & transplantato, in hortis nascente.

℞. Capitum selectissimorum papaueris transplantati & satiui (quod in hortis Franciæ plurimùm hodie conspicitur) numero cẽtum, aut plus minus pro opij, quod conficies, quantitatis ratione. Colligenda sunt tum, cùm flores erumpunt: quo tempore succo maximè abundant. Id accidit in quibusdam regionibus sub finem Maij: in aliis sub finem Iunij: prout regiones aliæ aliis sunt calidiores: In summa, colligenda sunt in ἀκμῇ prima, siuè cùm primi flores iam explicati appareant: Inter diuersa autem papaueris genera eligendum est id, quod flores ferat rubicũdos, quorum inopię alia sufficiãtur.

Enarrata capita optimè contunde in mortario marmoreo cum pistillo ligneo: Materiam hãc pone in matracio vitreo capaci, superaffundendo hydromel vinosum vel vinum Canariæ, donec materia optimè irrigata & humectata sit: vinúmque vno atque altero digito transverso supereminéat. Omnia stent in digestione balnei Maris, per 12. vel 15. dies quo temporis spatio liquor intensissimè rubescere incipiet. Tum exime hanc materiam è matracio, & sacculo linteo inclusam cola, & fortiter exprime, vt omnis virtus eius substantifica, gummosa & resinosa inde eliciatur. Hæc expressio, quæ propter admixtum hydromel liquidior adhuc erit tota iniiciatur in alembicum siue cornutam, ad separandum inde omnem liquorem per balneum vaporosum, qui modus omnium tutissimus est, & in fundo remanebit gummosa quædam & resinosa materia: quam, si voles, adhuc calentem, liquidã, & quasi fusam immittes in patinam terreã vitreatam, aqua frigida plenam & subitò coagulabitur in opium, quod manu exime & humiditatem omnẽ absterge. Hoc est verum, probatúmque opium, ac nullomodò sophisticum.

Nota: qui neglecto labore cupiet multò elegantius & præstantius quid inde educere: is iteratò digeret primam illam papauerum expressionem, adhuc liquidam, & cum liquore coniunctam, in B. M. calido ad separandum inde purum ab impuro, & de simplici extracto eliciet veram & excellẽtem essentiam, quæ restabit in fundo, post euaporatio-

nē liquoris per B. vaporosum: Et ita habebis opium exquisitissimè præparatum: cuius vsus erit tam ad theriacas, quàm alias antidotos narcoticas, quæ omni carebunt noxa & offensa.

De variis Chymicis operationibus, extractis, essentiis, magisteriis, Salibus, & oleis.

CAP. XXV.

& vltimum.

DE variis istis differentiis, quas Chymici constituunt inter extracta, essentias, magisteria, arcana & tincturas, dicturi sumus alibi, nempe in pharmacopœa nostra Spagirica. Hoc autem in loco tantùm de quibusdam extractionib. tractare cōsilium est, quorum sparsim in pręsenti hoc opere & pharmacopœa nostra, mentionem fecimus: ne fortè vmbratilem tantùm remediorum quorundam descriptionem proposuisse, eámque mancam adhuc mutilámque reliquisse videamur. Itáque fidem nostram à promissis, quibus nos suprà plurib. in locis obstrinximus, nunc re & opere manifesto, in publici boni gratiam exoluendam esse statuimus.

Vt autem nostro ordini consueto insistamus: enumeratas has operationes, quibus iam pharmacopœam nostram ditare & exornare consuluimus, qua licebit facilitate & perspicuitate declarata elucidabimus.

Dividemus igitur huiusmodi chymicas operationes (siue sint extracta, siue essentiæ, siue magisteria &c.) in simplices & compositas: qualicumque tandem opera, scopo medico inserviant, siue prima, siue secunda, qualitate, siue alteratione, evacuatione, roboratione, derivatione, siue aliis diversis curationis intensionibus particularibus, tam ad morborum curationem, quàm symptomatum, quæ morbos individua societate comitantur, correctionem, aptentur. Quilibet poterit facilè ex sequenti horum extractorum, essentiarum, aliarúmque chymicarum operationum serie atque tractatu perspicere, quàm facilem docendi viam atque methodum studiosis sequendam exponamus. *Divisio operationum chymicarũ.*

Loco menstruorum siue dissolventium, ad has operationes necessariorum, non tantùm vtemur aquis vitæ vini & iuniperi, quamvis hæc in præcipuis & maximè necessariis dissolventibus numerantur, de quibus multi quidem ineptè satis garriunt: sed etiam ad hoc institutum nobis inservient hydromel vinosum, vinum Canariæ, serum lactis, aqua lactis, aquæ pomorum redolentium, vlmariæ, cardui benedicti, fumiterræ, agrimoniæ, filicis & similium: *Menstrua siue dissolventia.*

DDdd

vel aquæ ex simplicibus iisdem, ex quibus extracta siue essentias præparare animus est, destillatæ: vel aliæ qualitatibus & proprietatibus extracti conficiendi congruæ & appropriatæ, Quæ omnia iudicio periti & experti medici consignantur.

Exordiemur itáque à lignis, corticibus, & radicibus, & ex his seligemus præstabiliora, & pluribus ac diuersis morbis accommodatiora: initium facientes à ligno guaiaco, quod non sine causa à quibusdam appellatur lignum sanctum. Singulares enim & admirandas proprietates ac dotes possidet quæ tamen in intima eius cognitione & exacta illius versantur præparatione.

Extracta e lignis.

Extractum siuè gummi guaiaci vt appellant.

℞. Ligni guaiaci, & eiusdem corticis: quę partes balsamica & oleaginosa sua substantia cæteras vincunt: ligni, inquam, partes duas, & corticis partem vnam: quorum quantitas non minor sit 7. vel 8. librarum pondere. Omnia in rasuram redacta, indátur in plura alembica siue vasa vitrea magna, capacia & oblongi colli: affundendo aquam optimam vitæ vel vini, vel hydromelitis vinosi: Clausis vasis, ne quid expiret, fiat digestio in baln. vaporoso Calidiori per 12. vel 15. dies: quò tanto temporis spatio aqua vitæ meliùs rubescat & imprægnetur ligni tincturis: omnem liquorem, calentem adhuc cola: fæces autem prælo fortissimè exprime: tum egre-

dicitur liquor ſpiſſus, rubicundus, & oleaginoſus: quem cum priore coniunge: Omnibus ſimul in alembicum vel cornutam cum ſuo recipiente inditis, fiat deſtillatio, donec materia in fundo maneat in conſiſtentia mellis, & bulliendo bullas emittat, non ſecus ac mel ipſum. Tunc calentem materiam effunde in patinam terream vitreatam, aquam frigidam continentem, & ſtatim coagulabitur inſtar aloës aut gummi rubei: quam manu exemptam abſterges & ſeruabis tanquam remedium pretioſiſſimum, vtpotè quod præcipuis guaiaci viribus tam ſulphureis, quàm ſalinis abundè dotatum eſt. Ex eo fingas duas pilulas exiguas, & habebis præſtantiſſimum ſudatiuum & remedium bezoardicum quod nullas corruptiones relinquit in corpore, ſudores & vrinam mirificè prouocat, ipſamq; ſimul aluum deiicit. *Vires extracti ſiuè gummi guaiaci.*

Nota: Præſtat, in conficiendis huiuſmodi extractis, loco aquæ vitæ, accipere hydromel quoddam vinoſum: aut aquas vlmariæ, cardui benedicti & fumiterræ, acidulas factas cum ſucco limonum aut aceto montano. De hac aqua, quam poſt extractionem diſtillando ſeparabis, & ſtudiosè tãquam rem ingentis pretij ſeruabis, exhibe duo vel tria cochlearia ſtatim poſt aſſumptam pilulam: & ſingulare remedium aduerſus luem veneream, quantumvis inueteratam comperies: eius vſum, præmiſſis tamen remediis vniuerſalibus, & imperata ægro victus ratione ſiue diæta, qualem huiuſmodi affectus ſibi expoſcit, ad pluſculos dies contiuuabis.

Pro varia ægri natura & temperamento, variari quoque poteſt diſſolvens in extracto guaiacino parando. Nam qui corpore ſunt maciléto, & hepate feruidiore, eligant aquas fumiterræ & agrimoniæ acidulas redditas, vt ſuprà: quæ aquæ deſtillatæ poſt extractionem iam per ſe, vt ſuprà, exhibitæ ad vnciam vnam aut duas plurimùm conferunt ad ſudores potenter prouocandos, cæteriſque vulgarib. decoctionibus longè antecellunt.

Gummi è ligno ſaſafras. Gummi è ligno ſaſafras ad eundem modum extractum, conducit quoque eidem malo: Elici poteſt vel ſeorſim per ſe, vel cum guaiaco ſimul iunctum.

Extr. ligni buxi. Sic educes gummi ex ligno buxi: vnde inſigne parabis ſudorificum, & ſpecificum contra omnes epilepſias, vermes, & putredines: de quo tantùm exiguam pilulam, vt de guaiacino pro doſi præbebis.

Gummi ex ligno & cortice iuniperi. Gummi, tam ex ligno, quàm cortice iuniperi, conſimili methodo ac via eductum, excellẽs quoque eſt ſudorificum, & bezoardicum aduerſus eaſdem epilepſias, peſtes, & affectus contagioſos & venenatos.

Gummi ex ligno aloes, ligno rhodio & Santalo. Eadem via elicies gummi ex ligno aloës, ligno rhodio, & ſantalo: quæ ſummè ſunt cardiaca & bezoardica. Illis menſtrua ſiue diſſoluentia adhibebis adeò commoda & conuenientia, vt ſimplicia ea quibus vti voles, ſcopo tuo: accommodentur verbi cauſa, gummi è ligno aloës, peculiariter prodeſt,

vermibus & putredinibus arcendis, illius extractioni congruæ erunt aquæ ſtillatitiæ hyperici & centaureæ. Sic gummi è ſantalo, quod hepaticum eſt, extrahi poteſt ex aqua agrimoniæ.

Eodem modo gummi è cortice fraxini, quod eſt diureticum, diſſoluens, & contra ipſius lienis duritiem ſpecificum ſingulare extrahes, vel cum ſua propria aqua deſtillata ex tenerioribus eiuſdem arboris foliis, aut ſimili quadam aqua ſplenitica, & idonea ad aperiendum, & ad tenaciſſimum corporis noſtri tartarum gummíque diſſoluendum. Ita etiam parabis gummi è cortice tamariſci, & capparorum contra eoſdem affectus, cum aqua florum geniſtæ, ſcolopendriæ &c.

Extracta è corticibus.

Gummi è cortice fraxini.

Gummi è cortice tamariſci & capparorũ.

Gummi ex radicibus arboris pomi, fructus acidos guſtui & vehementer adſtringentes proferentis, extractum cum aqua ex iiſdem pomis acidis deſtillata, ſummum eſt medicamen contra omnia ventris profluuia, dyſenteriam, lienteriam, diarrhœam, fluxum hepaticum, & ſimiles.

Extracta è radicibus arborum.

Gummi ex radicibus arboris pomi.

Quæ hactenus dicta ſunt, exemplaris loco in poſterum erunt, ad varia & infinita gummi extrahenda ex omnis generis arboribus, quas vel ex librorum lectione, vel propria experientia diuerſorum morborum curationi conuenire noueris. Si huiuſmodi extractorum argumentum fuſiùs tractandum nobis proponeretur, nunquam daretur finis.

Notandum eſt, extracta, quæ magis gummoſa & ſulphurea exiſtunt, quæque ex ligno plus oleaginoſo, veluti è guaiacino, laurino, iuniperino & ſimilibus educuntur, poſt menſtruorum ſuorum ſeparationem (ſeparantur autem vel deſtillatione, vel evaporatione) in aquam inijcienda eſſe: vbi ſtatim coagulabuntur, vt iam diximus de guaiacino: Sed plura alia extracta, quæ non adeò oleaginoſa ſunt, non coagulabuntur: vnde hæc tantùm coquenda ſunt ad ſapæ conſiſtentiam, aut paulò ampliùs, vt inde, ſi velis, pilulas formare poſſis. Et quo perfectiùs & diutiùs coques extractum, humiditatem ſuam inde magis magiſque ſeparando (ab ipſis etiam quæ ſine aqua vitæ præparaſti) eò aptius diuturnæ conſervationi, conficies.

Extracta è radicibus. In radicum extractionibus, multa conſideranda ſunt: num videlicet eædem recenter collectæ ſint nec ne: num virides, an ſiccæ & marcidæ num abundè ſucculentæ, nec ne. Videndum præterea, num ſuccus ſit liquidior, faciliorſque expreſſionis an verò viſcoſior tenacior & difficilioris expreſſionis. Quibus probè conſideratis omnibus, extracta componenda ſunt, vel cum diſſolventibus, vel ſine eiſdem: in his vltimis parandis ſufficiet radices tantùm coquere & digerere cum ſuo proprio & ſimplici ſucco, ſi liquidior ſit, & ſic deinceps poſt perfectam huius depurationem, inde extractum efficere.

Hæc igitur omnia imprimis obſervanda ſút. Dabimus autem horum quædam exempla, quibus ar-

tificem operarium ad practicum opus quasi manu deducemus, idque tam facili via, vt vel minimus tyro in eo errare non possit. Exordium autem sumemus à radice angelicæ, quæ præ cæteris commendatior, & magis bezoardica est: cuius recentis copiam, non quóvis tempore & loco habere licet. Fingamus igitur eam exsiccatam ad extracti compositionem sumendam, vbi iuxta sequentem methodum sic progredietur.

℞. Radicis angelicæ crasso modo conquassatæ ℔j. affunde aquam vitæ iuniperinam, vel aquam vitæ vini, vel hydromel vinosum, aut vinum ipsum vt tres quatuórve digitos supereminreat: colloca vas tuum probè clausum in Baln. Mar. calido per 4. aut 5. dies: dein materiam cola, & fæces prælo quã fortissimè exprime, & expressionem coniũge cum colatura: fæcésque iterum iniice in vas vitreum, affundendo nouam aquam vitæ, vt tres vel quatuor digitos supernatet, digere vt anteà, cola & exprime, & succum hunc expressum priorib. adde. Omnibus simul in alembicum inditis, liquor inde destilletur, quem seruabis seorsim, quod autẽ in fundo instar sapæ remanserit, tuum erit extractum: cui ad virtutes suas augendas, adiicias suum salem: calcinando videlicet fæces post secundam expressionem in furno reuerberij, vt artis est, indéq; eliciendo salem cum aqua vlmarię & petasitidis: quę aqua addatur extracto, omniáque inuicem probè misceantur & digerantur in B. M. per vnum atque alterum diem. Postea liquor inde destilletur per *Extractum rad. Angelica.*

alembicum in baln. vaporoſo ad ſiccitatem vſque. Seruabis hanc aquam, quæ bezoardica & ſudorifica eſt, ſeorſim, & in fundo reſtabit extractum talis conſiſtentiæ, vt facilè in pilulas efformari poſſit: ex quo vna formata in piſi magnitudine, aut xv. vel xx. granorum pondere, ſingulare & potentiſſimũ erit ſudatiuum bezoardicum: ſuperbibendo ſtatim propriæ aquæ vltimò reſeruatæ ℥ j. vel duas: illud remedium eſt aduerſus peſtem potiſſimũ, & contra omnis generis affectus contagioſos, cum maligna & venenata qualitate coniunctos. Si huic pilulæ addideris 7. vel 8. grana ſulphuris noſtri aurati diaphoretici, quod infrà deſcribemus, ſudatiuum parabis prorſus admirabile, eiúſque virtutes longè efficaciores validioréſque ad prædicta mala contagioſa & venenata facilius ſubigenda & extirpanda, præſtabis.

Extracta Imperialis Zedoariæ Tormentillæ, &c.

Eodem modo conficies extracta ex radicibus imperialis, zedoariæ, tormentillæ, gentianæ, ariſtolochiæ, enulę campanæ, quæ iiſdem ferè intentionibus medendi inſeruiunt. Efficaciter autem omnes corporis corruptiones & putredines auferunt & corrigunt: verméſque ſiue lumbricos in corpore naſcentes, varióſque morbos excitantes enecant & è medio tollunt.

Extractum Zingiberis, ſudatiuum.

Similiter quóq; admirandum erit ſudatiuum ad febres quartanas, & omnes morbos ex craſſo & fæculẽto humorũ tartaro progreſſos, extractũ zingiberis, quod ſpiritu vini elicies: cuius doſis eſt pilula piſi magnitudine, & mirabiles animaduertes effect⁹

Sic

Sic etiam extracta fient ex radicib⁹ pœoniæ, visco querno & visco coryli ad epilepsiá: Sed loco aquæ vitæ substituantur aquę pœoniæ, florú tiliæ, aut lilij convall. ad extracta conficienda. Et sic parabis varia extracta ex omnis generis radicibus, pro diversa nempe ac varia earumdem natura & proprietate, qua varijs morbis expugnandis accommodantur. Si enim omnia sigillatim describere animus esset, opus excresceret in infinitum, nullúsque daretur finis. Vt igitur suprà, ita & hîc exemplaris vicem sustinebunt hæc, quæ modò exposuimus, iuxta quæ, omnis generis extracta alia fabricare & componere concedetur.

Extr. rad. pœonia, visci coryli.

Si radices, ex quibus extracta concinnare voles, fuerint succulentæ, plurimóque liquore abundauerint: solummodo ex ijs optimè mundatis & contusis, prælo succus exprimendus erit: qui succus citra additionem alterius liquoris, immittatur in vas vitreum cum collo oblongo, & quantitatis cóficiendæ capax: omnia digerantur in Baln. Mar. calido per aliquot dies, donec succus tuus, quantumvis albus in rubeum convertatur colorem, instar vini rubicundissimi aut sanguinis: quod citra dubium per solam digestionem accidit: non secus, ac vinum album, & panis albus, aliáque poculenta & esculenta coloris albi, necnon lac amygdalarum, hordeatum mundum, & similia, è quibus alimenta haurimus, opera digestionis in Baln. Mar. caloris animalis factæ, convertuntur in succum rubicundum, nempè in sanguinem: qui sicut opti-

Cautio de rad. succulentis.

mè tēperatus, dulcisq; gustu est: ita omnia extracta artificio nostro educta, cum rubedine sua, quæ illorum perfectionis signum est, coniunctā simul habent insignem dulcedinem, cuius ope, ipsa diutissimè sine saccharo & melle conservantur: cùm videlicet perfectè depurata fuerint, sicut fusiùs & dilucidiùs capite de Syrupis declaravimus. Materia igitur in rubedinem conversa, omnique hypostasi siue crassamento separato, liquor separandus est, qui colore albo inde destillabitur: extractum autem in fundo remanebit in forma sapæ rubicūdæ. Vt longissimo conservetur tempore, evaporatio fiat in Bal. vaporoso, ad omnem siccitatem donec materia in pilulas reduci possit.

Extr. rad. hyosciami. Sic extractum compones ex radice hyosciami, cuius vsus erit ad anodyni cuiusdā & laudani cōpositionem. *Extr. rad. esula.* Sic etiam extractum purgans è radicibus esulæ, vt mox dicemus, & ex infinitis alijs radicibus succulentis, diversis scopis curativis accommodatis elicies.

Alia quoque ratio est extractum conficiendi, ex radicibus multo succo abundantibus. Hoc extracti genus, fæculæ nomine insignitum est, ac si exiguam siue minimam fæcem, separandam, & vsui adaptandam pronunciares.

Fæcula bryoniæ Vt igitur fiat fæcula bryoniæ, quæ vt ante diximus, singulare est mundativum matricis, & verum hystericum medicamentum contra quascunque vteri suffocationes, processus operationis in eum, qui sequitur, modum instituatur.

℞. rasuram radicis bryoniæ, quam minutim cõcisam & contusam, indas in saccum linteum, è quo sub prælo extrahas ac exprimas quàmfortissimè succum, qui succus in vitro conservis adseruandis destinato detineatur in loco frigido, non calido: & pauco dierum spatio videbis in fundo colligi fæces albissimas instar amyli, quibus supernatat aqua turbida, & alba instar seri lactis, quam separabis per inclinationem: amylum autem in fundo residens, in pluribus vasis paruis vitreis aut terreis vitreatis pones; vt optimè desiccetur in vmbra, non in loco calido, & paucis horis materia exsiccabitur in forma amyli, quod fæculam bryoniæ appellant, ex qua fingitur pilula 10. vel 12. granorum pondere, admiscendo paucum castoreum, vel assam fœtidam: summum & præcipuum remedium est contra omnes matricis suffocationes.

Sic fæcula ex radice Iridis præparatur, quæ singulare remedium est adversus hydropisim. *Fæcula rad. Iridis.*

Ita etiam fit fæcula ex radice Aronis, quæ efficax est ad humores corporis nostri tartareos, gummosos ac tenacissimos dissolvendos, qui alias durities & obstructiones viscerum progignunt, & seminaria, radices & fontes existunt plurimorum diuturnorum & deploratorum morborum, quales sunt febres quartanæ, cachexiæ, & similes: sed huic fæculæ iam exsiccatæ affunde aquæ filicis vel scolopendriæ q. suff. digerantur ad ignem Baln. Mar. per vnum aut *Fæcula rad. Aronis.*

alterum diem: aqua dein per inclinationem separetur, & materia tandem denuò in vmbra exsiccetur, vt fiat fæcula.

Notandum est autem, præter enarrata radicum extracta quædam esse, in quibus præparandi ratio à priori longè differt: hæcque ipsa sunt, quæ vires naturales instaurant, & corroborant, aut insigniter consolidant: vbi vini panisque additione opus est: quę duo naturã maximè nutriũt ac sustẽtãt, & reliquis simplicibus, cũ quibus miscentur, vehiculi instar sunt, vt eorũ virtutes promptiùs in venas & profundissima quæq; loca transferantur. Exẽpli causa ad herniam quantũvis completã cõpendiosiùs citiúsque curandam, extractum educes ex symphyto, sigillo Salomonis, quale mox describendũ aggrediemur, & ad naturam debilem & enervatam calefaciendam, suóque vigori restituendam, vteríque fœcunditatem excitandam, parabis extractum Satyrionis.

Extractum siue sanguis symphyti.

Sanguis symphyti ad herniam

℞. Rad. symphyti maioris & minoris simul optimè mundatæ, hanc in mortario marmoreo probè contunde cum pistillo ligneo, donec formã pulpę sortiatur. Ad iiij. libras huius pulpæ adijce medullę panis secalini, & panis siliginei siue triticei ana ℔. j. Omnia invicem probè mixta, & tantillo vini albi irrigata iniiciantur in matracium vitreũ cum collo longo, subere vel cera hispanica optimè obturatum, vt nihil transpiret. Hoc matracium collocetur

in fimo calido, quem chymici ventrem equinum vocant: ſiue in balneo vaporoſo, donec materia in chyli ſanguinei ac rubicundi colorẽ cõvertatur. Tunc illam fortiter prælo exprime, & expreſſionẽ hanc chyloſam & ſanguineã pone in balneo vaporoſo, illud in hac ſecunda digeſtione maiorem acquiret rubedinem: & fæces aliquot in fundo relinquet, quas ſeparabis: continuando hanc digeſtionẽ & depurationẽ, donec materia clariſſima & rubicũdiſſima apparuerit. Separa abilla tunc liquorem clariorem per alembicum ad ignem Balnei vaporoſi, & remanebit in fundo extractum rubicundiſſimum, quod nominant ſanguinem ſymphyti, ad hernias & omnia vlcera interna præſtantiſſimum. Doſis eſt ℈. j. manè: diſſolvendum eſt in ſua propria aqua deſtillata, vel in vino albo, vel alio liquore congruo: continuando ad pluſculos dies, & egregios miroſque effectus inde produci comperies.

Eodem modo extractum ſiue ſanguinem ex ſatyrione extrahes: quod ſingulare matricis corroborans, & ſpecificum eſt remedium ad conceptionem, proliſque generationem iuuandam, ſteriliſſimiſque quantumlibet mulieribus fœcunditatis donum impertit, viríque impotentiam ad priſtinũ vigorẽ reducit, cuius imitatione alia plura effingere licebit. Sed verus philoſophus vlteriùs adhuc progredietur, & per eandẽ viã tũ ex frumẽto, tũ ex vino educet ſubſtantiã quandã ſanguineã, alendi ac viuificandi facultate potentem: qua cauſam *Extr. ſiuè ſanguis ſatyrionis.*

generationis carnis, in corpore noſtro indagabit.

Extracta baccarum, granorum & ſeminũ.

Sequuntur nunc extracta baccarum, granorum, & ſeminum.

Extractum baccarum iuniperi.

De baccis ſiue granis iuniperi nigris & probè maturis fit extractum, quod vocant Theriacam Germanicam, de qua ſuprà iam locuti ſumus, eiuſque præparationem tradidimus, ita vt de eadem plura verba facere ſit ſupervacaneum.

Idem extr. aliter præparatum.

Ex ijſdem baccis, alia quadam methodo præparatur extractum cum ſua propria ſcilicet aqua vitæ, de qua antea diximus, modúmque eam pręparãdi declarauim⁹, vel in magna etiã quãtitate, ſicut nihil ea communius eſt in Germania. Accipiendæ igitur ſunt 4. vel 5. libræ baccarum iuniperi ſelectiſſimarum, & modicè conquaſſatarum: his imple ad medium vſque matracium vitreum capax, ſuperaffundendo ſuam propriam aquam vitæ, vel aquam earumdem deſtillatam, (cum ſcilicet oleum ex ijſdem deſtillaueris per Alembicum magnum cupreum, in modum aliorum oleorum) vt vna ex alterutra harum aquarum 4. aut 5. digitos ſupernatet, licet aqua vitæ alteri præſtet, vaſe ritè clauſo ſtent in digeſtione Baln. Mar. per 5. aut 6. dies, donec dicta aqua intensè coloretur, & virtutibus baccarum illarum imprægnetur. Effunde aquam hanc tinctam per inclinationem, & fæces adhuc calentes fortiter exprime per torcular: hanc expreſſionem adde eidem aquæ coloratæ: omnibus in Alembicum vitreum inditis, liquor inde ad ſiccitatẽ vſque deſtilletur in B. vaporoſo, in quo materia tua ab omni aduſtione immunis erit: aquã

inde destillatã serua seorsim, & extractum etiam seorsim, quod instar sapæ erit, longóque conseruabitur tempore. De hoc extracto exhibe ℈. j. vel duos, vel aquæ propriæ destillatæ cochlearia tria, & habebis summum sudorificum bezoardicum contra omnes pestes & venena.

Eadem via procedes in extractione baccarũ lauri cum sua propria aqua vitæ, aut aqua ab ijsdem destillata, vbi semel illarum oleum paraueris per magnum Alembicum: quod fit iniiciẽdo ℔ j. baccarũ conquassatarũ in quinq; aut sex libris aquæ cõmunis, cuius ope oleũ istud ascendit, faciléq; ab aqua separatur: Nam ipsi aquæ innatat. Aqua verò interim attrahit & conservat adeò exactè & perfectè odorem, saporem, aliasque virtutes prædictarũ baccarum, vt longè sit præstantior & melior ad cõpositionem sui proprii extracti, quàm quivis alius liquor extraneus & peregrinus. *Extractiõ bacc. lauri.*

Eodem artificio cõficies extracta ex omnib. aliis baccis granis, & seminib. velut extractũ purgans ex hædera, extractũ antepilepticũ & seminib. pæonię: extractũ carminativũ & flatib. dissipãdis aptũ, ex seminib. fœniculi, anisi, cumini, dauci, & similib. In eundẽ modũ fieri poterunt infinita alia extracta diversis iisdemque morbis appropriata quibus simplicia, è quibus educuntur, conferunt. *Extr. purgans hederæ.*

Sunt ex granis quædã succulẽtiora & magis vinosa, quorũ extracta aliter componuntur: veluti est succus vuarum, qui expressus, reducitur in sapam: quæ vna ratio est extracta concinnandi: estq; sapa hæc apta ad varia intinctuum genera cõponenda. *Sapa siue extractum vuarum.*

Sic quóque ex granis maturis ſambuci & ebuli fit extracti genus, ſiue ſapa quædam hydropiſi congrua & ſalutaris.

Extr. granorum matur. ſambuci & ebuli.

Ex iiſdem granis ſambuci probè maturis, & ad vmbram per aliquod temporis ſpacium exſiccatis, aliud extracti genus efformabis, quod eſt ſpecificum hyſtericum: idq; chymici vocant extractum granorum actes, cuius præparatio ſequentibus verbis continetur.

Extractum granorum actes.

Collige magnam copiam granorum ſambuci optimè ad vmbram exſiccatorũ, vt diximus: cæteriſque omnibus abiectis, ſola grana accipe, quibus ad mediam partem imple matracium magnum cum longo collo, ſuperaffundendo fortiſſimum ſpiritum vini, acidulum redditum cum liquore acido, vel vitrioli vel ſulphuris, vt materiam tres quatuorue digitos ſupernatet. Vaſe clauſo, vt nihil expiret, fiat digeſtio in B. M. per 5. aut 6. dies, donec ſpiritus vini in colorem rubini tinctus apparuerit, quem ſeparabis per inclinationem, cauendo, ne quid ex fæcibus aut turbulenta materia ſimul tranſeat. De qua tinctura iam, non etiam ſeparato prius menſtruo, hoc eſt, aqua vitæ, quæ ſine corruptione aut alteratione vlla diutiſſimé adſeruabitur (& cui, ſi voles, addes parum ſacchari, gratioris guſtus cauſa) exhibebis ſemicochlear argenteum, aut cochlear plenum mulieribus, quæ ex vteri præfocatione miſeris modis excruciantur: & ſubitò effectus ſequetur exoptatiſſimus. Ex improuiſo enim, & quaſi miraculoſé expergeſient,

pristinæque

pristinæque valetudinis integritati restituentur.

Rursus si velis, separa indè aquam vitæ per Alembicum in balneo vaporoso, donec in fundo remaneat extractum rubicundissimum: de quo exhibebis ℈ j. pro dosi: idque dissolues in sua propria aqua destillata, aut in quibusdam aliis conuenientibus, aut vino albo, quod indè rubescere incipiet.

Ad eundem modum parabis electuarium ex granis ebuli maturis, & ad vmbram exsiccatis: hocque extractum specificum est remedium contra hydropem & cachexiam. *Extr granorum ebuli.*

Sic quoque extracta conficientur ex pluribus aliis fructibus, veluti ex cerasis nigris agrestibus, & exsiccatis contra epilepsiam: in cuius extracti compositione, potest loco aquæ vitæ substitui quædam aqua antepileptica, de pæonia, &c. *Extractum cerasorum nigrorum.*

Ex floribus pæoniæ rubeis & exsiccatis eodem modo elicies tincturam cum sua propria aqua, quę aciditate vitrioli acidula reddetur. *Extractum flor. pæonia*

Cum aqua alkekengi acidula quóque facta, vt suprà, extractum è fructibus eius rubicundis, & modicè exsiccatis contra calculum comparabis. *Extr. fruct. alkekengi*

Cum aqua senelorum quoque acidula, elicies ex senelorum eorundem fructibus exsiccatis extractum accommodatissimum ad præseruationem & curationem calculi. *Extr. senelorum.*

Sic & ex floribus papaueris rubei exsiccatis, cum sua propria aqua, eodem modo acidula reddita, cum liquore acido sulphuris educes extractum præstantissimum & specificum ad omnes pleuri- *Extr florũ papaueris rubrorum.*

ſes: quod vnius ſcrupuli pondere diſſolutum exhibebis in vncia vna ſuę propriæ aquę, deſtillatæ poſt tincturæ impragnationem. Aut ſi voles, omiſſa ſeparatione eaſdem aquas tinctas ſeruabis, & de iis præbebis ℥ ß. vel ℥ j. veſperi circa horam ſomni, & miros producet effectus.

Ad hanc normam extractorum, diuerſorum lignorum, corticum, radicum, baccarum, granorum ſeminum, fructuum, & florum, verus & peritus medicus infinita alia ad diuerſos & plurimos affectus effinget remedia.

Extracta herbarum. Reſtat vt breuiter exponamus extracta herbarum: quæ fiunt tribus modis, vt ſequitur.

1. Modus parandi extracta ex herbis, radicibus, & cæteris omnibus ſuis partibus. Primus modus eſt, vt contundatur herba, & prælo eius exprimatur ſuccus, dum adhuc viridis eſt & ſucculenta: poſtea ſuccus hic depuretur in B. Mar. calido, tandiu ſeparando purum ab impuro, donec nullæ amplius fæces in fundo reſideant: ab hoc ſucco perfectè ita depurato, abſtrahe aqueum liquorem per balneum vaporoſum, donec in conſiſtentiam ſapæ, aut paulò ſicciorem, ſi diu conſeruari debeat, redigatur.

2. Modus Secundus eſt, vt incidatur herba, cùm floreſcit, qua impleatur Alembicum magnum terreum vel cupreum, ſtanno interius obductum, quale eſt illud, quo plerùmque olea deſtillari ſolent: depreſſa optimè materia eo imbuatur: clauſo poſtea vaſe cum quodam operculo, omnia macerentur in calore Solis, ſi æſtas ſit, aut in quodam hypocauſto per 4. aut quinque dies: poſt exprimantur omnia

prælo, & fæcibus affunde nouum hydromel, vel aquam vitæ, digerendo & exprimendo omnia: ac denuò idem repetendo, donec fæces omni virtute ſpoliatæ videantur. Omnes hæ expreſſiones ſimul collectæ, indantur in Alembicum, vt liquor inde deſtilletur, & in fundo remaneat extractum in forma mellis vel ſapæ.

Tertius & vltimus modus educendi extracta ex prædictis herbis eſt, vt earum magna copia ſimul colligatur, quæ minutim incidantur aut contundantur: his impleatur magnum aliquod, aut plura minora Alembica terrea aut vitrea, per quæ aqua illarum ad ſiccitatem deſtilletur, idq́ue in balneo vaporoſo, fæcib. omninò ſiccis, nihil tamen aduſtionis redolentib. & in puluerem craſſo modo redactis, affunde aquam ſuam propriã deſtillatam: & dum fit omniũ in balneo digeſtio, aqua alliciet omnem herbarũ tincturam, illarúmq; qualitatibus eſſentialib. ſubſtantificis imprægnabitur: cõtinenter affundendo nouam aquã, & omnia digerẽdo, ſeparandóq; aquam tinctã per inclinationẽ, ac ſingula denuò repetẽdo donec aqua amplius nõ tingatur: dein oẽs hæ aquæ tinctę, ſimul mixtę, ac in vnũ aut plura Alembica apta inditę, deſtillẽtur vſq; ad cõſiſtentiã ſapæ ſiue extracti. Aquas deſtillatas ſeorſim ſeruabis vt in eius ℥ j. vel ij. diſſolvatur ʒß. vel ʒ j. Et ſic hoc extractũ præbebitur in iiſdẽ affectib. quib. ipſa ſimplicia, vnde compoſitum eſt, conueniunt. 3. Mod.

Si ex fæcibus illarum calcinatis extraxeris ſalẽ: cũ earũdẽ proprio liquore, & hũc liquorẽ cũ ſuo ſale

addideris tuis extractis,& adhuc omnia simul & semel destillaueris, vt sal enumeratus cum extractionibus istis exquisitiùs misceatur: multò efficaciorem reddes facultatem extractorum multiplicem, quam habent, nempe purgatoriam, sudorificam, diureticam,aperitiuam & deoppilatiuam.

Extractum chelidoniæ.

Ex præscriptis itaque his tribus modis, elige quemcunque volueris, & fac ex herba, radice, & tota reliqua substãtia chelidoniæ extractum, quod præstantissimum & specificum est medicamen cõtra febres tertianas,icterum,cachexias, colores pallidos,& obstructiones viscerũ:estque præterea remedium vniuersale, pluribúsque expugnandis affectibus prodest:item diureticum &sudorificum simul existit, si eius scrupulum vnum in propriæ cochleari vno aut duobus infusum exhibueris.

Extr. melissæ.

Sic extractum è melissa paratum, est summum cardiacum.

Extr. card. benedicti & vlmariæ.

Extractum cardui benedicti, & extractum vlmariæ sunt sudorifica, & singularia remedia aduersus pestem.

Ex omnibus præterea herbis iuxta hanc methodum simplicia efformabis extracta, ita vt mihi satis sit, in quinque aut sex simplicibus selectiorib. & præstantioribus dotibus, tantùm præparationis normam & rationem ostendisse.

Extracta composita.

Ad eandem normam compones etiam extracta composita, Cephalica, Thoracica, Cordialia, & alia, tam maiora, quàm minora: de quibus suprà capite de Antidotis mentionem fecimus: & quávis-

iam vtrúmque cephalicum exempli causa à nobis descriptum sit, non tamen absurdum videri debet, si illud huc, tanquam suo proprio loco rursus inseramus.

Extractum Cephalicum maius.

℞. rad. Acori
Pæoniæ
Visci querni
Ligni aloës
Baccarum juniperi
Sem. Pæoniæ
Cinnamoni
Garyophyllorum
Macis
Nucis muscatæ
Cardamomi
Fructuum anacardorum
Flor. Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pæoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arabicæ
Lil. conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur, & indãtur in matracium vitreũ, superaffundendo aquarũ vitæ, salviæ, & granorum iuniperi q. suff. vt aqua quatuor digitos supernatet materiam. Digerantur omnia ad ignem Bal. Mar. per vj. octóve dies: fiat colatura & expressio per torcular: indéque separetur liquor aqueus per euaporationem, donec materia in sapæ siue extracti forma restet in fundo. Dosis est ʒ ß. in omnibus frigidis affectibus cerebri.

Extractum cephalicum minus.

℞. *Herb. & flor. melissæ*
Betonicæ
Pæoniæ
Saluiæ
Rosmarini.

Omnibus recenter collectis, (quod facilè suo tempore fieri potest) & ritè contusis, inuicèmque mixtis, liquor inde separetur per balneum vaporosum: rursúsque idem liquor fæcibus affundatur, vt tinctura inde eliciatur, fiátque omnium multoties reiteratio, procedatúrque vlteriùs, vt in cæteris extractis.

Extractum thoracicum maius.

℞. *Rad. Enulæ campanæ*
Iridis
Tussilaginis

Polypodij
Liquiritiæ in talleolas sectarum ana ℥ iij.
Iuiubarum
Sebesten
Vuarum corinthiac. ana ℥ iiij.
Herb. Scabiosæ
Prassij
Hyssopi
Capill. veneris, siccarum & crasso modo contusarum
Sem. Cardui benedicti
Bombacis
Vrticæ
Anisi
Fœniculi
Papaueris albi ana ℥ iij.
Cinnamomi ℥ j.
Flor. sicc. Borraginis
Buglossæ
Tussilaginis
Papaueris rubei ana p. iiij.

Omnia contusa & probè inuicem mixta, in vas aptum indantur, affundendo aceti scillitici ℔ j. ß.

Aquar. Scabiosæ
Cardui benedicti
Hyssopi
Tussilaginis ana ℔ j.

Digerantur omnia ad lentū ignē per dies aliquot, posteà fiat expressio & euaporatio substātię aqueę:

donec materia in ſapæ conſiſtentiam reducatur: ſicut de cæteris docuimus: & habebis extractum thoracicum maius: quod ad duas drachmas exhibitum, vel ſolum in forma pilulæ, vel diſſolutum in aqua propria, conducit omni aſthmati, orthopnœæ, difficili reſpirationi, & ſimilibus thoracis affectibus.

Extractum thoracicum minus.

℞. *Herb. Tuſſilaginis*
Rad. *Scabioſæ cum toto*
Praſsij
Calamenti
Hyſſopi recenter collectarum
4. *Sem. frigidorum*
Sem. *Vrticæ*
& *Cardui benedicti.*

Omnia ſubtiliſſimè contuſa deſtillentur in balneo vaporoſo vſque ad ſiccitatem: cum propria aqua deſtillata & ſiccis fæcib. iterum affuſa extrahe tincturam, in cæteris eandem obſerua methodum, vt hactenus abundè declarauimus, & habebis extractum pectorale minus.

Extractum maius Cardiacum ſiue Cordiale.

℞. *Raſuræ ligni aloës*
Ligni rhodij ana ℥ *ij. ß.*

Angelicæ

Angelicæ
Scorzoneræ
Zedoariæ ana ℥ iij.
Cort. *Citrij ſiccæ ℥ ij.*
Dictamni
Been vtriusque
Doronici
Sem. Ocymi
Citrij
Meliſſæ
Acetoſæ
Granorum alkermes ana ℥ i.ß.
Garyophyllorum
Cinnamoni ana ℥ i.
Croci ℥ ß.
Roſ. rubrarum. p. iij.

Omnibus conquaſſatis ſuperaffundantur
Succi limonum ℔ i.ß.
Aquar. Scordij
Meliſſæ
Flor. roſmarini ana ℔ j.

Vel quantum ſufficit ad materiam benè irrigandam. Omnia digerantur ad ignem lentum, exprimantur, fiántque reliquæ operationes, vt in ſupradictis extractis capitalibus & pectoralibus iam explicatum fuit.

Extractum minus cordiale.

℞. *Herb. Scordij*

Tormentillæ

Rad. *Melissæ cum toto*

Scorzoneræ, recenter collectarum ana M. *iiij.*

Citriorum in orbiculos dissectorum cum cortice N. v. aut vj.

Omnibus, tam herbis, quàm citriis, ritè contusis in mortario marmoreo, & probè simul mixtis adiice

Cinnamomi ℥ j.

Croci ℥ ß.

Galliæ moschatæ

Elect. de gemmis ana ʒ *ij.*

Camphoræ ʒ *j.*

Ex his omnibus liquor abstrahatur ad siccitatem per balneum vaporosum: eúmq; fæcibus residuis rursus affundas ad tincturam eliciendam, pergendo in cæteris, vt in extracto minori pectorali methodus iam præscripta commonstrat. Et sic habebis extractum minus Cordiale.

Extractum maius stomachicum.

℞. Rad. *Calami aromatici siue galangæ*

Cyperi

Ligni aloës ana ℥ *iij.*

Cort. *Arantiorum*

Et Cytoniorum exsiccatæ ana ℥ *j.*

Cinnamomi

Macis

Nucis moschatæ ana ℥ *ij.*

Menthæ siccæ

Ambrosianæ siccæ ana M.ij.

Sem. *Anisi*

Fœniculi

Ligustici

Granorum myrti ana ℥ j.

Omnium myrobalanorum ana ℥ ß.

Rof.rubr.p.iij.

Contundenda contundantur, & incidenda incidantur, misceantur, & indantur in magnum Matracium capax, superaffundendo

Succi Granatorum acidorum ℔ j.ß.

Aquæ Cinnamomi ℔.ß.

Aquæ Menthæ &

Absinthij ana ℔.j.

Vel quantum sufficit ad materiam irrigandam: cum his enumeratis liquoribus fiat tandem digestio in B. Et in reliquis imitare progressum superiorum extractorum maiorum.

Extractum stomachicum minus.

℞. *Menthæ*

Ambrosianæ ana M.iiij.vel v.

Cytoniorum decorticatorum & in orbiculos tenues dissectorum N. iiij.

Herbæ & Cytonia simul contundantur, & in pulpæ formam redigantur: huic pulpæ adde

Macis

Nucis muscatæ ana ℥ j.ß.

Spec. *Aromatici rosati* ℥ j.

Mixtis inuicem omnibus, & in Alembicum iniectis, fiat destillatio per balneum vaporosum ad siccitatem: Aquam inde elicitam iterum affunde fæcibus, & in cæteris ad proliciendum extractum, sequere rationem reliquorum extractorum minorum, iam suprà à nobis traditorum.

Extractum hepaticum maius.

℞. *Ligni cassiæ*
& omnium santalorum,
ana ℥ij.
Rad. *Rubiæ tinctorum*
Filicis vtriusque
Acetosæ
Oxylapathi
Rhabarbari ana ℥ j.
Eupatorij Mes.
Comarum absinthij pontici,
Hepaticæ ana M. ij.
Sem. *Apij*
Petroselini
Schœnanthos ana ℥ ß.
Spicæ nardi
Flor. *Cichorij*
Centaurij minoris
Chelidoniæ
Ros. rubr. ana p. iij.

Contundantur & indantur in vas vitreum: his adde

Aceti passulati ℔ j. ß.

Aquar. Agrimoniæ

Acetosæ

Cichorij ana ℔ *j.*

Macerentur, destillentur, & aqua rursum affundatur materiæ, & sic educatur extractum iuxta methodum aliorum extractorum maiorum.

Extractum hepaticum minus.

℞. *Rad. oxylapathi*

Vincetoxici

Acetosæ

Filicis

Cichoreæ sylvestris cum toto ana ℥. *iij.*

Herbarum Agrimoniæ

Hepaticæ

Centaurij minoris

Chelidoniæ ana M. iiij. vel amplius.

Fructuum berberorum maturorum ℔ ß.

Omnia contundantur optimè seorsim, & probè simul misceantur: quibus dein adijciantur

Spec. Diarrhodon

Diatriasantali ana ℥. ß.

Omnibus ritè invicem mixtis, & in Alembicum inditis, liquor inde ad siccitatem destilletur, qui iterum affundatur fæcibus ad extractum eliciendum, veluti in alijs hactenus factitatum est.

Extractum ſpleniticum maius.

℞. *Rad. Serpentariæ maioris*
Filicis
Valerianæ ana ℥ ij.
Cort. Fraxini
Capparorum
Tamaricis ana ℥ iij.
Ceterach M. ij.
Sem. Cardui benedicti
Cumini
Coſti ana ℥ j.
Piperis
Cubebarum ana ʒ vj.
Flor. Geniſtæ
Hyperici
Bugloſſæ ana ℈. ij.
Raſuræ eboris
Cinnamomi ana ℥ ß.
Limaturæ chalybis cum ſulphure calcinatæ ℥ x.

Indantur in Matracium vitreum, ſuperaffundẽdo
Aceti ſcillitici ℔ j.
Aceti bugloſſati
& Sambucini ana ℔. ß.
Aquar. Florum ebuli
Et ſcolopendriæ ana q. ſuff.
ad materiam ritè macerandam: in reliquis ſequere modum aliorum extractorum maiorum.

Extractum spleniticum minus.

℞. *Scolopendriæ*
Fumariæ
Pimpinellæ
Summitatum fraxini ana M.iiij.
Flor. *Genistæ recentium p.vj.vel amplius.*
Contundantur in mortario marmoreo:his adde
Spec. *Lætificantis Gal.*
Myrobalanorum omnium
Zingiberis ana ℥ ß.
Succi Pomorum redolentium ℔.j.
Indantur in Alembicum,& destillentur: deinceps fiat processus vt in aliis extractis minoribus.

Extractum nephriticum maius.

℞. *Rad.Restæ bouis*
Eryngiorum
Bardanæ ana ℥ iij.
Herniariæ siccæ M.ij.
Sem. *Cepæ*
Vrticæ
Raphani
Saxifragiæ
Fœniculi
Anisi
Petroselini ana ℥ ij.
Bacc. *Iuniperi*

Milij Solis
Nucleorum mespilorum ana ℥ j. ß.
Lapillorum (*quos oculos cancri vocant*)
Calcis testarum ouorum ana ℥ j.

Contusis & mixtis omnibus adde
Succi limonum ℔ j. ß.
Aquar. Stillatitiarum raphani
Argentariæ
& Alkekengi q. suff.

Vt omnia ritè macerari possint, ac tandem exprimi, & in extractum ad modum cæterorum concinnari

Extractum Nephriticum minus.

℞. *Argentariæ*
Saxifragiæ ana M. iij.
Fructuum alkekengi maturorum
& Senelorum ana ℔ j. ß.
Gran. Iuniperi maturorum ℥ iij.
Limoniorũ in orbiculos dissectorũ N. iij.

Contundantur omnia & indantur in matracium: his affunde
Vini albi ℔ j.

Destillentur omnia in Baln. vaporoso ad siccitatem: dein eadem aquâ extrahes tincturam ex dicta materia: quam tandem exprimes, & reduces in extracta, vt reliqua.

Extractum hystericum maius.

℞. *Rad. Bryoniæ ℥ iij.*

Asari

Asari ℥ j ß.
Matricariæ
Arthemisiæ
Nepethæ, siccarum ana M. iij.
Bacc. Juniperi
Sem. Seseleos
Ameos
Rutæ
Carui
Anethi ana ℥ *ij.*
Nucis muschatæ
Cardamomi ana ℥ ß.
Karabes ℥ *j.*
Castorei ʒ *vj.*
Contundantur & misceantur, addendo
Hydromelitis vinosi ℔ *j.*
Aquar. Rutæ
Matricariæ, ana q. suff.

Vt macerari possint: dein fiat expressio & extractum, vt artis est. Singulare est mundificatiuum matricis, eiusque omnibus affectionib. à causa præsertim frigida subortis opitulatur.

Extractum hystericum minus.

℞. *Matricariæ*
Arthemisiæ
Melissæ
Rutæ ana M. iiij. vel amplius
Sabinæ M. j.

His herbis adhuc recentibus ritè contusis adde

Castorei
Myrrhæ
Croci ana ℥ j.
Cardamomi ℥ j.ß.

His porrò omnibus affunde

Aquæ cinnamomi ℔.ß.

Et inde destilla omnem liquorem ad siccitatem per Alembicum in B. vaporoso: quæ destillandi ratio cæteris omnibus præstantia & securitate præcellit, quod sæpius inculcare non desistimus. Dein cum hoc eodem liquore fæcibus siccis iterum affuso, omnes tincturas elicies: quo effuso per inclinationem, fæces exprimes, hancq; expressionẽ iunges cum liquore siue aqua tincta. Omnibus denuò iniectis in Alembicum, inde destillabis omnem liquorem, quem studiosè seruabis seorsim, & extractum residebit in fundo in forma sapæ, aut paulò sicciori: quod ad ℈ j. offeres, vel in forma pilulę, vel dissolutum in sua propria aqua. Admirabile erit in prouocandis mensib. & roborando vtero: cuius descriptionẽ paulò fusius declarauimus, quàm reliquorum, vt sit tanquã exẽplar & norma, ad quam reliqua efformentur: quorum dosis non excedet scrupulum vnũ: quæq; præbebis vel in forma pilularũ, vel dissoluta in suis propriis aquis, quas ad hos vsus semper adservabis. Hæc itáq; methodo cõfici poterunt infinita alia extracta, quæ pharmacopœus in tempore parabit ad varios effectus, semperque parata habebit huiusmodi remedia, eaque ex me-

dici præſcripto in vſum transferet, cùm neceſſitas exiget: ſicque non opus habebit, vt toties recentia colligat ſimplicia, aut ad decoctiones, expreſſioneſque toties cum tanto tædio reiterandas confugiat: Nam in promptu ſibi erit extractum, quod ſtatim in congruenti quodam liquore diſſolvat, indéque effingat vel bolum, vel pilulas, vel potiunculam, vel clyſterem. Nos hîc adiicimus extractum carminatiuū, cuius imitatione facillimum erit præparare etiam dyſentericum, diureticum vulnerarium, & huius generis alia.

Extractum Carminatiuum.

℞. *Baccarum lauri* ℔ *j.*
Baccarum iuniperi ℔ ß.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Aniſi ana ℥ *iiij.*
Herb. ſic. Calamenti
Origani
Pulegij
Summitatum Anethi ana M. ij.
Flor. Camomillæ veræ
Flor. Nucum
Et Sambuci ana p. iiij.
Cinnamomi
Nucis moſchatæ
Piperis
Cardamomi ana ℥ j.

Omnia crasso modo contusa, & simul mixta, indantur in Alembicum siue vitreum, siue terreum aut cupreum capax, superaffundendo hydromel vinosum, aut vinum album generosum, donec materia benè irrigetur. Vase obturato suo operculo fiat digestio in Baln. mediocriter calido per 4. aut 5. dies: quib. elapsis exprimes materiam, vel per torcular tandem, omnémque liquorem inde expressum reseruabis. Fæcibus affunde nouum vinum album generosum, vel aquam vitæ, vt denuò fiat digestio & expressio, vt hoc modo omnis virtus substantifica prædictæ materiæ exquisitiùs extrahatur. Omnibus expressionibus inuicem mixtis, & in Alembicum inditis, inde totus separetur liquor, quē accuratè seruabis seorsim : sicut & extractum Carminatiuum, quod in fundo remanebit in consistētia inter durum & molle media: quodq; ad 20. vsq; grana exhibebis iis, qui colicis torquētur cruciatib. vel vitium habent in ventriculo, aut intestinis, vel in forma pilularum, vel dissolutum cum sua propria aqua. Vt Clysterem componas, de eo accipere oportet ʒ j. ß. vel duas, idq; promptè dissolvere vel in quodam iusculo vel in lacte vel in vino, & sic dicto citiùs paratū habebis enema carminatiuum, cū quo extracto si voles, addere poteris extracta laxatiua ad deturbandam & euacuandam sentinam.

Hactenus tractatum à nobis est de extractis simplicibus & compositis, quæ alterationi, corroborationi, aliísque pluribus medendi indicationibus inseruiunt: nunc nobis dicendum restat.

de extractionibus ſimplicibus & compoſitis purgantibus. Quamvis autem ante annos pluſquam triginta in tractatu noſtro de ſpagirica præparatione, de huius generis extractis egerimus, ita vt Vvekerus maximam illorum partem in Antidotarium ſuum generale tranſtulerit, mihique hîc occaſio eſſet in noſtram hanc pharmacopœam eadem introducere: nos tamen in ijſdem deſcribendis nunc alia planè vtemur methodo ac via, facili nimirum & perſpicua: publicóque perfruendos alios elargiemur fructus, quos fauente Minerva ex Vulcani interim officina exhauſimus: prætermiſſis ijs quæ vel in noſtris, vel aliorum voluminibus deſcripta iam reperiuntur.

Iam ſuprà fusè & dilucidè ſatis docuimus rationem eliciendi eſſentiam Aloës: eſſentiam dicimus, quia ab extracto, quale aloës iam eſt, præparata fuit. Quo pacto elicere quoque licet eſſentiam elaterij aliorúmque ſuccorum expreſſorum, concretorum, & craſſo modo in extracta reductorum.

Extractum ſiuè eſſentia rhabarbari fit hoc modo. ℞. Rhabarbari electi ℔ ß. vel quantum voles: huic, craſſo modò conquaſſato affunde aquam endiviæ, ſucco limoniorum vel citriorum acidulam redditam, vt rhabarbaro ſupernatet ad ℔ ß. His correctiui loco adijce

Cinnamomi ℥ ß.
Santali rubri ʒ j.

Omnia ſtent in digeſtione *B*aln. Mar. donec aqua cichoreæ in rubini tingatur colorem. Hanc aquam

tinctam ſepara per inclinationem ; ſæpius affundendo nouam aquam, continuandóque hâc operationem, donec aqua amplius, non coloretur: tandem expreſſis fortiter omnibus, & cum priori aqua tincta permixtis, inde ſeparabis aqueum liquorem per baln. vaporoſum : & extractum ſubſidebit in fundo in forma gummi vel ſapæ perfectè coctæ & rubicundiſſimæ.

Eodem modo extractum parabis ex omnibus radicibus modica purgandi facultate præditis, quales ſunt gentiana, mechoaca, ſanicula, Dodonei &c.

Sic quóque extractum ſenæ fiet: ſed loco aquę cichoreæ accipienda erit aqua pomorum redolentium, quæ acidula ſit facta (loco ſucci limoniorum) liquoribus acidulis, vel ſalis petræ, vel ſulphuris, vel vitrioli, qui tincturis foliorum & florum quantumvis iam emarcidorum, exſiccatorum, diúque in arculis reſeruatorum extrahendis aptiſſimè conueniunt: Correctiui vicem ſubibit aniſum aut garyophylla, in pauca quantitate addita.

Sic eadem methodo extracta conficies ex omnibus floribus purgantibus, ex roſis pallidis, violis, floribus perſicæ arboris, floribus prunorum, tam ſylueſtrium, quàm hortenſium, floribus centaurij, fumiterræ, & hyperici.

Sic ex agarico, ex ſeminibus ebuli, ſileris montani, & ſimilibus, præclara quóque extracta educes purgantia.

Proponamus modum extracta parandi ex ſimplicib. violentiorib. initium ſumentes ab illorũ ra-

dicib. ex quib, alio modo, quàm in præcedentibus, extracta concinnantur. Exordiemur autem ab extracto esulæ omni hydropisi, aliisque morbis, in quibus serosorum humorum expurgatione opus est, apto & congruo.

℞. Radices & folia, hoc est, totam substantiam esulæ minoris, ex his exquisitissimè contusis exprimatur succus per torcular: hoc succo in matracium vitreum cum collo longo indito fiat digestio in B.M. Fæcibus, in quibus adhuc plurimùm virtutis purgantis inest, affunde serum lactis clarum, aut aquam lactis destillatam, ad fæces ritè & exquisitè irrigandas, quæ in aliud vas iniectæ digerantur per idem B.M. trib. quatuórve diebus: dein omnia prælo fortiter exprime: hæcq; vltima expressio addatur alteri priori: omnia digerendo in eodẽ B. M. semperq; separãdo fæces à claro, siue purum ab impuro, donec materia tua nihil amplius crassamẽti deponat, sed clarissima, colore rubicundissima, gustúque dulcissima in fundo subsideat, quæ veræ perfectæq; digestionis signa sunt, sicut iã alibi diximus.

Hæc materia transfundatur in aliud Alembicũ, vt liquor omnis inde destilletur ad siccitatem per B.M. vaporosum; & in fundo remanebit extractũ esulæ in forma sapæ rubicundissimæ, & gustu dulcissimæ: de quo extracto exhibe ʒ ß. idque vel in forma pilularum, vel dissolutum in sua propria aqua, quam reseruasti. Summum & excellens purgans est, & omnibus hydropisibus, cachexiis & vermibus aptissimum remedium.

Idem extractum parabis etiam alia methodo, cõtundendo vt suprà esulam, & destillando aquam suam vsque ad siccitatem, rursúmque affundendo aquam suam proprijs suis fęcibus siccis, sed nequaquam tamen exustis. Nam balneum vaporosum impedit omnem vstionem. Hæc aqua alliciet & extrahet tincturam esulæ, & impensè colorabitur: quam destillabis & extractum siue sapa remanebit in fundo Alembici: Et eandem aquam destillatam affundes denuò fęcibus prioribus, ex quibus parasti extractum, idque toties reiterando, donec aqua non amplius tingatur, & vltimò post macerationem exprimendo dictas fęces per torcular, & addendo enarratam expressionem tincturis reliquis, vt ex omnibus fiat vnum extractum. Si ex fæcibus vtriusque præparationis combustis, salem cum sua propria aqua, eámque extracto proprio addideris, eius purgandi vim & efficaciam validiorem reddes. Sunt multi, qui in præparandis huiusmodi extractis, tum esulæ, tum aliorum quorumvis purgantium sola aqua vitæ vtuntur, quod nobis non adeò displicet: est enim ignis naturę ille qui digerit & cõcoquit horũ simplicium cruditates. in quo plurimũ situs est. Præterea eadem tam tenuium & aërearum existit partium, vt hoc nomine promptius, quàm cętera quævis dissolventia alliciat rerum essentias, quibus extractis facilè inde separatur. Sed plus mihi arridet ratio illa, quam modò declaravimus: de quibus tamen omnibus liberum cuivis relinquo iudicium.

Ad

Ad hunc igitur suprà commemoratum modum extracta præparabis ex thymelea, chamęlea, mezereo, & reliquis omnibus thytimali speciebus, & ex ipso quóque helleboro nigro, si in loco eo habitaueris, vbi recens colligi potest.

Sed cùm non omnes montibus simus vicini, quibùs hæc herba copiosè crescere solet, néq; eius copia, nisi cùm iam exsiccata sit, facilè detur, eiusdem extractum in hunc sequentem modum præparandum docebimus.

℞. Radicum & fibrarum hellebori nigri veri (caue ne adulterinum accipias) ℔ j. omnem sorditiem priùs aqua ablue: dein ea macera per integrũ diem in aceto rosato: hoc enim tollet nimiam illorum acrimoniam & venenatam qualitatem: effunde acetum: radices a. mediocriter ad ignem lentum exsiccatæ & crasso modo contusæ, indantur in matracium capax, superaffundendo succi limoniorũ partem vnam, & succi pomorum redolentiũ partes duas (succis his priùs optimè depuratis & clarificatis) vt materiã duos trésve digitos supernatet: omnia stent in digestione B. M. donec succi in colorẽ rubicundum tingantur, & exactè imprægnentur tota hellebori substantia. Cola postea omnia, & fæces prælo exprime: vltimam hanc expressionem commisce cum prima colatura: & iterum affunde fæcibus nouum succum rosarum pallidarũ optimè clarificatũ, indéq; denuò extrahe omnẽ substantificam virtutem in B. M. colãdo & exprimendo iterũ oĩa, & misce hanc colaturam & expressionem cum

prioribus illis: omnibus in matracium capax iniectis, fiat digeſtio in Balneo, purúmque ab impuro ſeparetur. Tandem ſepara ad calorem lentum humiditatem, donec in fundo maneat extractum in ſpiſſiori paulò forma, quàm ſapa eſt: de quo miſcebis ℈ j. cum ℈ ß. extracti confect. Hamech, cuius deſcriptio habetur in Diætetico noſtro: ex qua mixtione formabis duas pilulas, & habebis excellẽtiſſimum remedium purgans cõtra omnes manias, epilepſias, melancholias, febres quartanas, & alios morbos, qui altiores radices agunt, & occulta habent ſeminaria: effectus præterea demonſtrabit eximios, citra vllam tamen moleſtiam aut perturbationem.

NOTA.

Poſtquam enumerato helleboro addideris extractum confect. Hamech purgans: iis inſuper adde extractum trochiſcorum alhandal vel diagridij ritè præparatum, aut ſimile aliquod purgans, quod purgationem per inferna promoueat, & vomitiuã hellebori vim cohibeat: quod imprimis notãdum eſt in cęteris omnibus violentis purgantibus, & vomitoria facultate ſimul pollentibus: hæc enim vomitoria vis, per additionẽ remedii purgantis, quod facultatem habet per inferiora trahendi ac educendi, omnino retunditur & inhibetur.

Hactenus haud dubiè animaduertiſti in varijs eiuſmodi purgantibus extractis, varia quoque menſtrua & diſſolventia, apta tamen & congrua à

nobis vſurpari: & quorum magni & egregij effectus abunde ſatis patebunt. Sed verus & peritus chymicus, qui ingenioſa quadam arte & induſtria ſciuerit præparare aquam vitæ tartariſatam, huiusque perfectam cognitionem adeptus fuerit, is poterit inde eruere diſſoluens quoddam ſiue menſtruum generale, quo extrahet eſſentias omnium rerum purgantium, radicum, foliorum, herbarum, ſeminum, fructuum & florum: is inquam, vere gloriari poterit de ſummo & elegantiſſimo Naturæ myſterio: de quo non licet plura addere, ne iuſtam doctorum iram & reprehenſionem incurram: hi enim vitio mihi verterent, ſi tam pretioſas margaritas nimis aperta & clara verborum oratione proſtituerem, eaſque porcis projicerem, hoc eſt, in commune & rude vulgus tam rera & præclara arcana ſpargerem ac diſſeminarem: quod tantis arcanis indignum, cæteris tamen, quæ in ſcriptis noſtris liberali impertiuimus manu, moritò acquieſcet.

Iuxta has deſcriptas ſimplicium extractorum formulas conficiet expertus & induſtrius medicus tot, quot voluerit extracta: quibus éa addet correctiva, quæ ſcopo ſuo ſatisfacient.

Supereſt vt in pharmacopœæ noſtræ decorationem adiungamus extracta quædam compoſita, tam Catholica ſiue vniuerſalia, quàm cholagoga, phlegmagoga, & melanagoga: iuxta eam videlicet methodum, quam in purgantium vulgarium tractatione ſuprà ſecuti ſumus.

Extractum Catholicum.

℞. *Fibrarum hellebori nigri, cum aceto praparatarum (hæc enim eſt prima hellebori præparatio, vt iã ſupra diximus) ℥j ß*
Turbith albi, & gummoſi
Hermodactylorum ana ℥ ij.
Aſari
Gratiolæ ana ℥j.
Trochiſcorum Alhandal ʒ vj.

Omnia conquaſſata indantur in matracium, addendo

Spec. Diarrhodon
Lætificantis Gal. ana ʒ ij.

Superaffundendo

Aquar. Fumiterræ
Pomorum redolentium ana ℔ j.
Succi Limoniorum optimè depurati
Succi Granatorum acidorum ſiue berberorum ana ℔ ß.

Vt liquores materiam duos digitos ſupernatent: ſtent omnia in digeſtione Balnei calidi per 6. aut 7. dies: Poſteà colentur & exprimantur omnia per torcular fortiſſimè, & ſeruetur hæc expreſſio.

Seorſim autem fac hoc ſequens extractum.

℞. *Rhabarbari ℥ ij.*
Agarici trochiſcati ʒ x.

Folicul. senæ ℥ iij.

His correctiui loco adde

Cinnamoni ʒ ij.
Garyophyllorum
Anisi ana ʒ i.

Superaffundendo

Aquar. Agrimoniæ
Cichorij

Acidularum redditarum ſucco limoniorum quantum ſufficit, vel potius liquoribus acidulis ſulphuris aut vitrioli imbuantur qui promptiſſimè allicient tincturas & virtutes purgatiuas: fiat extractũ digerendo, colando, & exprimendo omnia, vt ſuprà. Hæc expreſſio addatur priori, vt liquor omnis inde eliciatur ad ſiccitatem per Baln. vaporoſum, & in fundo reſidebit extractum Catholicum, de quo exhibebis ʒ ß. vel ad ſummum ʒ j. illúmq; in ſuo proprio liquore diſſolues, quem ad hos vſus ſeruabis, vel in forma pilularum exhibitum purgans vniuerſale habebis præſtantiſſimum.

Extractum cholagogum ſolutiuum.

℞. *Rhabarbari ℥ vj.*
Folicul. *Senæ ℥ iiij.*
Scammoneæ præparatæ ℥ j.
Spicæ nardi
Santali citrini
Cinnamomi ana ℥ ß.
Trochiſcorum berberis ʒ ij.

His affunde ſucci roſ. pallidarum optimè depurati q.ſuff. digere, cola, & exprime omnia calidè per torcular, & fac extractum in conſiſtentia ſapæ: cui addes æquali pondere extractum ſiue eſſentiam aloës ſeorſim paratam, vt iam docuimus ſuprà capite de pilulis: miſce & decoque omnia ad ignem lentum vſque ad eam conſiſtentiam, vt pilulam vnam magnam vel duas minores inde formare poſſis. Purgat benignè & ſufficienter omnes humores ſeroſos, calidos, & biloſos. Doſis eſt ℈.j. ß. Vel ſi voles, addes huic extracto (loco aloës) extracti, caſſię tamarindorũ & prunorum dulcium ana æquale pondus extracti ponderi reſpondens, coquantur omnia in formam opiatæ. Sufficiet de eo exhibere pro doſi ʒ.ij. vel iij. ad ſummum, in forma boli, quem præbebis cum ſyrupo violato violaceo. Et excellens & benignum parabis remedium ad febres tertianas ſimplices & duplicatas: ad febres item continuas ardentes & bilioſas, & ad quæuis mala, à cauſa calida in capite, ſiue in aliis partibus, ſuborta.

Extractum ex Caſſia docuimus in noſtro Diætetico.

Phlegmagogon.

℞. *Agarici trochiſcati ʒ iiij.*
Hermodactylorum
Turbith
Senæ
Medullæ carthami ana ʒ iij.

Rad. *Esulæ præparatæ ℥ j.*
Trochiscorum alhandal ℥ ß.
Salis gemmæ
Macis ana ʒ j.ß.
Spec. *Aromatici rosati ʒ ij.*

Cum aqua cinnamomi fiat extractum. Sufficit de eo offerre ℈ j.ß. in forma pilulæ. Morbis omnibus pituitosis, & ex causa frigida subortis mirificè confert: morbo præsertim articulari. Humores enim pituitosos & serosos in articulos decumbentes mirum in modum educit.

Radicis esulæ præparatio vna eadémq; est cum hellebori præparatione: macerando nempè eam per 24. horas in aceto rosato optimo, & dein exsiccando.

Melanagogon.

℞. *Folicul. sennæ ℥ vj.*
Rad. *Seu fibrarum hellebori præparatarum ℥ ij.*
Turbith
Myrobalanorum omnium ana ℥ j.ß.
Trochiscorum alhandal ʒ vj.
Flor. *Violarum*
Rosarum rubrarum
Epithymi ana P. ij.
Spec. *Lætificantis Gal. ʒ ij.*
Succ. *Optimè depuratorum fumiterræ*
Pomorum redolentium
Et seri lactis ana q. suff.

Fiat enumeratorum ſimplicium omnium, craſſo modo conquaſſatorum, maceratio & digeſtio in balneo per 8. dies: Poſteà colentur, exprimantur & depurentur, & reducantur in extractum, ſicut cætera.

Extract. Spec. hieræ picræ Gal. & hieræ colocynthidos, & reliquorum vulgarium purgantiũ.

Eodem modo extractum conficies ex ſpeciebus hieræ picræ Galeni, hieræ colocynthidos, diaturbith, diacarthami diaphœnici: ac ferè ex omnib. pilulis aliiſque purgantib. cum menſtruis congruis: nimirum cum aquis fumiterræ, filicis, agrimoniæ, pomorum redolẽtium, ſero lactis, & ſimilibus, acidulis redditis cum ſucco limoniorum, aut cũ quodam aceto ſcillitico, vel alio, in cæteris procedendo vt ſuprà.

Aqua vitæ tartariſata est verum diſſoluens omnium purgantiũ.

Sed proprium diſſoluens omnium purgantium in generere, dicum nempe, herbarum, ſeminum, & florum, eſt aqua vitæ tartariſata, omnibus veris philoſophis ad vnguem cognita & perſpecta: Sed præſtat tantum arcanum ſilentio inuoluere, quàm promiſcuè omnibus patefacere, & temerè effutire.

Extracta ex animalium familia, deprompta.

Præter omnia enarrata extracta ſimplicia & compoſita, alterantia, corroborantia, & purgantia, quæq; omnia è vegetabiliũ ordine deſumpta ſunt: quædam adhuc ſuperſunt tractanda quæ ex animalium partibus educuntur. Huiuſmodi igitur, quorum etiam ſuprà mentionem fecimus, nunc deſcribenda aggrediemur.

Exordiemur autem ab iis, quæ ab homine ſumuntur. Sed non eſt inſtituti noſtri, cuncta illa magiſteria & arcana, quæ ab eodem erui poſſunt, hîc

hîc enumerare aut introducere: veluti sunt admirandæ illæ præparationes mumiæ, tam recentis corporeæ, quàm liquidæ spiritualis: variæ item & elegantissimæ illæ præparationes cranij tam recentis, quàm è sepulchro extracti: hæc omnia, inquam, si hîc inserenda essent, finis nunquam daretur: peti igitur possunt aliundè ex aliis scriptis nostris. Sufficiet mihi nunc vnicam tantùm descriptionem extracti cranii humani in medium proferre.

Mumia præparationes.

Cranij præparationes.

℞. Igitur duo vel tria crania recentia hæc in mortario marmoreo crasso modo terātur: materia hoc modo trita indatur in matracium capax cum collo longo, superaffundendo aquam vitæ iuniperi siue salviæ, vt 4. vel 5. digitos supernatet: vase accuratissimè clauso, ne quid transpiret, fiat digestio in Baln. vaporoso per 12. dies ad minimum: post coletur & exprimatur materia per torcular perquàm fortissimè: ex qua liquor exibit rubicundus instar sanguinis, qui oleosus & resinosus erit: iterum affundatur fæcibus, novum menstruum digerendo per 4. vel 5. dies, colando & exprimendo adhuc omnia per torcular, ita vt omnis essentia substantifica exactissimè extrahatur: Omnes hæ expressiones & liquores invicem commixti & in Alembicū inditi, destillentur per B. vaporosum, donec remaneat extractum in forma sapæ, imprægnatum tum sulphure, tum sale, quo potissimum cranium abundat, imò totum ferè salinum existit: hoc extractum digestum & perfectè depuratum, tanquam thesaurum pretiosissimum adversus epilepsiam di-

Extr. cranÿ humani

ligenter adserva dosis est ℈ ß. vel ℈. j. cum sua propria aqua destillata, quæ per se iam præstans epileptica est.

Descripsimus suprà, sub finem capitis de Decoctis, extractum splenis bouis, efficax & vtile ad provocandos menses: Ad cuius imitationem quoque parabitur extractum hepatis vituli: quod omnibus hepatis affectibus, ipsiusque imbecillitatibus conducet, in fluxu præsertim hepatico, & hydropisi. Sed hepati isti vitulino addenda erunt

Extractū hepatis vituli.

Santali rubri
Cinnamomi ana ℥ ß.
Spicæ nardi
Rosarum rubrarum ana p j.
Conseru. flor. cichorij ℥ j.
Trochiscorum rhabarbari
Et Eupatorij ana ʒ vj.

Tandémque omnia coquēda in magna phiala capaci, & benè occlusa, in Baln. feruenti per 7. vel 8. horas: donec hepar ferè totū in liquorem redactū fuerit: quē ad perfectionem decoques, addendo, si velis, saccharum: ægro ex hepatis imbecillitate laboranti, exhibebis huiusmodi extractum vesperi & manè, & eximios percipies effectus.

Extr. pulmonū vulpis.

Extractum pulmonum non solùm vulpis, sed & vituli & agni, fit consimili planè methodo, addendo pectoralia, affectibus pulmonum congrua.

Extr. è cornibus ceruorum, tam teneris quàm induratis.

Eodem modo ex teneris ceruorum cornibus: vel ex eorundē etiā cornibus induratis, sed adhuc recētibus, admirabile conficies extractum, cōtra pestē,

venena, vermes, corruptiones & diversa alia mala & symptomata, quæ inde suboriri solent: sed loco aquę vitæ iuniperinę, dissolventis perfungetur officio sua propria aqua, si fieri possit, vel quædã aqua bezoardica aut theriacalis, cuius varias descriptiones suprà dedimus, quę aquę priùs acidulæ reddantur cum liquore sulphuris acidulo.

Extractum castorei. Extractum castorei fit eadẽ ratione: in cuius præparatione dissoluentis vicem subministrabũt aquæ melissæ, calendulæ, pæoniæ aut similiũ antepilepticarũ aut cephalicarũ: Et sufficiet hæc omnia macerare in B. per 4. aut 5. dies: & postea colare, exprimere, & liquorem evaporatione inde separare: vt omnia reducantur in extractũ: quod conferet omnibus epilepsiis, paralysibus, apoplexiis, & similibus cerebri affectibus.

Extr. oculorum cancrorum, testarum ovorũ limacũ &c. Extracta siue magisteria oculorũ cancrorũ, vt appellant: testarũ ovorũ, limacũ, & similium, quæ omnia salis naturã participant, fiant cum menstruo acido, cum aceto nempè, vini, vel hydromelitis vinosi, vel cum succo limonum, berberorũ, & similibus. Si igitur ab eiusmodi testis, & mẽbranulis siue pelliculis ovorũ gallinaceorũ, & similiũ rerum dissolutis, statim eorũdẽ dissolvẽs inde separare velis, (quod elegans & magnũ vtiq; mysteriũ, haud cõtẽnendum est) aliquot guttulæ liquoris siue salis tartari dissoluti, superinijciendæ sunt: & sic magisterium parabis excellentissimum ad calculos dissolvendos, strangurias, dissurias, ischurias, difficultates & suppressiones vrinæ: pro dosi offerantur

paucula tantùm grana: tanta enim efficacia & energia, pollent eiusmodi remedia in his affectibus medendis.

Extr. matricis leporinæ, & secundinæ mulieris fœcundæ.

Vt extractum fiat è matrice leporina, & secundina mulieris fœcundæ, oportet has partes probè priùs lauare & abluere vino albo, posteà desiccare, & in pulverem reducere: & dissolvente vti aqua quadam vitæ alkalisata: quæ ipsas subitò dissolvet & in essentiam reducet: quæ essentia, separato suo dissolvente, efficacissima & præstantissima est ad matrices steriles fœcundandas, & conceptioni idoneas reddendas.

Extr. metallica.

Reliquum est, vt nunc dicamus de extractis, essentijs, magisteriis, & tincturis rerum metallicarũ, quibus complectimur gẽmas, margaritas seu perlas videlicet corallia, hyacinthos, & alios lapides prætiosos & non prætiosos: loquor tantũ de his rebus metallicis, quibus pharmacopœam nostram exornare decreuimus, & quarum præparandarum formulas ante polliciti sumus: hæc enim & similia aliàs tempestiuius tractabuntur in Pharmacopœa nostra spagyrica, tanquam in suo proprio loco.

Essentiæ seu sales corallíorum & perlarũ.

Essentiæ & magisteria coralliorum & perlarum vno eodemque artificio præparantur.

Corallia crasso modo conterantur: perlæ verò integræ manentes & ignitæ extinguantur in aqua vitæ fortissima, idque sępius, & hæc est ipsarum calcinatio: Posteà ritè dissoluantur in succo limoniorum vel berberorum: qui succus post illarum dissolutionem rursus separetur: & quod in fundo

remanet (quodque poſtea pluries cum aquis cordialibus diſſolui & coagulari poteſt, ad aciditatem diſſolventis acidi tollendam) dicitur ſal ſiue eſſentia perlarum.

Vt magiſterium ex iiſdem fiat, diſſolvendæ ſunt in fortiſſimo diſſolvente, quale eſt acetum alkaliſatum, aut acetum mellitum, & vt perlæ poſt perfectam ſuam diſſolutionem, rurſus ſeparentur, citra diſſolventis tamen exhalationem, (quod aliâs ſalem armoniacum acidum & vitriolatū hoc modo coniunctum relinqueret cum re diſſoluta, à qua difficulter ſepararetur) diſſolutioni huic ſuperinijciendæ ſunt aliquot guttæ olei tartari, cuius opera perlæ diſſolutæ in ictu oculi fundum petent, ſummè albicantes inſtar niuis: à quibus poſtea prædictum diſſolvens facillimè ſeparabitur per inclinationem, & materia aliquoties abluetur aqua, & perfectè edulcabitur, quod ſanè opus, citra magiſterii opem non perficitur: Vnde etiam res, in hūc modum præparatæ, nomen ſuum obtinuerunt. Hoc perlarum magiſterium, in quolibet liquore tum diſſolutum, admirandum eſt naturæ noſtræ corroborativum, non ſecus ac magiſterium coralliorū, cuius præparatio cōſimili penitus fit ratione. *Magiſteriū perlarum & corall.*

Magiſteria hyacinthi, ſmaragdi, & rubini eadē quoque methodo & artificio præparantur, ſed calcinatio illorum fit cum floribus ſulphuris. *Magi. hyacinthi, ſmaragdi & rubini.*

Magiſterium hyacinthi eſt ſingulare & ſpecificum remedium contra ſpaſmum, & contracturas.

Magiſterium rubini venenis, peſti, & omnibus

corporis corruptionibus adversatur.

Magisterium smaragdi succurrit peculiariter epilepsiis.

Magist. lapidis iudaici & lap. lyncis. Eodem modo parantur lapides, iudaicus nempè, & lyncis, qui reducuntur in magisterium: de quibus pro dosi tantùm duo vel tria grana ad summum offerantur cum quodam liquore congruente. Summum præstant remedium adversus ischuriam, siue suppressionem vrinæ, & attritionem & expulsionem calculi.

Magist. la. lazuli. Sic quoque cõficies magisteriũ lapidis lazuli, singulare purgativum humoris atrabilarij: & præstans medicamen contra omnes manias & melãcholias.

Res sulphureæ requirunt aliam præparationis methodum. Nos ordiemur à sulphure vulgari, & quidem ab ipsius floribus.

Flores sulphuris. Flores sulphuris parantur, miscendo æquales partes sulphuris & colchotaris siue vitrioli, perfectè rubificati, & desiccati: omnia q; sublimando: postea adhuc semel sublimentur cum solo saccharo candi, vt maius ad asthma, & alias affectiones pulmonum, conferant auxilium.

Rubinus sulphuris. Ex his floribus, opera liquoris terebinthinæ, cõficitur rubinus sulphuris, qui excellẽtissimus est cõtra phtisim, & vlcera pulmonum: exhibitus cum quodam liquore congruo, tunc cùm separatus est à suo dissolvente.

Ex ijsdem florib. ritè præparatis & dissolutis in oleo tartari (parati per salẽ suũ resolutũ, qui est oleagineus, & per cõsequẽs propriũ & idoneũ dissolvẽs ipsius quoq; sulphuris) educes magisteriũ aliquod

nempe lac, cremorem seu butyrum: cui dissolutioni si affundas acetum album, materia ebullire & vehementer efferuescere incipiet, citra etiam ignis additionem, & cremor lacteus sulphuris subitò petet fundum, & à dissolvente suo separabitur. *Lac, cremor siue butyrum sulphuris.*

Separabis itaque dissolvens per inclinationē, & varijs reiteratis ablutionib. cum aquis cordialibus edulcabis exactè materiā, & sic habebis lac siue cremorē sulphuris albissimum: Hoc medicamento curantur omnes pulmonum & thoracis affectus.

Essentia cāphoræ elicitur cū aqua vitæ tartarisata. *Essentia camphoræ.*

Extractum bituminis Iudaici conficitur cum aqua clara terebinthinæ. *Extr. bituminis Iudaici.*

Pergamus ad metallicas essentias.

Crocus metallorū præparatur cū æquis partibus Magnesię Saturninæ, & nitri, invicem mixtis, & inflāmatis in quodā crusibulo, vt vtar artis vocabulis: & remanebit materia quædā calcinata in forma hepatis, quæ pulverisata rubicunda apparet instar croci martis, quæque dulcorāda est. Cū autē dicta Magnesia sit prima radix omnium metallorum, idcirco generali nomine crocus metallorum nuncupatur: qui potens medicamen est tam vomitivum, quā purgativum simul variisque affectibus accommodum, vti suprà ostendimus: dosis grana 10. vel 12. cum vino aut alio liquore. *Crocus metallorum.*

Sulphur auratū diaphoreticum paratū cum fæcibus reguli, in aqua dissoluti, & in lixiviū redacti: in quod si cochlear argēteū immiseris, vero aureo colore id tingi animadvertes: Huic lixivio adde parū aceti; & videbis crocū auratū statim fundū petere: *Sulphur auratum diaphoreticum.*

ſepara dein lixiuium per inclinationem, & prædictum crocum optimè ablutum dulcoratum, & deſiccatū, collige ſeorſim, qui admirabile erit ſudorificum, & ſanguinis mundificativum, multis morbis depellendis aptiſſimum: doſis ℈ ß.

Crocus martis. Crocus martis educitur è ferri ſiue chalybis limatura, quæ in furno reverberij ab ignis flamma & vi in crocum elevatur leviſſimum & rubicundiſſimum. Eiuſmodi crocus confert dyſenteriis, lienteriis, gonorrheæ & ſimilibus affectibus, in quibus adſtrictione & fluxus inhibitione opus eſt.

Sed crocus paratus è laminis ferri candentibus & in magdaleones ſulphuris immiſſis, quarum vi ſulphur liqueſcit & funditur, vt cera Hiſpanica, virtutem habet attenuandi, aperiendi, & deoppilandi: ſicut & is, qui per longiorem moram ſolius aquæ convenientis inbibitione elicitur, qui non tantùm attenuat ſed & à tartareis & melancholicis humoribus tum lienem totūq; meſenteriū repurgat. Hæc duo croci genera, valent adverſus quaſvis hydropiſes & cachexias.

Olei ſulphuris in crocū converſio. Crocus cum liquore acidulo ſiue oleo ſulphuris fit, infundendo prædicti liquoris partem vnam, & tantumdem ſpiritus vini, in cochlear ferreum: Vbi omnia bulliant ad ignem lentum vſque ad conſūptionem: poſtea reſideant per aliquot dies, & omnia in pulverem croceum ſubtiliſſimum converſa conſpicies: quem adſervabis in paruis phialis optimè clauſis, ne aër intret: reſoluitur enim ab aëre. De eo aliquot grana exhibebis in iuſculo ſiue liquore

quore congruo: in quo dictus crocus resoluitur: qui ob martis naturam, quam participat, verum hepatis instaurativum est: eiusque conducit imbecillitatibus, & omnibus aliis morbis, qui inde oriuntur, quales sunt cachexiæ, fluxus hepatici, hydropises, & similes. Magnum vtique secretum, & admirandis virtutibus præditum.

Hæ sunt omnes illæ præparationes metallicæ, quibus pharmacopœam nostram decorandam statuimus: & quarum descriptiones huc afferre & explicare suprà promisimus.

Perstringendæ adhuc restant præparationes aliquot salium & oleorum, quorum mentio, hoc in opere, quóque facta fuit.

Sal igitur prunellæ, quem chymici Anodynum minerale appellant, ob singularem illam vim mitigandi dolores, quãtumvis à causa calida & inflammatione quadã excitatos, paratur cum nitro optimo, quod funditur in crusibulo, paulatim superiniiciendo flores sulphuris, qui eius pinguedinem tollunt, idque adeò pellucidũ purúmque reddunt, vt si super lapidem marmoreum effundas, omninò clarum & diaphanum appareat, instar vitri: quod deinde, Sal siue lapis prunellæ dicitur. Salutare est remedium ad ardentissimam illam febrim, Hungaris familiarem, extinguendam & edomandam: cuius ferocia tanta est, vt ægrotantium linguas prorsus nigras, & prunis ardentibus similes efficiat: cùm autem tanti symptomatis sæuitia ex salis huius vsu leniatur & opprimatur: inde Sal prunellę

LLll

Sal Prunellæ
[illegible] prunell
Anodynum

appellatus est. Est præterea idem remediũ magnum diureticum & diaphoreticum, sicut suprà videre licet, quando nos in eo præscribendo, eiusmodi curandi indicationes nunquã non perstrinximus.

Cremor siue sal tartari. Cremor siue sal tartari etiam sub salibus comprehenditur: qui conficitur ex tartaro albo, crasso modo pulverisato, & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec clarissimus euadat: huiusmodi tartari in patinam terream vitreatam inditi ℔ 5. vel 6. affunde aquam claram fontanam, vt 5. aut 6. digitos materiam supernatet: bulliant omnia per horam vnam atque alteram: posito dein vase in loco frigido, in superficie concrescet cremor crystallinus, quem separabis cum cochleari perforato: reiterata sæpiùs eadem ebullitione, post materiæ refrigerationem, semper cremor adimatur, qui in frigido coagulabitur, & fac vt exsiccetur in aëre: de eo iusculis admisce ʒß: & acidula ea reddes, gustuique gratissima, & vtilissima etiam ad dissecandos & incidendos humores crassos & tartareos in viscerib. nutritioni dicatis: Eadem iuscula apozematum loco offerri possunt in plurib. affectib. quæ ægrotantes cũ voluptate assument, nec vllã ipsis nauseam, vt reliqua solent, excitabunt: iisdẽ iusculis addere potes radices & herbas congruentes, qualescúnq; volueris. Hi cristalli ad ʒ j. exhibiti purgant clementer, licet per se & sine iusculo sumantur.

Sales cranij humani rad. restæ. Sales cranij humani, radicis restæ bovis, corticũ fabarum, absinthij, fraxini, ceterach, & similes vno eodémq; artificio præparantur: per calcinationem

enim omnia, siue singula seorsim in cineres rediguntur: ex quibus postea sal iuxta communem ritum, cum liquoribus vel aquis congruis extrahitur: sic sal cranij humani educitur cū aquis pæoniæ, florum tiliæ, lilij convall. & simili antepileptica: hic n. sal ferè epilepticæ curæ peculiariter destinatur.

bou::, cort. fabarum, absinthy, fraxini ceterach &c.

Sal corticum fabarum elicitur cum sua propria aqua, ab ipsis adhuc viridibus destillata. Exsiccati enim cortices calcinantur, & fit inde salis extractio cum sua aqua, vt diximus. Et sic idem præparationis iudicium esto de cæteris.

Postquam sales præparati fuerint, hoc est, variis dissolutionib. filtrationib. & coagulationib. ad perfectam vsque puritatem adducti: adhuc vltima hæc ipsis accedit operatio, vt in crusibulum iniecti, ad rubedinem vsq; calcinentur, ad ignem, ea tamē cautione, ne fundantur aut fluant: & sic perfectè dealbantur. Hæc solummodo de salibus nobis tractanda restabant in pharmacopœa nostra.

Salium vltima & perfecta præparatio

Quomodo enim iidē sales in olea transmutētur, & è fixis volatiles, per solā propriæ aquæ mercurialis additionē reddantur: quomodo item ex ijsdem ad varios vsus potētissima educantur remedia: hęc omnia inquam, non sunt huius loci, sed sublimiorē requirunt considerationē, & propterea in pharmacopœā nostrā spagyricā reservāda: quò etiā reiicimus tractatū de admirandis virib. saliū metallicorū, è quib. aquę vitæ ardētes eliciuntur; necnon tractatū de sulphurib. & oleis pręstātissimis, quæ ęquè in mineralib. ac in vegetabilib. delitescūt: vbi simul

demonstrabimus: spiritum vegetantem in mineralium corporum interiori potentissimè vigere: eáque nusquam vegetativa tanta virtute, prout quidam externo illorum aspectu decepti falsò opinantur, orbari aut destitui.

Quod ad olea attinet, de quibus suprà locuti sumus, illa omnia communia admodum sunt, eorúmque præparatio omnibus ferè, imo ipsis tyronibus nota & perspecta est: siue sint olea aromatũ, veluti cinnamomi, garyophyllorum, macis, nucis moschatæ, piperis, & similiũ: siue seminum, baccarum, & granorum, vt lauri, iuniperi, fœniculi, anisi, pæoniæ &c. siue corticum, & fructuum, vt arantiorum & citriorum; siue omnium etiam herbarũ calidarum, vt salviæ, rosmarini, menthæ, betonicæ, maioranæ, thymi, hyssopi, & infinitarum aliarum: quæ omnia vna eadémque via ac methodo conficiuntur, nempe ea conquassando & macerando in 5. aut 6. aquæ tepidæ partibus per 24. horas: & postea destillando per magnum Alembicum cupreũ cum suo refrigerio: iam suprà modum edocuimus, cùm de aquis cinnamomi aliorúmque aromatum ageremus: simulque ostendimus, ex huiusmodi aquis destillatis post oleorum suorum ipsis innatantium separationem, multos ac varios syrupos præstantissimos concinnari posse.

Olea aromatum, sem. bacc. gran. cort. fruct. herb. &c.

Omnium horum oleorum vires ac proprietates patebunt satis ex supradictis, ita vt supervacaneum sit hîc eadem repetere.

Huiusmodi olea licet summis & elegantissi-

mis virtutibus prædita sint, non tamen carent suis incommodis: cùm enim tenuium sint partium, facilè in auras dissipantur, quantumvis in phialis obturatissimis conseruentur. Accedit, quòd non vsurpari possint, nisi mixta cum alijs, conservis nimirũ, tabellis, aut liquoribus: si aliàs inconsideratè exhibeantur plus obesse quàm prodesse solent. Oleorum incõmoda.

Eximia semper quædam singulis regionib. sua laus est & præstantia: vt Germanorum fortitudinẽ nullis vnquam seculis intermorituram prætermittam, illis hæc modò potissimum gloria asservatur, vt tantò politiorum quorúmvis secretorum indagandorum studio flagrent & cupiditate, vt non immeritò id elogium quadamtenus aptari possit Virgiliani instar.

Excudent alij spirantia mollius æra:
Credo equidem viuos ducent de marmore vultus,
Orabunt causas melius, cælique meatus 6. Æneid.
Describent radio, & surgentia sydera dicent:
Naturam penetrare magis Germane memento.

In illa enim regione artificium nuper inventũ est olea illa reducendi in essentias gratissimas ac vtilissimas, quæ propriis suis colorib, odorib, saporibúsq; nobilitantur: nulla accedente alia mixtione quàm Manna cælesti optimè depurato, quod harum rerum vires, atq; virtutes allicit, easque sua admixtione exquisitissimè corrigit. Secreti huius me participem reddidit Germanus quidam doctus medicus, eiusq; præparandi modum mihi reipsa reuelauit, is forsitan ægrè ferret si clariùs arcanum illud Inventum nouum olea in essentias reducendi.

manifestarem: Nihil tamen eorum quæ dicere cõveniunt reticui: nec dubito quin experti chymici paucis mea dicta comprehendant.

Eiusmodi essentiæ conseruantur in paruis theculis rotundis, quarum singulæ capiunt 15. vel 20. diuersa essentiarum genera quæ cùm vsus postulat cum dentiscalpio, hoc est in minima quantitate exhibebuntur, & effectus nihilominus proferent optatissimos.

Hactenus de extractis, essentiis, magisteriis, salibus, & similibus præparationibus chymicis, quæ hinc inde in pharmacopœa nostra exornanda occurrunt, satis abundè tractauimus: præter hæc nulla alia iam addituri. Iampridem enim de ijs, & similibus multa in scriptis nostris commentati sumus: nec cessabimus in posterum, si Deus vitam nobis concesserit, in pharmacopœa nostra spagyrica, pluribus eadem pertractare.

Huiusmodi elegãtia, rara & præclara remedia, officinas pharmacopœorũ hodie potiùs decerẽt, quá tantæ deauratarũ pyxidum multitudo, quæ tamen plerumque pluribus in locis aliud nihil præter inanem ventum complectuntur: inter ornatissimas instructissimásque officinas, tam publicas, quàm priuatas, quæ passim in Italia, Germania, aliisque regionibus habentur, nullam adhuc vidi, quæ æquaret, ne dicam, superaret eam, quæ Cassellis est in arce principis. Ad hanc expoliendam & exornandam, non tantùm principis medici, viri summi ac celeberrimi, assiduam suam conferunt operá &

Encomium officinæ Cassellanæ in arce principis.

laborē: ſed ipſe etiam princeps, Mauritius nempe, Haſſiæ Landgravius, magnus ille & potentiſſimus princeps manum non veretur admovere: libenter me in hac totius Europæ politiſſima & exquiſitiſſima officina affirmare poſſum tot vidiſſe extractorum, magiſteriorum, eſſentiarum, aliarúmque præparationum chymicarum genera, vt illorū numerus facilè millenarium excedat: exceptis vulgarib. quorum nullus eſt defectus, nulla inopia. Eiuſmodi remedia à munificentiſſimo principe largiſſimè erogantur in commodum & ſalutem ſuorum ſubditorum: qua munificentia ac liberalitate etiā perfruuntur alij circumvicini. Officina hæc mihi typus primus fuit, ad cuius imitationem, meam pharmacopœam conatus ſum, variis iiſque raris & elegantibus remediis chymicis ditare & illuſtrare.

A cuius enim nomine, lumen & ſplendorem magis his meis lucubrationib. mutuarer, quàm potentiſſimi huiuſce Principis qui tot ingenitis & excultis virtutib. palam ab omnib. celebratur? Generis equidem illius quod ab antiquis Germaniæ procerib. longa ſtemmatum deducit ſerie, nobilitati cōmemorandæ, aut luculentis quibus mirū in modū abundat fortunæ muneribus explicandis aliquandiu incumberem, niſi propriis quàm alienis dotibus mallet potiùs exornari. His igitur prætermiſſis cæteras ſerenitatis eiuſdem partes ampliſſimas in medium producam: ſummam in rebus divinis & humanis temperandis ſapientiam, clementiam erga bonos ſingularem, iuſtitiam improbis formi-

dabilem, robur animi invictum, in omnib. humanis actionibus moderationem, & incredibilem erga omnes, méque potissimum beneficentiam, quæ tantis me gratitudinis cōpedibus præsentem nuper, nunc verò etiam absentem quotidie obstringunt & obstrinxerunt, vt nullum non officij genus optimo iure, per me tam liberali Mœcenati rependatur. Quapropter vt aliquam saltem grati animi, ob tot continua beneficia, notam præsentib. & futuris seculis significarem, hoc meum opus tum alteri magnanimo principi de re literaria ęquè benemerito, ipsi mutuo necessitudinis amicitiæq; vinculo coniunctissimo consecraui: tum sacram vtriusque memoriam meis scriptis inserendam, & in omnem hominum posteritatem, quantum per me licet, iampridem constitui decreuíque propagandam.

FINIS.

INDEX CAPITVLORVM QVÆ hoc toto Opere continentur.

INDEX GENERALIS RERVM QVÆ HOC toto Opere continentur.

gummi

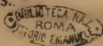
R.

S.

T.

V

FINIS.

Summa Priuilegij.

CAVTVM est auctoritate Regis, ne quis in Regno Franciæ Iosephi Quercetani Doctoris Medicique Regij Pharmacopæa Dogmaticorum restituta, absque Claudij Morelli permissu intra decennium imprimat, aut diuendat: publicationis Exemplarium, si quis secus fecerit multa indicta, prout amplius in ipso Diplomate continetur. Lutetiæ Parisiorum, x. Kal. Nouemb. An. Sal. M. D C. V.

Sic signatum, RENOVARD.

46

Typographus ad Lectorem.

CVM, amice Lector, Autor primum hunc suæ Phatmaciæ librum, ad has proximas nundinas excudendum percuperet: mihi vero ad decimum demum Ianuarij diem exemplar prælo meo, iam aliàs occupato, subiiciendum traderet: coactus fui huius impressionis curam interim alij cuidam amico meo suscipiendam committere: vbi correctioni adesse mihi non licuit, quod ex erratis non paucis, quæ inter imprimendum contigisse colliges, agnoscere poteris. Horum nonnulla, quæ apprimè correctione opus habere putauimus, hac epistola indicare placuit:

Pag. 30. lin. 19. lege concoctionis, & prima. pag. 69. l. 29. pro dulci, lege sale. pag. 85. l. 2. lege contra omnis generis. p. 88. l. 14. lege dragmas vj. p. 102. l. 6. lege colchotare. p. 107. l. 22. leg. facillimis. p. 130. l. 17. l. spiritum. p. 135. l. 21. lege lib. sem. p. 138. l. 10. leg. fixus per nitri spiritum, qui ad fex, &c. p. 175. l. 11. leg. filtretur & coletur. p. 193. l. 23. leg. ℞ rad. p. 200. l. 17. leg. polleat. p. 206. l. 2. leg. ex 9. infusionibus. p. 225. l. 24. & alibi pro macharum leg. mucharum. pag. 248. l. 3. dele ana. pag. 302. l. vltima lege eadem. pag. 339. l. 6. pro pituitoso lege bilioso. p 402. l. 10. leg. ad eundem refrigerandum conducit. p. 418. l. 7. leg nostri hysterici. p. 420. l. 9. pro omnis lege omnibus. p. 423. l. 10. leg. vnius paruæ auellanæ magnitudine. p. 491. l. 6, leg ambobus: eadem pag. lin 10. lege comite. & l. 25. lege de Solms. p 500. l. 1. lege huius cineris. pag. 542. l. 10. leg. fluctibus. pag. 584. l. 27. pro eo, lege hydromelite vinoso, pag. 590. l. 10. dele rad. p. 592. l. 2. dele rad. p. 606. l. 24. leg. sirum.

Scheda tecnica riassuntiva

Progetto n. 27/2002
Colloc.: 55.3.C.15

Interventi:

Documentazione fotografica
Misurazione del pH: su p. 262 valore 5.7; su p. 481 valore 5.7
Pulitura a secco con pennello, smontaggio, scucitura, risarcimento di erosioni su p. 730-733 con Vang. 513, rammendo alla piega su c. il 70% dei fogli (Vang 502 e tylose), brachetta di prolungamento per tav. del fasc. a, guardie in c. Ingres, cucitura su 4 spaghi, passaggio in colla con tylose al 60% e Vinavil, indorsatura con mussolo, capitello cucito bianco/rosso su pelle allumata passante.
Per la coperta: sostituzione dei quadranti con cartone Canson Conservation bianco 400 g/m2, recupero e restauro della pergamena di rivestimento. I quadranti originali sono allegati al progetto.

Laboratorio: B.N.C. Roma
Progetto: M.G. Rak – R. Centioni
Operatori: F. Agates
Data del restauro: ottobre 2004

Digitized by Google